P R E Z Y D E N T B Y D G O S Z C Z Y

M I E J S K A P R A C O W N I A U R B A N I S T Y C Z N A

LOKALNY PROGRAM
REWITALIZACJI
UCHWALONY UCHWAŁĄ
NR XLIII / 914 / 2005
Z DNIA 23 LUTEGO 2005 R.

UZUPEŁNIONY
UCHWAŁĄ NR LIV/1077/05
RADY MIASTA BYDGOSZCZY
Z DNIA 28 WRZEŚNIA 2005 R.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA MIASTA BYDGOSZCZY

B Y D G O S Z C Z 2 0 0 5

UCHWAŁA NR XLIII/914/05
RADY MIASTA BYDGOSZCZY
z dnia 23 lutego 2005 r.

w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji dla miasta Bydgoszczy.

Na podstawie art.18 ust.2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym. (Dz.U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591, z 2002r. Nr 23, poz.220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 214, poz. 1806, z 2003r. Nr 80, poz. 717 i Nr 162, poz. 1568, oraz z 2004r. Nr 102, poz. 1055 i Nr 116, poz. 1203, Nr 214, poz.1806, uchwala się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Bydgoszczy" stanowiący podstawę do opracowania projektów rewitalizacji dla wybranych obszarów lub zidentyfikowanych problemów oraz stwierdzenia zgodności wniosku aplikacyjnego na realizację projektu z Programem.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Rady Miasta Bydgoszczy

Felicja Gwincińska

Sprawdzono pod względem
formalno-prawnym

radca prawny

Bydgoszcz, dnia 11.02.2005

UCHWAŁA NR LIV /1077/2005
RADY MIASTA BYDGOSZCZY
z dnia 28 września 2005r.

w sprawie uzupełnienia Lokalnego Programu Rewitalizacji dla miasta Bydgoszczy.

Na podstawie art.18 ust.2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym. (Dz.U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591, z 2002r. Nr 23, poz.220, Nr 62, poz.558, Nr113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 214, poz. 1806, z 2003r. Nr 80, poz.717 i Nr 162, poz. 1568 oraz z 2004r. Nr 102, poz. 1055 i Nr 116, poz. 1203, Nr 214,poz.1806, uchwala się co następuje:

§ 1. Uzupełnia się „Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Bydgoszczy" o :

1) Analizę uwarunkowań wyboru Wyspy Młyńskiej, jako obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenia jego granic
   - zał. nr 1 do niniejszej Uchwały,
2) Analizę uwarunkowań wyboru Starego Rynku wraz z otaczającymi kwartałami, jako obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenia jego granic
   - zał. nr 2 do niniejszej Uchwały,
3) Analizę uwarunkowań wyboru Wenecji Bydgoskiej, jako obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenia jego granic
   - zał. nr 3 do niniejszej Uchwały,
4) Analizę uwarunkowań wyboru Bydgoskiego Węzła Wodnego, jako obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenia jego granic
   - zał. nr 4 do niniejszej Uchwały,
5) Analizę uwarunkowań wyboru Starego Fordonu, jako obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenia jego granic
   - zał. nr 5 do niniejszej Uchwały,
6) Analizę uwarunkowań wyboru Placu przed dworcem Bydgoszcz Główna z ulicą Dworcową, jako obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenia jego granic
   - zał. nr 6 do niniejszej Uchwały,
7) Analizę uwarunkowań wyboru ulicy Gdańskiej, jaka obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenia jego granic
   -zał. nr 7 do niniejszej Uchwały,
8) Analizę uwarunkowań wyboru Placu Teatralnego, oraz wyznaczenia jego granic
   -zał. nr 8 do niniejszej Uchwały,
9) Analizę uwarunkowań wyboru Londynka, jako obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenia jego granic
   -zał. nr 9 do niniejszej Uchwały,
10) Aktualizację zapisu w pkt 33 tabeli „Obszary i zadania zgłoszone przez poszczególnych beneficjentów"
   -zał. nr 10 do niniejszej Uchwały.

§ 2. Poszczególne analizy są integralną częścią Lokalnego Programu Rewitalizacji i zapisane będą jako kolejny punkt opisu wskazanego obszaru.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
Rady Miasta Bydgoszczy

Felicja Gwincińska

Koordynator do spraw rewitalizacji

Lidia Wilniewczyc	zastępca Prezydenta Bydgoszczy

Koordynacja prac nad projektem Programu

Stanisław Wroński	Miejska Pracownia Urbanistyczna
Ewa Pietrzak	Miejska Pracownia Urbanistyczna
Henryka Ławska	Wydział Rozwoju Gospodarczego i Inwestycji

Zespół redakcyjny projektu Programu

Stanisław Wroński	Miejska Pracownia Urbanistyczna
Ewa Pietrzak	Miejska Pracownia Urbanistyczna
Marta Piątkowska	Miejska Pracownia Urbanistyczna
Elżbieta Lis	Miejska Pracownia Urbanistyczna
Anna Chmielewska	Miejska Pracownia Urbanistyczna
Danuta Kruś	Miejska Pracownia Urbanistyczna

Współpraca merytoryczna nad projektem Programu

Katarzyna Gimbut-Góralczyk	Miejska Pracownia Urbanistyczna
Przemysław Zalas	Miejska Pracownia Urbanistyczna
Justyna Musiał-Szumska	Miejska Pracownia Urbanistyczna
Wojciech Plac	Miejska Pracownia Urbanistyczna
Marcin Sierosławski	Miejska Pracownia Urbanistyczna
Ewa Lisiecka	Wydział Rozwoju Gospodarczego i Inwestycji
Magdalena Grzelczak	Miejska Pracownia Urbanistyczna
Róża Abram	Miejska Pracownia Urbanistyczna

Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Bydgoszczy został przygotowany przez Miejską Pracownię Urbanistyczną
Dyrektor - Grzegorz Rosa
Zastępca Dyrektora - Barbara Liszkiewicz – Czyżewska
przy współpracy
Wydziału Rozwoju Gospodarczego i Inwestycji
Wydziału Inicjatyw Europejskich
Zarządu Dróg Miejskich i Komunikacji Publicznej
Wydziału Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska
Wydziału Zarządzania Kryzysowego
Zespołu Lekarza Miejskiego
Wydziału Edukacji i Sportu
Pełnomocnika Prezydenta ds. Unii Europejskiej
Miejskiego Konserwatora Zabytków
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
Powiatowego Urzędu Pracy
Komendy Miejskiej Policji
Straży Miejskiej

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA MIASTA BYDGOSZCZY

1. Definicje pojęć 4
2. Założenia programu 5
3. Dokumenty, opracowania, programy i polityki, oraz wnioski i informacje zgłoszone do LPR – B i wykorzystane przy niniejszym opracowywaniu 6
3.1. Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2010 roku. 6
3.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego 8
3.3. Strategia rozwoju Bydgoszczy do 2015 roku 9
3.4. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Bydgoszczy 10
3.5. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego 13
3.6. Miejskie Programy i Polityki 15
3.7. Wnioski i informacje zgłoszone przez zainteresowane instytucje 15
4. Charakterystyka obecnej sytuacji w Bydgoszczy oraz identyfikacja obszarów kryzysowych. 16
4.1. SFERA PRZESTRZENNA 17
4.1.1. Struktura własności 18
4.1.2. Zagospodarowanie 21
4.1.3. Uwarunkowania kulturowe 26
4.1.4. Identyfikacja obszarów kryzysowych 31
4.2. SFERA EKOLOGICZNA 33
4.2.1. Stan środowiska 34
4.2.1.1. Klimat 34
4.2.1.2. Geologia 34
4.2.1.3. Wody podziemne 35
4.2.1.4. Wody powierzchniowe 35
4.2.1.5. Powietrze 37
4.2.1.6. Hałas i drgania 40
4.2.1.7. Promieniowanie 41
4.2.2. Miejski system przyrodniczy 42
4.2.3. Identyfikacja obszarów kryzysowych - obszary do rewitalizacji 43
4.3. SFERA TECHNICZNA 46
4.3.1. Infrastruktura transportowa 47
4.3.1.1. Sieć drogowa 47
4.3.1.2. Obiekty inżynierskie 49
4.3.2. Transport publiczny 50
4.3.2.1. Sieć tramwajowa 51
4.3.2.2. Sieć autobusowa 53
4.3.3. Identyfikacja obszarów kryzysowych 54
4.3.3.1. Sieć drogowa 54
4.3.3.2. Transport publiczny 54
4.3.4. Infrastruktura techniczna 59
4.3.4.1. Gospodarka wodno-kanalizacyjna 59
4.3.4.1.1. Zaopatrzenie w wodę 59
4.3.4.1.2. Odprowadzenie i oczyszczenie ścieków sanitarnych 60
4.3.4.1.3. Odprowadzenie i oczyszczenie ścieków deszczowych 61
4.3.4.2. Gospodarka energetyczna 63
4.3.4.2.1. Elektroenergetyka 63
4.3.4.2.2. Zaopatrzenie w gaz 64
4.3.4.2.3. Zaopatrzenie w ciepło 66
4.3.5. Identyfikacja obszarów kryzysowych- obszary do rewitalizacji 68
4.4. SFERA GOSPODARCZA (EKONOMICZNA) 76
4.4.1. Obszary aktywności gospodarczej - produkcyjnej 77
4.4.2. Obszary aktywności gospodarczej - handlowej i usługowej 77

4.4.3. Podmioty gospodarki narodowej....78
4.4.4. Identyfikacja obszarów kryzysowych - obszary do rewitalizacji....83
4.5. SFERA SPOŁECZNA....87
4.5.1. Demografia....88
4.5.2. Struktura ludności pod względem dochodów....91
4.5.3. Struktura ludności pod wzgl. standardów zamieszkania....93
4.5.4. Struktura ludności pod względem wykształcenia....97
4.5.5. Bezrobocie....99
4.5.6. Grupy społeczne wymagające wsparcia....102
4.5.7. Zagrożenie bezpieczeństwa....103
4.5.8. Identyfikacja obszarów kryzysowych - obszary do rewitalizacji....105
5. Wybrane obszary kryzysowe - uwzględniające zespół uwarunkowań do rewitalizacji 110
5.1. Obszary o szczególnym znaczeniu dla miasta:....110
5.1.1. Wyspa Młyńska....110
5.1.2. Stary Rynek....117
5.1.3. Wenecja Bydgoska....121
5.1.4. Bydgoski Węzeł Wodny....126
5.1.5. Stary Fordon....132
5.1.6. Plac przed dworcem Bydgoszcz Główna z ulicą Dworcową....136
5.1.7. Ulica Gdańska....140
5.1.8. Plac Teatralny....144
5.1.9. Londynek....148
5.2. Obszary istotne w skali miasta....153
6. Obszary i zadania zgłoszone przez poszczególnych beneficjentów....160
7. Wnioski do wdrożenia i realizacji Programu....180
7.1. Problematyka i ustalenia Lokalnego Programu Rewitalizacji dla miasta Bydgoszczy....180
7.2. Działania inicjatywne i zasady wdrażania Programu.....181
7.3. Monitoring i ocena realizacji Programu....181
7.4. Komunikacja społeczna.....182

1. Definicje pojęć

• **stan kryzysowy** – rozumie się przez to wynik oddziaływania zespołu niepożądanych destrukcyjnych procesów w sferze przestrzennej, technicznej, społecznej i ekonomicznej, który spowodował trwałą degradację danego obszaru,

• **rewitalizacja** – rozumie się przez to podejmowany w interesie publicznym proces przemian przestrzennych, technicznych, społecznych, ekonomicznych i ekologicznych, mający na celu wyprowadzenie danego obszaru ze stanu kryzysowego, przywrócenie obszarowi jego funkcji i stworzenie warunków do jego rozwoju z wykorzystaniem jego charakterystycznych cech endogenicznych,

• **program rewitalizacji** – rozumie się przez to opracowany, przyjęty i koordynowany przez gminę program wieloletnich działań w sferze przestrzennej, technicznej, społecznej, ekonomicznej i ekologicznej, prowadzący w założonym okresie do wyprowadzenia obszaru ze stanu kryzysowego i stworzenie warunków jego rozwoju,

• **obszar programu rewitalizacji** – rozumie się przez to obszar dla którego opracowuje się i realizuje program rewitalizacji, obejmujący całość lub część obszaru znajdującego w stanie kryzysowym,

• **projekt rewitalizacji** – rozumie się przez to realizowane na określonym obszarze przedsięwzięcie będące częścią programu rewitalizacji, trwające w określonym czasie, o określonych kosztach i wyznaczonym rezultacie,

• **inwestycja celu publicznego** – rozumie się przez to działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim i krajowym), stanowiące realizacje celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dn. 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami,

• **koordynator do spraw rewitalizacji** – rozumie się przez to osobę fizyczną lub prawną, której powierza się koordynowanie opracowania programu rewitalizacji i organizacji jego realizacji,

• **zespół zadaniowy do spraw rewitalizacji** – rozumie się przez to zespół osób reprezentujących zainteresowane Wydziały lub jednostki Urzędu Miasta, inne instytucje, spółdzielnie i.t.p. wnoszące informacje i wnioski do Lokalnego Programu Rewitalizacji zainteresowane jego sporządzeniem i mogące być jego beneficjentami,

2. Założenia programu

Lokalny program rewitalizacji jest dokumentem operacyjnym, uchwalonym przez Radę Miasta, pobudzającym procesy kompleksowych działań mających na celu rewitalizację wszelkich obszarów, sfer życia i funkcjonowania miasta i stanowiącym zasady stosowania tych procesów.
Ponadto:

- jest dokumentem interdyscyplinarnym, wieloletnim, bazowym dla projektów finansowanych lub współfinansowanych ze środków mieszkańców, samorządów terytorialnych, instytucji, organizacji poza rządowych i Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej;
- jest dokumentem systematycznie monitorowanym, uaktualnianym i uzupełnianym w zależności od jego realizacji, potrzeby poprawy treści i jakości zawartych w nim informacji, zmiany prawa oraz poszczególnych uczestników i potencjalnych beneficjentów.
- jest dokumentem obejmującym realizację **poddziałań**: 3.3.1. - zdegradowane obszary miasta, 3.3.2. - zdegradowane obszary poprzemysłowe i powojskowe;
  w ramach **działania** 3.3. – zdegradowane obszary miejskie, poprzemysłowe i powojskowe, **priorytetu** 3 – rozwój lokalny, ZINTEGROWANEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO ROZWOJU REGIONALNEGO (ZPORR).

Lokalny program rewitalizacji służy identyfikacji obszarów kryzysowych na których występują nieporządane destrukcyjne procesy lub jej skutki w sferach:

- przestrzennej;
- ekologicznej;
- technicznej;
- gospodarczej (ekonomicznej):
- społecznej;

z uwzględnieniem:

- bezrobocia,
- ubóstwa i trudnych warunków mieszkaniowych,
- przestępczości,
- wykształcenia mieszkańców,
- przedsiębiorczości mieszkańców,
- degradacji technicznej infrastruktury i budynków,
- rozmieszczenia środowiska naturalnego.

Ponadto:

- służy koordynacji działań i współpracy pomiędzy wydziałami i jednostkami organizacyjnymi Urzędu Miasta oraz innymi jednostkami organizacyjnymi w zakresie gospodarki przestrzennej, infrastruktury technicznej, pomocy społecznej, bezpieczeństwa i.t.p.
- służy odwróceniu negatywnego wizerunku zdegradowanych obszarów i stref działalności poprzez ciągłe, planowe i interdyscyplinarne działania z udziałem zainteresowanych instytucji, środowisk lokalnych i mieszkańców;
- służy pobudzaniu aktywności środowisk lokalnych;
- służy stymulowaniu współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego;
- służy przeciwdziałaniu zjawisku wykluczeń społecznych;
- służy przeciwdziałaniu patologiom społecznym,
- jako załącznik do wniosku aplikacyjnego beneficjenta służy wykorzystaniu funduszy strukturalnych.

Realizacja lokalnego programu rewitalizacji winna na obszarze rewitalizowanym w sposób harmonijny stworzyć warunki do rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, podnosić kwalifikacje, rozwijać działalność kulturową i edukacyjną mieszkańców, ograniczać zjawisko wykluczenia społecznego.
Ponadto na obszarze całego miasta winna spowodować:

- poprawę jakości przestrzeni miejskiej poprzez modernizację istniejącej wartościowej zabudowy i zabudowanie pustych przestrzeni;
- ożywienie gospodarcze;
- zwiększenie potencjału turystycznego;
- rozwiązywanie problemów społecznych;
- podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej terenów rewitalizowanych;
- podniesienie bezpieczeństwa;

3. Dokumenty, opracowania, programy i polityki, oraz wnioski i informacje zgłoszone do LPR – B i wykorzystane przy niniejszym opracowywaniu

3.1. Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2010 roku.

Celem nadrzędnym „Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego", przyjętej uchwałą Sejmiku w 2000 roku jest:

„Poprawa konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju".

Cel nadrzędny został rozpisany na czternaście celów operacyjnych:

Podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców.
Stworzenie szans dla równomiernego rozwoju powiatów.
Rozwój infrastruktury komunikacyjnej i telekomunikacyjnej.
Rozwój funkcji metropolitarnych ośrodków stołecznych województwa.
Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich i małych miast.
Restrukturyzacja rynku pracy i ograniczenie bezrobocia.
Rozwój infrastruktury otoczenia biznesu i wspomagania postępu technologicznego w celu aktywizacji małych i średnich przedsiębiorstw.
Wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych na potrzeby turystyki.
Rozwój miast: Włocławka, Grudziądza i Inowrocławia.
Gospodarcze wykorzystanie Wisły i Kaskady Dolnej Wisły oraz właściwe kształtowanie gospodarki wodnej.
Rozwój infrastruktury technicznej.
Kształtowanie i ochrona struktur przyrodniczych na obszarze województwa.
Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego w regionie.
Rozwój współpracy międzynarodowej.

Cele operacyjne wraz z przedsięwzięciami przypisane zostały do sześciu strategicznych sfer działań obejmujących:

Środowisko przyrodnicze.
Edukację i rozwój zasobów ludzkich.
Przedsiębiorczość i rozwój gospodarczy.
Turystykę.

Infrastrukturę techniczną.
Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.

Zagadnienia rewitalizacji obszarów miejskich mieszczą się bezpośrednio w strategicznych sferach działań. Wśród celów operacyjnych zawartych w strategii, wiążących się z zagadnieniami rewitalizacji obszarów miejskich, w tym Bydgoszczy, wymienić należy:

ochronę wód powierzchniowych i podziemnych,
ochronę powietrza atmosferycznego i poprawę klimatu akustycznego,
ochronę powierzchni ziemi,
zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i ochronę walorów krajobrazowych,
wzmocnienie pozycji kulturalnej regionu w skali kraju i międzynarodowej,
ograniczanie sfery ubóstwa,
zapewnienie bezpieczeństwa publicznego w regionie,
Bydgoszcz i Toruń ośrodkami metropolitalnymi w skali kraju (europol),
wzmocnienie sektora Małych i Średnich Przedsiębiorstw w strukturze gospodarki regionu,
poszerzenie oferty turystycznej.

Cele operacyjne, zawarte w nich przedsięwzięcia i uzyskanie zakładanych efektów przypisane do strategicznych sfer działań, w różnym stopniu są związane z rewitalizacją Bydgoszczy. Jednak należy stwierdzić, że „Lokalny program rewitalizacji dla miasta Bydgoszczy" jest spójny z założeniami strategii rozwoju województwa w tym zakresie.

Uszczegółowieniem zapisów strategii wojewódzkiej jest „Program Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2010 roku" przyjęty uchwałą Sejmiku w 2001 roku. Priorytety i zawarte w nich działania pozostają w ścisłym związku z osiami rozwoju i kierunkami działań społeczno-gospodarczych „Narodowego Planu Rozwoju". Jest to dokument operacyjny, stanowiący podstawę do realizacji polityki rozwoju województwa.

Projekty ujęte w „Lokalnym programie rewitalizacji dla miasta Bydgoszczy" wpisują się bezpośrednio w następujące priorytety i działania programu wojewódzkiego:

Priorytet 1. Edukacja i rozwój zasobów ludzkich:
- Działanie 1.3. Wzmocnienie pozycji kulturowej regionu w skali kraju i międzynarodowej.
- Działanie 1.4. Ograniczenie sfery ubóstwa i patologii społecznych.
- Działanie 1.5. Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego.

Priorytet 2. Tworzenie warunków dla przedsiębiorczości i efektywnego rozwoju gospodarczego.

- Działanie 2.1. Wspomaganie rozwoju ośrodków stołecznych regionu, miast Bydgoszczy i Torunia.
- Działanie 2.2. Wzmocnienie sektora MŚP w strukturze gospodarki regionu.

Priorytet 4. Ochrona i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego, ochrona dziedzictwa kulturowego województwa.

- Działanie 4.1. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych.
- Działanie 4.2. Ochrona powietrza atmosferycznego i poprawa klimatu akustycznego.
- Działanie 4.3. Zachowanie środowiska przyrodniczego i ochrona walorów krajobrazowych.
- Działanie 4.4. Ochrona dziedzictwa kulturowego.

Priorytet 5. Turystyka znaczącą dziedziną gospodarki.

Działanie 5.1. Marketing i promocja turystyczna regionu.

Powyższe priorytety stanowią podstawę do występowania przez podmioty realizujące wymienione działania o pomoc finansową przy realizacji swoich projektów. Oznacza to, że przedsięwzięcia realizowane w ramach „Lokalnego programu rewitalizacji dla miasta Bydgoszczy" są zgodne z priorytetami.

3.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego uchwalony uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. przypisuje miastu BYDGOSZCZ szczególnie ważną rolę i zadania w zakresie obsługi mieszkańców oraz funkcjonowania gospodarki województwa. Jako główny ośrodek generujący rozwój społeczno-gospodarczy, BYDGOSZCZ koncentruje równocześnie funkcje siedziby województwa i licznych instytucji o znaczeniu lokalnym (skierowanych do ponad 400 tys. mieszkańców miasta i strefy podmiejskiej), podregionalnym (powiatowym), regionalnym (wojewódzkim) i ponadregionalnym (ogólnokrajowym).

W planie województwa BYDGOSZCZ określona jest jako „siedziba województwa – miasto o potencjalnym znaczeniu europejskim" i ulokowana (obok Torunia) na poziomie1 w hierarchii sieci osadniczej województwa.
W skali kraju BYDGOSZCZ stanowi ważny ośrodek regionalny (liczba mieszkańców lokuje miasto na 8 pozycji w kraju) oraz wyspecjalizowany ośrodek przemysłowy.
W „Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju" miast zostało zaliczone do kategorii „miast o potencjalnym znaczeniu europejskim", co stanowi 3 szczebel hierarchii krajowej sieci osadniczej (tylko 4 miasta zostały sklasyfikowane w wyższych kategoriach)

Plan województwa zakłada rozwój aglomeracji bydgosko-toruńskiej (obejmującej około 25 gmin centralnej części województwa), której rdzeniem są dwa ośrodki – BYDGOSZCZ i Toruń. Obszar ten określany jest także mianem „bydgosko-toruńskiego obszaru metropolitalnego" i jest postrzegany jako obszar w największym stopniu odpowiedzialny za rozwój społeczno-gospodarczy regionu ze względu na koncentrację funkcji o regionalnym obszarze działania. Potencjał społeczno-gospodarczy lokuje aglomerację wśród kilku najważniejszych krajowych aglomeracji miejskich
Plan województwa zakłada również wzmocnienie potencjału głównych ośrodków miejskich – Bydgoszczy i Torunia – w zakresie obsługi mieszkańców, poprzez szereg działań, z których na terenie Bydgoszczy przewiduje się: wzmocnienie szkół wyższych, instytucji naukowo-badawczych i wdrożeniowych (w tym powołanie uniwersytetu), rozwój instytucji specjalistycznej opieki medycznej (m. in. rozbudowę szpitali specjalistycznych, w tym regionalnego Centrum Onkologii), umacnianie instytucji kulturalnych znaczenia regionalnego i ponadregionalnego (w tym : Opery Nova, Filharmonii Pomorskiej, Teatru Polskiego), wspomaganie rozwoju mass mediów znaczenia regionalnego, rozwijanie sektora finansowo-bankowego i otoczenia biznesu, a także realizację centrum kongresowego oraz centrum wystawienniczo-targowego.

W zakresie obsługi ruchu turystycznego krajowego i zagranicznego "Plan…" zakłada wzmocnienie roli kilku ośrodków na terenie województwa o znaczeniu krajowym i ponadregionalnym, w tym również Bydgoszczy, zwłaszcza związanego z nauką, biznesem, imprezami kulturalnymi, sportowymi, targami, poprzez zwiększenie i poprawę standardu bazy hotelowej.

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego na terenie województwa przewiduje się rewaloryzację zabytkowych układów urbanistycznych szeregu miast, w tym Bydgosz-

czy oraz wyprowadzenie tranzytowego ruchu kołowego poza zabytkowe układy urbanistyczne.
BYDGOSZCZ stanowi również bardzo ważny węzeł infrastruktury komunikacyjnej i technicznej, co zostało potwierdzone zapisami opracowań regionalnych sporządzonych dla województwa kujawsko-pomorskiego.
Uszczegółowieniem kierunków zagospodarowania przestrzennego całego województwa, w tym miasta Bydgoszczy i terenów przyległych jest spis zadań ponadlokalnych realizujących cele publiczne. Jest to jednocześnie konkretyzacja zamierzeń ogólnie zarysowanych w „Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego", mających swoje odzwierciedlenie w przestrzeni fizycznej województwa. Większość zadań wynika z przyjętych, bądź zaakceptowanych dokumentów źródłowych o charakterze strategicznym i programowym, Kontraktu Wojewódzkiego, Programu Rozwoju Województwa do 2010 r. oraz ustaw szczególnych.

Wśród zadań ponadlokalnych realizujących cele publiczne dotyczących problematyki rewitalizacji są zadania nr:

53 - waloryzacja historycznych układów urbanistycznych
54 -wyprowadzenie tranzytowego ruchu kołowego poza zabytkowe układy urbanistyczne miast.

3.3. Strategia rozwoju Bydgoszczy do 2015 roku

„Strategia rozwoju Bydgoszczy do 2015 roku" została uchwalona w listopadzie 2004 roku. Jest to już drugi tego rodzaju dokument przygotowany przy szerokim współudziale mieszkańców, który stanowi podstawę przy podejmowaniu decyzji dotyczących wszelkich procesów związanych z rozwojem naszego miasta. Dzięki zaangażowaniu przedstawicieli różnych środowisk społecznych w powstaniu strategii, wytyczona została koncepcja rozwojowa uwzględniająca zrównoważony rozwój, dobrą jakość życia bydgoszczan, nowoczesną gospodarkę, troskę o przestrzeń publiczną miasta, wartości nauki i kultury oraz zintegrowanie z rozwojem regionu. Wizerunek miasta określony został w misji rozwoju o następującym brzmieniu:

„Bydgoszcz – miastem bezpiecznym, przyjaznym ludziom i środowisku, nowoczesną i funkcjonalną metropolią sprzyjającą rozwojowi innowacyjnej gospodarki, znaczącym krajowym i międzynarodowym ośrodkiem administracyjnym, naukowym, kulturalnym, sportowym i turystycznym."

Dążenie do osiągnięcia wyznaczonego celu odbywać się będzie poprzez realizację szeregu działań zapisanych w 5 strategicznych głównych celach:

Cel 1. Tworzenie warunków dla wszechstronnego rozwoju mieszkańców Bydgoszczy oraz ich identyfikacji z miastem.
Cel 2. Nowoczesne i funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni miejskiej.
Cel 3. Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi nowoczesnej gospodarki.
Cel 4.Stymulowanie rozwoju miasta jako ośrodka metropolitalnego o znaczeniu międzynarodowym, poprzez efektywne wykorzystanie i rozwój potencjałów: naukowego, kulturalnego, sportowego i turystycznego oraz partnerskie współdziałanie z samorządami miasta Torunia i gmin sąsiadujących.
Cel 5. Wzmocnienie roli Bydgoszczy jako jednego z krajowych centrów usług.

Z powyższych zapisów wynika, że cele nr 1, 2, 3 i 4 w sposób bezpośredni wiążą się z zagadnieniem rewitalizacji zdegradowanych obszarów w Bydgoszczy. Wśród celów operacyjnych, wiążących się bezpośrednio z „Programem rewitalizacji miasta Bydgoszczy" należy wymienić:

Cel I.1. Poprawa warunków mieszkaniowych.
Cel I.3. Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańcom.
Cel I.4. Poprawa funkcjonowania systemu oświaty i wychowania.
Cel I.6. Poprawa bezpieczeństwa publicznego.
Cel I.7. Promocja zatrudnienia i tworzenie warunków sprzyjających integracji społecznej.
Cel II.5. Poprawa jakości przestrzeni publicznej.
Cel II.7. Poprawa i ochrona środowiska naturalnego.
Cel III.1. Pobudzanie do inwestowania w Bydgoszczy.
Cel III.2. Wspieranie aktywności gospodarczej istniejących podmiotów.
Cel IV.4. Rozwój potencjału kulturalnego Bydgoszczy.
Cel IV.5. Rozwój potencjału sportowego i turystycznego Bydgoszczy.

Program rewitalizacji Bydgoszczy jest więc uszczegółowieniem działań mieszczących się w „Strategii rozwoju Bydgoszczy do 2015 roku" i przyczynia się do realizacji jej głównego celu.

Również program rewitalizacji jest zgodny z „Wieloletnim programem inwestycyjnym Miasta Bydgoszczy na lata 2004-2008" przyjętym przez Radę Miasta w lutym 2004 roku (z późniejszymi zmianami). W programie inwestycyjnym zapisane zostały zadania wiążące się bezpośrednio z projektami planowanymi do realizacji w ramach rewitalizacji zdegradowanych obszarów w Bydgoszczy. Są to:

- rekultywacja zasobów kulturowych i przyrodniczych Wyspy Młyńskiej i jej najbliższego otoczenia,
- rewitalizacja historycznej substancji Miasta Bydgoszczy w rejonie ulic: Chocimskiej, Pomorskiej, Artyleryjskiej.

Oprócz wyżej wymienionych, program obejmuje szereg innych inwestycji, które pośrednio łączą się z projektami rewitalizacji miejskich obszarów (są to między innymi: budowa dróg osiedlowych, utworzenie Bydgoskiego Parku Przemysłowego, budowa systemu wideomonitoringu, zadania realizowane przez Miejskie Wodociągi i Kanalizację).

3.4. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Bydgoszczy

Obowiązujące Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Bydgoszczy uchwalone uchwałą nr XVII/513/99 z dnia 24.11.1999r. Rady Miasta Bydgoszczy, stanowi podstawowe narzędzie określające politykę przestrzenną miasta i umożliwiające realizację zadań własnych w zakresie ładu przestrzennego, komunikacji i infrastruktury technicznej. Jest jedynym obligatoryjnym dokumentem planistycznym dla obszaru całej gminy przedstawiającym kierunki przemian przestrzennych w ujęciu długofalowym.

W 2004r. został sporządzony nowy projekt Studium, uwzględniający zmiany i nowe uwarunkowania wynikające z obowiązującej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Projekt Studium stanowi kontynuację ustaleń i zasad rozwoju Bydgoszczy określonych w Studium obowiązującym.

Jego zawartość szczegółowo nawiązująca do problematyki rewitalizacji ujęta została w działach:

- obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji i rekultywacji;
- obszary, obiekty i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr

kultury współczesnej i krajobrazu kulturowego.

Synteza uwarunkowań:

- wynikających z położenia miasta w regionie,
- wynikających z istniejącego zagospodarowania terenu, w tym oceny zasobów mieszkaniowych i wyposażenia w obiekty obsługi mieszkańców,
- demograficznych i społecznych w tym wielkości ruchu i rozmieszczenia ludności w mieście, struktury wieku mieszkańców oraz sytuacji na rynku pracy,
- kulturowych, w tym wynikających z występowania zasobów kulturowych, krajobrazowych i ich walorów, wymagań w zakresie ochrony zespołów i obiektów zabytkowych oraz krajobrazu i dóbr kultury współczesnej,
- przyrodniczych uwzględniających zakres wymaganej prawnej ochrony środowiska przyrodniczego, zasoby wodne, leśne surowców mineralnych, rolniczą przestrzeń produkcyjną i walory turystyczne, istniejące przeobrażenia i procesy degradacji środowiska,
- wynikających z istniejących systemów transportowego i infrastruktury technicznej oraz potrzeby dostosowania ich do obowiązujących standardów i rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta.

Synteza ustaleń projektu studium

O jakości życia w mieście decyduje poziom rozwoju jego podstawowych funkcj: zamieszkania, pracy i wypoczynku. Właśnie rozmieszczenie tych elementów, powiązanych dodatkowo prawidłowo działającymi systemami transportu i wyposażenia technicznego, tworzą strukturę miasta gwarantującą jego sprawne funkcjonowanie. O atrakcyjności miasta decyduje ponadto jego fizjonomia, czyli krajobraz miejsca. Strategiczne cele rozwoju miasta w analizowanym okresie tj. do roku 2015 to przede wszystkim:

- poprawa sytuacji mieszkaniowej poprzez otwarcie nowych terenów które wyznaczono w studium oraz przekształcenia istniejącej substancji / stopniowa rehabilitacja i rewitalizacja/,
- podniesienie wskaźnika wyposażenia miasta w usługi poprzez rozwój usług publicznych i komercyjnych / w tym realizację wielkopowierzchniowych centrów handlowych/,
- poprawę sytuacji na rynku pracy poprzez stopniowe przekształcanie terenów poprzemysłowych z wykorzystaniem istniejącego majątku oraz wspieranie nowych inwestycji w zakresie przemysłu, usług i budownictwa mieszkaniowego,
- rozwój bydgoskich uczelni i wykorzystanie potencjału badawczego instytucji naukowych w tym przekształcenie istniejących szkół wyższych w uniwersytet, rozszerzenie zakresu prac i badań oraz zwiększenie liczby studentów,
- rozwój układu komunikacyjnego, w tym rozbudowa lotniska cywilnego z połączeniami krajowymi i zagranicznymi,
- wykorzystanie walorów geograficznych – krajobrazu miasta położonego w dolinach rzecznych Wisły i Brdy oraz na ich skarpach w otoczeniu dużych kompleksów leśnych, dla podniesienia atrakcyjnej fizjonomii miasta oraz rozwoju różnych form wypoczynku,
- wykorzystanie potencjału Bydgoskiego Węzła Wodnego dla rozwoju gospodarki lokalnej związanej w szczególności z rekreacją, sportem i turystyką.

Realizacja strategicznych celów rozwoju miasta wymaga zmian w strukturze funkcjonalno – przestrzennej polegającej na:

1) ukształtowaniu strefy śródmiejskiej z obszarem centralnym, w tym:

- intensyfikacji funkcji centrotwórczych,

- poprawie dostępności komunikacyjnej z preferencją dla komunikacji zbiorowej i pieszej,
- waloryzacji obszaru, ochronie i wzbogaceniu cech identyfikacyjnych centrum;

2) rewaloryzacji i rewitalizacji strefy śródmiejskiej, w tym:
   - preferencji lokalizacyjnych dla funkcji usługowo-mieszkaniowych,
   - budowie obwodnic śródmiejskich z parkingami wielopoziomowymi,
   - dyslokacji funkcji produkcyjno-składowych, adaptacji terenów poprzemysłowych na cele usługowo-mieszkaniowe;
3) rozwoju obszarów koncentracji usług publicznych, prestiżowych dla miasta i regionu z zakresu:
   - nauki /ośrodki akademickie w strefie śródmiejskiej i w Fordonie/,
   - zdrowia /ośrodki kliniczne i specjalistyczne szpitale – Skrzetusko, Wzgórze Wolności, Kapuściska, Błonie, Fordon/,
   - kultury i sportu /Leśny Park Kultury i Wypoczynku w Myślęcinku, ośrodki sportów wodnych przy torze regatowym na Brdyujściu i na Babiej Wsi, modernizacja istniejących stadionów zlokalizowanych przy osiedlach mieszkaniowych i w sąsiedztwie ośrodków akademickich – „Polonia" na Skrzetusku, przy ATR w Fordonie po rekultywacji terenów eksploatacyjnych/
4) rozwoju obszarów koncentracji usług komercyjnych, nie kwalifikujących się do lokalizacji w strefie śródmiejskiej, w drodze przekształceń terenów głównie przemysłowych położonych w rejonach węzłów komunikacyjnych:
   - Węzła Zachodniego – ZNTK,
   - Bydgoszczy Wschód w rejonie przystanku kolejowego z przyległym terenem ograniczonym projektowaną trasą W-Z, ul. Fordońską, ul. Łęczycką,
   - Glinki – Szwederowo /w rejonie ul. Kujawskiej/;
5) rozwoju mieszkalnictwa poprzez:
   - modernizację i intensyfikację istniejących osiedli z wielorodzinną zabudową wieloblokową otaczających strefę śródmiejską, zlokalizowanych na Skarpie Południowej i na dolnym Tarasie w Fordonie,
   - modernizację i intensyfikację istniejących osiedli zabudowy jednorodzinnej w zachodniej i północnej części miasta,
   - realizację nowych zespołów mieszkaniowych o wysokiej intensywności zabudowy zróżnicowanej strukturze: Jachcice, Fordon – Dolny i Górny,
   - realizację nowych zespołów mieszkaniowych o niskiej intensywności zabudowy zintegrowanych z krajobrazem, głównie w północno-zachodniej części miasta: Smukała, Opławiec, Piaski, częściowo Jachcice, Myślęcinek - Zamczysko, Prądy,
   - przekształcenia funkcjonalne terenów pod budownictwo mieszkaniowe na obszarach o ograniczonej czasowo dostępności, / tereny składów i ogrodów działkowych przy Lesie Gdańskim, tereny wojskowe na Jachcicach, tereny rolne w rejonie oczyszczalni Osowa Góra/;
6) kształtowaniu obszarów aktywności gospodarczej usługowo - produkcyjnej poprzez:
   - utrwalenie istniejących struktur przemysłowo-składowych w zachodniej i wschodniej części miasta: Osowa Góra, Czyżkówko, Bydgoszcz Wschód, Sierniczek, Brdyujście, Zimne Wody,
   - rozwój terenów aktywności gospodarczych w południowo-wschodniej części miasta na bazie projektowanej rozbudowy układu komunikacyjnego o znaczeniu ponadlokalnym: obwodnicy południowej, lotniska, portu rzecznego w Łęgnowie, transportu kolejowego ze stacją przeładunkową i terminalem w Łęgnowie / teren „Zachemu"/ oraz utworzenie Bydgoskiego Parku Przemysłowego;
7) kształtowaniu miejskiego systemu przyrodniczego w formie zapewniającej ciągłość przestrzenno-funkcjonalną obszarów środowiska naturalnego i zieleni w strefach zurbanizowanych, w tym:

- powiększeniu powierzchni czynnych biologicznie,
- realizacji ciągów zieleni /korytarzy ekologicznych/ o kierunku prostopadłym do istniejących form naturalnych: zieleni krajobrazowej na Skarpie Północnej i południowej, zieleni przybrzeżnej rzek oraz otaczających lasów podmiejskich, według zasad określonych na rysunku studium.

8) wdrożeniu programu operacyjnego „Bydgoski Węzeł Wodny".

3.5. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Wg stanu na listopad 2004 r. w Bydgoszczy obowiązuje 81 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a 62 są w trakcie opracowania. W wyniku dokonanej analizy dotyczącej jakości przestrzeni, potrzeb terenowych, zainwestowania i użytkowania terenów oraz wymogów proceduralnych określono obszary, które winny posiadać miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego i obszary niewymagające w obecnej sytuacji ich sporządzania. Wielkości powyższe oraz procentowe udziały obrazuje poniższa tabela i wykresy.

	Ilość	Pow. w ha	% pow. całkowitej
Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	81	1699,64	9,74
Plany będące w trakcie opracowania (etap po ogłoszeniu w prasie komunikatu o przystąpieniu do opracowania planu)	20	1799,6	10,31
Plany będące w trakcie opracowania (opracowywane w trybie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r.)	3	176,24	1,01
Plany wywołane oczekujące na rozpoczęcie prac projektowych	34	1513,23	8,67
Plany uchwalone przez Radę Miasta, oczekujące na publikację w Dz.Urz. Woj.Kuj.-.Pom	4	120,89	0,67
Razem	**142**	**5309,6**	**30,4**
Razem – powierzchnia całkowita miasta	-	17448	100

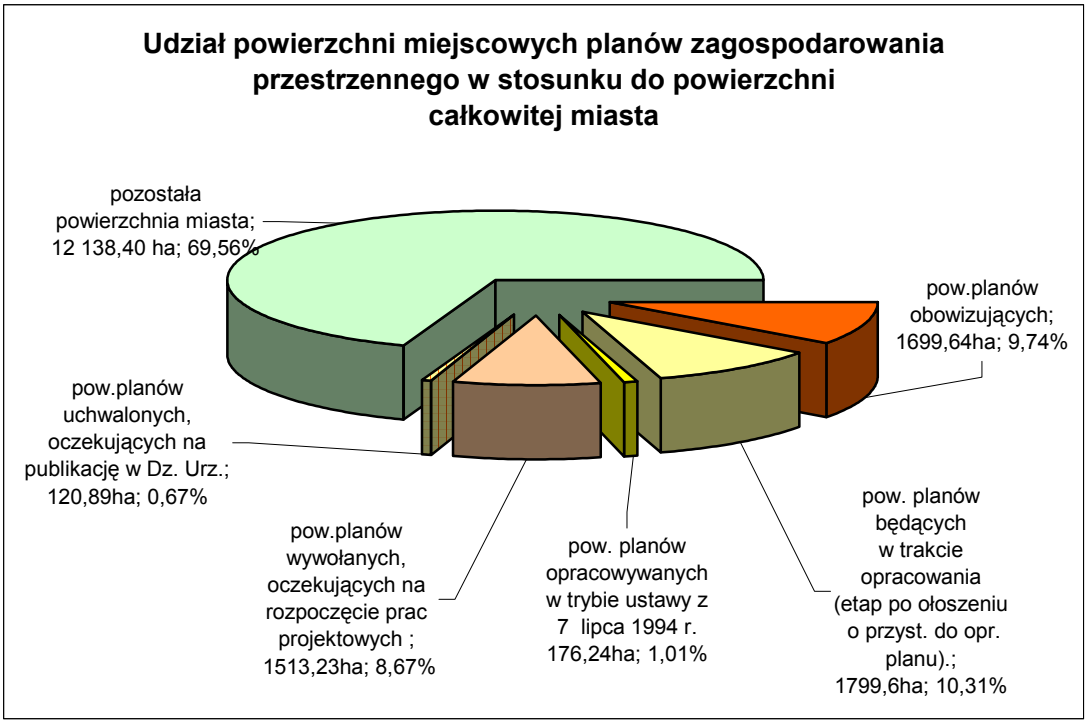

Osiągnięte wskaźniki lokują Bydgoszcz w czołówce dużych miast pod względem powierzchni pokrytej sporządzonymi i sporządzanymi planami miejscowymi. Wyznaczenie obszarów, dla których są sporządzane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego wynikało z następujących uwarunkowań:

- prowadzonej polityki przestrzennej miasta,
- wymogów wynikających z ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- przepisów szczególnych,
- potrzeby zabezpieczenia terenów pod funkcje i inwestycje celu publicznego,
- potrzeby zabezpieczenia terenów mieszkaniowych,
- wymogów wynikających z obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bydgoszczy,
- " Programu przywracania Brdy miastu",
- potrzeby ochrony terenów o szczególnej wartości kulturowej,
- wniosków o sporządzenie lub zmianę miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Analiza powierzchni sporządzonych i sporządzanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wskazuje na prawidłową tendencję obejmowania planami większych, jednorodnych funkcjonalnie obszarów, gdyż średnia wielkość planu sporządzonego wynosi 20,1 ha a sporządzanego 51,2 ha. Wśród sporządzanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy szczególnie wyróżnić plany mające chronić wartości przyrodnicze i krajobrazowe jak np. plany Lasu Gdańskiego, Smukały, Opławca, Piasków, plany mające chronić wartości kulturowe i kształtujące wizerunek miasta jak np. plany obszarów wzdłuż Kanału Bydgoskiego, Brdy, plany mające zadanie uporządkować istniejącą zabudowę i wskazać rezerwy, możliwości przebudowy i intensyfikacji istniejącej zabudowy jak np. Szwederowo, Górzyskowo, Miedzyń, Fordon oraz plany nowych obszarów mieszkalnych jak np. plan Jachcic.

3.6. Miejskie Programy i Polityki

Niezależnie od sporządzonych i sporządzanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, stanowiących prawo miejscowe, w Bydgoszczy obowiązuje wiele programów, polityk, strategii, koncepcji itp., na podstawie lub przy pomocy których realizowane są działania we wszystkich sferach. Dokumenty te służą do prowadzenia bezpośredniej polityki w danej sferze oraz stanowią uwarunkowania do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz wkład merytoryczny do projektów decyzji o warunkach zabudowy sporządzanych na zasadach tzw. "dobrego sąsiedztwa".

3.7. Wnioski i informacje zgłoszone przez zainteresowane instytucje.

Do LPR-B 46 instytucji złożyło swoje pisma, są to wnioski oraz informacji od zainteresowanych, potencjalnych beneficjentów. Wnioski te z uwzględnieniem wnioskodawcy beneficjenta, planowanego działania –przedsięwzięcia, sfery, której dotyczy, oczekiwanych rezultatów, planowanego czasu realizacji i wartości przedsięwzięcia oraz źródła finansowania udział własnego, zostały uwzględnione w części 6. Obszary i zadania zgłoszone prze poszczególnych beneficjentów.
Spis złożonych wniosków i informacji wraz ich zbiorem znajduje się w archiwum Miejskiej Pracowni Urbanistycznej w Bydgoszczy.

3.8. Inne dokumenty wykorzystane przy sporządzaniu LPR-B

Przy sporządzaniu Programu wykorzystano następujące opracowania i zawarte w nich dane i informacje:

- Projekt studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bydgoszczy (MPU);
- Diagnoza prospektywna wykonanej dla strategii rozwoju miasta Bydgoszczy (WRGiI);
- podstawowe informacje ze spisów powszechnych (WUS);
- Raport o stanie środowiska Województwa-Kujawsko –Pomorskiego (WIOŚ);
- Ważniejsze dane statystyczne o sytuacji społeczno gospodarczej Bydgoszczy (WUS),
- inne dane własne Miejskiej Pracowni Urbanistycznej, Wydziału Rozwoju Gospodarczego i Inwestycji, oraz innych instytucji uczestniczących w sporządzaniu niniejszego dokumentu.

4. Charakterystyka obecnej sytuacji w Bydgoszczy oraz identyfikacja obszarów kryzysowych.

Niniejszy rozdział w ujęciu problemowym charakteryzuje stan istniejący oraz obszary kryzysowe. Informacje i ustalenia dotyczą następujących sfer: sfery przestrzennej, sfery ekologicznej, sfery technicznej, sfery społecznej, sfery gospodarczej.

Sfera przestrzenna podejmuje zagadnienia jakości zagospodarowania przestrzeni miejskiej;

Sfera ekologiczna - zagadnienia jakości środowiska miejskiego;

Sfera techniczna - zagadnienia transportowe i infrastruktury technicznej;

Sfera społeczna podejmuje zagadnienia demograficzne oraz charakteryzuje mieszkańców i określa w skrócie podstawowe problemy społeczne miasta;

Sfera gospodarcza podejmuje zagadnienia sytuacji gospodarczej miasta w zakresie usług, produkcji, terenów aktywności gospodarczej.

4.1. SFERA PRZESTRZENNA

4.1.1. Struktura własności

Obecna struktura własności w mieście jest skutkiem trwających od 1990r. procesów i wynika w szczególności z:

- zakończonego już praktycznie, rozpoczętego w 1990r. procesu komunalizacji i uwłaszczenia się poszczególnych użytkowników na majątku Skarbu Państwa,
- trwającego procesu zwrotu wywłaszczonych i wykupionych, lecz niezagospodarowanych nieruchomości,
- regulacji i zwrotu własności między Państwem a Kościołami i Związkami Wyznaniowymi,
- sprzedaży nieruchomości gminnych i państwowych,
- powstania w 1999r. powiatowych i wojewódzkich struktur samorządowych,
- oddawania w użytkowanie wieczyste obszarów ogródków działkowych,
- przekształcania i wykup wieczystego użytkowania na własność,
- trwającego obrotu nieruchomościami.

Zgodnie z informacjami Wydziału Mienia i Geodezji, w dniu 31.12.2004r. stan nieruchomości gruntowych na terenie Bydgoszczy przedstawiał się następująco:

Ogólna powierzchnia miasta	17.448,0 ha	100%
w tym:		
grunty Skarbu Państwa	8.979,0 ha	51,5 %
grunty jednostek samorządowych	76,0 ha	0,4 %
grunty prywatne	3.802,0 ha	21,8 %
grunty komunalne	4.591,0 ha	26,3 %
w tym:		
tworzące zasób gruntów komunalnych	3.415,0 ha	
oddane w użytkowanie wieczyste	1.135,0 ha	
pozostałe	41,0 ha	

Struktura własności pod względem przestrzennym jest wyjątkowo zróżnicowana, w zależności od miejsca i sposobu użytkowania.
Najbardziej jednorodne pod względem wielkości i własności są tereny zlokalizowane na obrzeżach miasta i dotyczą takich form użytkowania jak lasy, grunty rolne, zespoły zabudowy mieszkaniowej i działalności gospodarczej. Zróżnicowanie zwiększa się w miarę zbliżania się do obszaru Śródmieścia i Centrum.

Trudno wytypować obszary kryzysowe w odniesieniu do własności gruntów ale jako zjawiska sprzyjające występowaniu sytuacji kryzysowych postrzega się brak gminnej puli gruntów zamiennych oraz strategicznych rezerw terenowych dla inwestycji priorytetowych dla miasta.
Za korzystne kierunki dalszych działań uważa się:

- zwiększanie zasobów gruntów komunalnych poprzez:
  - dalsze przejmowanie ich od Skarbu Państwa,
  - zakup i wywłaszczenie niezbędnych gruntów,
  - wzajemnie korzystną wymianę gruntów,
- stosowanie celowych pierwokupów na obszarach strategicznych dla miasta i w sytuacjach, gdy są ekonomicznie uzasadnione,
- komasację gruntów i tworzenie zwartych kompleksów terenów rozwojowych,
- utrzymanie i zwiększanie ilości gruntów przynoszących bezpośredni duży dochód z opłat za użytkowanie wieczyste, dzierżawy, zarząd i użytkowanie,
- zmniejszenie do możliwych i zasadnych wielkości gruntów stanowiących dla gminy obciążenie finansowe,

- zmianę użytkowania zabudowanych terenów mieszkaniowych z użytkowania wieczystego na własność,
- racjonalizację ilości gruntów gminy będących w gestii gminnych jednostek organizacyjnych,
- sprawne naliczanie i pełną ściągalność należnych opłat za korzystanie z gruntów gminy,
- pełną ściągalność należności gminy w postaci jednorazowej opłaty naliczanej od wzrostu wartości nieruchomości w związku z uchwaleniem miejscowego planu zagospodarowania,

Właściwa polityka gospodarowania gruntami powinna:
- pozwalać na pełną realizację zadań statutowych gminy,
- stanowić podstawę planowanych działań inwestycyjnych, ofertowych,
- dążyć do obniżenia kosztów utrzymania mienia gminnego,
- przynosić jak największe dochody bezpośrednie i pośrednie,
- inspirować korzystne tendencje i eliminować działania spekulacyjne w obrocie nieruchomościami,
- pobudzać procesy inwestycyjne,
- doprowadzać do powstawania strategicznych rezerw terenów budowlanych i pod inwestycje infrastrukturalne, oraz zapewniać niezbędną rezerwę możliwą do sprzedaży w celu pokrycia nieprzewidywalnych niezbędnych wydatków.

Mapa – Sfera przestrzenna- szczegółowy wykaz własności gruntów
PDF (1_s_przest_wlasnosc)
pdf\1_s_przest_wlasnosc.PDF

4.1.2. Zagospodarowanie

Bydgoszcz obejmuje obszar 17448 ha. Obszar ten wypełniają:

- tereny zabudowy mieszkaniowej 12,7%,
  w tym: zabudowa jednorodzinna 7,3%,
  zabudowa wielorodzinna 5,1%,
  zabudowa śródmiejska,
  mieszkaniowo-usługowa 0,3%,
- zabudowa usługowa 6 %,
- zabudowa techniczno-produkcyjna 10,1%,
- tereny infrastruktury technicznej 2,2 %,
- tereny komunikacji 8,7 %,
- tereny zieleni i wód powierzchniowych 46,6 %,
  w tym: lasy 27,2%,
  zieleń urządzona i cmentarze 1,5%,
  wody powierzchniowe 3,7%,
  zieleń nieurządzona 14,2%
- tereny rolne 9,4 %,
- inne 4,3 %

Dane na podstawie inwentaryzacji urbanistycznej sporządzonej na potrzeby studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bydgoszczy.

Bydgoszcz charakteryzuje się dużym udziałem terenów otwartych, stanowią one ok. 56% powierzchni miasta. Tereny leśne (ok. 27,2%) zlokalizowane są w północnej i południowo wschodniej części miasta (Opławiec, Las Gdański, Rynkowo, Myślęcinek, Łęgnowo I).
Tereny rolne to krańce: zachodni, oraz północno i południowo-wschodni (Prądy, Osowa Góra, Łęgnowo II, część Fordonu). Tereny zieleni urządzonej, poza kompleksem Leśnego Parku Kultury i Wypoczynku zlokalizowanym w Myślęcinku, rozmieszczone są w układzie rozproszonym na terenie całego miasta, w strefie centralnej oraz w obszarach zabudowy mieszkaniowej.
Tereny zabudowane stanowią ok. 44 % powierzchni miasta. Strefa centralna to przewaga zabudowy mieszkaniowo-usługowej oraz usługowej, obejmująca Śródmieście i Bocianowo. Obszary o przeważającej zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej to część zachodnia miasta obejmująca tereny Miedzynia, Jarów, Flisów, Osowej Góry, Czyżkówka, Jachcic. Obszary o przewadze zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej to południowa część miasta czyli Błonie, Szwederowo, Wzgórze Wolności, Kapuściska, część środkowa: Bartodzieje, Osiedle Leśne, oraz północno wschodni kraniec miasta – Fordon.

Obszary aktywności gospodarczej czyli przemysł, drobna wytwórczość, różnego rodzaju usługi, zajmują głównie południowo-wschodnią część miasta (Zimne Wody, Czersko Polskie, Bydgoszcz Wschód, Brdyujście, Łęgnowo) oraz w części zachodniej dolny taras Osowej Góry.
Szczegółowy rozkład przestrzenny poszczególnych form zagospodarowania przedstawia załączona poniżej mapa.

Całkowita ocena jakości zagospodarowania przestrzeni miejskiej jest zadaniem wielowątkowym i powinna obejmować szereg aspektów, w niniejszej części uwzględniać będzie:
- funkcje terenu (sprzeczność z funkcjami terenów sąsiednich, lub z funkcjami terenu założonymi w obowiązujących dokumentach planistycznych),
- układ przestrzenny i formy zabudowy (w tym brano pod uwagę niską jakość zagospodarowania terenu, nieharmonijność układu i formy zabudowy),

- jakość zabudowy (w tym technologia budowy – np. barakowa zabudowa socjalna, obiekty
  z wielkiej płyty, wiek budynku - zużycie wynikające z wieku i /lub braku należytej konserwacji, potrzebę podniesienia walorów architektonicznych obiektów),
- potrzebę poprawy oraz kształtowania wizerunku miasta w strefach krawędziowych tj. na obszarach eksponowanych w krajobrazie miasta takich jak skarpy, brzegi rzek i Kanału Bydgoskiego, strefy wjazdów do miasta oraz główne szlaki komunikacyjne wraz ze skrzyżowaniami, główne place miejskie.

Analiza powyższych uwarunkowań wskazuje na potrzebę rewaloryzacji następujących terenów:

Tereny zabudowy śródmiejskiej w zakresie rewaloryzacji istniejącej zabudowy usługowo-mieszkaniowej, polegającej na remontowaniu, konserwacji i restauracji wartościowej zabudowy historycznej znajdującej się w złym stanie technicznym, likwidacji istniejących substandardów architektonicznych i zagospodarowanie kwartałów zielenią na potrzeby rekreacji i wypoczynku, poprawy jakości zagospodarowania głównych ciągów handlowo-komunikacyjnych i placów miejskich (w tym modernizację nawierzchni, wprowadzenie elementów małej architektury, stylowego oświetlenia, zieleni), urządzenia terenów zieleni, wymiana przestarzałych niesprawnych elementów infrastruktury technicznej ze szczególnym uwzględnieniem wymiany systemów grzewczych tradycyjnych - paleniska węglowe na ekologiczne formy ogrzewania w tym możliwość wykorzystania miejskiej sieci ciepłowniczej,
Rewitalizacja wartościowych pod względem historycznym i architektonicznym zespołów zabudowy przemysłowej.

Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej w zakresie poprawy standardów cieplnych, wymiany instalacji infrastruktury technicznej, poprawy estetyki budynków, zagospodarowania i wyposażenia osiedlowych terenów wypoczynku i sportu, przywrócenia równowagi przyrodniczej poprzez budowę miejskiego systemu przyrodniczego z wykorzystaniem istniejących zasobów oraz tworzenie nowych terenów zieleni (w tym odzyskanie cieków wodnych wprowadzonych do kanalizacji, wykorzystanie istniejących oczek wodnych, grup roślinnych, tymczasowe zagospodarowanie obszarów rezerw terenowych na potrzeby zieleni i wypoczynku).

Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w zakresie wyposażenia terenu w ekologiczne źródła ciepła, poprawy standardów istniejącej lub budowę nowej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, poprawy wyposażenia i zagospodarowania osiedlowych terenów rekreacji i wypoczynku,

Tereny usług z zakresu oświaty, nauki, szkolnictwa wyższego, kultury zdrowia w zakresie zagospodarowania terenu, renowacji i remontów budynków i budowy nowych obiektów.

Tereny sportu i rekreacji w zakresie w budowy nowych obiektów oraz poprawy standardu zagospodarowania istniejących obiektów oraz zagospodarowania terenu,

Tereny aktywności gospodarczej opisano w rozdziale sfera gospodarcza.

Jak wyżej wspomniano, obszary zabudowy mieszkaniowej stanowią ok. 12,7% powierzchni miasta.
O jakości zamieszkania w poszczególnych dzielnicach m. in. stanowi rodzaj zabudowy jedno- i wielorodzinnej, jakość i stan techniczny zabudowy, wyposażenie w infrastrukturę techniczną, komunikacyjną, usługową, ilość i jakość terenów wypoczynkowych, stan bezpieczeństwa. Poniżej zebrano i przedstawiono w sposób syntetyczny problemy występujące w poszczególnych obszarach zabudowy mieszkaniowej.

Zestawienie problemów wymagających rewitalizacji w obszarach zabudowy mieszkaniowej

lp	Osiedle - obszar	Wiodąca struktura zabudowy	Zły stan techniczny	Technologia budowy (wielka płyta, baraki)	Zabezpieczenia termo izolacyjne	Wprowadzenie ekologicznych systemów grzewczych	Eliminacja substandardów	Uporządkowanie i uzupełnienie zabudowy	Wartości konserwatorskie	Budowa, odtworzenie i uzupełnienie terenów zieleni, rekreacji i wypoczynku i zagospodarowanie terenu	Budowa, poprawa jakości i standardu dróg osiedlowych	Budowa, poprawa jakości i standardu sieci infrastruktury technicznej-			Poprawa wizerunku
												Sieć wodno-kanalizacyjna	Sieć energetyczna	Sieć gazowa	
1	Osowa Góra	jednorodzinna	-	-	+	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-
2	Osowa Góra - Podmiejska	jednorodzinna	-	-	+	+	-	+	+	+	+	+	-	-	-
3	Flisy	jednorodzinna	-	-	+	+	-	-	-	+	+	+	+	+	-
4	Prądy	jednorodzinna	-	-	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	-
5	Miedzyń	jednorodzinna	-	-	+	+	-	-	-	+	+	+	+	+	-
6	Czyżkówko	jednorodzinna	-	-	+	+	-	+	-	+	+	+	-	+	-
7	Opławiec Smukała	jednorodzinna	-	-	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	-
8	Piaski	jednorodzinna	-	-	+	+	-	+	-	+	+	-	+	+	-
9	Jachcice	jednorodzinna	-	-	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	-
10	Okole	wielorodzinna	+	-	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-	+
11	Jary	jednorodzinna	-	-	+	+	-	-	-	+	+	+	-	+	-
12	Błonie	wielorodzinna	-	+	+	-	-	-	-	+	-	+	-	+	+
13	Górzysko-wo	wielorodzinna/ jednorodzinna	-	-	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+
14	Szwederowo	wielorodzinna	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
15	Biedaszkowo - Bielice	jednorodzinna	-	-	+	+	-	+	-	+	+	+	-	-	-
16	Wzgórze Wolności	wielorodzinna	-	+	+	-	-	-	-	+	-	+	+	+	+

17	Wyżyny	wielorodzinna	-	+	+	-	-	-	-	+	-	+	+	+	+
18	Kapuściska	wielorodzinna	-	+	+	-	-	-	-	+	-	+	+	+	+
19	Glinki	Jednorodzinna	-	-	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	-
20	Łęgnowo I - Świetlicowa	wielorodzinna	+	+	+	+	+	-	-	+	-	+	-	-	-
21	Siernieczek - Przemysłowa	wielorodzinna	+	+	+	+	+	-	-	+	+	-	-	-	-
22	Brdyujście	jednorodzinna	-	-	+	+	-	-	-	+	+	+	+	+	-
23	Wilczak	wielorodzinna	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
24	Śródmieście	wielorodzinna	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
25	Bocianowo	wielorodzinna	+	-	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+
26	Skrzetusko	wielorodzinna	-	-	+	-	-	-	-	+	-	+	+	+	-
26	Bielawy	wielorodzinna	-	-	+	-	-	-	-	+	-	+	+	+	-
27	Osiedle Leśne	wielorodzinna	-	-	+	-	-	-	-	+	-	+	+	+	-
28	Bartodzieje	wielorodzinna	-	+	+	-	-	-	-	+	-	+	+	+	+
29	Las Gdański - Zamczysko	jednorodzinna	-	-	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	-
30	Stary Fordon	jednorodzinna	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+
31	Fordon	wielorodzinna	-	+	+	-	-	-	-	+	-	+	+	-	+

Objaśnienia

+	Oznacza występowanie problemu
-	Oznacza brak problemu lub jego nieistotne w skali miasta znaczenie
	Oznacza nasilenie problemu
	Oznacza szczególne nasilenie problemu

Mapa – Sfera przestrzenna – inwentaryzacja
PDF (2_S_przest_inwent)
pdf\2_s_przestrz_inwent.PDF

4.1.3. Uwarunkowania kulturowe

W Rejestrze Zabytków Województwa Kujawsko-Pomorskiego, prowadzonym przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, z terenu Bydgoszczy wpisane są 203 zespoły i budynki o największej wartości kulturowej oraz cały obszar historycznego miasta lokacyjnego wraz z jego przedmieściami.
Zabytki rejestrowe koncentrują się w obrębie Starego Miasta i historycznych dzielnicach Śródmieścia.
Poza zabytkami wpisanymi do rejestru na terenie Bydgoszczy znajduje się wiele obiektów posiadających znaczne wartości kulturowe. Obiekty o takim statusie zostały wpisane do gminnej ewidencji zabytków (zostanie zakończona w 2006 roku). W chwili obecnej w spisach ewidencyjnych znajduje się ok. 2900 obiektów. Są one chronione z mocy zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Ponadto na terenie miasta celem możliwie szerokiej ochrony zasobów kulturowych wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej. Prawne funkcjonowanie tych stref jest mocowane ustaleniami obowiązujących dokumentów planistycznych takich jak studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz ustaleniami planów miejscowych. Są to:
„A" – strefa pełnej ochrony konserwatorskiej;
„B" – strefa ochrony konserwatorskiej;
„K" – strefa ochrony krajobrazu;
„W" – strefa ochrony archeologicznej;
„E" – strefa ochrony ekspozycji;
„AW" - strefa ścisłej ochrony archeologicznej;
„OW" - strefa obserwacji archeologicznej.

Strefy te wyznaczono w zależności od stopnia zachowania istniejącej historycznej substancji oraz historycznej kompozycji urbanistycznej. W strefach tych obowiązują odpowiednie ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków, szczegółowo określone ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Rewitalizacja zasobów kulturowych podniesie atrakcyjność krajobrazu miejskiego, pozwoli na akcentowanie różnorodności przestrzeni miejskiej oraz ciągłości historycznej. Ponadto rewitalizacja obszarów o wartościach historycznych sprzyja atrakcyjności turystycznej miasta.
Uzasadnieniem wyboru obszarów miejskich przeznaczonych do rewitalizacji, ze stanowiska konserwatorskiego, jest wartość zabytkowa i historyczna obiektów tożsamych przestrzennie oraz stan ich dekapitalizacji, jak również potencjalna wartość określana w kategoriach produktu turystycznego. We wszystkich niżej wymienionych obszarach stan zabudowy i związanej z nią infrastruktury jest zły lub zaledwie dostateczny, co przy spełnieniu powyższych założeń, kwalifikuje obszary do objęcia programem rewitalizacyjnym. Do obszarów tych należy:

Stare Miasto
Teren przewidziany do rewitalizacji znajduje się na obszarze wpisanym do rejestru zabytków decyzją z 1955 roku. Zapisy wpisu chronią średniowieczny układ urbanistyczny miasta lokacyjnego (wraz z przedmieściami: poznańskim, kujawskim, gdańskim) z zespołami zabytkowych budynków kościelnych i świeckich. Siatka urbanistyczna wypełniona jest przede wszystkim zabudową XIX - wieczną. Najstarsze partie obiektów są czytelne w piwnicach i przyziemiach budynków. Na obszarze występuje duże nasycenie obiektami wpisanymi do rejestru zabytków. Stan obiektów zabytkowych jest zróżnicowany. W najlepszym stanie znajdują się kościoły (szczególnie katedra), ratusz, biblioteka, spichrze. Kościół jezuicki wymaga

interwencji inżynierskich spowodowanych stanem gruntu, na którym posadowiony jest obiekt – prace w trakcie.
Stan zabytkowych budynków mieszkalnych jest zróżnicowany, jednak przeważają budynki o złym stanie technicznym, lub wręcz katastrofalnym.
Zagrożeniem istnienia zabytkowego zespołu zabudowy staromiejskiej jest w pierwszym rzędzie brak remontów. Powoduje to zagrożenie również dla sąsiednich budynków. W trakcie rewitalizacji istnieje możliwość restytucji zabudowy na obszarach jej pozbawionej: zachodnia pierzeja Starego Rynku, Plac Teatralny, Rybi Rynek, ul. Mostowa, ul. Podwale, ul. Przyrzecze, ul. Pod Blankami, ul. Poznańska.
Konieczność uporządkowania i wykorzystania zapleczy kamienic: oficyn, podwórek.

Wenecja Bydgoska
ul. Długa, Zbożowy Rynek, ul. Poznańska, ul. Św. Trójcy, ul. Czartoryskiego
Obszar stanowi integralną część Starego Miasta, jednak ekspozycyjnie połączony jest z Wyspą Młyńską, obszarem wpisanym do rejestru zabytków, i dla celów rewitalizacyjnych należy traktować Wenecję, jako obszar o specyficznych, odrębnych wartościach krajobrazowo – historycznych. Obszar posiada ogromny potencjał jako zagospodarowany produkt turystyczny.
Na terenie Wenecji Bydgoskiej znajdują się zabytkowe obiekty ewidencyjne.
Stan budynków jest zły lub katastrofalny. Dekapitalizacji uległy przede wszystkim oficyny budynków frontowych. Właśnie oficyny decydują o unikatowej ekspozycji krajobrazu kulturowego tej części miasta.
Zagrożeniem istnienia zabytkowego zespołu zabudowy jest brak remontów większości budynków.
Istnieje możliwość, w celu uzupełnienia historycznej siatki urbanistycznej, odtworzenia zabudowy.

Londynek
Teren dawnych koszar wojskowych oraz zabudowy sąsiedniej miedzy ul. Chocimską, Pomorską i ul. Artyleryjską. Budynki zbudowane w konstrukcji ryglowej. Stan zabudowy zły. Wymagane remonty konserwatorskie.

Okole
Obszar między ulicami: Grottgera, Focha, Grunwaldzką, Czarną Drogą i Brdą.
Zabudowa przeważnie mieszkalna z przełomu XIX i XX wieku, pozostała w przeważającej mierze bez zmian architektoniczno-urbanistycznych. Ulice (Królowej Jadwigi, Łokietka, Śląska, Jackowskiego) o zwartej zabudowie wielopiętrowej, wypełnionej wartościową architekturą. Nad nowym kanałem relikty stoczni rzecznej.
Stan obiektów ewidencyjnych jest zróżnicowany, jednak przeważają budynki w stanie złym.
Zagrożeniem istnienia zabytkowego zespołu zabudowy jest w pierwszym rzędzie brak remontów zabytkowych budynków mieszkalnych i poprzemysłowych, co powoduje ich przyspieszoną dewastację.

Szwederowo
Rejon ulic: Podgórna, Filarecka, Orla, Stroma, Skorupki, Leszczyńskiego, Mariacka, Ugory.
Zabudowa historyczna z końca XIX i początków XX wieku, uzupełniona współczesnymi obiektami. Zachowana historyczna zieleń: Wzgórze Dąbrowskiego, Dolina Pięciu Stawów.
Zachowany kompleks łaźni miejskich.
Stan obiektów ewidencyjnych i wpisanych do rejestru zabytków zróżnicowany.
Tereny zielone w większości wymagają rekultywacji.

Stary Fordon
Obszar dawnego miasteczka podbydgoskiego, o typowej dla tego typu miast, zabudowie. Bardzo interesujący historyczny krajobraz kulturowy, z materialnymi śladami po trzech kulturach: kościół katolicki, kościół protestancki, synagoga. W zespole przeważa niska zabudowa

mieszkaniowa o charakterystycznej architekturze. Historyczna pierzeja Rynku zniszczona przez bezstylową adaptację budynku na funkcje administracji więziennej.
Stan techniczny budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej zły. Historyczne nawierzchnie ulic, poprzez chaotyczne prace naprawcze, zdewastowane. Stan techniczny zabytku rejestrowego – synagogi – katastrofalny. Dawne, nadwiślańskie trakty spacerowe zdewastowane przez składowanie wiślanego piasku.
Zdewastowane tereny zielone – kirkut i cmentarz ewangelicki.

Śródmieście
Obszar między ulicami: Gdańską, Dworcową, Fredry, Hetmańską, Świętojańską.
Tereny urbanizowane w II poł. XIX i na początku XX wieku. Centralny obszar miasta, który wyróżnia się jakością historycznej zabudowy i w miarę jednorodnym charakterem wielkomiejskich zespołów zabudowy. Liczne obiekty wpisane do rejestru zabytków i gminnej ewidencji zabytków.
Stan obiektów wpisanych do rejestru i ewidencji jest zróżnicowany. Stan ewidencyjnych budynków mieszkalnych jest w przeważającej mierze zły.
Zagrożeniem istnienia zabytkowego zespołu jest w pierwszym rzędzie brak remontów historycznych budynków.

Mapa – Sfera przestrzenna – Uwarunkowania kulturowe
PDF (3_s_przest_uwar_kult)
pdf\3_s_przestrz_uwar_kult.PDF

Mapa – Sfera przestrzenna – Uwarunkowania kulturowe – wykaz obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków.
PDF (4_s_przest_uwar_kult_2)
pdf\4_s_przestrz_uwar_kult_2.PDF

4.1.4. Identyfikacja obszarów kryzysowych

Obszary kryzysowe wyodrębnione z uwagi na: konieczność wprowadzenia nowych funkcji, poprawę stanu zabudowy oraz zagospodarowania terenu, poprawę ładu przestrzennego, zachowanie wartości konserwatorskich, w tym:

Tereny zabudowy śródmiejskiej, mieszkaniowej wielo- i jednorodzinnej
Szczegółową, jednorodną i porównywalną waloryzację terenów mieszkaniowych przedstawia tabela p.n. „Zestawienie problemów wymagających rewitalizacji w obszarach zabudowy mieszkaniowej". W wyniku wartościowania (nasilenia) występujących problemów na poszczególnych osiedlach należy uznać, że zjawiskami kryzysowymi są dotknięte w szczególności następujące osiedla: Śródmieście, Stary Fordon, Szwederowo, Bocianowo, Wilczak, Górzyskowo, Jachcice, Bartodzieje.
Ponadto na poszczególnych osiedlach występują w różnym stopniu zjawiska patologiczne jak bezrobocie, wykluczenie społeczne, zagrożenie bezpieczeństwa i.t.p. Identyfikacja tych zjawisk została rozpoznana w sferze społecznej opracowania.

Tereny usług z zakresu oświaty, nauki, szkolnictwa wyższego, zdrowia, kultury.

Tereny usług sportu i wypoczynku.

Tereny o uwarunkowaniach konserwatorskich - opisane jak wyżej

Obszary aktywności usługowo-gospodarczej – opisane w rozdziale sfera gospodarcza (ekonomiczna).

Obszary zdegradowane na skutek działalności komunalnej, oraz obszary zieleni opisane w rozdziale Sfera ekologiczna;

Obszary krawędziowe – tereny eksponowane w krajobrazie miasta, tworzące wizerunek miasta;

Obszary i obiekty powojskowe:
- teren przy ul. Karmelickiej-Focha,
- obiekt pralni powojskowej przy ul. Żupy,
- obiekt powojskowego magazynu o powierzchni 3.203 m^2 przy ul. Ludwikowo,
- teren byłego poligonu wojskowego na osiedlu Jachcice,
- tereny powojskowe przy ul.Sądeckiej.

Mapa sfera przestrzenna – obszary kryzysowe
PDF (5_s_przest_ok)
pdf\5_s_PRZEST_OK.PDF

4.2. SFERA EKOLOGICZNA

4.2.1. Stan środowiska

4.2.1.1. Klimat

Miasto Bydgoszcz położone jest w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego, na obszarze wzajemnego przenikania się wpływów kontynentalnych ze wschodnich obszarów Europy, morskich z obszaru Morza Bałtyckiego i oceanicznych obszaru Oceanu Atlantyckiego. Przejściowość ta uwidacznia się zmiennymi stanami pogody , które uwarunkowane są napływającymi masami powietrza.
Średnia temperatura powietrza z wielolecia 1945÷1994 r. wynosi 8,4°C a ciśnienie 1009 hPa. Przeważają wiatry z kierunku zachodniego (18 %) oraz z kierunku południowo-zachodniego (13%) o średniej prędkości 2,3 m/s.
Duże znaczenie dla klimatu miasta mają tereny leśne otaczające Bydgoszcz, tworzące specyficzny bioklimat oraz urozmaicona rzeźba terenu, charakteryzująca się dużym zróżnicowaniem wysokości względnych.

4.2.1.2. Geologia

Surowce skalne

Na terenie Bydgoszczy nie udokumentowano złóż kopalin podstawowych. Udokumentowano trzy złoża kopalin pospolitych:
- złoże surowców ilastych ceramiki budowlanej FORDON (o zasobie 1 191 tyś. m^3), które obecnie jako jedyne jest eksploatowane, objęte zostało **filarem ochronnym** wzdłuż ulicy Rejewskiego i Akademickiej, oraz w granicach administracyjnych Bydgoszczy zostały wyznaczone dla w/w złóż **granice obszaru i terenu górniczego**.
- złoże piasku budowlanego w rejonie Czyżkówka (o zasobie 6 872 tyś. t.),
- złoże kruszywa dla żwirowni Bydgoszcz-Wschód (o zasobie 345 tyś. m^3).

Zagrożenia geologiczne i osuwanie się mas ziemnych

Do najistotniejszych zagrożeń geologiczno-inżynierskich i niekorzystnych zjawisk geodynamicznych występujących na terenie miasta Bydgoszczy należy zaliczyć:
- **płytkie występowanie ekspansywnych iłów trzeciorzędowych**, których występowanie obserwujemy przede wszystkim w rejonie osiedli: Bartodzieje, Bielawy, Skrzetusko, Czyżkówko, a także w części Śródmieścia, Bydgoszczy Wschód, Zimnych Wód, Glinek, Szwederowa, Górzyskowa i zachodnich Jachcic oraz w Fordonie w rejonie ulic Jasinieckiej, Rejewskiego, Traktorzystów;
- **niską stateczność zboczy zwłaszcza o nachyleniu większym niż 15%** - tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi. Do największych pod względem wysokości, rozległości i nachylenia zboczy należą:
  1. krawędź wysoczyzny polodowcowej zwanej Skarpą Północną – rejon Myślęcinka, Zamczyska, Fordonu,
  2. krawędź terasy IX górnej (najwyższej) rzeki Brdy zwanej Skarpą Południową – rejon Miedzynia, Jarów, Szwederowa, Wzgórza Wolności, Wyżyn, Kapuścisk, Czerska Polskiego, Łęgowa,
  3. krawędzie obszarów sandrowych (XI terasa sandru Brdy) – rejon Osowej Góry, Opławca, Smukały i Piasków.
- **występowanie gruntów słabonośnych i o wysokim poziomie wód gruntowych oraz terenów wydm śródlądowych.**

Do największych obszarów występowania gruntów słabonośnych i o wysokim poziomie wód gruntowych należą:

- rejon Kanału Bydgoskiego (Prądy – okolice obwodnicy miejskiej i oczyszczalni ścieków, ul. Prądy; Osowa Góra - okolice obwodnicy miejskiej i ul. Miedzianej, ul. Srebrnej, Niklowej, Kobaltowej),

- rejon doliny Brdy (Smukała – okolice ulicy Palmowej; Piaski Dolny taras – okolice ulicy Szamarzewskiego i Piaski, wzdłuż koryta rzecznego m. in. na Opławcu, Czyżkówku i Jachcikach),
- rejon Doliny Wisły (Łęgowo – okolice ulicy Plątnowskiej, Otorowskiej, Toruńskiej).

4.2.1.3. Wody podziemne

W rejonie Bydgoszczy i bezpośrednio w jej obrębie zalegają dwa Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP) należące do Pasma Pojeziernego:

- **GZWP nr 140 – Bydgoszcz** - to nieduży zbiornik zarówno pod względem rozprzestrzenienia jak i zasobów dyspozycyjnych o powierzchni około 170 km² i w przybliżeniu pokrywa się z administracyjnym obszarem miasta. Zasoby dyspozycyjne subzbiornika to 25 tys. m³/d. Gromadzi on wody klasy II i Ib. W całości objęty jest Obszarem Wysokiej Ochrony. Średnia głębokość ujęć zlokalizowanych w obrębie zbiornika to 65 m.
- **GZWP Nr 138 Pradolina Toruń – Eberswalde (Noteć),** przebiegający wzdłuż południowych granic Bydgoszczy, dużo większy i zasobniejszy, a tym samym o większym znaczeniu gospodarczym. Jest to zbiornik czwartorzędowy o charakterze porowym. Rozciąga się on wzdłuż doliny Noteci pomiędzy Gorzowem Wielkopolskim a Inowrocławiem, na obszarze 2100 km². Taką samą powierzchnię zajmuje Obszar Najwyższej Ochrony wykraczający miejscami poza obrys zbiornika. Łączna powierzchnia Obszarów Wysokiej Ochrony wynosi 200 km². Szacunkowe zasoby dyspozycyjne to 400 tys. m³/d. Zbiornik, podobnie jak GZWP Bydgoszcz, gromadzi wody klas II i Ib. Ujęcia wód podziemnych sięgają średnio głębokości 35 m.

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w rejonie Bydgoszczy ustanowiono na poziomie 4423 m^3/h.

Do najważniejszych ujęć wód podziemnych w Bydgoszczy należą:

- ujęcie „LAS GDAŃSKI" (zasoby 1750 m^3/h), dla którego ustanowiono strefę ochrony pośredniej wewnętrznej oraz ustanowiono strefę ochrony pośredniej zewnętrznej ujęcia „Las Gdański" oraz ochrony pośredniej zewnętrznej cieków powierzchniowych ujęcia „Las Gdański" w Bydgoszczy (spływających ze Skarpy Myślęcińskiej),
- ujęcie wody pitnej „S" ZAKŁADÓW CHEMICZNYCH „ORGANIKA – ZACHEM" (zasoby 300 m^3/h), dla którego ustanowiono strefę ochrony pośredniej ujęcia wody,
- osiedlowe ujęcia (studnie) awaryjne (zasoby 521 m^3/h),
- ujęcia zakładowe (zasoby 1309 m^3/h),
- studnie publiczne (zasoby 768 m^3/h),
- studnie prywatne,
- studnie ADM.

4.2.1.4. Wody powierzchniowe

System wód powierzchniowych na terenie Bydgoszczy tworzą rzeki, kanały, naturalne i sztuczne zbiorniki wodne (jeziora, stawy, oczka), strugi oraz cieki wodne.

Do głównych cieków powierzchniowych tworzących system hydrograficzny na terenie Bydgoszczy należą:

- **Rzeka Wisła**, (od km 768,3 do 782) płynie szerokim meandrem, wzdłuż wschodnich obrzeży miasta, wyznaczając na odcinku kilkunastu kilometrów jego administracyjną granicę),
- **Rzeka Brda** (jej ujściowy odcinek) – jest głównym ciekiem powierzchniowym na obszarze Bydgoszczy. Rzeka przepływa początkowo z północy na południe przez osiedla Opławiec, Piaski, Jachcice, a następnie w układzie równoleżnikowym przez centrum Bydgoszczy (Stare Miasto) ku jej wschodnim granicom, gdzie w dzielnicy Brdyujście wpada do Wisły. Jest zabudowana stopniami piętrzącymi, śluzami oraz obiek-

tami hydroenergetycznymi. Należą do nich Zespół Elektrowni Wodnych Koronowo-Tryszczyn-Smukała (Smukała w granicach miasta), śluza Miejska, jaz ulgowy, jaz Farny (Brda Młyńska), jaz walcowy Czersko Polskie, śluza Brdyujście, śluza żeglugowa Czersko Polskie, przelew boczny Czersko Polskie z elektrownią wodną,

- **Kanał Bydgoski** jako jeden ze sztucznych odcinków sieci hydrograficznej krajowej żeglugi śródlądowej łączy dorzecza Odry i Wisły, poprzez Noteć w okolicach Nakła oraz Brdę, przepływającą przez Bydgoszcz. Długość kanału to 24,7 km, w granicach Bydgoszczy znajduje się około 7 km. Z Brdą kanał łączy się w zachodniej części miasta. Różnicę wysokości (31 m) skomunikowanych za jego pośrednictwem rzek pokonuje poprzez sześć śluz, w tym na terenie miasta: śluza Osowa Góra, śluza Prądy, śluza Czyżkówko i śluza Okole. W okolicach Bydgoszczy Kanał przekracza wododział Wisła-Odra,
- **Stary Kanał Bydgoski** jest wyłączony z żeglugi posiada śluzy nr IV, V, VI.,
- **Struga Flis** (płynie z zachodu na wschód wzdłuż kanału Bydgoskiego po jego północnej stronie) **i Struga Młyńska,** wpływa do zachodniej części miasta od strony gminy Białe Błota gdzie odbiera ścieki z oczyszczalni komunalnej. W dzielnicy Miedzyń wpada do Kanału Bydgoskiego,
- Sieć hydrograficzną uzupełniają niewielkie **cieki wodne** spływające ze skarp zwłaszcza Skarpy Północnej oraz 43 **niewielkie zbiorniki wód stojących**.

Zagrożenia powodziowe

Możliwości retencyjne jezior w górnym biegu rzeki Brdy oraz zbiorniki elektrowni wodnych powodują, że zagrożenie powodziowe jest znacznie ograniczone. Na zalanie narażone są tereny ujściowe odcinka rz. Brdy w okresie wezbrań Wisły – tzw. cofka Wisły. Nie można jednak wykluczyć spiętrzeń powodziowych na rzece Brdzie spowodowanych np. zatorami lodowo-śryżowymi (1981 r.).

zagrożenia powodziowe ze strony rzeki Wisły

przepływ $Q_{1\%}$ = 9190 m^3/s zagrożenie dla terenów:

- Nizina Łęgnowo – Otorowo,
- ujście Brdy do Wisły z terenami przyległymi,
- nieobwałowana część doliny Łoskoń – Strzelce.

zagrożenia powodziowe ze strony rzeki Brdy

przepływy:

$Q_{1\%}$ = 92 m^3/s

$Q_{0,1\%}$ = 109 m^3/s

$Q_{0,5\%}$ = 95,6 m^3/s

Jakość wód powierzchniowych

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do wód powierzchniowych były ścieki, których w roku 2003r odprowadzono z miasta łącznie 26 790 315 m^3. W ogólnej ilości ścieki oczyszczone stanowiły 24 874 196 m^3, tj. 92,8%. Bez oczyszczenia odprowadzono 1 916 119 m^3, co stanowiło 7,2%. Odbiornikami ścieków z miasta są rzeki Brda i Wisła oraz Kanał Bydgoski.

- Stan czystości wód **Wisły**, badano na dwóch stanowiskach: w Łęgnowie w 2002r. jakość wód pod względem fizykochemicznym, bakteriologicznym i hydrobiologicznym, odpowiada III klasie czystości, na stanowisku w Fordonie, stan czystości wód Wisły sklasyfikowano w grupie wód ponadnormatywnie zanieczyszczonych.
- Stan czystości rzeki **Brdy** w granicach miasta kontrolowany był na trzech stanowiskach, tj. poniżej zalewu w Smukale (II klasa czystości), na ujęciu wody „Czyżkówko” (ponadnorma-

tywnie zanieczyszczona woda) oraz w rejonie ujścia do Wisły – na wysokości jazy Czersko Polskie (pozaklasowy charakter wód).
- Kanał Bydgoski wykazuje silne zanieczyszczenie. Badania przeprowadzono na stanowisku zlokalizowanym w odległości 0,2 km od połączenia Kanału z Brdą. Pod względem bakteriologicznym wody kanału na terenie Bydgoszczy nie odpowiadają normom.
- Struga Flis jest odbiornikiem ścieków przemysłowych i komunalnych odprowadzanych z terenu Bydgoszczy (przekroczenie norm zawartości związków fosforu).
- Jakość wód **Strugi Młyńskiej** kształtują oczyszczone ścieki przemysłowe i komunalne (III klasa czystości).
- W wodach **rowów** znajdujących się w strefach ochronnych ujęcia wody „Las Gdański" i „Czyżkówko" zaobserwowano niskie wartości miana Coli świadczące o ich złym stanie sanitarnym.
- **Zbiorniki wód stojących** – jakość ich wód na terenie Bydgoszczy jest zróżnicowana i zależy min. od charakteru utworów powierzchniowych, w których zbiorniki te powstały, sposobu zasilania wodami oraz stopnia antropopresji. Wyniki analiz pobranych próbek wskazują najczęściej na przekroczenia wartości przewodnictwa będącego miarą ilości rozpuszczonych w wodzie związków mineralnych. Kolejnym parametrem, który najczęściej nie odpowiada normom była koncentracja chlorofilu „a", świadcząca o stopniu żyzności wód. W żadnym z badanych zbiorników (badając wartości miana Coli) nie wskazywało na fakt zanieczyszczenia ściekami pochodzenia bytowego.

4.2.1.5. Powietrze

Udział Bydgoszczy w ogólnej **emisji zanieczyszczeń** województwa w 2003 r. wyniósł 21,1 % (w 2002 r. – 19,0 %).
Emisja zanieczyszczeń ogółem (pyły i gazy) z terenu miasta w roku 2003 w porównaniu z rokiem 2002 wzrosła o 8,5% i wyniosła łącznie 17,8 tys. Mg, w tym było 2,2 tys. Mg pyłów i 15,6 Mg tys. gazów.
W globalnej emisji zanieczyszczeń stale największy udział mają elektrociepłownie zlokalizowane na terenie miasta (83,1% wszystkich zanieczyszczeń).
W emisji gazów dominuje dwutlenek siarki – 57,7% i dwutlenek azotu – 22,4 %. Wzrost wielkości wyemitowanych zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w 2003 r. (o 8% w stosunku do 2002 r.) spowodowany był większą produkcją ciepła w porównaniu z 2002 r.
Z 31 ewidencjonowanych jednostek gospodarczych w 6 przypadkach wzrosła ogólna emisja zanieczyszczeń. Powodem tego był wzrost produkcji oraz spalanie większej ilości paliwa. Poza tym, w bilansie emisji ujęto nowe zakłady.
Mniejsza ilość wyemitowanych zanieczyszczeń wynikła przede wszystkim ze spadku produkcji, spalania mniejszej ilości paliwa o lepszej jakości, większej sprawności urządzeń oczyszczających i całkowitej likwidacji produkcji proszków detergentowych w „UNILEVER" S.A.

Ocenę jakości powietrza w Bydgoszczy w 2003r. ograniczono do zanieczyszczeń powszechnie występujących w atmosferze, dla których nowe prawo polskie oraz przepisy UE określają wartości dopuszczalnych stężeń. Do grupy tej należą: dwutlenek siarki SO_2 , dwutlenek azotu NO_2 , pył PM 10, ołów, tlenek węgla, benzen oraz ozon.

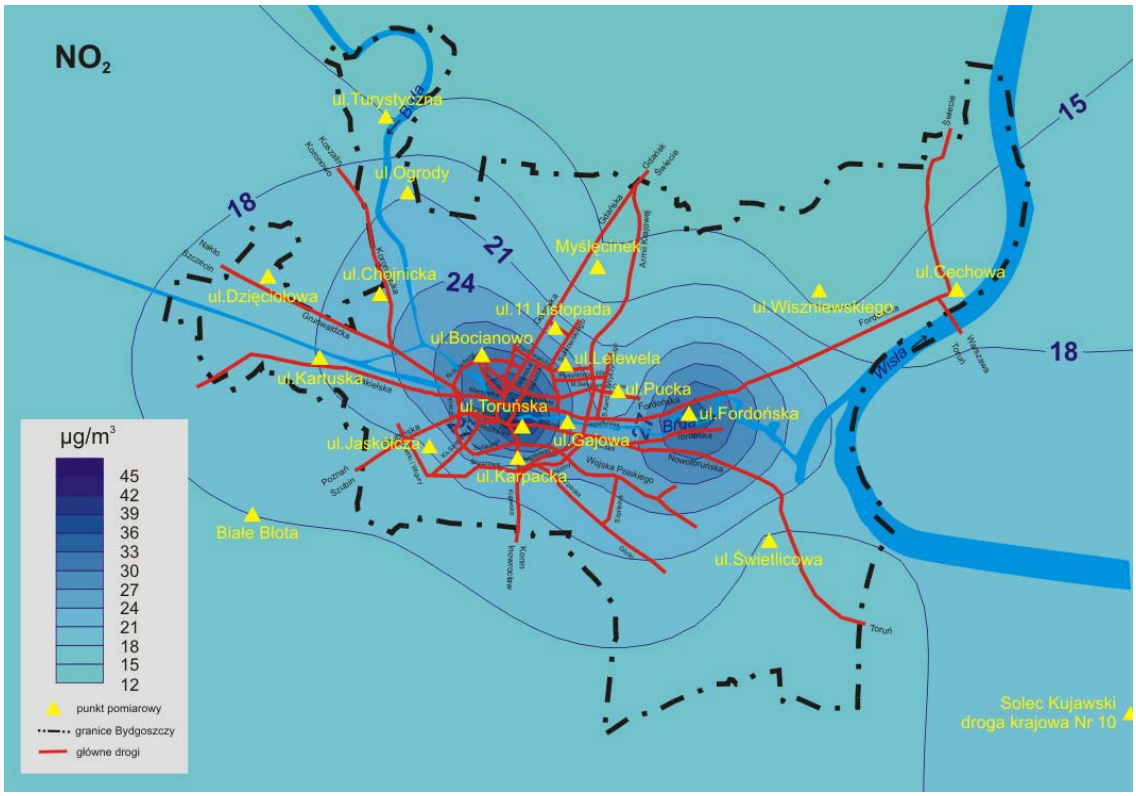

Mapa z publikacji Raport o stanie środowiska Województwa Kujawsko-Pomorskiego w 2003r

Oprócz ww. pomiarów zanieczyszczeń normowanych, prowadzono jeszcze badania stężeń substancji charakterystycznych dla danego rejonu, które można porównać jedynie z wartościami ubiegłorocznymi lub z wartościami odniesienia zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002r. należą do nich: formaldehyd, fluor, chlor, chlorowodór, kwas siarkowy, toluen, fosgen, NMHC, opad ołowiu, opad kadmu.
Pomiary pyłu zawieszonego wykazały, że wartości średnioroczne znalazły się w przedziale od 12,8 do 58,0 µg/m^3. Najwyższe stężenie zanotowano przy ul. Warszawskiej (58,0 µg/m^3) oraz przy ul. Wincentego Pola (43,2 µg/m^3). W obu przypadkach wartości te wzrosły w porównaniu z 2002 r. i przekraczały dopuszczalny poziom (40 µg/m$^{3)}$ kolejno o 45 % i 8%).
Poza tym wystąpiły przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla pomiarów średniodobowych przy ul. Morskiej na os. Bartodzieje. Najniższe stężenie, podobnie jak w 2002 r., określono w dzielnicy Fordon przy ul. Kaliskiego 7.

Poza tym na terenie miasta Bydgoszczy w 2003r. (I półrocze) prowadzone były **metodą pasywną** pomiary stężeń:
- dwutlenku siarki (w 18 punktach) najniższe stężenie średnie roczne zanotowano w Fordonie na os. Przylesie – 6,4 µg/m^3 , najwyższe wystąpiło w dzielnicy Bocianowo (19,2µg/m^3), i
- dwutlenku azotu (w 18 punktach) najniższe stężenie średnie roczne roczne zanotowano w Fordonie na os. Przylesie – 11,9 µg/m^3 , najwyższe wystapiło przy trasach komunikacyjnych na ul. Toruńskiej (47,3µg/m^3 – powyżej wartości normowanej wynoszącej 40 µg/m^3) i ul. Fordońskiej 37,3 µg/m^3 , oraz
- benzenu (w 4 punktach) w poszczególnych punktach poziom stężeń był bardzo zbliżony i kształtował się w granicach od 1,12 do 1,24 µg/m^3 przy normie 5,0 µg/m^3.

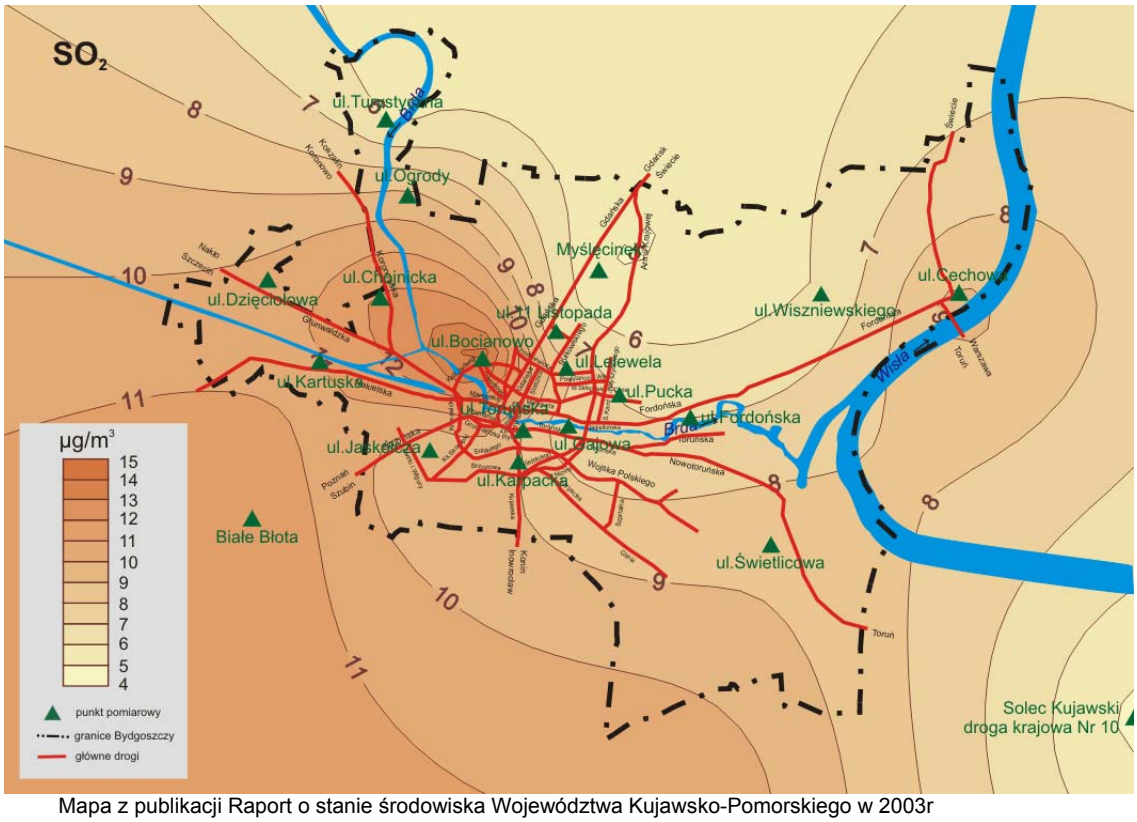

Mapa z publikacji Raport o stanie środowiska Województwa Kujawsko-Pomorskiego w 2003r

W 2003 r. na terenie miasta prowadzone były także mikrobiologiczne badania powietrza w 7 stałych punktach pomiarowych.

Na podstawie tych badań oceniono powietrze w przeważającej części przypadków jako czyste i średnio zanieczyszczone. W jednostkowych przypadkach powietrze oznaczono jako silnie zanieczyszczone, z uwagi na przekroczenie wartości normatywnych, w zakresie ogólnej liczby bakterii i grzybów (w centrum miasta, w rejonie Oczyszczalni Kapuściska na ul. Łęgnowskiej oraz na polach irygacyjnych w Łęgnowie).

W 2003 r. dokonano po raz drugi **oceny rocznej** dla 23 stref, wśród których jest jedna aglomeracja, czyli miasto Bydgoszcz. Według klasyfikacji dokonanej ze względu na ochronę zdrowia, na podstawie wyników pomiarów, Bydgoszcz w 2003 r. (podobnie jak w roku 2002) **zaliczono do klasy B**. O tej klasie zadecydowały przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 (ponadnormatywne wartości średnioroczne zanotowano przy ul. Warszawskiej i ul. Wincentego Pola) oraz zawyżone stężenia średniodobowe na os. Bartodzieje.

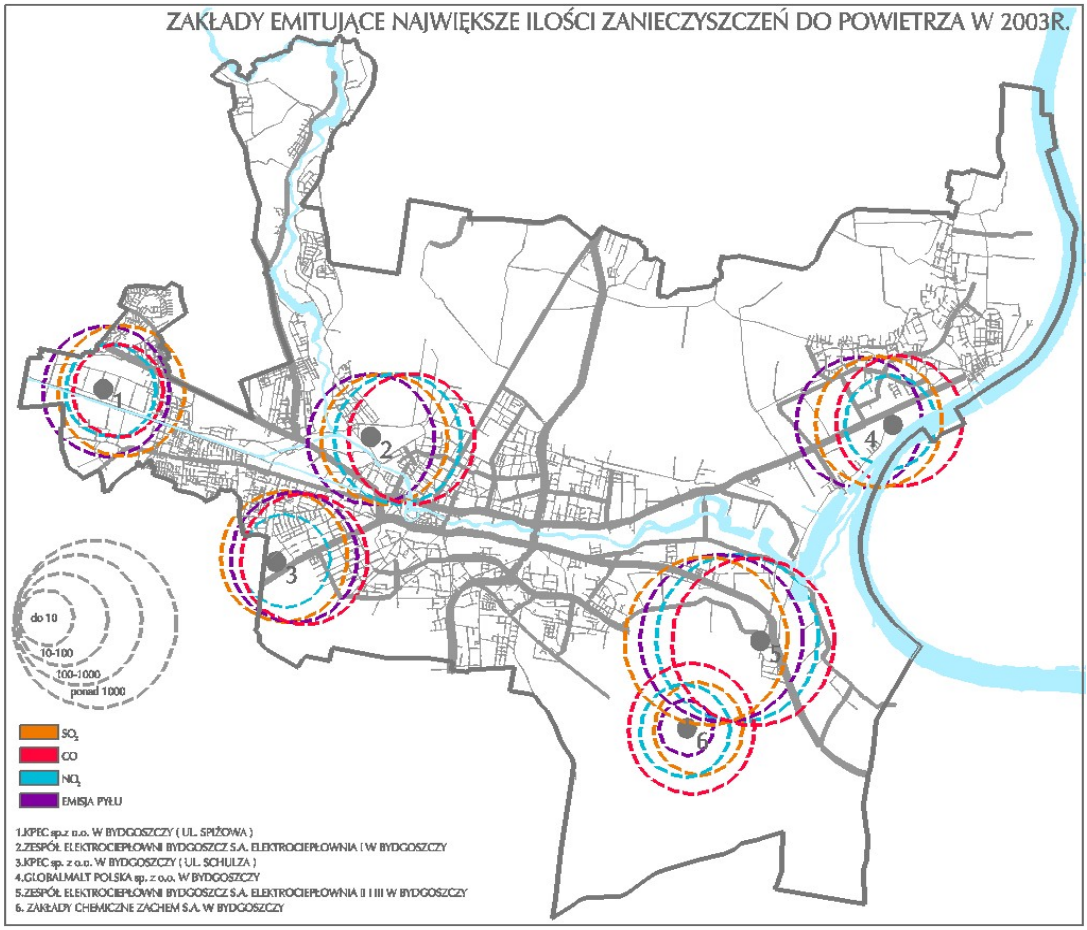

4.2.1.6. Hałas i drgania

Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub, co najmniej na tym poziomie oraz zmniejszenie poziomu hałasu, co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany.

- **Hałas komunikacyjny** jest podstawowym źródłem uciążliwości w miastach, pomimo ogromnego postępu, jaki dokonał się w ostatnich latach zwłaszcza w redukcji hałaśliwości pojazdów. W Bydgoszczy, w 2003r. w ramach monitoringu hałasu drogowego wykonywano pomiary poziomu dźwięku, w okresie od maja do września, w 9 punktach miasta zlokalizowanych w odległości 1m od jezdni oraz w 11 punktach na wysokości linii zabudowy, przy ulicach: Żeglarskiej, Ludwikowo, Nad Torem, Perłowej, Chodkiewicza, Kamiennej, Twardzickiego oraz Wyzwolenia. Badania na linii zabudowy określają oddziaływanie hałasu drogowego na wybrane obiekty chronione (budynki mieszkalne, szkoły).

Równolegle z pomiarami poziomu hałasu prowadzono rejestrację natężenia ruchu, ze szczególnym uwzględnieniem pojazdów transportu ciężkiego.

Na wszystkich przebadanych aktualnie pod względem akustycznym odcinkach ulic poziom równoważny hałasu przekraczał wartość 65 dB (w odległości 1m od krawędzi jezdni). Natomiast brak przekroczeń wiąże się ze znacznym oddaleniem budynków od jezdni.

- Hałas komunikacyjny tramwajowy - emitowany przez tramwaje jest na ogół oceniany łącznie z hałasem samochodowym. Powoduje to fakt, iż torowiska tramwajowe są najczęściej sytuowane wzdłuż jezdni, w środkowej jej części. Podstawowy wpływ na emisję do środowiska hałasu ma jakość taboru oraz rodzaj i stan infrastruktury. Wadą konstrukcji typu tor z podkładkami na podsypce z tłucznia kamiennego jest stosunkowo szybka utrata właściwości sprężystych podsypki i w efekcie narastanie odkształceń geometrycznych toru. Prowadzi

to do zwiększenia dynamiki oddziaływania koło-szyna, degradacji konstrukcji toru i w efekcie do zwiększenia emisji hałasu do otoczenia.

- Hałas kolejowy - przeprowadzone pomiary hałasu kolejowego miały charakter monitoringowy, służący wytypowaniu punktów „szczególnej uciążliwości". Pomiary poziomów ekspozycyjnych wykonano w 5 punktach na terenie Bydgoszczy, w trzech transektach w odległościach:10 m, 50 m oraz 100 m od torów w celu wyznaczenia zasięgu oddziaływania hałasu kolejowego. Badania przeprowadzono dla pociągów: osobowych, dalekobieżnych, osobowych lokalnych oraz towarowych. Średni równoważny poziom dźwięku w odległości 50 m od torów waha się w granicach od 48,8 dB do 59,2 dB, a w odległości 100 m w zakresie od 43,3 dB do 54,9 dB. Hałas kolejowy, przy ograniczeniu ruchu kolejowego na aktualnie przebadanych odcinkach tras, nie stanowi obecnie uciążliwości dla mieszkańców.

- **Hałas przemysłowy** - ze względu na charakter lokalny nie stanowi tak poważnej uciążliwości. W 2003 roku kontrolą w zakresie ochrony przed hałasem objętych zostało w Bydgoszczy 21 jednostek i podmiotów gospodarczych. Generalnie większość kontrolowanych zakładów spełnia wymagane normy w zakresie emisji hałasu do środowiska.

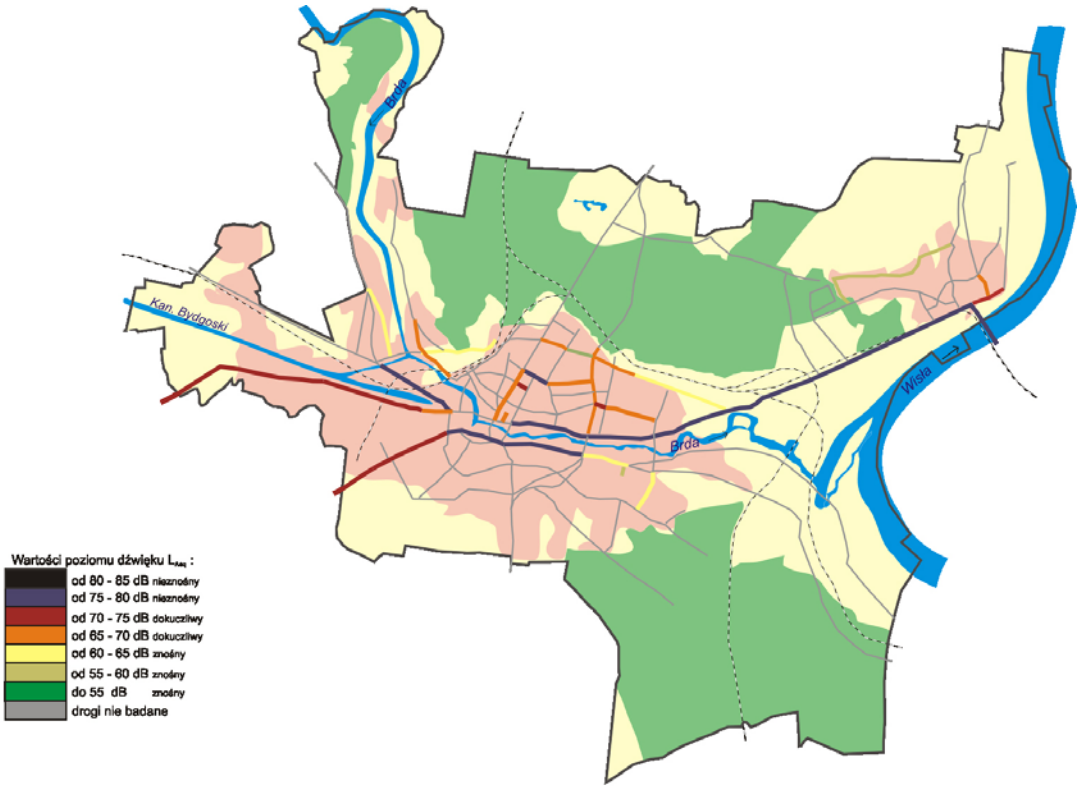

Hałas komunikacyjny . Raport o stanie środowiska, dane za rok 2003

4.2.1.7. Promieniowanie

Zgodnie z treścią prawa ochrony środowiska są dwie grupy istotnych źródeł promieniowania elektromagnetycznego:

- Linie i stacje elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 110kV lub wyższym.
- Instalacje radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokacyjne.

Jak wynika z dotychczasowych badań Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, na terenie Bydgoszczy nie ma obszarów ograniczonego przebywania ludzi wokół obiektów będących źródłami pól elektromagnetycznych w odniesieniu do obowiązujących norm.

4.2.2. Miejski system przyrodniczy

Miasto ze swoimi strefami zurbanizowanymi (zabudowanymi) i terenami otwartymi stanowi specyficzny ekosystem będący środowiskiem życia jego mieszkańców. Znaczącą rolę w tym ekosystemie odgrywa środowisko przyrodnicze, z tych względów traktując miasto jako jeden organizm, szczególną uwagę należy zwrócić na wyznaczenie i nadanie odpowiedniej rangi terenom predysponowanym do zachowania i rozwoju środowiska przyrodniczego poprzez kształtowanie **Miejskiego Systemu Przyrodniczego (MSP)**. Najważniejszą cechą MSP jest zachowanie ciągłości jego funkcji w czasie i przestrzeni oraz nawiązanie do obszarów biologicznie czynnych strefy zamiejskiej.

Do najważniejszych elementów tworzących MSP na terenie Bydgoszczy należy zaliczyć:

rzeźbę terenu – system rozległych, równinnych poziomów tarasowych i wysokich obszarów wysoczyznowych oraz szczególnie eksponowane w krajobrazie Bydgoszczy - strefy krawędziowe pradoliny i dolin rzecznych - w szczególności: Skarpa Północna (krawędź Wysoczyzny Świeckiej), Skarpa Południowa (krawędź terasu rzecznego), układ doliny rzeki Brdy wraz z Kanałem Bydgoskim oraz dolina rzeki Wisły. Urozmaicona rzeźba terenu stanowi trudny do przekraczania próg rozwojowy dla miasta, ale jest jednocześnie źródłem olbrzymiego potencjału identyfikacji krajobrazowej. Potencjał ten rośnie, gdy walory krajobrazowe są prawidłowo wykorzystane, chronione i kształtowane w strukturze miasta.

wody powierzchniowe i podziemne - podstawową sieć wodną na terenie Bydgoszczy i w jej otoczeniu tworzą: rzeka Wisła i jej dorzecze z rzeką Brdą, a w zachodniej części miasta Kanał Bydgoski z Notecią - dorzecze Odry. Unikalny układ sieci wodnej w Bydgoszczy wpływa na podniesienie potencjału środowiska przyrodniczego zwłaszcza w zakresie jego odporności i samoregulacji, postrzegania krajobrazu oraz rozwoju funkcji rekreacyjno – turystycznej. Podstawowy układ hydrograficzny jest wzbogacony szeregiem mniejszych cieków wodnych, wysięków wodnych wypływających ze skarp oraz licznymi zbiornikami wodnymi. Najlepiej w mieście funkcjonują te zbiorniki, które są elementem programowym zieleni parkowej (np. Park Kazimierza Wielkiego, Park Doliny Pięciu Stawów, „Balaton" na Bartodziejach itp.). Inne z uwagi na obniżające się lustro wody gruntowej, kanalizowanie obszarów zabudowanych i brak pielęgnacji bardzo często ulegają zarastaniu lub likwidacji.

tereny zieleni - do najważniejszych zalicza się parki miejskie i zieleńce, tereny zieleni z urządzeniami sportu i rozrywki, tereny sportu, zieleń ochronną i krajobrazową, ogrody działkowe, cmentarze oraz zieleń towarzysząca terenom zainwestowanym. Tereny zieleni ogólnodostępnej Bydgoszczy to parki spacerowo- wypoczynkowe (w tym parki śródmiejskie) obejmujące powierzchnię - 802.4 ha (13), zieleńce -113.9 ha (76) - skwery, zieleń towarzysząca zabudowie osiedlowej i indywidualnej - spełnia głównie funkcję wypoczynkową, izolacyjną i plastyczną a w zabudowie indywidualnej również produkcyjno-gospodarczą (585 ha) oraz zieleń uliczna (towarzysząca komunikacji) – (163.2 ha) pełniąca funkcje ekologiczną i ochronną.
Największy z parków, Leśny Park Kultury i Wypoczynku (LPKiW) w Myślęcinku zlokalizowany jest w północnej części miasta (830 ha) z Ogrodem Fauny Polskiej (jednym z pięciu ogrodów zoologicznych na świecie o podobnym profilu), Ogrodem Botanicznym, Centrum Edukacji Ekologicznej, Ośrodkiem Rekreacji Konnej, Parkiem Rozrywki, terenami sportowo-rekreacyjnymi (trasy rowerowe, konne, narciarskie), terenami "ciszy leśnej", terenami handlowo-wystawowymi i parkingami.
Do obszarów, w stopniu ograniczonym wspomagających MSP na terenach zurbanizowanych, zaliczyć można wydzielone tereny usług z wysokim udziałem zieleni towarzyszącej (np. szpitale, obiekty kultury, nauki itp.), tereny zieleni wewnątrzosiedlowej (np. przedszkola, żłobki, zieleń międzyblokowa, ogrody przydomowe), które przenikają tkankę miejską na poziomie podstawowym. Charakteryzują się one różnym stopniem dostępności terenu i aktyw-

ności biologicznej, jednak podstawowym wyznacznikiem w ich kształtowaniu jest utrzymanie przede wszystkim ciągłości przyrodniczej.

lasy - tereny leśne to ogółem 5324 ha (w tym lasy -5194 ha). Są to lasy zarówno Skarbu Państwa jak też stanowiące własność osób fizycznych i Gminy Bydgoszcz (są zarządzane przez dwa nadleśnictwa – od północy zarząd sprawuje Nadleśnictwo Żołędowo, a od południa Nadleśnictwo Bydgoszcz. Naturalną granicą wyznaczającą zasięg działania tych nadleśnictw jest rzeka Brda). Lasy stanowiące własność osób fizycznych i Gminy Bydgoszcz zlokalizowane są głównie na obrzeżach miasta. W południowo wschodniej części miasta znajduje się duży kompleks lasów (229 ha) własności Skarbu Państwa, który jest zarządzany przez Zakłady Chemiczne „Zachem" oraz Zakłady Chemiczne „Nitrochem". Szczególną rolę spełniają także lasy glebochronne (skarpy, wydmy) i wodochronne, które stanowią naturalny filtr istotny dla obszarów wodonośnych, z których miasto czerpie wodę dla potrzeb komunalnych.

Miejski System Przyrodniczy pełni także rolę systemu nawietrzania i regeneracji powietrza. Tereny zieleni stanowią naturalny kontrast termiczny dla obszarów silnie zurbanizowanych, przyczyniając się do wzmożenia ruchów pionowych i poziomych, co z kolei ułatwia napływ mas czystego powietrza do miasta.

Lasy i tereny zieleni okalające miasto Bydgoszcz, charakteryzują się brakiem spójności z systemem zieleni miejskiej, która w części zabudowanej wyróżnia się silnym rozdrobnieniem. Obszarem o niewykorzystanych walorach krajobrazu naturalnego są również m.in. strefy przybrzeżne Brdy i Wyspa Młyńska stanowiące atrakcyjne tereny rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców Bydgoszczy.
Specyficzne uwarunkowania geograficzne Bydgoszczy predysponują Skarpy, poprzez ekspozycję ich krawędzi, do realizacji ciekawych ciągów spacerowych z punktami widokowymi. Cieki i zbiorniki wodne oraz inne tereny biologicznie czynne także stanowią istotny element szkieletu kompozycyjnego systemu przyrodniczego miasta. Wprowadzając układ terenów zielonych lub ekstensywnej niskiej zabudowy oraz siatki ulic (w układzie prostopadłym do skarp i Brdy), tworzymy spójny system terenów biologicznie czynnych i zapewniamy korzystną melioracją klimatyczna miasta. Poprzez wprowadzenie cieków wodnych spływających ze skarp w granice osiedli mieszkaniowych istotnie wzbogacamy ich środowisko przyrodnicze. Obsadzone specjalnie komponowanymi roślinami wraz z elementami małej architektury i iluminacją, są źródłem stałych przeżyć estetycznych.

4.2.3. Identyfikacja obszarów kryzysowych - obszary do rewitalizacji

- Kanał Bydgoski wraz z rzeką Brdą na całym obszarze miasta z uwagi na potrzebę poprawy stanu jakości wód oraz zagospodarowania nabrzeży;
- Zbiorniki i cieki wodne z uwagi na poprawę stanu jakości wód, oraz podniesienie potencjału przyrodniczego poprzez włączenie w miejski system przyrodniczy i zagospodarowanie na potrzeby rekreacji i wypoczynku (wykorzystanie cieków i wysięków dotychczas odprowadzanych do kanalizacji);
- Obszary sąsiadujące z głównymi trasami komunikacyjnymi, emitującymi hałas ponadnormatywny, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zabudowy mieszkaniowej;
- Tereny zabudowy położone w obszarach występowania iłów ekspansywnych, z uwagi na występujące uszkodzenia budynków (Bielawy, Skrzetusko);
- Tereny zainwestowania (zamieszkania i pracy) położone na obszarze dolinnym, z uwagi na występujące zanieczyszczenie powietrza oraz tendencje do jego zalegania (Śródmieście, Bocianowo, Okole, Bydgoszcz Wschód);
- Tereny zieleni oraz obszary sportu i wypoczynku na poziomie ogólnomiejskim i osiedlowym, tworzące miejski system przyrodniczy,

- Obszary wskazane na mapie jako obszary melioracji klimatycznej miasta z uwagi na potrzebę utrzymania wysokiego udziału terenów biolgicznie czynnych w tych rejonach.

Obszary zdegradowane wskutek działalności komunalnej:

- pola irygacyjne przy ul. Chemicznej i Hutniczej o powierzchni około 137 ha, które do końca 2002 roku stanowiły element miejskiego systemu oczyszczania ścieków,
- obszar starorzecza rzeki Wisły w Łoskoniu po zlikwidowanym osadniku ścieków, eksploatowanym przed oddaniem do użytku oczyszczalni „Fordon",
- teren po likwidacji oczyszczalni ścieków Opławiec-Sanatorium,
- obszar nieczynnego składowiska odpadów komunalnych w Kompleksie Utylizacji Odpadów Komunalnych przy ul. Prądocińskiej 28,
- obiekty i teren wokół oczyszczalni ścieków „Osowa Góra" – po jej likwidacji,
- obiekty i teren wokół oczyszczalni ścieków „Piaski" – po jej likwidacji.

Obszary zdegradowane wskutek działalności gospodarczej:

- teren bazy magazynowej nr 62 PKN ORLEN S.A. przy ul. Flisackiej 19 o powierzchni 0,31 ha zanieczyszczony związkami ropopochodnymi,
- teren po Zakładach Gazowniczych przy ul. Przemysłowej o powierzchni około 0,48 ha zanieczyszczony związkami ropopochodnymi,
- teren Zakładów Gazowniczych przy ul. Jagiellońskiej 42 o powierzchni około 0,10 ha zanieczyszczony związkami ropopochodnymi,
- teren Zakładów Unilever Polska S.A. przy ul. Kraszewskiego o powierzchni około 0,05 ha zanieczyszczony związkami ropopochodnymi,
- teren Lucent Technologies przy ul. Pilickiej o powierzchni około 10 ha zanieczyszczony TRI-trichloroetanem,
- obszar wyrobiska powstałego w wyniku eksploatacji iłów ceramicznych przy ul. Rejewskiego w Fordonie,
- obiekty i tereny w dawnych granicach Zakładów Chemicznych „Zachem",
- obszar po byłych zakładach rowerowych ROMET przy ul. Fordońskiej 246,

Mapa Sfera ekologiczna – obszary kryzysowe
PDF (6_s_eko_ok)
pdf\6_s_eko_ok.PDF

4.3. SFERA TECHNICZNA

4.3.1. Infrastruktura transportowa

4.3.1.1. Sieć drogowa

Bydgoszcz jest specyficznym miastem pod względem układu drogowego. Zagospodarowanie przestrzeni miejskiej i układ sieci drogowej mają charakter pasmowo–koncentryczny. Charakteryzuje się ono znacznym rozciągnięciem na kierunku wschód-zachód i stosunkowo niewielką odległością pomiędzy północnym i południowym krańcem miasta. Bydgoszcz to ważny węzeł dróg krajowych leżący na przecięciu korytarzy dróg ekspresowych nr 5 i 10. Obecnie przez Bydgoszcz, ulicami układu podstawowego przebiegają drogi krajowe nr 5, 10, 25 i 80 oraz drogi wojewódzkie i powiatowe. Wiele odcinków dróg krajowych przebiegających przez miasto nie spełnia właściwych dla tej rangi dróg parametrów technicznych. Ranga miasta jak i lokalizacja na skrzyżowaniu szlaków drogowych skutkuje stosunkowo dużym udziałem pojazdów ciężkich w strukturze ruchu. Ruch tranzytowy przez miasto stanowi na głównych ciągach 10 do 13 % ruchu ogólnego i nie odbiega od normy krajowej. Problem ruchu tranzytowego dotyczy głównie kierunku północ – południe (droga nr 5). Tranzyt na kierunku wschód – zachód został przejęty przez południową obwodnicę miasta (droga krajowa nr 10).

Istniejący układ ulic miejskich tworzą wg kategorii administracyjnych drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne.

Długość ulic w poszczególnych kategoriach wg stanu na 2003 rok przedstawia się następująco:

- krajowe 34,8 km
- wojewódzkie 7.5 km
- powiatowe 123.75 km
- gminne 418,90 km

Razem 584,95 km

Sieć dróg publicznych uzupełniają drogi wewnętrzne, stanowiące zwłaszcza drogi wewnątrzosiedlowe, np. w jednostce Fordon.

Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela:

L.p.	Wyszczególnienie	Jednostka miary	ROK 2003
1.	Długość ulic ogółem	km.	**584,95**
	w tym o nawierzchni ulepszonej	km.	343,30
2.	Drogi krajowe	km.	34,80
	w tym o nawierzchni ulepszonej	km.	34,80
3.	Drogi wojewódzkie	km.	7,50
	w tym o nawierzchni ulepszonej	km.	7,50
4.	Drogi powiatowe	km.	123,75
	w tym o nawierzchni ulepszonej	km.	117,75
5.	Drogi gminne	km.	418,90
	w tym o nawierzchni ulepszonej	km.	184,16
6	Odsetek długości dróg o nawierzchni ulepszonej		**58,69**
7	Długość ulic przypadająca na km^2 obszaru miasta	km/km^2	3,34
8	Skrzyżowania układu drogowego w tym z sygnalizacja świetlną	szt. szt.	brak danych 62

Wg klasyfikacji technicznej ulice na terenia miasta to::

- ulice układu podstawowego:
  - ulice główne ruchu przyspieszonego;
  - ulice główne;
  - ulice zbiorcze
- ulice układu obsługującego:
  - ulice lokalne
  - ulice dojazdowe.

Plansza „ Sfera techniczna - infrastruktura transportowa" – o podstawowej skali 1:20000 – przedstawia stan techniczno eksploatacyjny miejskiej sieci drogowej. Przedstawia, oprócz kategorii administracyjnych ulic, klasyfikację techniczną, rodzaj nawierzchni, nośność, ograniczenia występujące w ciągach ulicznych (ograniczenia skrajni pionowej i poziomej), odcinki o pochyleniach >5% oraz podstawowe dane dot. obiektów inżynierskich – wiaduktów, mostów, kładek dla pieszych i przejść podziemnych.

Plansza „Sfera techniczna – infrastruktura transportowa – ocena stanu technicznego ulic" obrazuje stan techniczny nawierzchni drogowej ulic utwardzonych. Ulic o złym stanie nawierzchni wymagających pilnego remontu jest ok. 13 %, natomiast ulic zakwalifikowanych do odcinków o nawierzchni stanu ostrzegawczego jest ok. 26 %. Analiza powyższa wykazuje, że ogółem ponad 40% ulic utwardzonych tj. ok. 180 km wymaga pilnego bieżącego remontu. Dróg o nawierzchni bardzo dobrej jest tylko ok. 14%. Najbardziej zniszczone nawierzchnie występują w strefie centralnej i śródmiejskiej, gdzie występują największe natężenia ruchu. Złe nawierzchnie drogowe w zbiciu z dużym natężeniem ruchu oraz gęstością skrzyżowań powodujących częste zatrzymania i ruszania wpływają na degradację stanu środowiska, tj. podwyższony poziom hałasu, zanieczyszczenie atmosfery i wód gruntowych oraz drgania.

Sieć ulic miejskich to także drogi gruntowe, które stanowią ponad 40 % wszystkich dróg publicznych. Łączna długość sieci ulic gruntowych to ok. 230 km.

W ramach wieloletniego programu inwestycyjnego na lata 2004 – 2008 ujęto także zadania, które można uznać za inwestycje w zdegradowanych obszarach miejskich i poprzemysłowych. Do najważniejszych należą:

- przebudowa ul. Długiej od ul. Jana Kazimierza do ul. Podwale (rok 2005, koszt szacunkowy 1,25 mln zł);
- przebudowa ul. Spornej od ul. Fordońskiej do mostu nad Brdą (lata 2007-2008 koszt szacunkowy 2,5 mln zł);
- przebudowa ul. Gdańskiej od ul. Śniadeckich do ul. Chodkiewicza (lata 2007-2008, koszt szacunkowy 4,0 mln zł);
- budowa ul. Granicznej od ul. Grunwaldzkiej do Dworca Głównego PKP (rok 2007 rozpoczęcie prac projektowych, planowane środki na lata 2007 i 2008 ok. 0,6 mln);
- przebudowa i zagospodarowanie terenów przeddworcowych Dworca Głównego PKP (rozpoczęcie działań inwestycyjnych lata 2007 – 2008, planowane środki na lata 2007 –2008 rok 1 mln zł);
- budowa Węzła Wschodniego (rok 2007 rozpoczęcie prac projektowych, planowane środki na lata 2007-2008 0,5 mln zł);
- budowa ulicy Nowochemicznej (rok 2007 rozpoczęcie prac projektowych, planowane środki na lata 2007-2008 rok 0,5 mln zł).

Inne ważniejsze zadania nie ujęte w wieloletnim planie inwestycyjnym, lecz istotne w ogólnej problematyce to:

- przebudowa ulicy Marsz. Focha i Mostowej;
- budowa i przebudowa infrastruktury drogowej na terenach byłego Rometu i Bydgoskiego Parku Przemysłowego (Zachem).

W ramach wieloletniego programu inwestycyjnego planowana jest budowa sieci dróg osiedlowych, zwłaszcza w tych obszarach, gdzie udział dróg gruntowych w ogólnej sieci jest największy. Preferowanymi pod tym względem obszarami są: Miedzyń, Czyżkówko, Flisy, Opławiec, Smukała, Piaski, Stary Fordon, Fordon (os..Wyzwolenie, os. Pałcz, os. Łoskoń), Zimne Wody, Czersko Polskie, Brdyujście, Sierniczek, Glinki, Zamczysko.

Główne ciągi komunikacyjne, zwłaszcza europejski korytarz transportowy TIN-a – tj. droga krajowa nr 5, nie odpowiadają wymaganym standardom europejskim w zakresie nośności nawierzchni. Rehabilitacji, w wyniku której należałoby uzyskać nośność 115 KN, powinien być poddany cały przebieg w granicach administracyjnych miasta.
Jednym z kryteriów oceny warunków ruchu na sieci drogowej jest poziom bezpieczeństwa. Ocena stanu bezpieczeństwa z roku 2002 wykazuje, że najbardziej niebezpiecznymi skrzyżowaniami są: Rondo Fordońskie, Rondo Grunwaldzkie, Rondo Bernardyńskie.
Najbardziej niedocenianym środkiem transportowym jest rower. W mieście aktualnie funkcjonuje łącznie ok. 35 km ścieżek rowerowych. Funkcjonujące – specjalnie oznakowane ciągi rowerowe – to odcinek nad Starym Kanałem Bydgoskim oraz odcinki wzdłuż ul. Fordońskiej (od Rometu w kierunku Fordonu) na terenie Fordonu oraz w Myślęcinku.

4.3.1.2. Obiekty inżynierskie

Miasto utrzymuje 66 obiektów inżynierskich, tj.:

- 27 mostów;
- 20 wiaduktów;
- 15 kładek dla pieszych;
- 4 przejścia podziemne.

Plansza „Sfera techniczna – infrastruktura transportowa. Obszary kryzysowe w zakresie obiektów mostowych i torowisk tramwajowych" obrazuje rozmieszczenie obiektów inżynierskich w złym i dostatecznym stanie technicznym. Jako obiekty o najgorszym stanie technicznym na koniec 2004 roku uznane zostały:

- most – ul. Koronowska Struga Flis;
- Most Pomorski;
- wiadukt – ul. Gdańska nad PKP;
- wiadukt – ul. Nowotoruńska nad PKP;

Obiekty w stanie dostatecznym (wg stanu na koniec 2004r) to:

- most – ul. Biwakowa;
- most ul. Grunwaldzka nad Kanałem Bydgoskim;
- mosty ul. Marsz. Focha;
- most ul. Mostowa;
- most – ul. Sporna;
- most – ul. Witebska;
- most – ul. Toruńska tor regatowy;
- wiadukt – ul. Armii Krajowej nad PKP;
- wiadukt – ul. Fordońska nad PKP (Wiadukty Warszawskie;)
- wiadukt – ul. Wojska Polskiego;
- przejście podziemne Rondo Kujawskie.

W najlepszym stanie są obiekty zrealizowane w ostatnich latach:

- most – ul. Grunwaldzka nad Kanałem Bydgoskim (Św. Antoniego z Padwy);
- most – ul. Ludwiko nad Brdą (W. Hypszera);
- Most Kazimierza Wielkiego (Łęczycka);
- wiadukt – ul. Fordońska nad torami PKP Chełmża;
- kładka dla pieszych nad ul. Fordońską.

Zgodnie z wieloletnim planem inwestycyjnym przebudowie i remontom poddane zostaną następujące obiekty:

- Most Pomorski wraz z przebudową Ronda Fordońskiego (planowane zakończenie inwestycji – 2005 rok – koszt realizacji zadania 28,4 mln zł);
- przebudowa starego wiaduktu PKP w ul. Grunwaldzkiej (rok 2005 – przewidywany koszt 9 mln zł, środki rezerwowane na rozpoczęcie 0,5 mln);
- przebudowa Wiaduktów Warszawskich (rok 2005-2006, planowane środki 10 mln zł);
- most – ul. Sporna (lata 2007-2008, przewidywany koszt 2,5 mln zł);

- wiadukt – ul. Gdańska nad PKP (rok 2007 rozpoczęcie prac, na lata 2007-2008 zarezerwowane środki 0,5 mln zł).

W powyższym wykazie brakuje obiektów, których już obecny stan techniczny jest bardzo zły i grozi awarią. Tymi obiektami są:

- most – ul. Koronowska Struga Flis;
- wiadukt – ul. Nowotoruńska nad PKP.

4.3.2. Transport publiczny

Zadania przewozowe transportu publicznego realizowane są przy wykorzystaniu transportu autobusowego, tramwajowego oraz w ograniczonym zakresie mikrobusami przez prywatnych przewoźników. Przewozy w ramach komunikacji tramwajowej realizowane były przez Miejskie Zakłady Komunikacyjne Spółka z o.o., natomiast komunikacją autobusową przez trzech przewoźników:

- MZK Spółka z o.o. - 27 linii dziennych i 5 linii nocnych
- PKM For-Bus Spółka z o.o. - 5 linii
- PKS Spółka z o.o. - 3 linie

Według stanu na dzień 31.12.2003 roku usługi łącznie realizowano w ramach 8 linii tramwajowych i 35 linii autobusowych (dziennych) o łącznej długości 438,3 km, w tym:

- linii tramwajowych o długości - 72,2 km
- linii autobusowych o długości - 366,1 km

Długość obsługiwanych tras tramwajowych na dzień 31.12.2003 r wynosiła 29,2 km, natomiast autobusowych 159,2 km.

Do obsługi pasażerskiej w godzinach szczytowego nasilenia ruchu w powszednie dni robocze dysponowano średnio dziennie 45 pociągów tramwajowych i 186 autobusów.
W 2003 roku dysponowanym do ruchu taborem wykonano pracę przewozową 21,8 mln wozokilometrów; odpowiednio w trakcjach tramwajowej i autobusowej: 5,7 mln wozokm i 16,1 mln wozokm przewożąc ok. 112,0 mln pasażerów.
Zaplecze transportu publicznego stanowią obecnie:

- zajezdnia tramwajowa ul. Toruńska
- zajezdnia autobusowa ul. Szajnochy
- zajezdnia autobusowa ul. Inwrocławska.

Ogólne dane dot. transportu publicznego przedstawia poniższa tabela.

Komunikacja miejska

L.p.	Wyszczególnienie	Jednostka miary	Wykonanie						Wskaźniki (zmiany)	
			1994	1998	2000	2001	2002	2003	2003:1994	2003:1998
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	stan taboru ogółem	szt.	401	365	369	368	344	337	0,84	0,92
	w tym: wozy tramwajowe	szt.	135	135	132	132	118	115	0,85	0,85
	wozy autobusowe	szt.	266	230	237	236	226	222	0,83	0,97
2.	Stan taboru ogółem głównego przewoźnika - MZK (średni)	szt.	401	342	348	347	324	317	0,79	0,93
	w tym: wozy tramwajowe	szt.	135	135	132	132	118	115	0,85	0,85
	wozu autobusowe	szt.	266	207	216	215	206	202	0,76	0,98
3.	Zakup taboru przez MZK ogółem	szt.	20	28	31	12	2	2	0,10	0,06
	w tym wozy tramwajowe	szt.	-	-	-	-	-	2		
	wozy autobusowe	szt.	20	28	31	12	2	-		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
4.	Likwidacja taboru przez MZK ogółem	szt.	33	34	27	14	3	6	0,18	0,22

	w tym wozy tramwajowe	szt.	8	-	1	2	-	3	0,38	
	wozy autobusowe	szt.	25	34	26	12	3	3	0,12	0,09
5.	Długośc linii tramwajowych	km	72,18	72,18	72,18	72,18	72,18	72,18	1,00	1,00
	w tym trasy czynne	km	29,15	29,15	29,15	29,15	29,15	29,15	1,00	1,00
6.	Liczba linii tramwajowych	szt.	8	8	8	8	8	8	1,00	1,00
7.	Długość linii autobusowych	km	291,1	320,2	346,35	353,35	372,06	366,13	1,26	1,14
	w tym trasy czynne	km	146,55	155,86	156,39	156,39	159,24	159,24	1,09	1,02
8.	Długość linii autobusowych obsługiwanych przez MZK	km	291,1	269,94	265,8	265,8	284,24	287,39	0,99	1,06
	w tym trasy czynne	km	146,55							
9.	Liczba linii autobusowych ogółem	szt.	31	34 +2(noc)	35 +5(noc)	36 +5(noc)	36 +5(noc)	35 +5(noc)	1,29	1,11
	w tym obsługiwanych przez MZK	szt.	31	27 +2(noc)	27 +5(noc)	27 +5(noc)	27 +5(noc)	27 +5(noc)	1,03	1,10
10.	Liczba prywatnych przewoźników	liczba podm.				3	3	3		
11.	Przewozy pasażerów ogółem	mln osób	118,6	131,5	124,7	119,1	113,9	112	0,94	0,85
	z czego wozami tramwajowymi	mln osób	41,5	43,4	37,9	36,2	34,6	34	0,82	0,78
	wozami autobusowymi	mln osób	77,1	88,1	86,8	82,9	79,3	78	1,01	0,89
12.	Liczba przewozów przypadająca na 1 mieszkańca rocznie	szt.	308	340	325	311	306	302	0,98	0,89

4.3.2.1. Sieć tramwajowa

Sporządzone przez Zarząd Dróg Miejskich i Komunikacji Publicznej w Bydgoszczy:

- Raport o stanie torowisk tramwajowych – stan 11.2004;
- Raport o stanie technicznym sieci trakcyjnej – stan 11.2004;
- Raport o stanie technicznym podstacji trakcyjnych – stan 11.2004;
- Struktura wiekowa taboru tramwajowego MZK – stan 11.2004

dają pełny obraz stanu technicznego transportu tramwajowego. Sytuację powyższą obrazuje plansza: „ Strefa techniczna – infrastruktura transportowa. Obszary kryzysowe w zakresie obiektów mostowych i torowisk tramwajowych i sieci trakcyjnej."

Wg oceny stanu technicznego torowisk tramwajowych stan bardzo dobry osiąga tylko ok. 1,4 km torowisk to jest tylko 2,2 % ogólnej długości. Stan natomiast zły wymagający natychmiastowych remontów ponad 16 km tj. ponad 26%. Uwzględniając również torowiska, których stan techniczny jest jedynie dostateczny – ok. 27 km (43%), ogólna ocena stanu torowisk jest bardzo zła. Dane dot. stanu torowisk przedstawia poniższa tabela.

L.p.	Ocena stanu	Długość torów podlegających tej samej ocenie (m)	Udział (%)
1.	5 stan bardzo dobry	1364,0	2.2
2.	4 stan średni	17780,0	28,3
3.	3 stan ostrzegawczy	27067,0	43,1
4.	2 stan zły	16563,0	26,4
	Razem	62774,0	100,0

Oceniając stan torowisk przyjęto następujące kryteria:
5 – stan bardzo dobry

4 – zużycie eksploatacyjne w normie
3 – odcinki o znacznym zużyciu – remont kapitalny w II kolejności
2 – odcinki wymagające natychmiastowego remontu kapitalnego w I kolejności.
Do odcinków o najgorszym stanie należą:

- w ciągu linii „Fordońska”
  - odcinek w ulicy Fordońskiej dł. 1131,0 m
  - odcinek od ul. Piotrowskiego do ul. Chopina dł. 793,0m
- w ciągu linii „Nakielska”
  - odcinek od Placu Teatralnego do mostów na ul. Focha dł. 859,0 m
  - mosty w ulicy Focha dl. 280,0 m
  - odcinek Rondo Grunwaldzkie – ul. Wrocławska dł. 1012,0 m
- w ciągu linii „Gdańska”
  - węzeł rozjazdów „Klaryski” dł. 71,0 m
  - odcinek od ul. Śniadeckich do ul. Chodkiewicza dł. 1350,0 m
- w ciągu linii „Chodkiewicza”
  - ulica Chodkiewicza – skrzyżowanie z ul. Sułkowskiego dł. 160,0 m
- w ciągu linii „Wyżyny”
  - pętla ul. Magnuszewska dł. 461 m
  - pętla Magnuszewska wiadukt nad Jana Pawła dł. 1329,0 m
  - odcinek od wiaduktu do ul. Karpackiej dł. 2332 m
- w ciągu linii „Glinki”
  - węzeł przystankowy Szarych Szeregów dł. 800,0 m
  - odcinek od ul. Szpitalnej do pętli Modrakowa dł. 660,0 m
  - pętla tramwajowa ul. Glinki dł. 369,0 m
- w ciągu linii „Kapuściska”
  - odcinek od ul. Baczyńskiego do pętli Zachem dł. 610,0 m
  - pętla tramwajowa Zachem dł. 365,0 m
  - tor odstawczy dł.164,0 m
- w ciągu linii „Brda”
  - odcinek od Zbożowego Rynku do pętli Babia Wieś dł. 530,0 m
  - odcinek od Filmowej do Kazimierza Wielkiego dł. 1228,0 m
  - odcinek od węzła wjazdowego do zajezdni – do bramy zajezdni dł. 911,0 m
  - odcinek od pętli Stomil do pętli Łęgnowo dł. 1660,0 m

Odcinkiem, który najdłużej funkcjonuje bez kapitalnego remontu to odcinek linii „Glinki” – rok ostatniego remontu to rok 1973. Ostatni kapitalny remont torów w ulicy Focha – Plac Teatralny miał miejsce w roku 1980 tj. 25 lat temu. Podkreślić należy, że torowiska tramwajowe są zużyte, wykonane w starej technologii, tory nie posiadające wyciszeń.

Pilnych remontów wymagają także sieci trakcyjne zasilające sieć tramwajową.

L.p.	Ocena stanu		Długość sieci trakcyjnej podlegających tej samej ocenie (m)	Udział (%)
1.	5	stan bardzo dobry	787,0	1,2
2.	4	stan średni	18.858,0	29,2
3.	3	stan ostrzegawczy	35.221,0	54,5
4.	2	stan zły	9.744,0	15,1
		Razem	64.610,0	100,0

Do najgorszych odcinków sieci trakcyjnej należą:

- w ciągu linii „Nakielska”
  - ul. Marsz. Focha od Pl. Teatralnego do ul. Grunwaldzkiej dł. 1706,0 m
- w ciągu linii „Fordońska”
  - od ul. Fabrycznej do pętli Wyścigowa dł. 1636,0 m

- w ciągu linii „Brda”
  - ul. Bernardyńska dł. 642,0 m
  - Zbożowy Rynek dł. 284,0 m
  - ul. Toruńska od Zbożowego Rynku do pętli Babia Wieś dł. 1020,0 m
  - od pętli Babia Wieś do hali Łuczniczka dł. 1148,0 m
  - od wjazdu do zajezdni do bramy awaryjnej dł. 1008,0 m
- w ciągu linii „Glinki”
  - ul. Szpitalna dł. 2300,0 m

Z powyższego jednoznacznie wynika, że ponad 70 % trakcji tramwajowej wymaga pilnego remontu kapitalnego.
Kolejnym elementem sieci tramwajowej są podstacje trakcyjne. Na ogólną liczbę 8 podstacji, tylko jedna – ul. Redłowska oceniona została jako w złym stanie technicznym. Niski stan techniczny wynika z funkcjonowania wyeksploatowanych, przestarzałych urządzeń pochodzących z końca lat 60-tych. Średnia ocena wszystkich obiektów elektroenergetycznych to 3,7. W bardzo dobrym stanie są wyremontowana w 1999 roku podstacja Floriana oraz podstacja ul. Toruńska 180a remontowana ostatnio w 1997 roku.

Obraz sieci tramwajowej dopelnia struktura taboru tramwajowego. Średni wiek taboru to 19,49 lat. Najstarszy funkcjonujący tramwaj jest z roku 1977 tzn., że ma 28 lat. Ostatni zakup 2 wagonów miał miejsce w roku 2003. Poprzednie zakupy w liczbie 6 wagonów miały miejsce w 1990 roku.
Tabor tramwajowy obsługuje jedyna zajezdnia tramwajowa zlokalizowana przy ul. Toruńskiej.

4.3.2.2. Sieć autobusowa

Większość zadań przewozowych transportu publicznego realizuje transport autobusowy.

Długość linii autobusowych	km	366,13
w tym trasy czynne	km	159,24
Długość linii autobusowych obsługiwanych przez MZK	km	287,39
Liczba linii autobusowych ogółem	szt.	35 +5(noc)
w tym obsługiwanych przez MZK	szt.	27 +5(noc)

Ogółem autobusami przewożonych jest ok. 78 mln pasażerów rocznie. Na 35 liniach eksploatowanych jest 198 wozów. Średni wiek taboru autobusowego to 8 lat. Najwięcej jest autobusów marki Volvo B 10 BLE niskopodłogowych – 41 szt. W latach 1999 – 2004 łączenie kupiono 62 autobusy.
Stan taboru autobusowego obrazuje poniższa tabela.

Struktura wiekowa taboru autobusowego MZK

Marka, Typ	Rodzaj	Podłoga	Rok produkcji											Razem		
			1989	1990	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	w. podłoga	n. podłoga	ogółem
Jelcz L 090	midi	wysoka								5				5		5
Jelcz M 121 MB	krótki (12m)	niska				1									1	1
Volvo B 10 BLE	krótki (12m)	niska						31	4			6			41	41
Volvo B 10 L	krótki (12m)	niska							5	2					7	7
MAN NL 223	krótki (12m)	niska									7				7	7
Volvo B 10 BLE 6x2	3-osiowy (15m)	niska								6	5				11	11

Ikarus 280	przegubowy (16,5m)	wysoka	15	21										36		36
Ikarus 280.70B	przegubowy (16,5m)	wysoka			20									20		20
Ikarus 280.70E	przegubowy (16,5m)	wysoka				12								12		12
Volvo B 10 MA	przegubowy (18m)	wysoka						9	6					15		15
Jelcz M 181 MB	przegubowy (18m)	niska					7								7	7
Jelcz M-181 M/1	przegubowy (18m)	niska								8					8	8
Volvo B 10 LA	przegubowy (18m)	niska							15						15	15
Volvo 7000 A	przegubowy (18m)	niska										4			4	4
Man NG 313	przegubowy (18m)	niska									5	2	2		9	9
Razem			15	21	20	13	7	40	30	21	17	12	2	88	110	198
Wiek na rok 2004			15	14	10	9	8	7	6	5	4	3	2	w tym:	w tym:	w tym:
Wskaźnik			225	294	200	117	56	280	180	105	68	36	4	midi - 5	midi - 0	midi - 5
Średni wiek taboru			7,90							1565				krótki - 0 3-osiowy - 0 przegub - 83	krótki - 56 3-osowy - 11 przegub - 43	krótki - 56 3-osowy - 11 przegub - 126

W celu zabezpieczenia właściwego poziomu technicznego taboru autobusowego rocznie należy remontować ok. 10 autobusów, a zakupy powinny kształtować się na poziomie ok. 2-4 szt.

4.3.3. Identyfikacja obszarów kryzysowych

4.3.3.1. Sieć drogowa

Analiza stanu transportu publicznego – systemu drogowego i przewozów pasażerskich - wykazuje, że na terenie miasta występują obszary, które kwalifikują się do uznania za obszary kryzysowe.

W zakresie transportu drogowego z jednej strony są obszary w których sieć dróg o nawierzchni utwardzonej stanowi minimalny udział w całej sieci. Takimi pod tym względem obszarami są: Miedzyń, Czyżkówko, Flisy, Opławiec, Smukała, Piaski, Stary Fordon, Fordon (os..Wyzwolenie, os. Pałcz, os. Łoskoń), Zimne Wody, Czersko Polskie, Brdyujście, Siernieczek, Glinki, Zamczysko.

Drugą grupą dróg w sieci drogowej, którą należy objąć rewitalizacją to drogi o złym stanie technicznym dodatkowo obciążone znacznym ruchem samochodowym oraz ciągi ulic z obiektami inżynierskimi wymagającymi pilnego remontu. Do tej grupy należy zaliczyć zwłaszcza sieć dróg w obszarze Starego Miasta oraz w całej strefie centralnej.

4.3.3.2. Transport publiczny

Za szczególnie zdegradowany należy uznać system transportu publicznego w zakresie wypełniania zadań przewozowych - sieć tramwajowa. System tramwajowy, ze złą infrastrukturą techniczną, złym zapleczem technicznym oraz starym wyeksploatowanym taborem wymaga pilnych działań inwestycyjnych. Zaniechanie tych działań może skutkować powolną likwidacją sieci tramwajowej w mieście.

Mapa – Strefa techniczna - infrastruktura transportowa – uwarunkowania do rewitalizacji – Mapa techniczno eksploatacyjna

PDF (7_s_transp_1)
pdf\7_s_transp_1.pdf

Mapa – Strefa techniczna - infrastruktura transportowa – Obszary kryzysowe ujęte w planowanych inwestycjach w latach 2004-2008

PDF (8_s_transp_2)

pdf\8_s_transp_2.pdf

Mapa – Strefa techniczna - infrastruktura transportowa – Obszary kryzysowe w zakresie obiektów mostowych i sieci tramwajowych

PDF (9_s_transp_3)

pdf\9_s_transp_3.pdf

Mapa – Strefa techniczna - infrastruktura transportowa – Obszary kryzysowe w zakresie stanu dróg

PDF (10_s_transp_4)
pdf\10_s_transp_4.pdf

4.3.4. Infrastruktura techniczna

4.3.4.1. Gospodarka wodno-kanalizacyjna

4.3.4.1.1. Zaopatrzenie w wodę

System wodociągowy Bydgoszczy oparty jest o zasilanie z dwóch podstawowych źródeł wody:

- ujęcia wód podziemnych oraz stacji wodociągowej "Las Gdański" - SW -1-
- ujęcia wody powierzchniowej na rzece Brdzie oraz stacji wodociągowej "Czyżkówko" - SW-4

Obecnie ok. 45% surowca wody pochodzi z wód głębinowych, pokładów kredowych z ujęcia w Lesie Gdańskim, a pozostałe z ujęcia Czyżkówko.
Łączna wydajność stacji wodociągowych wynosi 140 tyś.m^3/db.
Na terenie Bydgoszczy, MWiK eksploatuje także 22 ujęcia głębinowe o łącznej wydajności ok. 1317,2 m^3/h. Studnie te stanowią ujęcia awaryjne i mogą być włączone w przypadku awarii do miejskiej sieci wodociągowej.
Sieć wodociągowa Bydgoszczy pracuje w układzie dwóch stref ciśnienia. Pierwsza strefa ciśnienia obejmuje dzielnice położone w dolinie rzeki Brdy, natomiast obszary położone na południowych i północnych tarasach obsługiwane są przez sieć wodociągową drugej strefy ciśnienia.
Dla zaopatrzenia w wodę obszarów położonych w drugiej strefie ciśnienia, a jest to ok. 80 tyś. mieszkańców, pracują dwie pompownie strefowe: pompownia "Filarecka" oraz hydrofornia "Osowa Góra". W ostatnim czasie zmodernizowano pompownię przy ul. Filareckiej, w celu zabezpieczenia bezawaryjnego zasilania górnego południowego tarasu Bydgoszczy.
Dla wyrównania wahań rozbioru wody, system wodociągowy posiada również zbiorniki retencyjne: początkowe na ujęciach wody "Las Gdański" i "Czyżkówko" oraz zbiorniki retencyjne sieciowe "Fordon" oraz „Myślęcinek”.
Na pewność dostawy wody ma wpływ również wielostronność zasilania, które zapewnia rozbudowany układ sieci magistralnych.
Obecnie przedsiębiorstwo MWiK zarządza (stan grudzień 2003r.)
Ogólna długość sieci wodociągowej – 897,5 km sieci wodociągowej, w tym:
Sieć rozdzielcza – 534,4 km,
Sieć magistralna – 108,6 km,
Przyłącza wodociągowe – 254,5 km.
Do sieci wodociągowej podłączonych jest 17,3 tys. budynków mieszkalnych.
W zakresie zaopatrzenia w wodę z miejskiej sieci wodociągowej dla gospodarstw domowych korzysta z niej ok. 95% ogólnej liczby mieszkańców, natomiast użytkowników instytucjonalnych ok. 60%. Pozostałe 40% wody użytkownicy instytucjonalni pozyskują z własnych zakładowych ujęć wód podziemnych na podstawie ważnych pozwoleń wodno - prawnych.
Bydgoszcz posiada wystarczające zasoby wodne dla zaopatrzenia w wodę odbiorców w granicach administracyjnych Bydgoszczy.
W mieście dużym problemem pozostaje istnienie starych sieci wodociągowych. Sieci te wymagają gruntownych remontów, renowacji, czyszczenia i wymiany. W dalszy ciągu około 5% mieszkańców miasta nie może korzystać z centralnego miejskiego systemu wodociągowego.
Analizując rodzaj materiałów, z których zbudowana jest sieć wodociągowa, to ok. 30% sieci wykonanych jest jeszcze ze stali i azbestocementu, co powoduje dużą jej awaryjność, która wynosi 55 awarii na 100 km sieci wodociągowej.
Do najważniejszych zadań w zakresie sytemu wodociągowego należy:

- Zwiększenie udziału wód głębinowych w całości zaopatrzenia w wodę do 50%
- Modernizacja stacji wodociągowej "Czyżkówko"
- Renowacja istniejących magistral wodociągowych
- Renowacja i czyszczenie rozdzielczej sieci wodociągowej
- Wymiana sieci wodociągowych z rur azbestowo - cementowych

- Zapewnienie wszystkim mieszkańcom miasta dostępu do centralnego zaopatrzenia w wodę poprzez budowę rozdzielczej sieci wodociągowej
- Monitorowanie systemu wodociągowego

Szczegółowy wykaz zadań wodociągowych i kanalizacyjnych zawarty jest w opracowaniu MWiK „Bydgoski Program Renowacji i Rekultywacji Istniejącego Systemu Wodno – Kanalizacyjnego". Program ten został opracowany w celu zapewnienia przestrzegania standardów i norm nałożonych przez dyrektywy Unii Europejskiej w zakresie gospodarki wodno – ściekowej.
BPRiR został zatwierdzony przez Ministra Środowiska do dofinansowania z Funduszu Spójności, oraz przyjęty przez Radę Miasta Bydgoszczy.
Wykaz inwestycji w zakresie zadań wodociągowych i kanalizacyjnych wnioskowanych przez MWiK przedstawiono w tabeli oraz na rysunku.

4.3.4.1.2. Odprowadzenie i oczyszczenie ścieków sanitarnych

Zorganizowany system kanalizacyjny miasta Bydgoszczy pochodzi z początku XX wieku i był przystosowany do przyjęcia ścieków z 80-tysięcznego miasta w ilości 18 tys. m³/dobę. Oczyszczalnią ścieków były pola irygacyjne Kapuściska i Czersko Polskie.
Obecny system kanalizacyjny Bydgoszczy funkcjonuje w systemie rozdzielczym, jako układ kanalizacji sanitarnej grawitacyjno – pompowy, pracujący w oparciu o dwie oczyszczalnie:

- oczyszczalnię ścieków „Fordon" (I etap 30 tys. m³/d, II etap 60 tyś. m³/d)
- oczyszczalnię ścieków Kapuściska (70 tys. m³/d, w tym 30m^3/d tys. ścieków przemysłowych)

oraz układ przesyłowy ścieków na oczyszczalnie „Fordon" i „Kapuściska".

Obecnie jeszcze eksploatowane są systemy kanalizacyjne w zachodniej i północnej części miasta, oparte na oczyszczalni Osowa Góra i oczyszczalni Piaski. Jednak z uwagi na konieczność modernizacji tych oczyszczalni, duże nakłady finansowe oraz brak uzasadnienia ekonomicznej opłacalności ich modernizacji, przewiduje się docelowo ich likwidację i przerzut ścieków do kolektorów „A" i „B".
Generalnym założeniem uporządkowania gospodarki ściekowej w Bydgoszczy jest wyłączenie Brdy i Kanału Bydgoskiego z odbioru ścieków (również oczyszczonych) i odprowadzenie ścieków do Wisły po oczyszczeniu w oczyszczalniach „Fordon" i „Kapuściska".
Docelowy układ przesyłowy ścieków na oczyszczalnię „Fordon" i „Kapuściska" pracować będzie w oparciu o 13 przepompowni sieciowych (5 istniejących, 8 projektowanych) oraz ok. 48 przepompowni lokalnych (8 istniejących, 40 projektowanych).
Obecnie 92% mieszkańców Bydgoszczy korzysta z systemu odprowadzania ścieków.
MWiK zarządza (stan grudzień 2003r);
Ogólna długość kanalizacji sanitarnej systemu rozdzielczego – 848,3 km, w tym
Kanały sanitarne – 472,9 km,
Przyłącza kanalizacyjne – 151,3 km,
Kanały deszczowe systemu piętrowego – 224,1 km
Specyfiką bydgoskiej kanalizacji jest tzw. układ piętrowy, który na skutek wieloletnich zaniedbań spowodowanych nieprawidłową eksploatacją, korozją betonowych elementów kanałów oraz uszkodzeń włazów międzykanałowych, w konsekwencji doprowadził do tego, że na dużych obszarach funkcjonuje jako system ogólnospławny.
Zły stan kanałów deszczowych i sanitarnych w układzie piętrowym powoduje:

- zanieczyszczenie gleby i wód gruntowych
- erozję dróg będącą skutkiem eksfiltracji wód
- przedostawanie się ścieków deszczowych do kanalizacji sanitarnej, czego efektem jest zaburzenie procesu technologicznego na oczyszczalniach
- przedostawanie się ścieków sanitarnych poprzez kanały deszczowe do wód powierzchniowych.

Renowacja tego systemu polegać będzie na wyłożeniu wnętrza przewodów wykładzinami z tworzyw sztucznych oraz na wymianie włazów międzykanałowych na włazy nowego typu. Zadanie to obejmie ok. 151.4 km przewodów kanalizacyjnych o średnicy dn 200 do dn 2200 (do tej pory wykonano renowację ok. 60 km kanałów – grudzień 2003r.).
Awaryjność systemu kanalizacji w Bydgoszczy jest bardzo duża, i wynosi 60 awarii na 100km sieci kanalizacyjnej. Spowodowane jest to używaniem w przeszłości niewłaściwych materiałów do budowy kanalizacji, głównie rur betonowych.
W mieście są jeszcze obszary zurbanizowane, szczególnie na osiedlach domów jednorodzinnych, gdzie brak jest kanalizacji sanitarnej. Jest to bardzo ważne zadanie na najbliższe lata, szczególnie dla zabudowy jednorodzinnej ze szczególnym uwzględnieniem terenów stref ochronnych ujęć wody Czyżkówko i Las Gdański. Zadanie to przewiduje budowę ok. 54,8km sanitarnych kanałów grawitacyjnych i 27 lokalnych przepompowni ścieków wraz z przewodami tłocznymi o łącznej długości ok. 14,9km.
Pozwoli to na przyłączenie do sieci ok. 16 tyś. nowych odbiorców oraz likwidację istniejących zbiorników bezodpływowych.

Główne zadania inwestycyjne w zakresie gospodarki ściekowej realizowane przez MWiK w ramach Bydgoskiego Programu Renowacji i Rekultywacji Istniejącego Systemu Wodno - Kanalizacyjnego to:

- likwidacja obiektu oczyszczania ścieków – osadnika ścieków Łoskoń - wyłączonego z eksploatacji po oddaniu do użytku oczyszczalni Fordon
- likwidacja i rekultywacja obiektów oczyszczania ścieków – pola irygacyjne Kapuściska i Czersko Polskie – wyłączonych z eksploatacji po oddaniu do użytku oczyszczalni Kapuściska
- renowacja kanalizacji piętrowej
- rozbudowa oczyszczalni Fordon wraz z budową stacji utylizacji osadów
- budowa nowych kanalizacji sanitarnych
- likwidacja oczyszczalni ścieków Osowa Góra i przerzut ścieków do kolektora „A”
- monitoring systemu kanalizacyjnego

Szczegółowy wykaz zadań wodociągowych i kanalizacyjnych zawarty jest w opracowaniu MWiK „Bydgoski Program Renowacji i Rekultywacji Istniejącego Systemu Wodno – Kanalizacyjnego” z podziałem na poszczególne zadania inwestycyjne oraz sposobem ich finansowania.
Wykaz inwestycji w zakresie zadań wodociągowych i kanalizacyjnych wnioskowanych przez MWiK przedstawiono w tabeli i na rysunku.

4.3.4.1.3. Odprowadzenie i oczyszczenie ścieków deszczowych

Odbiornikami wód deszczowych z istniejącego systemu kanalizacji deszczowej są:

- rzeki : Brda i Wisła,
- kanały: stary Kanał Bydgoski, nowy Kanał Bydgoski
- strugi : Flis Północny, Flis Południowy, Potok Prądy.

Zorganizowany system kanalizacji powstał na przełomie wieku w 1900 r. i był rozbudowywany do 1940 r. w sposób racjonalny. Był to system kanalizacji piętrowej sanitarno - deszczowej. Obejmował on centrum miasta z wylotami kolektorów deszczowych do Brdy. Dalsza budowa systemu w kierunku wschodnim w dół rzeki była konsekwentną kontynuacją założonego systemu, polegającą na odprowadzeniu wód opadowych najkrótszą drogą do rzeki.
Działania polegające na rozbudowie istniejącego systemu w kierunku południowym i północnym doprowadziły do przepełnienia kolektorów i kanałów deszczowych szczególnie w odcinkach ujściowych do rzeki. Rozbudowa miasta w kierunku wschodnim i zachodnim spowodowała włączenie do systemu kanalizacji deszczowej jako odbiorników rzeki Wisły oraz Starego i Nowego Kanału Bydgoskiego.
Na terenie miasta mamy dwa systemy sieci kanalizacji deszczowej:

- stara sieć kanalizacji deszczowej pracująca w układzie piętrowym z kanalizacją sanitarną, długości ok. 224,1 km, zarządzana przez MWiK (grudzień 2003r.)
- sieć kanalizacji deszczowej zrealizowana w ostatnim 20 – leciu, w układzie pojedynczym, zarządzana przez ZDMiPK.

System kanalizacji deszczowej zarządzany przez ZDMiKP (grudzień 2003r.) – 297 km sieci kanalizacji deszczowej, 5 przepompowniami wód deszczowych oraz 15 urządzeniami podczyszczającymi separatorami produktów ropopochodnych.

Najważniejsze problemy w mieście z zakresu gospodarki deszczowej:

1. zagadnienie oczyszczania ścieków deszczowych

   Zgodnie z wcześniejszymi opracowaniami z zakresu gospodarki deszczowej, na terenie Bydgoszczy przyjmuje się, że ścieki opadowe spływające z terenów budownictwa mieszkaniowego usług i rekreacji spoza centrum miasta nie wymagają oczyszczenia scentralizowanego, a jedynie wychwycenie osadów we wpustach ulicznych.
   Odrębnego wydzielenia wymagają zlewnie kolektorów i kanałów obejmujące centrum miasta, tereny przemysłowo-składowe, bazy transportowe.
   Dla kanałów z rejonu centrum miasta bezwzględnie przed wylotem do odbiornika wymagane jest oczyszczanie ścieków deszczowych poprzez osadniki i separatory substancji ropopochodnych.

2. uporządkowanie gospodarki deszczowej

   Generalnie należy mieć na uwadze, że uporządkowanie gospodarki ściekami deszczowymi na terenie miasta będzie możliwe po wyeliminowaniu mieszania ścieków deszczowych ze ściekami bytowo-gospodarczymi lub przemysłowymi i to zarówno w systemie kanalizacji piętrowe jak i kanalizacji rozdzielczej.
   Podobnie jak dla kanalizacji sanitarnej, przewiduje się renowację kanalizacji piętrowej również w zakresie kanałów deszczowych. Jest to zadanie wpisane do BPRiR i obejmować będzie renowację ok. 32,3km kanałów deszczowych pracujących w układzie piętrowym. W rezultacie realizacji przedmiotowego zadania inwestycyjnego nastąpi wyeliminowanie mieszania się ścieków sanitarnych i deszczowych, a przez to przedostawanie się nieoczyszczonych ścieków sanitarnych do odbiorników (rzeki Brdy, Kanały Bydgoskiego).

3. przeciążenie systemu kanalizacji deszczowej

   Z uwagi na rozbudowę zlewni istniejących kanałów i postępujące uszczelnienie zlewni, zrealizowany na początku XX wieku system kanalizacji piętrowej sanitarno – deszczowej, szczególnie w dzielnicach centralnych jest przeciążony.
   Brakuje też sieci kanalizacji deszczowej w zachodniej części miasta w zlewni Brdy i Kanału Bydgoskiego oraz w południowej i wschodniej części miasta (Biedaszkowo, Glinki, południowa część osiedla Kapuściska i dzielnicy Zimne Wody.

4. niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacji deszczowej w mieście

   Bardzo dużym problemem w Bydgoszczy, podobnie jak i w wielu miastach Polski, jest niedostatecznie rozwinięty system kanałów deszczowych. Dotyczy to terenów osiedli mieszkaniowych, usługowych, stref ochrony sanitarnej ujęć wody oraz związanych z trasami komunikacyjnymi.

W Bydgoskim Programie Renowacji i Rekultywacji Systemu Wodno – Kanalizacyjnego ujęto budowę sieci kanalizacji deszczowej dla terenów stref ochrony sanitarnej ujęć wody oraz budowę urządzeń do ich oczyszczania. Realizacja tego zadania pozwoli na ujęcie ścieków deszczowych w kontrolowany system kanalizacyjny, oczyszczenia ich i odprowadzenie do odbiorników poza granice stref ochronnych. Łączny zakres inwestycji obejmuje budowę 76km kanałów deszczowych o średnicy 0.20 – 1.80m, 8 zbiorników retencyjnych, 62 oczyszczalni składających się z osadników i separatorów substancji ropopochodnych oraz 4 pompowni.

Warunkiem podstawowym dla poprawy stanu sanitarnego miasta i utrzymania Brdy w (II ÷ III) klasie czystości na odcinku miejskim jest:

- budowa zbiorników retencyjnych na dopływach kanalizacji deszczowej z miasta i gmin ościennych
- budowa urządzeń podczyszczających ścieki deszczowe (separatory, piaskowniki) oraz właściwa eksploatacja wpustów ulicznych, które stanowią pierwszy stopień oczyszczenia ścieków deszczowych,
- realizacja kanalizacji deszczowej i deszczowo – drenażowej w północnych dzielnicach miasta oraz na obszarach stref ochronnych ujęć wody,
- umożliwienie przeprowadzenia kolektorów deszczowych ze zlewni obszarów intensywnej urbanizacji poza granicami miasta, dotyczy to w szczególności obszarów stref ochrony ujęć wody
- budowa kolektorów i kanałów deszczowych w ramach rozbudowy układu komunikacyjnego
- przestrzeganie przyjętych w opracowaniach branżowych zasad doboru wartości współczynników spływu oraz niedopuszczanie do nadmiernego uszczelniania zlewni. Nie przestrzeganie tych warunków wymusza stosowanie retencji.

Wykaz inwestycji w zakresie zadań kanalizacji deszczowej wnioskowanych przez MWiK przedstawiono w tabeli i na rysunku.
ZDMiKP nie przedstawił planowanych inwestycji dla rozpatrywanego okresu czasu.

4.3.4.2. Gospodarka energetyczna

4.3.4.2.1. Elektroenergetyka

Energia elektryczna zużywana w Bydgoszczy pochodzi z Krajowego Systemu Energetycznego oraz źródeł miejscowych. Udział energii elektrycznej ze źródeł miejscowych, mierzonej w czasie szczytowego obciążenia, wynosi ok. 140 MW, a ze źródeł zewnętrznych ok. 100 MW.
Decydujące znaczenie dla miejscowej produkcji energii elektrycznej ma elektrociepłownia EC II, aktualnie o mocy szczytowej 130 MW. Miejscowymi źródłami wspomagającymi są : elektrociepłownia EC I - 4 MW, oraz elektrociepłownie wodne - EW Smukała, EW Tryszczyn oraz MEW - o łącznej mocy szczytowej w okresie zimowym ok. 6 MW.
Dla dostawy energii do Bydgoszczy ze źródeł zewnętrznych przyłączonych do KSE decydujące znaczenie ma sieć przesyłowa o napięciu 220 kV, należąca do PSE S.A. Obiektami tej sieci są dwie stacje NN/WN - stacja Jasiniec oraz Bydgoszcz Zachód. W obszarze Bydgoszczy znajdują się końcowe odcinki 5 linii 220 kV: Pątnów - Jasiniec tor I, Pątnów - Jasiniec tor II, Jasiniec - Gdańsk, Jasiniec - Grudziądz, oraz linia przygotowana do pracy na napięcie 400 kV Jasiniec - Bydgoszcz Zachód.
Sieć dystrybucyjną linii 110 kV tworzą Główne Punkty Zasilania (GPZ) szt=14 i rozprowadzone między stacjami napowietrzne linie 110 kV szt = 16. Do sieci tej zalicza się również 5 tranzytowych linii 110 kV, wyprowadzających z Bydgoszczy energię dla terenów sąsiednich.
Linie 110 kV są prawie w całości napowietrzne, zbudowane z reguły na słupach kratowych, nieliczne odcinki linii są dwutorowe, a żadna nie jest zagrożona przeciążeniem.
W granicach Bydgoszczy funkcjonuje 974 stacji transformatorowych SN/nn, o łącznej zainstalowanej mocy 389 MVA. Nadwyżka mocy zainstalowanej w stosunku do potrzeb jest większa niż przyjmowana w kraju 24% minimalna wartość potrzebna dla bezpieczeństwa energetycznego miasta.
Istniejąca infrastruktura elektroenergetyczna w obszarze miasta Bydgoszczy pozwala pokrywać występujące zapotrzebowanie na energię elektryczną w normalnych warunkach. W zakresie źródeł energii elektrycznej niezbędne są w pierwszej kolejności inwestycje modernizacyjne, zwiększające lub utrwalające ich zdolności produkcyjne. Natomiast inwestycje w zakresie elektroenergetycznej sieci przesyłowej oraz miejskiej sieci dystrybucyjnej muszą prze-

biegać zarówno w sferze modernizacji istniejących obiektów jak i budowy nowych obiektów. W pierwszym rzędzie wymienić należy wprowadzenie w obszar miasta Bydgoszczy obiektów o napięciu 400 kV. Służyć ma to nie tylko miastu ale także potrzebom z terenu województwa usprawniając krajowy układ tej sieci. Drugą ważną inwestycją jest rozbudowa stacji Bydgoszcz Zachód. Planowane jest powiększenie terenu dla potrzeb nowej rozdzielni 400 kV. Do najpilniejszych modernizacji obiektów stacyjnych składających się na miejską sieć dystrybucyjną należą: rozbudowa GPZ B. Południe, rozbudowa o rozdzielnię 110 kV obecnego punktu zasilającego PZ ATR w Fordonie, budowa nowych obiektów stacyjnych GPZ Czyżkówko, GPZ Piękna a w dalszej kolejności GPZ Glinki. Powinny to być nowoczesne stacje kompaktowe, estetyczne i zajmujące mały obszar miejskiego terenu.
Najpilniejsze nowoprojektowane linie WN na terenie miasta, to przede wszystkim napowietrzna linia 110 kV z rejonu Osowej Góry poprzez GPZ Czyżkówko, a następnie przez las Rynkowo do Niemcza oraz dwutorowa linia napowietrzna 110 kV z GPZ Fordon, biegnąca w przedłużeniu obecnej linii dwutorowej trasą podskarpową z Fordonu w kierunku Świecia.

Przewiduje się w nowych napowietrznych liniach 110 kV stosowanie, na eksponowanych odcinkach tych linii, słupów rurowych. Budowa kablowych linii 110 kV przewidziana jest w wyjątkowych okolicznościach i dotyczy krótkich odcinków.

W ramach programu rewitalizacji Bydgoszczy, Grupa Energetyczna ENEA Bydgoszcz planuje następujące zadania rewitalizacji miejskiej sieci elektroenergetycznej:

1. rewitalizacja sieci elektroenergetycznej o napięciu 6kV w obszarze centrum Bydgoszczy, która obejmuje przeizolowanie 22 szt. miejskich stacji transformatorowo – rozdzielczych z napięcia 6kV na napięcie 15kV oraz analogicznie przeizolowanie linii zasilających wymienione stacje.
   Koszt całego zadania 2.500 tyś. zł, okres realizacji 2 lata.
2. rewitalizacja napowietrznych sieci elektroenergetycznych niskiego napięcia wykonanych z nieizolowanych przewodów poprzez zastąpienie ich nowymi liniami izolowanymi napowietrznymi lub kablowymi ułożonymi w ziemi. Zadaniem tym objęto obszar centrum miasta, ulice przyległe oraz osiedla domów jednorodzinnych.
   Koszt realizacji najpilniejszych zadań ok. 6.000tyś. zł , okres realizacji 3 lata.
3. rewitalizacja kablowych sieci niskiego napięcia w centrum miasta, wysłużonych i nie dostosowanych w zakresie obciążenia.
   Zadaniem objęto obszar centrum miasta oraz jednostki: Wilczak, Okole, Czyżkówko, Bocianowo.
   Koszt realizacji najpilniejszych inwestycji ok. 9.000tyś. zł, okres realizacji 3 lata.
4. rewitalizacja rozdzielczych linii kablowych SN (15kV), wykonanych w wadliwej izolacji termoplastycznej.

Zadanie obejmuje odcinki sieci w całym obszarze miasta Bydgoszczy, koszt realizacji najpilniejszych inwestycji 6.000 tys. zł, czas realizacji 3 lata.
Szczegółowy wykaz zadań inwestycyjnych pokazano na rysunku.

4.3.4.2.2. Zaopatrzenie w gaz

Bydgoszcz zaopatrywana jest w gaz ziemny wysokometanowy z ogólnopolskiego systemu gazociągów z magistrali DN400 Włocławek – Gdańsk.
Do miasta gaz dosyłany jest z dwóch kierunków odgałęzieniami od głównej magistral:

- zasilanie od południa: gazociągiem DN 250, pr = 5.5 Mpa relacji Turzno – Gniewkowo oraz Gniewkowo – Bydgoszcz do stacji redukcyjno-pomiarowej w Otorowie, o przepustowości 15000 m³/h.
- zasilanie od północy: gazociągiem DN 200, pr = 2.0 Mpa relacji Grudziądz – Świecie i Kusowo – Bydgoszcz do stacji red. – pom. przy ul. Suczyńskiej (6000 m³/h) i Przemysłowej (15000 m³/h).

Aktualnie poza zasięgiem gazyfikacji przewodowej znajduje się 6 jednostek urbanistycznych: Opławiec, Smukała, Rynkowo, Myślęcinek Las Gdański, Łęgnowo II, Lotnisko, Czersko Polskie, Wypaleniska.
Średni stopień gazyfikacji mieszkań wynosi 93%.
Charakterystyka urządzeń dystrybucji gazu w Bydgoszczy (stan na grudzień 2003r.):

- ogólna długość czynnej sieci rozdzielczej (bez przyłączy) ogółem 560,93 km w tym:
  sieć niskiego ciśnienia (do 10 kPa) - 413,5 km
  sieć średniego ciśnienia (10 kPa do 0,5 MPa) 147,43 km
- czynne połączenia do budynków: mieszkalnych 1 5857 szt.
  niemieszkalnych 613 szt.

Stan techniczny sieci i stacji gazowych w Bydgoszczy przedstawia się następująco:

- sieć niskiego ciśnienia

Długości sieci niskiego ciśnienia wynosi 413,5 km. W sieci niskiego ciśnienia przeważają gazociągi stalowe i stanowią 87 %, tj. 360 km. Gazociągi z polietylenu są nowe (poniżej 10 lat) i stanowią 13% długości sieci gazowej niskiego ciśn., tj. 59 km.

- sieć średniego ciśnienia

W sieci średniego ciśnienia jest 79% gazociągów stalowych. Udział starych gazociągów stalowych (powyżej 30 lat) w grupie średnic powyżej DN 80 wynosi 22% (ok. 25 km). Są to w głównej mierze podstawowe gazociągi magistralne i należy je wymienić na nowe z polietylenu w możliwie krótkim czasie. Przedłużenie ich eksploatacji może stanowić zagrożenie dla dyspozycyjności całego układu dystrybucyjnego.
Zasięg gazyfikacji mieszkań jest wysoki i będzie utrzymany w przyszłości.
Docelowo przewiduje się rozszerzenie zasięgu gazyfikacji na jednostki urbanistyczne będące obecnie poza zasięgiem sieci. Przyjęto do gazyfikacji do 2015 roku, podłączenie wszystkich nowych mieszkań i 50% mieszkań istniejących, 90% nowych odbiorców poza zasięgiem sieci cieplnej przewidziano do ogrzewania mieszkań gazem.
Nie przewiduje się rozbudowy sieci niskiego ciśnienia i stacji redukcyjnych 2-go stopnia.
Aktualnie 9 jednostek urbanistycznych jest poza zasięgiem sieci gazowej. Planuje się, że do 2015 r. jednostki te, oprócz Lotniska, znajdą się w zasięgu sieci gazowej. Przewiduje się zmniejszenie zużycia gazu na cele bytowe głównie w wyniku większego udziału przyborów elektrycznych (kuchnie mikrofalowe, piekarniki elektryczne) u odbiorców istniejących. Istotny wpływ na zapotrzebowanie gazu, ma zmiana modelu zasilania nowych budynków wielorodzinnych, w którym realizowane jest zasilanie w ciepłą wodę i ogrzewanie z zewnętrznej kotłowni gazowej lub z sieci cieplnej, a do przygotowania posiłków stosowane są kuchnie elektryczne. Przewiduje się wzrost zużycia gazu na cele grzewcze.

W ramach programu rewitalizacji Bydgoszczy, Zakład Gazowniczy Bydgoszcz przesłał szczegółowy wykaz najpilniejszych zadań rewitalizacji miejskiej sieci gazowniczej.
W ramach zadań przewiduje się:

1. w zakresie nowych inwestycji - planowana jest budowa sieci gazowej w dzielnicach Opławiec i Smukała. W pierwszym etapie nastąpi budowa gazociągu do ulicy Koronowskiej, a po 2006 dalsza budowa na terenie Opławca i Smukały.
   W ramach nowych inwestycji planowana jest również budowa gazociągu na terenie Zakładów Chemicznych „Zachem" S.A.

2. w zakresie inwestycji remontowych zakłada się, że maksymalny wiek przewodów powinien wynosić 22,5 lat, czyli do 2015 roku należy wymienić wszystkie gazociągi wybudowane przed rokiem 1990.
   Inwestycje podzielono na dwie grupy:

   - do roku 2005 - 2006 planuje się remont i modernizację sieci gazowych położonych w rejonie ulic: Gajowa, Zbożowy Rynek, Wały Jagiellońskie, Bernardyńska (most), Prusa, Fordońska, Żwirki i Wigury, Kołobrzeska, Granitowa, Toruńska,

Betoniarzy, Kapuściska, Różana, Seminaryjna, Stolarska, Wł. Bełzy, Wojska Polskiego, Cicha, Czerkaska, Dwernickiego.

Realizacja tych inwestycji będzie prowadzona w miarę możliwości ze środków własnych Zakładu Gazowniczego w Bydgoszczy.

- na lata 2007 – 2015 przewidziana jest wymiana i modernizacja sieci gazowej średniego ciśnienia budowanej w latach 1960 – 1980.
  Są to gazociągi położone w rejonie ulic:
  1. gazociąg dn 500 na odcinku od Kaplicznej do Dwernickiego
  2. gazociąg dn 250 od ul. Żołnierskiej do ul. Kmicica
  3. gazociąg dn 250 ul. Podchorążych
  4. gazociąg dn 150 ul. Sułkowskiego – Cicha
  5. gazociąg dn 400 na odcinku od Kaplicznej do Wzgórza Wolności
  6. gazociąg dn 300 na odcinku od Wzgórza Wolności do ul. Jagiellońskiej
  7. gazociąg dn 250 na odcinku od Wzgórza Wolności, Wzgórze Dąbrowskiego, do ul. Stromej
  8. gazociąg dn 200 z Otorowa ul. Nowotoruńska aż do ul. Ludwikowo
  9. gazociąg dn 200 ul. Orla – Stroma
  10. gazociąg dn 200 ul. Fordońska – Pałubickiego.

Na dzień dzisiejszy wszystkie remonty i modernizacje przeprowadzane są ze środków własnych Zakładu, ale nie wyklucza się korzystania ze środków pomocowych Unii Europejskiej.
Osobną grupę stanowią inwestycje w zakresie remontu, wymiany instalacji gazowej w obiektach publicznych, które przeprowadza się na bieżąco w miarę zgłaszanych potrzeb.
Szczegółowy wykaz planowanych zadań inwestycyjnych pokazano na rysunku.

4.3.4.2.3. Zaopatrzenie w ciepło

Miejski system ciepłowniczy (MSC) powstał na przełomie lat sześćdziesiątych po przebudowie w 1962 r. elektrowni Jachcice na elektrociepłownię (EC-1), budowie sieci cieplnych w centrum miasta oraz sieci parowej dla ZNTK i Papierni.
W 1970 r. uruchomiono drugie źródło MSC, elektrociepłownię EC-2 we wschodnim rejonie miasta.
Obecnie ogólna moc cieplna źródeł ciepła będących w gestii ZEC Bydgoszcz S.A. wynosi 857 MW, moc elektryczna 197 MW, w tym udział poszczególnych elektrociepłowni wynosi:

EC-1 – moc cieplna 185 MW; moc elektryczna 10 MW
EC-2 – moc cieplna 627 MW; moc elektryczna 183 MW
EC-3 – moc cieplna 45 MW; moc elektryczna 4 MW

Odbiorcami produkcji ciepła są:

Komunalne Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej - 72,8%
Zakłady Chemiczne Zachem - 23,8 %
Pozostali - 3,4 %

Odbiorcą energii elektrycznej jest Zakład Energetyczny ENEA Bydgoszcz - 100 %.
Komunalne źródła ciepła to:

- Ciepłownia Błonie o mocy 35 MW
- Ciepłownia Białe Błota o mocy 35 MW
- Ciepłownia Osowa Góra o mocy 25 MW (poza zasięgiem m. s. c.)

Aktualne potrzeby cieplne miasta mieszczą się w zbilansowanych mocach cieplnych źródeł ciepła. Stwierdza się nawet pewne nadwyżki, głównie w rejonach zasilania EC-1, EC – 2 oraz ciepłowni Białe Błota.
System ciepłowniczy Bydgoszczy tworzy duży i rozległy układ pierścieniowo – promieniowy, magistralnej i rozdzielczej sieci ciepłowniczej, który jest bardzo zróżnicowanym w wieku i technologii wykonania.

Długość sieci ciepłowniczej miasta Bydgoszcz wynosi (stan na grudzień 2003r.):
Ogólna długość sieci - 412,23 km, w tym:

Sieć magistralna – 89,09 km,
Sieć rozdzielcza – 152,43 km,
Przyłącza – 170,71 km.

Procentowy udział sieci z uwagi na czas eksploatacji przedstawia się następująco:
do 15 lat 34 %
od 15 do 25 lat 39 %
powyżej 25 lat 27 %

Większość stanowią sieci w tradycyjnej obudowie kanałowej.
Podstawowym źródłem zasilania miasta w ciepło jest system ciepłowniczy pokrywający ok. 65 % potrzeb i jego rola powinna być utrzymana. Zasięg systemu ciepłowniczego obejmuje centralne rejony miasta z zabudową wielorodzinną oraz usługową i przemysłową.
Obecny miejski system ciepłowniczy miasta charakteryzuje:

1. zbilansowane moce cieplne źródeł ciepła, pokrywają potrzeby cieplne miasta
2. istniejąca sieć ciepłownicza przestarzała, wykonana głównie w tradycyjnej obudowie kanałowej.
3. duże straty ciepła w sieci spowodowane izolacją cieplną przewodów o zaniżonych, w stosunku do dzisiejszych norm, grubościach otulin.
4. jeszcze ok. 11 km sieci ciepłowniczej wykonanej w izolacji z pianobetonu, powodującej duże kłopoty eksploatacyjne.

Charakterystyka systemu i standardy zaopatrzenia w ciepło Bydgoszczy.
Generalnie zakłada się, że trendy oszczędnościowe energii cieplnej utrzymają się. Zakłada się również, że w szerszym zakresie uzupełniany będzie system ciepłowniczy miasta w oparciu o inne rodzaje ekologicznej energii (gaz ziemny, olej opałowy, propan itp.).
W świetle powyższych założeń przyjmuje się następujący system i standardy zaopatrzenia w ciepło miasta:

1. system ciepłowniczy miasta oparty o trzy podstawowe źródła ciepła tj. EC – 1, EC –2 i EC – 3 oraz o istniejące i projektowane ciepłownie szczytowe.
2. podstawowe źródła ciepła oraz ciepłownie szczytowe należy połączyć siecią ciepłociągów (uzupełnić), tworząc w ten sposób jednolity system ciepłowniczy miasta. System ten należy w pełni opomiarować i zautomatyzować, wprowadzając minitoring oraz możliwość płynnej regulacji obszarów zasilania z poszczególnych źródeł.
3. polityka inwestycyjna w zakresie rozwoju źródeł ciepła powinna zmierzać w kierunku modernizacji istniejących urządzeń, przede wszystkim dla spełnienia wymogów ochrony środowiska.
4. należy dążyć do likwidacji przestarzałych kotłowni lokalnych, podłączając obiekty do miejskiej sieci ciepłowniczej lub też modernizować je przechodząc na inne, mniej uciążliwe dla środowiska paliwa.
5. należy opracować i sukcesywnie wdrażać program restrukturyzacji gospodarki cieplnej miasta, szczególnie dzielnic śródmiejskich - **likwidacja indywidualnego ogrzewania piecami węglowymi.**
6. miejski system ciepłowniczy należy uzupełnić o wprowadzenie lokalnych kotłowni opalanych olejem opałowym, gazem ziemnym, propanem lub też wykorzystując inne, niekonwencjonalne ekologiczne źródła energii. Dotyczy to szczególnie obszarów nie objętych zasilaniem z miejskiej sieci ciepłowniczej i obszarów z zabudową rozproszoną.
7. zakłada się, że miejski system ciepłowniczy zabezpieczy pełne potrzeby cieplne tj. ogrzanie, wentylację, technologię i przygotowanie ciepłej wody użytkowej wszystkich obiektów znajdujących się w odległościach uzasadnionych ekonomicznie od magistral ciepłowniczych.

Przyjęto zasadę, że na obszarze zasilania z miejskiego systemu ciepłowniczego, przy podłączaniu odbiorców istniejących i projektowanych, szczególnie w obiektach publicznych, powinno być preferowane zasilanie z tego systemu, za wyjątkiem odbiorców, do których byłoby trudno doprowadzić sieć cieplną, a łatwiejsze byłoby zasilanie gazem, energią elektryczną lub innym ekologicznym paliwem.

W rejonach peryferyjnych o zabudowie jednorodzinnej, rozproszonej, głównym źródłem zasilania powinien być gaz, a w mniejszym stopniu energia elektryczna lub inne paliwa ekologiczne.
W ramach programu rewitalizacji Bydgoszczy, Komunalne Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej w Bydgoszczy opracowało program zlikwidowania lub ograniczenia niskiej emisji spalin pochodzących z indywidualnego spalania paliw stałych.
W ramach tego programu wybrano obszar starej zabudowy mieszkaniowej w centrum miasta ograniczony ulicami: M. Focha, Gdańska, Artyleryjska, Zygmunta Augusta.
Przewiduje się wprowadzenie sieci cieplnej w obszar objęty rewitalizacją poprzez budowę magistrali ciepłowniczej dn 400 na odcinku od ul. Wały Jagiellońskie – Marcinkowskiego, budowę sieci rozdzielczej, budowę węzłów cieplnych w budynkach oraz wymianę lub budowę nowych instalacji centralnego ogrzewania. Zadanie to należy również połączyć z termomodernizacją budynków.
Szacunkowy koszt inwestycji 5 mln zł.
Zakłada się, że takich kwartałów jest 28.
Łączny koszt inwestycji 140 – 160 mln zł.
Zakładany czas realizacji inwestycji 8 – 10 lat.
Szczegółowy wykaz planowanych zadań inwestycyjnych pokazano na rysunku.

4.3.5. Identyfikacja obszarów kryzysowych- obszary do rewitalizacji

Obszary kryzysowe w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w mieście wyodrębniono z uwagi na:

1. zły stan techniczny istniejącej sieci wodno – kanalizacyjnej:
   - sieć wodociągowa wykonana z rur azbestowo – cementowych oraz stare przewody wodociągowe wykonane z rur stalowych
     Są to tereny starej zabudowy mieszkaniowej, głównie Czyżkówko, Miedzyń, Jary, Szwederowo, Górzyskowo, Śródmieście, Zimne Wody. Problem ten również pojawia się w zabudowie z lat 1960 - 1970 tych - Bartodzieje, Kapuściska, Wzgórze Wolności, Wyżyny, Fordon.
   - kanalizacja sanitarna wykonana w układzie piętrowym oraz odcinki starych kanałów wymagające renowacji i czyszczenia
     Do tej grupy zaliczają się obszary gdzie kanalizacja została wykonana w początkach XX wieku oraz tereny z kanalizacją wykonaną w latach 1960 – 1970. Obszary objęte renowacją: Bocianowo, Śródmieście, Osiedle Leśne, Bielawy, Skrzetusko, Bartodzieje, Bydgoszcz Wschód, Błonie, Szwederowo, Wzgórze Wolności, Wyżyny, Kapuściska, Fordon.
2. obszary pozbawione pełnego uzbrojenia wodno – kanalizacyjnego:
   - w zakresie sieci wodociągowej
     Główne obszary - Opławiec, częściowo Smukała, Dolne Piaski, Glinki, Łęgowo, Brdyujście, tereny Zamczyska, a także obszary rozwojowe - Jachcice Poligon, Fordon Górny Taras, Fordon – Eskulapa.
   - w zakresie kanalizacji sanitarnej
     Do tej grupy zaliczamy tereny zlokalizowane w strefach ochrony sanitarnej ujęć wody - Opławiec, Smukała, Piaski Dolny Taras, Czyżkówko, Jachcice, tereny Zamczyska, Podkowy.
     Pełnego systemu kanalizacji sanitarnej brakuje na terenach zabudowy jednorodzinnej, rozproszonej – Prądy, Miedzyń, Biedaszkowo, Glinki, Zimne Wody, Sierniczek.
     Brak kanalizacji sanitarnej występuje na terenach rozwojowych – Jachcice Poligon, Fordon Górny Taras, Fordon – Eskulapa.

3. w zakresie kanalizacji deszczowej – wymagana jest budowa sieci deszczowej w istniejących i projektowanych ciągach komunikacyjnych.

Dużym problemem jest również brak kanalizacji deszczowej na terenach zlokalizowanych w strefach ochrony sanitarnej ujęć wody – Opławiec, Smukała, Czyżkówko, Piaski, Jachcice, Zamczysko.

W zakresie gospodarki energetycznej, obszary kryzysowe w mieście rozpatrywano głównie pod względem bezpieczeństwa energetycznego poszczególnych rejonów.
Z uwagi na przestarzałą infrastrukturę techniczną, przez dłuższy czas nieremontowane i niedoinwestowanie sieci i urządzenia energetyczne, ciepłownicze i gazowe, do najbardziej kryzysowych obszarów miasta należą: Śródmieście, Bocianowo, Bielawy, Skrzetusko, Wilczak, Babia Wieś.
W lepszym stanie są tereny zabudowy z lat 1960 - 1970 tych, chociaż w większości obiektów należy również przewidzieć konieczność przeprowadzenia niezbędnych remontów oraz termomodernizacji. Problem ten dotyczy terenów: Górzyskowa, Szwederowa, Wzgórza Wolności, Kapuścisk, Wyżyn, Bartodziei. Problemy te zaczynają się również pojawiać w nowych dzielnicach – Fordonie.
Następnym problemem jest likwidacja niskiej emisji spalin pochodzących ze spalania paliw stałych. Dotyczy to zarówno przestarzałych kotłowni lokalnych jak i indywidualnego ogrzewania piecami węglowymi. Dotyczy to głównie dzielnic śródmiejskich: Bocianowo, Śródmieście, Okole, Wilczak, Babia Wieś, Skrzetusko.
Problem ten występuje również w terenach zabudowy jednorodzinnej, rozproszonej oraz w dzielnicach peryferyjnych: Opławiec, Smukała, Jachcice, Czyżkówko, Miedzyń.

Tabela – Zadania wodociągowe i kanalizacyjne do programu rewitalizacji Miasta Bydgoszczy PDF (11_tab)
pdf\11_tab.PDF

Tabela – Zadania wodociągowe i kanalizacyjne do programu rewitalizacji Miasta Byddgoszczy – CD
PDF (11_tab)

Mapa - Sfera techniczna – sieci wodociągowe i kanalizacyjne – obszary kryzysowe
PDF (12_s_infr_wod_kan)
pdf\12_s_infr_wod_kan.pdf

Mapa - Sfera techniczna – sieci energetyczne – obszary kryzysowe
PDF (13_s_infr_energ)
pdf\13_s_infr_energ.pdf

Mapa - Sfera techniczna – sieci gazowe – obszary kryzysowe
PDF (14_s_infr_gaz)
pdf\14_s_infr_gaz.pdf

Mapa - Sfera techniczna – sieci ciepłownicze – obszary kryzysowe
PDF (15_s_infr_cieplo)
pdf\15_s_infr_cieplo.pdf

4.4. SFERA GOSPODARCZA (EKONOMICZNA)

Potencjał ekonomiczny stawia Bydgoszcz wśród 10 największych centrów gospodarczych kraju oraz powoduje, że nasze miasto jest najważniejszym ośrodkiem gospodarczym województwa kujawsko-pomorskiego. Jest to potencjał oparty na branżach o wieloletnich tradycjach – przemysł chemiczny, elektromaszynowy, elektroniczny, drzewny, spożywczy. Pomimo tego, iż w Bydgoszczy zlokalizowane są firmy prowadzące działalność w nowoczesnych i rozwojowych gałęziach przemysłu, nasza gospodarka charakteryzuje się stosunkowo niskim poziomem innowacyjności i słabym powiązaniem z nauką. Przedsiębiorstwa przemysłowe dość często wymagają transferu światowych technologii i nowoczesnych rozwiązań technicznych. Bydgoszcz jeszcze kilka lat temu postrzegana była przede wszystkim jako wielkomiejski ośrodek przemysłowy, obecnie transformacja bydgoskiej gospodarki, podobnie jak w całym kraju, zmierza do wzrostu znaczenia sektora usług. Szczególnie silnie rozwijającym się w Bydgoszczy jest sektor usług finansowych oraz otoczenia biznesu.

4.4.1. Obszary aktywności gospodarczej - produkcyjnej

Główne obszary aktywności gospodarczej są zlokalizowane we wschodniej części miasta, w jednostkach urbanistycznych: Bydgoszcz-Wschód, Sierniczek, Brdyujście, Fordon, Zimne Wody, Czersko Polskie, Łęgnowo, oraz w zachodniej części miasta głównie na Osowej Górze, w mniejszym zakresie na Czyżkówku i Okolu.
Ponadto na terenie miasta znajdują się rozproszone tereny po zakładach produkcyjnych, które zaprzestały swej działalności.
Zmiany w sytuacji społeczno-gospodarczej jakie nastąpiły po 1998 r spowodowały upadek wielu zakładów przemysłowych, okrojenie zakresu i skali ich działalności oraz utratę dominującego charakteru obszarów przemysłowych. W wielu przypadkach nastąpiły restrukturyzacje, modernizacje zakładów, wprowadzono nowe technologie, w efekcie ograniczeniu uległy potrzeby terenowe, ograniczono ilość wykorzystywanych obiektów. Zmiany te niekorzystnie wpłynęły na rynek pracy, oraz miały wpływ na jakość i efektywność zagospodarowania przestrzeni. Obecnie na tereny zakładów po ograniczeniu produkcji, ew. upadku, wchodzą nowe firmy o różnorakich profilach działalności, lub pozostają niezagospodarowane niszczejące obiekty i powierzchnie. W przypadku zakładów zlokalizowanych w strefie śródmiejskiej („Kobra" i „Eltra") następuje niekorzystne zjawisko utrwalania funkcji sprzecznej z wiodącą funkcją tego rejonu miasta, poprzez wejście nowych podmiotów gospodarczych (drobna wytwórczość, hurtownie, powierzchnie składowo-magazynowe). Korzystna jest sytuacja, kiedy tereny poprzemysłowe posiadają aktualny plan zagospodarowania przestrzennego, uwzględniający nowe możliwości i zasady zagospodarowania. W Bydgoszczy jedynie obszar byłych Zakładów Mięsnych Byd-Meat S.A. jest w takiej sytuacji.
Generalnie tereny aktywności gospodarczej - produkcyjnej wymagają w zakresie przestrzennym uporządkowania i podniesienia jakości zagospodarowania obszarów w tym poprawy wizerunku oraz szeregu działań w zakresie organizacyjno-ekonomicznym, typu skuteczne działania restrukturyzacyjne, działania organizacyjne i ekonomiczne wspierające rozwój.

4.4.2. Obszary aktywności gospodarczej - handlowej i usługowej

Jedną z najbardziej dynamicznie rozwijających się dziedzin działalności gospodarczej jest handel. W drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku na bydgoski rynek zaczęły wkraczać koncerny handlowe wraz z dużymi obiektami handlowymi. Istniejący rozkład handlowych obiektów wielkopowierzchniowych (o powierzchni sprzedażowej powyżej 2 tys. m^2) oraz potencjalne lokalizacje wskazują rysujące się obszary koncentracji ośrodków handlowych. Są to:

- Fordon w rejonie ul. Skarżyńskiego oraz rejon ul. Fordońskiej i ul. Jasinieckiej,
- Bydgoszcz-Wschód w rejonie ul. Fabrycznej,
- Glinki w rejonie al. Jana Pawła II,
- obszar Śródmieścia – Bocianowa.

Na terenie miasta zlokalizowanych jest obecnie 15 obiektów handlowych wielkopowierzchniowych o łącznej powierzchni sprzedażowej ponad 111 tys. m^2. Funkcjonują także 24 supermarkety (pow. 400 - 2000 m^2), działające w sieci typu Biedronka, Netto, Leder Price, Polo, Viki, Piotr i Paweł. Sklepy te zlokalizowane są głównie na terenach osiedli mieszkaniowych. Mniejsze sklepy, funkcjonujące jako wolnostojące lub wbudowane w obiekty mieszkaniowe, zlokalizowane są głównie w strefie śródmiejskiej wzdłuż ciągów komunikacyjnych oraz na terenach osiedli mieszkaniowych.
W ofercie handlowej miasta ważną rolę odgrywają także targowiska. Na terenie Bydgoszczy funkcjonuje 8 targowisk, które wraz z sąsiadującymi drobnymi obiektami handlowymi tworzą swoiste centra handlowe osiedli mieszkaniowych. Bydgoskie targowiska rozmieszczone są w rejonach intensywnej zabudowy mieszkaniowej (Bartodzieje, Błonie, Szwederowo, Wyżyny, Kapuściska, Fordon, Okole i Śródmieście).
W zakresie rewitalizacji na szczególną uwagę zasługuje obszar śródmiejski. Pierwotnie centrum usługowe miasta, obecnie w rywalizacji z wielkopowierzchniowymi obiektami handlowymi zatracające swe pierwszoplanowe znaczenie w tym zakresie.

4.4.3. Podmioty gospodarki narodowej

Na terenie miasta działa 45.027 podmiotów gospodarki narodowej (stan w dniu 30.IX.2004 roku). W stosunku do liczby mieszkańców, rozwój przedsiębiorczości ze wskaźnikiem 122 podmioty/1000 mieszkańców sytuuje Bydgoszcz na 8 miejscu wśród największych miast Polski. Istotnym elementem wpływającym na gospodarkę miasta jest obecność firm z udziałem kapitału zagranicznego. W Bydgoszczy funkcjonuje 451 tego typu firm.
Liczbę podmiotów z podziałem na poszczególne sekcje przedstawiono w poniższej tabeli:

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba podmiotów	Udział w ogółem (%)
1.	**Ogółem, w tym:** - ***sektor publiczny*** - ***sektor prywatny***	**45 027** ***1 431*** ***43 596***	**100,0** ***3,2*** ***96,8***
2.	Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo oraz rybołówstwo i rybactwo, w tym: - sektor publiczny - sektor prywatny	254 1 253	0,6
3.	Przemysł, w tym: - *sektor publiczny* - *sektor prywatny*	4 743 *46* *4 697*	10,5
4.	Budownictwo, w tym: - *sektor publiczny* - *sektor prywatny*	4 196 *11* *4 185*	9,3
5.	Handel i naprawy, w tym: - *sektor publiczny* - *sektor prywatny*	14 805 *9* *14 796*	32,9
6.	Hotele i restauracje, w tym: - *sektor publiczny* - *sektor prywatny*	955 *9* *946*	2,1
7.	Transport, gospodarka magazynowa i łączność, w tym: - *sektor publiczny* - *sektor prywatny*	3 445 *9* *3 436*	7,6

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba podmiotów	Udział w ogółem (%)
8.	Pośrednictwo finansowe, w tym: - sektor publiczny - sektor prywatny	2 074 *2* *2 072*	4,6
9.	Obsługa nieruchomości i firm; nauka, w tym: - *sektor publiczny* - *sektor prywatny*	8 179 *877* *7 302*	18,2
10.	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, w tym: - sektor publiczny - sektor prywatny	72 71 1	0,2
11.	Edukacja, w tym: - sektor publiczny - sektor prywatny	955 309 646	2,1
12.	Ochrona zdrowia i opieka społeczna, w tym: - sektor publiczny - sektor prywatny	2 429 60 2 369	5,4
13.	Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna, w tym: - *sektor publiczny* - *sektor prywatny*	2 920 *27* *2 893*	6,5

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy

W strukturze gospodarki Bydgoszczy dominują podmioty o charakterze usługowym. Najliczniejszą grupę stanowią podmioty prowadzące działalność handlową i usługi naprawcze. Coraz większą rolę w rozwoju przedsiębiorstw odgrywają instytucje otoczenia biznesu. Prężnie rozwija się rynek usług: finansowych, ubezpieczeniowych, obsługi nieruchomości i firm. Bydgoszcz pełni w regionie rolę głównego ośrodka w zakresie usług wyższego rzędu (ochrona zdrowia, szkolnictwo, administracja, kultura), co wpływa na rozwój tych dziedzin i zwiększenie zatrudnienia w tych sferach działalności.

Strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sekcji prezentuje poniższy wykres (stan w dniu 30.XI.2004 r.):

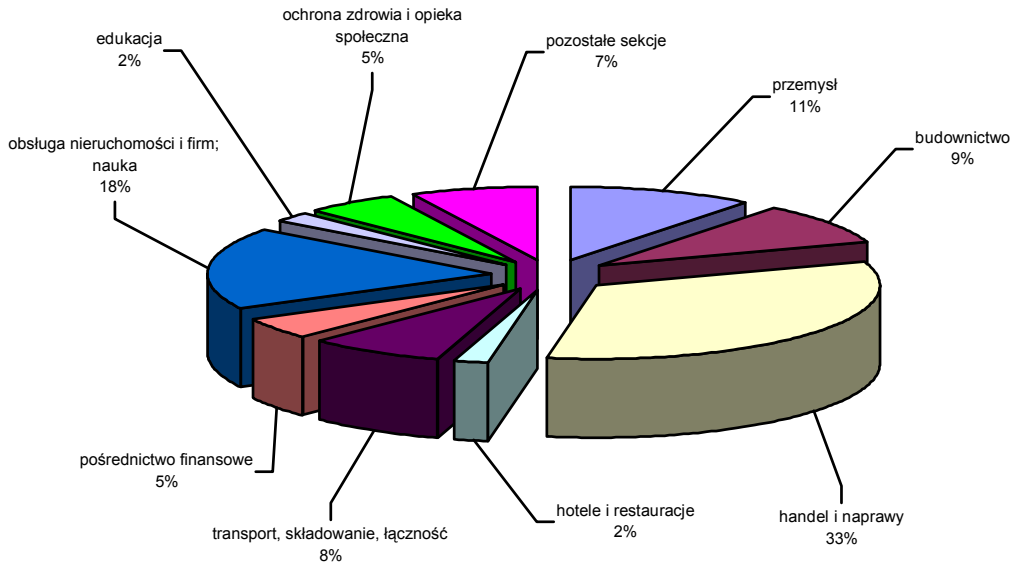

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy

Wśród wszystkich podmiotów gospodarczych największy odsetek stanowią zakłady osób fizycznych – ponad 77%. Wpłynęła na to między innymi prywatyzacja oraz likwidacja przedsiębiorstw państwowych i związane z tym często zwolnienia, co przy dużych brakach ofert pracy zmusza do samozatrudnienia przez podejmowanie własnych działalności gospodarczych. Powstające w ten sposób firmy są na ogół małe, liczące do 5 zatrudnionych.

Strukturę podmiotów gospodarczych wg formy prawnej prezentuje poniższy wykres:

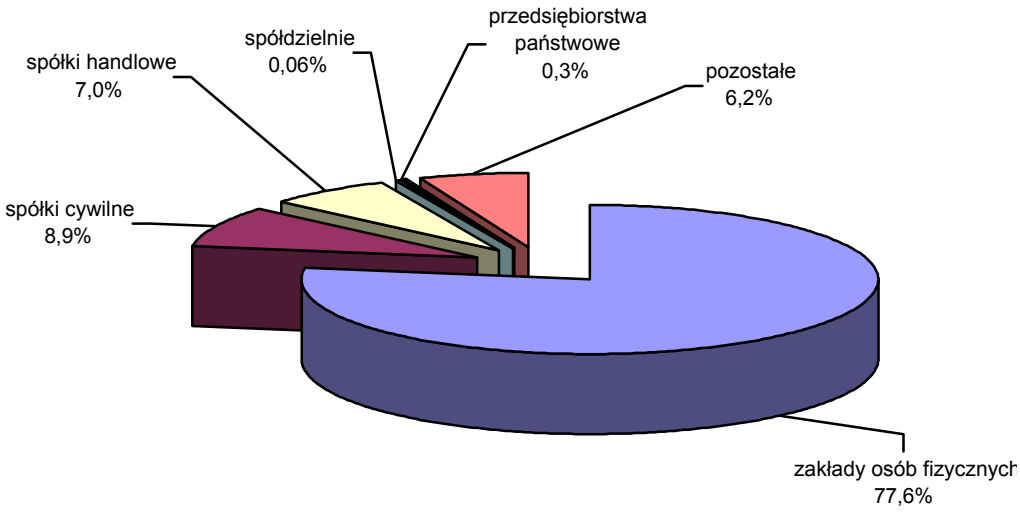

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy

Funkcjonujące w Bydgoszczy podmioty gospodarcze tworzą największy w województwie kujawsko-pomorskim rynek pracy. Liczba pracujących w 2003 r. w naszym mieście wynosiła ogółem 108,1 tys. osób (liczba ta nie uwzględnia zakładów osób fizycznych i spółek cywilnych, w których liczba pracujących nie przekracza 9 osób oraz rolników indywidualnych). Liczbę pracujących w sektorze przedsiębiorstw (stan na 30.09.2004 rok) prezentuje poniższe zestawienie:

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba pracujących[1]	Udział pracujących w ogółem (%)
1.	**Ogółem, w tym:** - ***sektor publiczny*** - ***sektor prywatny***	**59 651** ***10 109*** ***49 542***	**100,0** ***16,9*** ***83,1***
2.	Przemysł, w tym: - *sektor publiczny* - *sektor prywatny*	33 407 *6 432* *26 975*	56,0
3.	Budownictwo, w tym: - *sektor publiczny* - *sektor prywatny*	4 167 *151* *4 016*	7,0
4.	Handel i naprawy, w tym: - *sektor publiczny* - *sektor prywatny*	8 477	14,2

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba pracujących[1]	Udział pracujących w ogółem (%)
5.	Hotele i restauracje, w tym: - *sektor publiczny* - *sektor prywatny*	877	1,5
6.	Transport, gospodarka magazynowa i łączność, w tym: - *sektor publiczny* - *sektor prywatny*	2 514 *1 445* *1 069*	4,2
7.	Obsługa nieruchomości i firm; nauka, w tym: - *sektor publiczny* - *sektor prywatny*	8 454 *898* *7 556*	14,2
8.	Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna, w tym: - *sektor publiczny* - *sektor prywatny*	1 755 *1 068* *687*	2,9

[1] *Dane nie obejmują zakładów osób fizycznych i spółek cywilnych, w których liczba pracujących nie przekracza 9 osób oraz rolników indywidualnych*
Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy

Do głównych pracodawców w sektorze przedsiębiorstw o liczbie pracujących powyżej 250 osób należą m. in. następujące firmy:

Lp.	Nazwa firmy	Branża	Liczba zatrudnionych (2003 r.)
1.	P.P.U.P. „Poczta Polska" Rejonowy Urząd Poczty w Bydgoszczy	usługi pocztowe	2 346
2.	Grupa Energetyczna ENEA S.A. Oddział w Bydgoszczy *(do dnia 01.01.2003r. – Zakład Energetyczny Bydgoszcz. S.A.)*	energia elektryczna	~1 500
3.	Zakłady Chemiczne „Zachem"	chemiczna	1 446
4.	Pojazdy Szynowe PESA Bydgoszcz S.A. Holding *(dawne Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego)*	kolejowa	1 434
5.	Bydgoskie Fabryki Mebli S.A.	meblarstwo	1 400
6.	HF „Helvetia Furniture" Sp. z o.o.	meblarstwo	~900
7.	Przedsiębiorstwo Cukiernicze „Jutrzenka" S.A.	cukiernicza	829
8.	Zespół Elektrociepłowni „Bydgoszcz" S.A.	energetyka	751
9.	„AJG-2" Systemy Bezpieczeństwa i Teleinformatyczne	ochrona osób i mienia	707
10.	Bydgoskie Zakłady Przemysłu Gumowego „Stomil" S.A.	chemiczna	663
11.	„Projprzem" S.A.	budownictwo przemysłowe, konstrukcje stalowe, urządzenia techniczne	583
12.	Komunalne Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej Sp. z o.o.	energetyka cieplna	533
13.	P.P.U.P. POCZTA POLSKA Centralny Ośrodek Rozliczeniowy	kompleksowe przetwarzanie danych	~490

Lp.	Nazwa firmy	Branża	Liczba zatrudnionych (2003 r.)
14.	„Lucent Technologies Poland" Sp. z o.o. – sp. jawna	telekomunikacja	462
15.	Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej Bydgoszcz Sp. z o.o.	transport	457
16.	GCB CENTROSTAL-Bydgoszcz S.A.	sprzedaż hurtowa i detaliczna wyrobów hutniczych i materiałów budowlanych	~400
17.	Zakłady Urządzeń Okrętowych „FAMOR" S.A.	produkcja maszyn i aparatury elektrycznej	~400
18.	DOMAR-BYDGOSZCZ S.A. Z.P.Chr.	handel hurtowy i detaliczny artykułami RTV i AGD	397
19.	Bydgoskie Zakłady Sklejek „Sklejka-Multi" S.A.	produkcja, przetwarzanie, uszlachetnianie, sprzedaż wyrobów z drewna i sklejek	392
20.	RUCH S.A. w Warszawie Oddział Kujawy w Bydgoszczy	kolportaż prasy krajowej i zagranicznej, handel	379
21.	KUJAWIAK Browary Bydgoskie Sp. z o.o.	produkcja piwa i słodu	~360
22.	Fabryka Form Metalowych „FORMET" SA	produkcja form metalowych	274
23.	Zakłady Chemiczne „Nitrochem" S.A.	Chemiczna	~270
24.	Makrum S.A.	produkcja maszyn	264
25.	Prasowe Zakłady Graficzne S.A.	poligraficzna	~250
26.	„MUELLER" Fabryka Świec S.A.	produkcja świec	~250

Źródło: „Złota 100 Pomorza i Kujaw" – najlepsze firmy regionu (ranking Gazety Pomorskiej, Głosu Szczecińskiego i Głosu Pomorza) oraz informacje od firm

Wśród największych pracodawców znaczącą rolę odgrywają firmy zajmujące się produkcją przemysłową (przemysł chemiczny, drzewny, spożywczy, maszynowy), transportem, budownictwem i usługami. Trudna sytuacja gospodarcza na początku lat dziewięćdziesiątych spowodowała zmniejszenie produkcji i związanego z tym zatrudnienia oraz restrukturyzację przedsiębiorstw i ich podział na rzecz licznych spółek. W wielu przypadkach poprzez modernizację zakładów i wprowadzenie nowoczesnych technologii, ograniczeniu uległy potrzeby terenowe i uwolnione zostały obiekty, które w związku z ich niewykorzystaniem dekapitalizują się.

W wyniku restrukturyzacji lub likwidacji wielu przedsiębiorstw, szereg terenów inwestycyjnych stało się potencjalnymi rezerwami dla lokalizacji nowych funkcji, zgodnie z aktualnymi potrzebami społecznymi. Tereny te w większości przeznaczone są do przekształceń, celem stworzenia preferencyjnych warunków dla lokalizacji różnych form działalności gospodarczo-usługowej oraz usług komercyjnych. Znaczący potencjał zbędnego majątku produkcyjnego i infrastrukturalnego znajduje się w obszarze restrukturyzowanych Zakładów Chemicznych „Zachem", gdzie tworzony jest Bydgoski Park Przemysłowy oraz Inkubator Technologiczny. Celem utworzenia Parku jest poprawa warunków startu i rozwoju małych oraz średnich firm zorientowanych na nowoczesne, przyjazne dla środowiska technologie, aktywizacja zawodowa mieszkańców, lepsze wykorzystanie istniejących uczelni i placówek naukowo-badawczych.

Należy również zaznaczyć, że dużą rolę na rynku pracy pełnią zlokalizowane w Bydgoszczy instytucje o znaczeniu ponadlokalnym – specjalistyczna opieka medyczna, szkolnictwo wyższe, nauka, kultura, media, administracja.

Do niekorzystnych uwarunkowań sfery gospodarczej należą:

- Niekorzystne warunki ekonomiczno-finansowe funkcjonowania podmiotów gospodarczych (ograniczenia w dostępie do kapitału, duże obciążenia fiskalne, itp.).
- Spadek popytu na rynku krajowym i zagranicznym, spadek siły nabywczej mieszkańców, co powoduje zmniejszenie produkcji i związanego z tym zatrudnienia.
- Niski poziom innowacyjności gospodarki.
- Niedostateczna korelacja pomiędzy potrzebami przemysłu a ośrodkami naukowo-badawczymi i edukacyjnymi.
- Odpływ wykształconej kadry z miasta z uwagi na brak miejsc pracy.
- Brak nowoczesnego systemu informacji.
- Długotrwały regres w budownictwie mieszkaniowym.
- Utrwalane w strukturze przestrzennej miasta obszary poprodukcyjne zlokalizowane w strefie śródmiejskiej, które są w sposób chaotyczny zagospodarowywane różnymi podmiotami gospodarczymi (drobna wytwórczość, hurtownie, handel).
- Tymczasowe wykorzystywanie obiektów i krótkotrwałe dzierżawy powodujące dalszą dekapitalizację zbędnych powierzchni produkcyjnych i składowo-magazynowych.
- Występowanie szeregu skażonych ekologicznie terenów i związane z tym koszty rekultywacji.
- Uciążliwa dostępność komunikacyjna.

4.4.4. Identyfikacja obszarów kryzysowych - obszary do rewitalizacji

Za obszary kryzysowe w sferze gospodarczej – produkcyjnej i usługowo-handlowej uznano obszary, dla których przewiduje się utrzymanie dotychczasowej funkcji, lub przekształcenie na potrzeby w/w funkcji a jednocześnie niezbędna jest poprawa jakości i efektywności zagospodarowania terenu w tym poprawa jakości obsługi komunikacyjnej, poprawa wizerunku, uzupełnienie lub wprowadzenie nowych aktywności zgodnie z funkcją podstawową obszaru. W załączeniu na końcu rozdziału znajdują się mapy tematyczne: mapa uwarunkowań do rewitalizacji oraz mapa wskazująca obszary kryzysowe.

Do obszarów tych zalicza się:

rejon śródmiejski,
południowa część Osowej Góry,
rejon Flisów, Czyżkówka i Okola,
rejon Rynkowa - Jachcic,
rejon Bydgoszczy Wschód, Sierznieczka, Brdyujścia,
Fordon – ul. Fordońska
rejon Zimne Wody, Czersko Polskie, Łęgnowo I,

Inne działania pozaprzestrzenne sprzyjające rewitalizacji w sferze gospodarczej:

- Pobudzanie do inwestowania w Bydgoszczy:
  - stworzenie banku danych zawierających podstawowe informacje dotyczące gruntów, obiektów i aktualnych rezerw produkcyjnych
  - pozyskiwanie inwestorów krajowych i zagranicznych, gwarantujących tworzenie nowych miejsc pracy
  - utworzenie Bydgoskiego Parku Przemysłowego wraz z inkubatorem technologicznym
  - zwiększenie podaży terenów uzbrojonych z przeznaczeniem pod budownictwo mieszkaniowe i działalność gospodarczą
- Wspieranie aktywności gospodarczej istniejących podmiotów:

  - inicjowanie współpracy małych przedsiębiorstw, udzielanie pomocy w nawiązywaniu kontaktów z kontrahentami zagranicznymi i organizacjami gospodarczymi
  - wspieranie rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP)
  - zwiększenie dostępu MSP do informacji gospodarczej i technicznej
  - wspieranie rozwoju instytucji otoczenia biznesu
  - stwarzanie warunków do dyslokacji zakładów o uciążliwych technologiach z obszarów śródmiejskich i gęsto zaludnionych
  - rozwój działalności Bydgoskiego Funduszu Poręczeń Kredytowych
  - utworzenie oddziału Banku Gospodarstwa Krajowego
  - powołanie funduszu pożyczkowego na rzecz popierania lokalnej przedsiębiorczości
  - uruchomienie Centrum Rozwoju Przedsiębiorczości wraz z inkubatorem przedsiębiorczości
- Efektywne wykorzystanie i rozwój potencjału ekonomicznego Bydgoszczy:
  - utworzenie Regionalnego Centrum Innowacyjności
  - rozwijanie międzynarodowej współpracy ekonomicznej, m. in. poprzez wspieranie działań i tworzenie infrastruktury dla rozwoju firm i ich udziału w handlu światowym
  - utworzenie Centrum Doradztwa Biznesowego dla sektora MSP, w tym utworzenie zintegrowanego punktu obsługi przedsiębiorców i inwestorów
  - utworzenie ponadregionalnego centrum ruchu turystycznego, promocji i wystawiennictwa
  - utworzenie ponadregionalnego centrum rozwoju nowych technologii
- Promocja zatrudnienia:
  - ustanowienie Bydgoskiego Paktu na rzecz Zatrudnienia
  - działania na rzecz postaw przedsiębiorczości młodzieży, absolwentów i bezrobotnych w celu rozwoju lokalnego rynku pracy
  - wspieranie rozwoju systemu informacji o lokalnym rynku pracy
  - utworzenie Centrum Pracy i Przedsiębiorczości
- Poprawa dostępności komunikacyjnej:
  - rozwój układu drogowego
  - modernizacja ulic i obiektów inżynierskich
  - rozbudowa i modernizacja Portu Lotniczego
  - modernizacja infrastruktury kolejowej
  - aktywizacja Bydgoskiego Węzła Wodnego
  - rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego – eBydgoszcz
- Rekultywacja zdegradowanych terenów poprzemysłowych
- Rozwój potencjału naukowego Bydgoszczy:
  - tworzenie nowych kierunków kształcenia zdeterminowanych potrzebami miasta
  - rozszerzanie zakresu badań naukowych związanych z potrzebami gospodarki
  - rozwijanie międzynarodowej współpracy naukowej

Mapa – Sfera gospodarcza – uwarunkowania do rewitalizacji
PDF (16_s_gosp_uwar)
pdf\16_s_gosp_uwar.PDF

Mapa – Sfera gospodarcza – obszary kryzysowe
PDF (17_s_gosp_ok)
pdf\17_s_gosp_ok.PDF

4.5. SFERA SPOŁECZNA

4.5.1. Demografia

Dotychczasowe uwarunkowania demograficzne rozwoju miasta.

Największy rozwój demograficzny Bydgoszczy dokonał się w latach 1950-1970. Niezniszczone w czasie wojny zakłady pracy i budynki mieszkalne ściągały liczne rzesze imigrantów zarówno ze wsi jak i z sąsiednich miast. Ponadto Bydgoszcz podobnie jak Toruń przyjęła imigrantów z byłych polskich terenów wschodnich. Napływ ludności był tak duży, że w roku 1970, zarówno powierzchnia miasta jak i liczba jego mieszkańców były już dwukrotnie większe niż w okresie bezpośrednio powojennym. W odniesieniu do stanu z 1950 r. podwojenie liczby ludności nastąpiło około 1980 r. Rozwój demograficzny miasta do połowy lat osiemdziesiątych stymulowany był rozwojem przemysłu i budownictwa. Duże zapotrzebowanie na mieszkania sprawiło, że miasto rozrastało się głównie poprzez ekspansję nowych terenów, czego charakterystycznym przykładem jest przeznaczenie około 3 tys. hektarów pod budowę nowej 150 tys. dzielnicy Fordon.

Bydgoszcz. Dynamika przyrostu ludności w latach 1950-2003

WYSZCZEGÓLNIENIE	1950	1960	1970 (NSP)	1978 (NSP)	1980	1988 (NSP)	1990	2002	2003
Liczba mieszkańców	168.470	239.900	281.000	338.300	345.940	377.800	381.750	372.100	360.250
Dynamika rok 1950=100	100	142	167	x	205	x	226	221	220
Poprzednie dziesięciolecie=100	100	142	117	x	123	x	110	97,5	97

Źródło: Rocznik statystyczny demografii GUS – 1996, roczniki GUS i US w Bydgoszczy, publikacje NSP

W okresie ostatnich 15 lat, trzy zjawiska zdecydowanie zmieniły obraz demograficzny miasta; urynkowienie gospodarki, spadek przyrostu naturalnego i przewaga emigracji nad imigracją, w tym przeniesienie miejsca zamieszkania do gmin ościennych. Efektem tych zjawisk jest spadek a nie przyrost liczby mieszkańców. Z analizy napływów i odpływów w Bydgoszczy i gminach ościennych wynika, że w tym samym czasie, w którym ubywało mieszkańców Bydgoszczy, przybywało ich tuż za granicami miasta. Najwięcej na terenie gminy Białe Błota i Osielsko a także w gminie Nowa Wieś Wielka – szczególnie w Brzozie. Gminy uruchomiły atrakcyjne tereny budownictwa mieszkaniowego, z których w większości skorzystali mieszkańcy Bydgoszczy. Przyciągały przede wszystkim: cena działki, dogodny dojazd do pracy w mieście i środowisko.

Szacuje się, że od 1989 r. tj. od początku transformacji, w strefie podmiejskiej, za którą uznaje się obszar pozostający w 20 min. (15 km) izochronie dojazdów samochodem osobowym do Centrum, osiedliło się około 15 tys. mieszkańców Bydgoszczy. Proces ten będzie kontynuowany, ponieważ gminy ościenne nadal oferują atrakcyjne tereny dla budownictwa jednorodzinnego.

W grudniu 2002 r. Bydgoszcz miała 372,1 tys. mieszkańców, o 5,7 tys. mniej niż w momencie poprzedniego spisu z 1988 r. Spadek jest efektem drugiej od 1950 r. a rozpoczętej w roku 1996 recesji demograficznej miasta. Pierwszy moment recesji miał miejsce w 1992 r. analogicznie do miast w kraju.

Obserwuje się dalszy wzrost liczebności kobiet w odniesieniu do liczby mężczyzn. Do 1991 r. na 100 mężczyzn przypadało 110-111 kobiet. Od 1992 r. wskaźnik feminizacji utrzymywał się na poziomie 112. Ostatni spis powszechny wykazał, że w roku 2002 dysproporcja płci jest jeszcze większa, gdyż na 100 mężczyzn przypada 112,9 kobiet.
Trwający od 1984 r. spadek liczby urodzeń oraz nasilenie procesów migracyjnych, spowodowały dość istotne zmiany proporcji w ekonomicznych grupach wieku.

Cały ubytek liczby ludności dokonał się w przedprodukcyjnej grupie wieku – aż 31.850 osób. Mimo spadku ogólnej liczby mieszkańców, o 12.530 wzrosła liczba osób w wieku pro-

dukcyjnym. Jeszcze bardziej wzrosła liczba ludności w wieku poprodukcyjnym – emerytalnym – o 13.820 osób.

Zmiany relacji ekonomicznych grup wieku spowodowały, że zmniejszył się współczynnik obciążenia ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym. O ile w 1988 r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 603 w wieku nieprodukcyjnym, to w 2002 roku wskaźnik ten wynosił 550. Ponieważ potencjał ludzki jest zasobem, należałoby uznać, że nastąpiła korzystna zmiana w strukturze ekonomicznej ludności – zwiększyły się potencjalne zasoby pracy. Są one niestety niewykorzystane ze względu na wysoki udział bezrobotnych w grupie ludności aktywnej zawodowo.

BYDGOSZCZ. WAŻNIEJSZE DANE O LUDNOŚCI 1988-2002

WYSZCZEGÓLNIENIE	1988	2002	
		Bydgoszcz	miasta w kraju
LUDNOŚĆ OGÓŁEM	377.810	372.100	x
Na 100 mężczyzn przypada kobiet	111	112,9	110,2
Ludność według ekonomicznych grup wieku w %	100,0	100,0	100,0
przedprodukcyjny	27,6	19,6	21,8
produkcyjny	60,2	64,5	64,0
mobilny (18-44)	41,6	40,1	40,4
niemobilny (mężczyźni 45-64, kobiety 45-59)	18,6	24,4	23,6
poprodukcyjny	12,2	15,9	14,2
Ludność w wieku 15 lat i więcej	290.890	315.800	x
Aktywni zawodowo (%)1)	60,6	55,0	55,9
Pracujący2)	169.000	147,400	x
Bezrobotni	.	21.300	x
Stopa bezrobocia	x	12,5	11,5
Struktura gospodarstw domowych w %:			
1 – osobowe	19,6	27,1	27,7
2 – osobowe	24,8	26,4	24,7
3 – 4 osobowe	46,2	39,1	38,6
5 i więcej osobowe	9,4	7,4	9,0
Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym	2,82	2,54	2,60
Niepełnosprawni / 1000 mieszkańców	113	158	136

Źródło: Oprac. własne na podstawie danych NSP 1988 i 2002 oraz Biuletynu Statystycznego Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2002 r

[1)] Ludność w wieku 15 lat i więcej = 100
[2)] Liczby szacunkowe.

Prognoza demograficzna na lata 2003 -2015

Prognoza dla Bydgoszczy opracowana została w dwóch przekrojach czasowych; 2002-2010 i 2002-2015. Prognoza na lata 2002-2010 opracowana została w dwóch wersjach. Są nimi prognoza biologiczna i prognoza pomigracyjna.

Prognozę pomigracyjną na 2015 rok opracowano w dwóch wariantach: regresywnym i optymistycznym. W wariancie regresywnym liczba ludności miasta zmniejszy się z 372,1 tys. w 2002 roku do 355,5 tys. w 2015 roku (spadek o 16,6 tys.). W wariancie optymistycznym, (w którym zakłada się po roku 2010 dodatnie saldo migracji) w 2015 roku Bydgoszcz może osiągnąć liczbę 361,2 tys. (spadek o 10,6 tys.).

W obu wariantach wyraźnie wzrasta liczba ludności w wieku poprodukcyjnym (w wariancie regresywnym o 20,7 tys., w wariancie optymistycznym o 20,4 tys.) i wyraźnie spada liczba dzieci i młodzieży w wieku przedprodukcyjnym (w wariancie regresywnym o 16,4 tys., w wariancie optymistycznym o 14,7 tys.).

Również zmniejsza się w obu wariantach ogólna liczba produkcyjnej grupy wieku; w wariancie regresywnym – o 20,9 tys., w wariancie optymistycznym – o 16,2 tys. Uwagę zwraca jednak dość znacznie rosnąca podgrupa mobilna 25-44 lat, która zwiększy się o 7,7 tys. w wariancie regresywnym i o 11,5 tys. w wariancie optymistycznym. Mobilna grupa wieku jest najbardziej skłonna zmieniać pracę, zawód, miejsce zamieszkania.

Na podstawie obserwacji dotychczasowych procesów demograficznych w kraju i Europie oraz lokalnych zjawisk społecznych, jako bardziej realny uznano wariant regresywny. Wariant optymistyczny jest możliwy w przypadku wyraźnej aktywizacji rynku pracy i utrwalenia się roli Bydgoszczy jako wielofunkcyjnego ośrodka w układzie aglomeracji Bydgosko-Toruńskiej. W opracowywanym projekcie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Bydgoszczy przyjęto dane wg wariantu optymistycznego gwarantującego dynamiczny rozwój miasta.

Tabl. 1. PROGNOZA POMIGRACYJNA LUDNOŚCI BYDGOSZCZY NA LATA 2002-2015 WEDŁUG SPOŁECZNO-EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU – *WARIANT OPTYMISTYCZNY*

Grupa	Rok								
	2002	**2005**	**2008**	**2110**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**
OGÓŁEM	**372104**	**369164**	**365671**	**364185**	**363663**	**362883**	**362525**	**361994**	**361232**
Żłobkowa:									
0-2	9149	9675	9582	9832	10055	9847	9822	9765	9619
Przedszkolna:									
3-6	13158	12109	12530	12783	12763	13077	13336	13537	13689
3-5	9690	9018	9555	9593	9558	9867	10139	10361	10157
6	3468	3091	2975	3191	3205	3209	3196	3176	3532
Szkoły podstawowej:									
7-12	24771	21507	19027	18452	18400	18532	18798	18983	19198
Gimnazjalna:									
13-15	14116	13180	11485	10233	9956	9595	9304	9089	8995
13-14	9255	8600	7407	6701	6515	6334	6050	6006	6024
15	4861	4580	4078	3532	3440	3262	3254	3083	2971
Liceum, szkoły zawodowej:									
16-18									

16-17	11321	9242	8588	7947	7402	6971	6700	6514	6335
18	6150	4854	4573	4117	4074	3870	3530	3439	3260
Studencka:									
19-24	40116	37464	30895	28213	27215	26560	25941	25102	24074
Przedprodukcyjna:									
0-17	72515	65713	61212	59248	58576	58022	57961	57889	57835
Produkcyjna:									
18-59K/64M	240154	242107	238329	235739	233690	231357	228919	226229	223532
25-44	101924	103187	108069	110759	111823	112266	112750	113175	113443
45-59/64	91964	96602	94791	92649	90578	88660	86698	84513	82756
Poprodukcyjna									
60/65 i więcej	59435	61344	66130	69198	71397	73504	75645	77876	79865

Źródło: Demografia-Rozwój ludności do 2002r. – prognoza na 2010 – 2015. H.Poczyńska

4.5.2. Struktura ludności pod względem dochodów

W 2003 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w Bydgoszczy wyniosło 2.162,47 zł. W sektorze przedsiębiorstw wynagrodzenie wyniosło 2.032 zł, co dało 16 lokatę wśród 18 miast wojewódzkich i było o 1.195 zł niższe niż w Warszawie oraz o 1.145 zł niższe niż w Katowicach. Natomiast wynagrodzenie w przemyśle wyniosło 2.217 zł (13 lokata) i było niższe o 1.295 zł niż w Katowicach oraz o 1.065 zł niższe niż w Warszawie. W porównaniu do średniej krajowej na koniec 2003 roku, przeciętne miesięczne wynagrodzenie w Bydgoszczy było niższe o 315 zł. Natomiast w stosunku do średniego wynagrodzenia w województwie – wyższe o prawie 239 zł.
W poniższej tabeli zestawiono wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w Bydgoszczy w poszczególnych latach, w ostatnim miesiącu kalendarzowym danego roku.

Wyszczególnienie	**Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł)**						**Dynamika**	
	1994	**1998**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**	**2003: 1994**	**2003: 1998**
Ogółem:	**678,30**	**1 388,32**	**2 123,95**	**2 110,21**	**2 173,91**	**2 347,21**	**346,04**	**169,07**
sektor publiczny	660,80	1 603,99	2 541,57	2 771,82	2 809,30	2 888,81	437,17	180,10
sektor prywatny	692,20	1 318,91	2 006,01	1 928,96	2 026,84	2 232,64	322,54	169,28
- udział sektora prywatnego w %	*102,1*	*95,0*	*94,4*	*91,4*	*93,2*	*95,1*	*x*	*x*
w tym:								
Przemysł	**709,40**	**1 508,62**	**2 372,45**	**2 285,18**	**2 389,54**	**2 638,70**	**371,96**	**174,91**
sektor publiczny	.	.	2 556,59	2 755,27	2 803,49	2 814,07	.	.
sektor prywatny	.	.	2 292,16	2 079,39	2 244,30	2 589,41	.	.
w tym:								

Wyszczególnienie	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł)						Dynamika	
	1994	1998	2000	2001	2002	2003	2003: 1994	2003: 1998
przetwórstwo przemysłowe	695,50	1 444,45	2 279,56	2 108,61	2 267,49	2 524,94	363,04	174,80
sektor publiczny	626,60	1 413,83	2 235,63	2 218,67	.	.	.	.
sektor prywatny	766,00	1 455,15	2 291,88	2 078,26	.	.	.	.
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	893,60	2 092,43	3 267,99	3 712,30	3 535,98	4 332,39	484,82	207,05
Budownictwo	**539,80**	**1 353,03**	**2 034,73**	**1 951,52**	**1 942,87**	**1 930,88**	**357,70**	**142,71**
sektor publiczny	591,00	1 481,74	1 931,08	2 014,97	2 022,56	1 976,69	334,47	133,40
sektor prywatny	532,30	1 349,62	2 037,76	1 949,88	1 940,75	1 929,10	362,41	142,94
Handel i naprawy	**733,60**	**1 199,53**	**1 756,88**	**2 000,84**	**2 049,07**	**2 127,39**	**289,99**	**177,35**
sektor publiczny	841,50	984,32	2 160,71	2 084,21	.	.		
sektor prywatny	720,10	1 205,83	1 755,77	2 000,69	.	.		
Hotele i restauracje	**431,40**	**1 010,64**	**1 483,19**	**1 660,00**	**1 647,85**	**1 840,74**	**426,69**	**182,14**
sektor prywatny	399,30	962,17	1 502,32	1 586,97	.	.	.	.
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	**542,10**	**1 429,03**	**2 083,62**	**2 214,02**	**2 388,09**	**2 485,60**	**458,51**	**173,94**
sektor publiczny	532,50	1 439,45	2 157,51	2 392,49	2 499,05	2 741,20	514,78	190,43
sektor prywatny	564,20	1 404,76	1 845,54	1 811,76	2 245,16	2 158,23	382,53	153,64
Obsługa nieruchomości i firm	**710,20**	**1 199,28**	**1 691,89**	**1 717,48**	**1 700,54**	**1 795,79**	**252,86**	**149,74**
sektor publiczny	699,40	2 774,56	4 228,92	4 913,61	4 564,62	4 964,72	709,85	178,94
sektor prywatny	714,90	1 052,43	1 489,34	1 487,75	1 479,83	1 524,45	213,24	144,85
Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna	**506,90**	**922,33**	**1 782,52**	**2 318,79**	**2 186,05**	**2 140,16**	**422,21**	**232,04**
sektor publiczny	535,00	1 259,57	2 346,71	2 331,27	2 150,72	2 216,05	414,21	175,94
sektor prywatny	.	1 024,53	1 581,74	2 303,67	2 238,74	2 024,59	.	197,61

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy

Źródła utrzymania bydgoszczan

Według NSP 2002 r., główne źródła utrzymania ludności prezentuje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Razem	Mężczyźni	Kobiety
Ogółem	**373.804**	**175.664**	**198.140**
Utrzymujący się z pracy	230.996	115.713	115.283
Utrzymujący się z niezarobkowego źródła, z tego:	133.720	55.600	78.120
- z emerytury	65.205	27.052	38.153
- z renty	44.437	17.479	26.958
- z pozostałych, w tym:	24.078	11.069	13.009
- *z zasiłku dla bezrobotnych*	*4.439*	*2.375*	*2.064*

- *z pomocy społecznej*	*2.345*	*793*	*1.452*
Utrzymujący się z dochodów z własności	409	218	191
Utrzymujący się z nieustalonych źródeł	8.679	4.133	4.546

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy

4.5.3. Struktura ludności pod względem standardów zamieszkania

Zasoby mieszkaniowe Bydgoszczy, określone na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego z maja 2002 roku, wynoszą:
- ilość mieszkań – 134.211,
- ilość izb – 458.584,
- powierzchnia użytkowa – 7.563.119 m^2.

Spośród tej liczby, mieszkań zamieszkanych było 128.629, co stanowi 95,8%, a niezamieszkanych - 5.582 (w tym 369 mieszkań przeznaczonych do rozbiórki, 63 mieszkania wykorzystywane wyłącznie do prowadzenia działalności gospodarczej, 670 mieszkań zamieszkanych czasowo). Liczba mieszkań stale zamieszkanych wynosiła 127.959.
Zasoby mieszkaniowe zamieszkane w poszczególnych latach zestawiono w poniższej tabeli:

Wyszczególnienie	1994	1998	2000	2001	2002	2002: 1994	2002: 1998
Mieszkania	123 021	126 863	127 962	130 071	128 629	104,56	101,39
Izby	419 876	432 532	435 964	442 449	445 416	106,08	102,98
Powierzchnia użytkowa mieszkań w m^2	6 615 488	6 860 285	6 927 385	7 060 388	7 331 918	110,83	106,87
wskaźniki:							
• liczba izb w mieszkaniu	3,41	3,41	3,41	3,40	3,46	x	x
• powierzchnia mieszkania	53,87	54,08	54,20	54,28	57,00		
• liczba mieszkań/1000 mieszkańców	328,5	328,7	343,3	348,5	359,0	x	x

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy

Z analizy powyższych danych wynika, że na korzyść zmieniła się przeciętna liczba izb w mieszkaniu i średnia powierzchnia użytkowa, co oznacza, że w latach 1995-2002 realizowane były większe mieszkania. Porównując przeciętną powierzchnię mieszkań w innych miastach wojewódzkich można stwierdzić, że mieszkania w Bydgoszczy miały taką samą wielkość jak w Gdańsku, ale były mniejsze niż w Poznaniu (63,0 m^2), Opolu (62,5 m^2), Rzeszowie (60,6 m^2), Gorzowie Wielkopolskim (59,4 m^2) i Białymstoku (58,1 m^2). Najmniejsze mieszkania były w Łodzi (52,1 m^2) i w Warszawie (54,9 m^2).
Wskaźnik nasycenia mieszkań, charakteryzujący się liczbą mieszkań przypadających na 1.000 ludności faktycznie zamieszkałej, wynosił w Bydgoszczy 359,0 i był lepszy niż dla województwa – 317,7 i Polski – 327,6. W krajach Unii Europejskiej wskaźnik ten kształtował się na poziomie od 312 (Słowacja) do 510 (Szwajcaria).
W analizowanym okresie systematyczna poprawa widoczna jest także we wskaźnikach zagęszczenia mieszkań, co prezentuje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	1994	1998	2000	2001	2002
ilość osób/mieszkanie	3,02	2,96	2,91	2,86	2,87
ilość osób/izbę	0,90	0,87	0,85	0,84	0,83
powierzchnia użytkowa/osobę	17,49	18,26	18,61	18,92	19,86

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy

Na poprawę podstawowych wskaźników, obrazujących sytuację mieszkaniową Bydgoszczan, miały wpływ głównie dwa czynnki: systematyczny wzrost zasobów mieszkaniowych oraz utrzymująca się od kilku lat malejąca liczba ludności. Wskaźniki zagęszczenia mieszkań w Bydgoszczy są na podobnym poziomie jak w Gdańsku, Lublinie i Krakowie. Wśród miast wojewódzkich najlepsze wskaźniki mają Opole, Poznań i Wrocław – w granicach 22 m^2/osobę i 0,8 osób/izbę. Najgorsze wskaźniki występują w miastach: Rzeszowie, Toruniu i Kielcach – w granicach 19,5 m^2/osobę i 0,85 osób/izbę.

O warunkach mieszkaniowych świadczą nie tylko wskaźniki zagęszczenia, ale i jakość mieszkań, która często jest wprost proporcjonalna do czasu użytkowania. Dynamiczny rozwój ludności Bydgoszczy w latach powojennych i związana z tym konieczność zaspokajania potrzeb mieszkaniowych poprzez budowę nowych mieszkań, na wiele lat odwróciła uwagę od kompleksowego zadbania o substancję istniejącą. W poniższej tabeli zestawiono mieszkania zamieszkane według okresu ich wybudowania:

stan na 2002 r.

Okres budowy	Liczba mieszkań	%	pow. uż. m^2	%	m^2/1 mieszkanie
Ogółem, w tym:	128.629	100,0	7.331.918	100,0	57,0
wybudowane przed 1918 r.	17.263	13,4	963.743	13,2	56,0
wybudowane w latach 1918-1944	7.888	6,1	479.157	6,5	60,8
wybudowane w latach 1945-1970	32.406	25,2	1.660.166	22,6	51,3
wybudowane w latach 1971-1978	26.586	20,7	1.366.610	18,6	51,4
wybudowane w latach 1979-1988	25.627	19,9	1.535.737	21,0	60,0
wybudowane w latach 1989-2002	17.329	13,5	1.220.903	16,7	70,6
Nieustalony rok budowy	1.194	0,9	56.474	0,8	47,9
Mieszkania w budowie	336	0,3	48.452	0,6	145,9
Razem mieszkania wybudowane przed 1945 r	25.151	19,5	1.442.900	19,7	57,4
Razem mieszkania wybudowane po 1945 r.	103.478	80,5	5.889.018	80,3	56,9

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy - NSP 2002

Mieszkania wybudowane przed 1945 rokiem stanowią 19,5% zasobów, a 80,5% to zasoby powojenne. Budynki zrealizowane przed 1945 rokiem to obiekty najbardziej wyeksploatowane, często o niskim wyposażeniu technicznym. Część z nich jest zagrożona

katastrofą budowlaną i wymaga natychmiastowej rozbiórki. W wielu budynkach konieczne są wzmocnienia konstrukcji i przeprowadzenie remontów kapitalnych. Dla ratowania i poprawy estetyki budynków, zwłaszcza wartościowej zabudowy śródmieścia, konieczne jest podjęcie szybkich działań remontowych i modernizacyjnych.
W Bydgoszczy najwięcej mieszkań pochodzi z lat 1971-1988 (ponad 40%). Jest to okres, w którym domy wielorodzinne (i nie tylko), budowano głównie w oparciu o technologię wielkiej płyty. Mieszkania te nie spełniają obecnych norm technicznych, szczególnie związanych z ochroną cieplną budynków. Od kilku lat zarządcy domów przeprowadzają inwestycje związane z termorenowacją obiektów, dzięki czemu poprawia się również estetyka osiedli. Jednak tempo prac, ze względu na szczupłość środków finansowych jakimi dysponują zarządcy domów, jest zbyt niskie w stosunku do potrzeb.

O standardzie zamieszkania decyduje także wyposażenie mieszkań w poszczególne media. Procentowy udział wyposażenia mieszkań w instalacje oraz ludność w tych mieszkaniach prezentuje poniższe zestawienie:

- mieszkania wyposażone w:
  - wodociąg – 99,4%
  - ustęp – 96,3%
  - łazienkę – 92,1%
  - gaz z sieci – 88,4%
  - centralne ogrzewanie – 85,8%
- ludność w mieszkaniach wyposażonych w:
  - wodociąg – 99,5%
  - ustęp – 96,6%
  - łazienkę – 92,8%
  - gaz z sieci – 88,2%
  - centralne ogrzewanie – 85,4%

Na podstawie danych z NSP 2002 r., w Bydgoszczy istniało 144,5 tys. gospodarstw domowych, a przeciętna liczba osób w gospodarstwie wynosiła 2,54. Biorąc pod uwagę ilość zasobów zamieszkanych (128,6 tys. mieszkań) oznacza to, że nie wszystkie rodziny posiadały samodzielne mieszkania. W Bydgoszczy statystycznie było 113 gospodarstw domowych na 100 mieszkań, a samodzielnie zamieszkiwało 90,3% gospodarstw. Obydwa wskaźniki są lepsze w Bydgoszczy niż w miastach kraju – odpowiednio 113,8 i 77,4%. Istnieje jednak prawdopodobieństwo, że realny deficyt mieszkań jest wyższy niż statystyczny, gdyż określona część rodzin jedynie ze względu na niskie dochody prowadzi wspólne gospodarstwo domowe. W sprzyjających warunkach, przy założeniu wzrostu gospodarczego i aktywizacji rynku pracy, osoby mieszkające wspólnie (najczęściej rodziny wielopokoleniowe), będą potencjalnymi nabywcami nowych mieszkań. Do chwili obecnej, mimo poprawy wskaźników mieszkaniowych, tempo przyrostu mieszkań nie nadążało za tempem przyrostu gospodarstw domowych. Świadczy o tym realizacja budownictwa mieszkaniowego, która od wielu lat utrzymuje się na bardzo niskim poziomie.
Ilość i wielkość budowanych mieszkań w Bydgoszczy, z podziałem na formy inwestorskie, przedstawia poniższa tabela:

Mieszkania		1994	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2003: 1994	2003: 1998
Ogółem	mieszkania	1 070	1 430	1 295	675	1 563	832	1 085	101,40	75,87
	pow. użytk.	77 990	86 112	81 590	43 946	94 924	61 710	90 749	116,36	105,38
	m^2 / mieszkanie	72,89	60,22	63,00	65,11	60,73	74,17	83,64	x	x
spółdzielcze	mieszkania	722	605	811	310	778	174	563	77,98	93,06

Mieszkania		1994	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2003: 1994	2003: 1998
	udział %	67,48	42,31	62,63	45,93	49,78	20,91	51,89	x	x
	pow. użytk.	43 700	32 821	42 150	17 019	39 647	9 641	30 830	70,55	93,93
	m^2 / mieszkanie	60,53	54,25	51,97	54,90	50,96	55,41	54,76	x	x
zakładowe	mieszkania	67	377	41	-	1	25	16	23,88	4,24
	udział %	6,26	26,36	3,17		0,06	3,00	1,47	x	x
	pow. użytk.	5 100	13 750	2 634	-	156	1 617	1 195	23,43	8,69
	m^2 / mieszkanie	76,12	36,47	64,24		156,00	64,68	74,69	x	x
komunalne	mieszkania	80	116	80	1	148	50	1	1,25	0,86
	udział %	7,48	8,11	6,18	0,15	9,47	6,01	0,09	x	x
	pow. użytk.	3 800	5 988	3 874	41	8 268	3 128	35	0,92	0,58
	m^2 / mieszkanie	47,50	51,62	48,43	41,00	55,86	62,56	35,00	x	x
społeczno-czynszowe	mieszkania	-	32	72	72	152	143	-	x	x
	udział %		2,24	5,56	10,67	9,72	17,19		x	x
	pow. użytk.	-	1 486	3 695	3 408	7 641	6 889	-	x	x
	m^2 / mieszkanie		46,44	51,32	47,33	50,27	48,17		x	x
przeznaczone na sprzedaż lub wynajem	mieszkania	43	146	158	206	347	302	225	523,26	154,11
	udział %	4,02	10,21	12,20	30,52	22,20	36,30	20,74	x	x
	pow. użytk.	3 790	9 039	9 672	10 890	20 449	18 347	12 219	322,40	135,18
	m^2 / mieszkanie	88,14	61,91	61,22	52,86	58,93	60,75	54,31	x	x
indywidualne	mieszkania	158	154	133	86	137	138	280	177,22	181,82
	udział %	14,77	10,77	10,27	12,74	8,77	16,59	25,81	x	x
	pow. użytk.	21 600	23 028	19 565	12 588	18 763	22 088	46 470	215,14	201,80
	m^2 / mieszkanie	136,71	149,53	147,11	146,37	136,96	160,06	165,96	x	x

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy

Jak wynika z powyższego zestawienia, w latach 1999-2003 średniorocznie przekazywano użytkownikom niespełna 1,1 tys. lokali mieszkalnych. W 2003 roku przekazano użytkownikom o ponad 24% mniej mieszkań niż w roku 1998.

4.5.4. Struktura ludności pod względem wykształcenia

Narodowy Spis Powszechny jest jedynym badaniem dostarczającym pełnych informacji o wykształceniu ludności. W 2002 roku wszystkim osobom będącym w wieku 13 lat i więcej ustalono najwyższy ukończony poziom wykształcenia szkolnego. Dolna bariera wieku do określenia poziomu wykształcenia jest wynikiem reformy szkolnictwa z 1999 roku, wprowadzającej 6-letnią szkołę podstawową i 3-letnie gimnazjum.

Liczba ludności w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci w Bydgoszczy na tle województwa wg wyników NSP 2002 roku przedstawia się następująco:

WYSZCZEGÓLNIENIE		Poziom wykształcenia								
				średnie						
		wyższe	policealne	razem	zawodowe	ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	podstawowe ukończone	podstawowe nieukończone bez wykształcenia szkolnego	nieustalone
	Ogółem									
POLSKA	**32 435 423**	**3 203 566**	**1 023 894**	**9 184 496**	**6 382 471**	**2 802 025**	**7 539 786**	**9 651 858**	**1 180 058**	**651 765**
% ogółu kraju	100,00	9,88	3,16	28,32	19,68	8,64	23,25	29,76	3,64	2,01
WOJEWÓDZTWO	1 743 220	144 957	47 174	456 640	315 255	141 385	470 106	551 851	51 421	21 071
% ogółu woj.	100,00	8,32	2,71	26,19	18,08	8,11	26,97	31,66	2,95	1,21
m. Bydgoszcz	**325 760**	**45 405**	**9 553**	**108 452**	**71 599**	**36 853**	**77 689**	**71 869**	**4 567**	**8 225**
woj.=100	*18,69*	*31,32*	*20,25*	*23,75*	*22,71*	*26,07*	*16,53*	*13,02*	*8,88*	*39,03*
% ogółu m.	100,00	13,94	2,93	33,29	21,98	11,31	23,85	22,06	1,41	2,52
	MĘŻCZYŹNI									
WOJEWÓDZTWO	832 994	65 706	11 534	195 403	152 801	42 602	288 957	239 484	21 542	10 368
▪ % OGÓŁU WOJ.	47,78	45,33	24,45	42,79	48,47	30,13	61,47	43,40	41,89	49,21
% ogółu mężczyzn woj.	100,00	7,89	1,38	23,46	18,34	5,12	34,69	28,75	2,59	1,24
m. Bydgoszcz	**151 012**	**22 244**	**2 200**	**45 487**	**34 728**	**10 759**	**46 446**	**28 531**	**1 993**	**4 111**
▪ % OGÓŁU M.B.	46,36	48,99	23,03	41,94	48,50	29,19	59,78	39,70	43,64	49,98
woj.=100	*18,13*	*33,85*	*19,07*	*23,28*	*22,73*	*25,25*	*16,07*	*11,91*	*9,25*	*39,65*
% ogółu mężczyzn m.	100,00	14,73	1,46	30,12	23,01	7,11	30,76	18,89	1,32	2,72
	KOBIETY									
WOJEWÓDZTWO	910 226	79 251	35 640	261 237	162 454	98 783	181 149	312 367	29 879	10 703
▪ % OGÓŁU WOJ.	52,22	54,67	75,55	57,21	51,53	69,87	38,53	56,60	58,11	50,79
% ogółu kobiet woj.	100,00	8,71	3,92	28,70	17,85	10,85	19,90	34,32	3,28	1,17

WYSZCZEGÓLNIENIE		Poziom wykształcenia								
		wyższe	policealne	średnie			zasadnicze zawodowe	podstawowe ukończone	podstawowe nieukończone bez wykształcenia szkolnego	nieustalone
				razem	zawodowe	ogólnokształcące				
m. Bydgoszcz	**174 748**	**23 161**	**7 353**	**62 965**	**36 871**	**26 094**	**31 243**	**43 338**	**2 574**	**4 114**
▪ % OGÓŁU M.B.	53,64	51,01	76,97	58,06	51,50	70,81	40,22	60,30	56,36	50,02
woj.=100	*19,20*	*29,22*	*20,63*	*24,10*	*22,70*	*26,42*	*17,25*	*13,87*	*8,61*	*38,44*
% ogółu kobiet m.	100,00	13,25	4,21	36,03	21,10	14,93	17,88	24,81	1,47	2,35

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy

Z analizy powyższego zestawienia wynika, że poziom wykształcenia ludności w Bydgoszczy jest wyższy niż w województwie i kraju. W badanej grupie wiekowej, wyższym wykształceniem legitymowało się 13,9% Bydgoszczan, podczas gdy w kraju – 9,9% społeczeństwa, a w województwie – 8,3%. Udział ludności z wykształceniem policealnym i średnim w Bydgoszczy wynosił 36,2%, a w kraju i województwie – odpowiednio 31,5% i 28,9%. Wśród osób z wykształceniem wyższym oraz średnim i policealnym więcej jest kobiet.
W Bydgoszczy ich udział wynosi odpowiednio 51,0% i 59,6%.

Strukturę wiekową społeczeństwa Bydgoszczy wśród osób z wykształceniem wyższym prezentuje poniższy wykres:

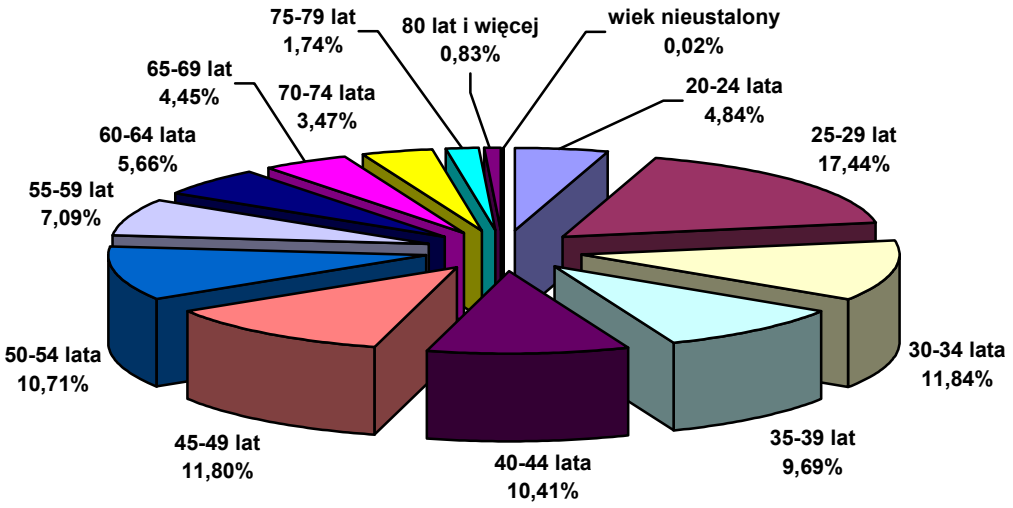

Największy udział wśród ludności z wyższym wykształceniem stanowią osoby w wieku: 25-29 lat (17,4%), 30-34 lata (11,8%) i 45-49 lat (11,8%).
Korzystnym zjawiskiem jest coraz wyższy poziom wykształcenia wśród ludzi młodych, co ma wpływ na lepsze przygotowanie przyszłej kadry pracowników.
Przyjęta w spisie 2002 roku klasyfikacja poziomu wykształcenia jest nieco rozszerzona w stosunku do spisu 1988 roku, w którym badaniem poziomu wykształcenia objęte były osoby o ukończonym 15 roku życia. Dlatego porównanie poziomu wykształcenia ludności z obu

spisów zostały zaprezentowane w poniższej tabeli z uwzględnieniem osób w wieku 15 lat więcej.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Bydgoszcz		Województwo		Polska	
	1988	2002	1988	2002	1988	2002
Ludność w wieku 15 lat i więcej	**290 891**	**316 229**	**1 513 371**	**1 680 344**	**28 269 112**	**31 288 428**
Według poziomu wykształcenia w %:						
wyższe	9,9	14,4	5,3	8,6	6,5	10,2
średnie i policealne	30,9	37,3	22,4	30,0	24,7	32,6
zasadnicze zawodowe	28,1	24,6	26,6	28,0	23,6	24,1
podstawowe ukończone	29,8	20,4	41,2	30,1	38,8	28,2
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego i nieustalony	1,3	3,3	4,5	3,3	6,5	4,9
w tym: nieustalony poziom wykształcenia	0,3	2,5	.	1,2	.	.

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy

Na tle województwa i kraju, w analizowanym okresie w Bydgoszczy szybciej zwiększał się udział ludności z wyższym wykształceniem (z 9,9% do 14,4%, podczas gdy w województwie i kraju odpowiednio: z 5,3% do 8,6% oraz z 6,5% do 10,2%). Wpływ na to ma, między innymi, dynamiczny rozwój uczelni w naszym mieście.

4.5.5. Bezrobocie

Na koniec 2003 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowanych było ponad 21,5 tys. bezrobotnych mieszkańców Bydgoszczy. Stopa bezrobocia w naszym mieście wynosiła 12,8% i była niższa niż w województwie kujawsko-pomorskim (22,8%) oraz w Polsce (18,0%). Wyższą stopę bezrobocia wśród miast wojewódzkich odnotowano w Łodzi (19,1%), Gorzowie Wielkopolskim (18,4%), Szczecinie (16,0%), Kielcach (15,6%), Toruniu (15,1%), Zielonej Górze (15,1%), Białymstoku (13,8%) oraz Lublinie (13,6%).

Kształtowanie się bezrobocia w Bydgoszczy na tle województwa i kraju przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	Stopa bezrobocia w % (stan w dniu 31.XII)					
	1994	1998	2000	2001	2002	2003
Bydgoszcz	.	7,0	9,9	12,0	12,5	12,8
województwo kujawsko-pomorskie	.	13,9	19,4	21,9	22,6	22,8
Polska	16,0	10,3	15,1	17,4	18,0	18,0

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy

W warunkach gospodarki rynkowej bezrobocie stało się dotkliwym problemem społecznym. Kształtowanie się liczby bezrobotnych w Bydgoszczy w poszczególnych latach prezentuje zestawienie:

Wyszczególnienie	Rok (stan w dniu 31.XII)						Dynamika	
	1994	1998	2000	2001	2002	2003	2003: 1994	2003: 1998
Bezrobotni zarejestrowani (w osobach):	23 711	10 409	17 500	20 653	21 344	21 514	90,73	206,69
w tym:								
kobiety	13 809	6 493	10 486	11 448	11 281	11 331	82,06	174,51
▪ udział kobiet do ogółu w %	58,24	62,38	59,92	55,43	52,85	52,67	x	x
bez prawa do zasiłku	12 020	8 248	14 616	16 877	18 108	18 786	156,29	227,76
▪ udział do ogółu w %	50,69	79,24	83,52	81,72	84,84	87,32	x	x
wg czasu pozostawania bez pracy:								
poniżej 1 miesiąca	.	1 327	1 318	1 638	1 543	1 539	x	115,98
1-3 miesięcy	.	1 940	3 114	3 492	3 413	3 226	x	166,29
3-6 miesięcy	.	1 915	3 324	3 430	3 340	3 129	x	163,39
6-12 miesięcy	.	1 911	3 598	3 806	4 278	3 702	x	193,72
12-24 miesięcy	10 636	1 436	3 315	4 105	3 671	4 058	93,25	282,59
24 miesiące i więcej		1 880	2 831	4 182	5 099	5 860		311,70
wg wykształcenia:								
wyższe	.	367	812	1 156	1 369	1 449	x	394,82
średnie zawodowe	.	2 080	3 503	4 240	4 334	4 216	x	202,69
średnie ogólnokształcące	.	811	1 285	1 368	1 441	1 536	x	189,40
zasadnicze zawodowe	.	3 617	6 273	7 503	7 599	7 483	x	206,88
wg wieku:								
24 lata i mniej	20 487	2 807	4 971	5 582	5 372	4 879	75,03	173,82
24-34 lat		2 674	4 412	5 308	5 707	5 890		220,27
35-44 lat		2 947	4 363	4 732	4 683	4 602		156,16
45-54 lat	.	1 800	3 461	4 573	5 032	5 387	x	299,28
55 lat i więcej	.	181	293	458	550	756	x	417,68

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, Powiatowy Urząd Pracy w Bydgoszczy

Z analizy powyższych danych wynika, że w stosunku do 1998 roku liczba bezrobotnych w Bydgoszczy podwoiła się. Większą część niepracujących stanowiły kobiety, chociaż ich udział spadł z 62,3% w 1998 r. do 52,6% w 2003 roku. Wśród ogółu bezrobotnych znacznie zwiększyła się liczba osób bez prawa do zasiłku – w stosunku do 1998 r. ponad dwukrotnie. Wzrósł także udział długotrwale bezrobotnych (powyżej 24 miesięcy) z 18,1% do 27,2%. Wśród niepracujących coraz większy udział mają osoby z wyższym wykształceniem. W 1998 r. stanowiły one 3,5% ogółu, a w 2003 r. – 6,7%. Dominującą grupę bezrobotnych stanowią ludzie młodzi, którzy nie przekroczyli 34 roku życia. Stanowią oni ponad 50% ogółu pozostających bez pracy (w 1998 roku – 52,6%, a w 2003 r. – 50,1%).

Z danych Urzędu Pracy wynika, że na terenie Bydgoszczy obszary o największej liczbie bezrobotnych to Fordon (3326 zarejestrowanych bezrobotnych), Śródmieście (2029), Szwederowo (1828), Wyżyny (1273), Kapuściska (1185). Dużą liczbą bezrobotnych (400-999) charakteryzują się Bocianowo, Bartodzieje, Okole, Błonie, Wzgórze Wolności, Osowa Góra, Czyżkówko, Miedzyń, Wilczak, Bielawy. Biorąc pod uwagę ilość bezrobotnych w zestawieniu z liczbą mieszkańców danej jednostki, uwagę zwracają tereny charakteryzujące się stosunkowo znaczną liczbą mieszkańców przy wysokim w skali miasta udziale bezrobotnych. Są to Wilczak 4501 mieszkańców w tym ok. 10% bezrobotnych, Śródmieście 27816 – 7,3%, Bocianowo 13114 – 6,4%, Szwederowo 31449 – 5,8%, Okole 12786 – 5,9, Czyżkówko 6301 -7,3%.

Liczba bezrobotnych w poszczególnych obszarach miasta stan 31.10.2004
Dane Powiatowego Urzędu Pracy

NAZWA_JEDN	liczba ludności dane za I półrocze 2004	liczba zarejestrowanych bezrobotnych stan 31.10.2004r.	% bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców jedn.
Lotnisko	0	0	0
Wypaleniska	9	3	33,3
Rynkowo	21	2	9,5
Czersko Polskie	58	9	15,5
Myślęcinek	190	15	7,9
Las Gdański	265	6	2,3
Biedaszkowo	268	14	5,2
Bielice	307	22	7,2
Smukała	539	27	5
Prądy	569	35	6,2
Łęgnowo II	733	51	7
Siernieczek	840	118	14
Opławiec	965	65	6,7
Flisy	1004	51	5,1
Zawisza	1380	63	4,6
Brdyujście	1457	53	3,6
Zimne Wody	1571	156	9,9
Łęgnowo I	1781	146	8,2
Bydgoszcz Wschód	1941	116	6
Piaski	2044	120	5,9
Babia Wieś	2096	177	8,4
Jachcice	4146	205	4,9
Wilczak	4501	448	10
Glinki	5290	238	4,5
Skrzetusko	5584	197	3,5
Jary	5925	266	4,5
Czyżkówko	6301	461	7,3
Bielawy	7338	413	5,6
Górzyskowo	8020	292	3,6
Miedzyń	10427	450	4,3
Wzgórze Wolności	11458	597	5,2

Osowa Góra	11888	587	4,9
Osiedle Leśne	12665	465	3,7
Okole	12786	752	5,9
Bocianowo	13114	833	6,4
Błonie	17548	729	4,2
Kapuściska	27152	1185	4,4
Bartodzieje	27735	818	3
Śródmieście	27816	2029	7,3
Wyżyny	31163	1273	4,1
Szwederowo	31449	1828	5,8
Fordon	68807	3326	4,8
Bydgoszcz ogółem	369151	18641	5

W miarę ustabilizowana sytuacja na rynku pracy w ostatnich dwóch latach może ulec zmianie, przede wszystkim ze względu na dalszą restrukturyzację przedsiębiorstw oraz ciągłe wchodzenie na rynek pracy osób urodzonych w okresie wyżu demograficznego. Występujące w Bydgoszczy bezrobocie jest ważnym i trudnym do rozwiązania problemem społecznym. Dla jego zmniejszenia niezbędne jest podejmowanie szerokiego i zróżnicowanego zakresu działań, w tym wspomagających rozwój przedsiębiorczości. Największy wpływ na gospodarkę miasta i zmniejszenie bezrobocia mają małe i średnie przedsiębiorstwa. Stąd istotne będą działania skierowane do sektora MSP.

4.5.6. Grupy społeczne wymagające wsparcia

Na terenie Bydgoszczy zgodnie z informacjami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej mieszkańcy wymagający pomocy socjalnej to:

Mieszkańcy wymagający interwencji socjalnej	Ilość występujących środowisk szacunkowo	Ilość rozeznanych środowisk	Ilość objętych środowisk pomocą przez jednostkę MOPS
Osoby w wieku produkcyjnym zamieszkałe samotnie, bez stopnia niepełnosprawności,	14074	5867	645
Osoby w wieku produkcyjnym zamieszkałe z rodziną, innymi osobami	7256	2383	720
Osoby zamieszkałe samotnie z orzeczonym stopniem niepełnosprawności,	11356	2905	2106
Osoby zamieszkałe z rodziną z orzeczonym stopniem niepełnosprawności	8201	4481	2711
Rodziny posiadające dziecko specjalnej troski	2739	1415	849
Rodziny nieposiadające źródeł dochodu,	473	271	165
osoby samotne nieposiadające źródeł dochodu,	1529	1278	1176
Osoby chore psychicznie zamieszkałe samotnie lub z rodziną,	2834	1400	980
Rodziny wielodzietne z 4 i więcej dziećmi,	2697	876	560
Rodziny niepełne,	7438	3776	2457

Rodziny dysfunkcyjne, w tym:	6267	4076	3324
Niezaradność,	3511	2896	-
Alkoholizm,	1266	583	-
Przemoc	498	253	-
Przestępczość	674	266	-
Bezdomność	342	260	-
Osoby bezdomne,	802	722	642
Osoby, Rodziny mające zadłużenia w opłatach za czynsz,	5346	2818	2147
Łącznie	71012	32268	18482

dane z 31.12.2003r.

Powody przyznawania pomocy socjalnej to najczęściej ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych, długotrwała choroba. W następnej kolejności powodami przyznawania pomocy są ochrona macierzyństwa, sieroctwo, bezdomność, alkoholizm, trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego, najrzadziej świadczenia socjalne przyznawane są z powodu narkomani, klęski żywiołowej lub ekologicznej.
Powyższa statystyka wskazuje orientacyjnie skalę zjawisk dotyczących rodziny, rzeczywiste rozpoznanie jest trudne i jego brak często wynika z wstydu i chęci nie ujawniania problemów rodzinnych. Podobnie trudna jest ocena sytuacji w zakresie narkomanii. Analiza ilości czynów wszczętych karalnych z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii wskazuje wzrost przestępczości narkotykowej co można przełożyć na wzrost ilości osób podlegających temu uzależnieniu.

4.5.7. Zagrożenie bezpieczeństwa

Właściwa realizacja zadań z zakresu zapewnienia porządku i bezpieczeństwa publicznego prowadzi do zaspokojenia jednej z podstawowych potrzeb każdego człowieka tj. poczucia bezpieczeństwa. Zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego stanowi o komforcie zamieszkania w danej miejscowości, sprzyja pozytywnemu wizerunkowi miasta i jest zachętą dla prowadzenia działalności biznesowej oraz ruchu turystycznego.
W 2003 roku w Bydgoszczy stwierdzono 20,6 tys. przestępstw, tj. o 6,1% więcej niż w 2002 roku i aż o 53,8 % więcej niż w roku 1994. Wśród ogółu przekroczeń prawa największą grupę stanowią przestępstwa kryminalne - 80,6%, chociaż ich udział stopniowo maleje. Należy jednak zaznaczyć, że na tle województwa najwyższe nasilenie najpoważniejszej przestępczości istnieje w Bydgoszczy. Na ogólną liczbę 31 zabójstw dokonanych w 2003 roku w województwie kujawsko-pomorskim, aż 15 miało miejsce w Bydgoszczy. Wśród zdarzeń kryminalnych dominują kradzieże z włamaniem (5,6 tys. przestępstw). Badania ankietowe dotyczące społecznej oceny poczucia bezpieczeństwa mieszkańców Bydgoszczy wskazują, że w odczuciu mieszkańców najbardziej dokuczliwe są przestępstwa z grupy rozbójniczej (rozboje, kradzieże i wymuszenia rozbójnicze), których liczba w 2003 roku wzrosła w stosunku do 2002 roku o 4,4%. Negatywnie na poczucie bezpieczeństwa wpływają również takie zjawiska jak chuligaństwo, wandalizm, agresywna młodzież, spożywanie alkoholu w miejscach publicznych, narkomania.

Dane dotyczące liczby przestępstw oraz stopnia ich wykrywalności przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	1994	1998	2000	2001	2002	2003
Ogółem przestępstwa stwierdzone, w tym:	13 392	19 337	19 482	19 091	19 409	20 594
Kryminalne	*11 649*	*16 817*	*17 460*	*15 996*	*15 767*	*16 689*
Gospodarcze	*1 372*	*2 004*	*1 692*	*1 989*	*2 233*	*2 889*
Drogowe	*196*	*210*	*135*	*685*	*733*	*558*
inne	*175*	*306*	*195*	*421*	*676*	*458*
Wykrywalność przestępstw w %	52,4	52,1	43,5	48,1	48,3	49,5

Źródło: Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, Komenda Miejska Policji w Bydgoszczy

.

Pozytywnym sygnałem jest wzrost wskaźnika wykrywalności przestępstw z 43,5% w 2000 r. do 49,5% w 2003 r. Należy jednak zaznaczyć, że najniższą wykrywalnością cechują się przestępstwa kryminalne - w 2003 roku 39,0%.

Informacje służb policyjnych wskazują, że obecnie o stopniu zagrożenia poszczególnych miejsc w znacznej mierze decyduje atrakcyjność rejonu miasta. Duży ruch, obecność obiektów usługowych (sklepy, banki, lokale gastronomiczne, puby, dworzec kolejowy PKP Bydgoszcz Główna, hotele, obiekty sportowe) sprzyja zwiększonemu występowaniu zdarzeń kryminalnych takich jak kradzieże, kradzieże samochodów i akcesoriów samochodowych, włamania do samochodów, uszkodzenia ciała i mienia, rozboje.

Najbardziej zagrożone ulice w III kwartale 2004r. gdzie występowała największa częstotliwość zdarzeń kryminalnych to ul. M.Skłodowskiej-Curie, Gdańska, Fordońska, Toruńska, Grunwaldzka, Stary Port, Dworcowa, Rejewskiego, Wojska Polskiego, Glinki, Fabryczna, Focha, Gałczyńskiego , Szubińska, Brzozowa, Chodkiewicza, Ujejskiego, Nakielska, Jagiellońska, Przemysłowa. Rejonem nasilonego występowania zdarzeń kryminalnych jest Śródmieście, zwiększoną aktywność kryminalną notuje się też w pobliżu obiektów usługowych ze szczególnym uwzględnieniem rejonów dużych marketów.

Tereny osiedli mieszkaniowych są obszarami występowania zagrożeń typu włamania do mieszkań, piwnic, wandalizm (graffiti).

Szczególnym zagadnieniem jest nasilająca się przestępczość nieletnich. Uczestniczą oni w przestępstwach przeciwko życiu i zdrowiu, narkotykowych, rozbojach oraz bójkach i pobiciach. W 2003 roku nieletnim zarzucono popełnienie 1.040 przestępstw (dla porównania w 2002 roku – 661). Notuje się ich udział, z tendencją wzrostową, w czynach karalnych z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Nieletni tworzą ruchy subkulturowe i pseudokulturowe takie jak „blokersi" i 'skeyci, „dresiarze", „szalikowcy" co sprzyja wchodzeniu w kontakt ze środkami uzależniającymi, udziałowi w dewastacjach mienia, pobiciach, zakłóceniach porządku publicznego a nawet rozbojom, kradzieżom. Grupy takie często zawiązują się na terenach zabudowy blokowej, pozbawionej możliwości aktywnego spędzania czasu.

W trosce o bezpieczeństwo obywateli Rada Miasta podjęła Uchwałę Nr XL/1195/2001 RMB z dnia 27.06.2001 w sprawie systemu wideomonitoringu na terenie Miasta Bydgoszczy, oraz Uchwałę Nr X/195/03 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 25.06.2003r. w sprawie przyjęcia 'Miejskiego programu zapobiegania Przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego." Program ten jest kompleksowym planem działań mających na celu poprawę bezpieczeństwa i porządku publicznego. Jest zbiorem aktualnie prowadzonych programów kierunkowych, jak również zawiera nowe zadania mogące pozytywnie wpłynąć na poprawę bezpieczeństwa.

Na podstawie powyższej uchwały na terenie miasta prowadzone są różnego rodzaju działania m.in. są to:

- Miejski Program Prewencyjno-Profilaktyczny „Bezpieczna Szkoła" obejmujący zajęcia, konkursy, prelekcje, debaty, prowadzone przez funkcjonariuszy policji z udziałem dzieci i rodziców, treningi ewakuacji w sytuacjach zagrożenia, montowanie „Niebieskich skrzynek" – celem zbierania informacji o zagrożeniach, patrole przyszkolne Policji i Straży Miejskiej, „Czerwone kartki" – informacje o legitymowaniu nieletnich;- Comiesięczne spotkania policjantów z pedagogami szkolnymi, funkcjonariuszami Straży Miejskiej, przedstawicielami Rad Osiedli, pracownikami MOPS-u, na których omawiane są tematy szkoleniowe jak również sprawy bieżące celem koordynacji działań poszczególnych instytucji.
- Program „Bezpieczna dzielnica" – współpraca jednostek i instytucji mogących wpływać na ład i porządek i bezpieczeństwo publiczne.

4.5.8. Identyfikacja obszarów kryzysowych - obszary do rewitalizacji

Podstawą wskazania obszaru jako kryzysowego w zakresie uwarunkowań społecznych jest równoczesne występowanie na danym terenie negatywnych zjawisk społecznych takich jak wysoka stopa bezrobocia, mała aktywność ekonomiczna, wysoki stopień ubóstwa i wykluczenia społecznego, niski poziom wykształcenia, uzależnienia typu alkoholizm, narkomania, bezdomność, zdarzenia kryminalne.
Z informacji Miejskich Ośrodków Pomocy Społecznej, Straży Miejskiej i Policji, danych dotyczących bezrobocia wynika, że do obszarów kryzysowych z uwagi na uwarunkowania społeczne można zaliczyć Bocianowo ze szczególnym uwzględnieniem rejonu Londynka, Śródmieście (rejon ulic Pomorska, Kościuszki, Chocimska, Mazowiecka, Hetmańska, Bocianowo, Rycerska), Wilczak, Okole, Jary, w części Czyżkówko.
Pojawianiu się problemów społecznych sprzyjają osiedla zabudowy wielorodzinnej, zabudowa blokowa, często „wielka płyta". Duże zagęszczenie mieszkańców, brak urządzonych wnętrz osiedlowych, oferty rekreacyjno wypoczynkowej, programu oświatowego i kulturalnego, przy wysokim stopniu bezrobocia powodują występowanie negatywnych zjawisk społecznych. Do osiedli zagrożonych należy Szwederowo, Wzgórze Wolności, Kapuściska, Bartodzieje, osiedla fordońskie ze szczególnym uwzględnieniem Bajki i Przylesia, tereny zabudowy mieszkaniowej w Brdyujściu, Łęgnowie oraz enklawy zabudowy na Osowej Górze, Zawiszy, Zimnych Wodach, Sierznieczku. Listę uzupełniają wskazania pojedynczych budynków. W załączeniu na końcu rozdziału znajdują się mapy tematyczne: mapa zbierająca uwarunkowania społeczne do rewitalizacji oraz mapa wskazująca obszary kryzysowe.

Sfera społeczna jest specyficzną częścią programu rewitalizacji, bezpośrednim adresatem działań jest człowiek (grupa ludzka), obszar występowania zjawiska jest sprawą drugorzędną. Ważne jest określenie grupy wymagającej wsparcia (osób zagrożonych wykluczeniem społecznym) oraz działań pomocowych. Za podstawową przyczynę kryzysu w sferze społecznej uważa się bezrobocie skutkujące wzrostem ubóstwa, obniżeniem kondycji psychicznej i fizycznej, w skrajnych przypadkach prowadzące do wzrostu przestępczości.
Stąd pożądane są programy dotyczące likwidacji bezrobocia, w tym stworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości ze szczególnym uwzględnieniem małych i średnich przedsiębiorstw, pomoc w uzyskaniu nowych kwalifikacji zawodowych, technik poszukiwania pracy, zasad prowadzenia działalności gospodarczej, ułatwiające w efekcie pozyskanie zatrudnienia i usamodzielnienie. Ponadto programy podnoszące kwalifikacje pracowników socjalnych, pozwalające na kompleksową i bardziej skuteczną pomoc podopiecznym MOPS, itp.
Cenne będą programy adresowane do młodzieży, organizujące czas wolny, doszkalające, profilaktyczne, poszerzające dostęp do komputerów i internetu. Programy przeciwdziałające patologiom społecznym w zakresie uzależnień od alkoholu, narkotyków oraz innych środków odurzających. Programy wspomagające rodziny dysfunkcyjne, oraz osoby niepełnosprawne. Programy sprzyjające integracji lokalnych społeczności.
Programy w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia.

W zakresie porządku i bezpieczeństwa publicznego istotne są:
1) współpraca instytucji bezpieczeństwa i porządku publicznego, instytucji zajmujących się sprawami społecznymi, środowisk lokalnych w zakresie prewencji oraz działań bieżących interwencyjnych,
2) stworzenie przejrzystej przyjaznej obywatelowi komunikacji ze strażą miejską poprzez:
   a. rozbudowę portalu internetowego w celu poprawy dostępu obywateli do przepisów, procedur regulujących działania jednostki przy zachowaniu odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa informacji
   b. rozbudowę aplikacji pozwalających na zgłoszenie interwencji, zapytań i wniosków,
   c. umiejscowienie w siedzibie straży ogólnodostępnego stanowiska komputerowego z dostępem do informacji na temat przepisów regulujących działania Straży.
3) wprowadzenie systemu wspomagania dowodzenia straży miejskiej obejmującego:
   a. dostęp do ogólnopolskich baz danych PESEL-Net i CEPiK,
   b. tworzenie elektronicznych baz danych z informacjami o sprawcach wykroczeń, właścicielach nieruchomości na terenie miasta, wnioskach o ukaranie skierowanych do Sądu Grodzkiego,
   c. rozbudowę struktury informatycznej SM w celu szybkiego i efektywnego zbierania i przetwarzania informacji o zdarzeniach (stanie porządku i bezpieczeństwa publicznego), co pozwoli na lepsze dyslokowanie zasobów ludzkich i materialnych SM,
   d. usprawnienie działania poprzez szersze zastosowanie narzędzi wykorzystujących technologie informacyjne i komunikacyjne, w tym zastępowanie papierowego obiegu informacji obiegiem elektronicznym,
   e. wprowadzenie systemu GIS do pozycjonowania patroli i miejsc zdarzeń na terenie Bydgoszczy,
   f. poprawę systemu łączności pomiędzy służbą dyżurną a patrolami pełniącymi służbę na terenie miasta.

4) założenie wideomonitoringu w wybranych strefach miasta co umożliwi niezwłoczne podjęcie interwencji w przypadku wystąpienia zdarzeń niebezpiecznych, oraz zgodnie z dotychczasowymi doświadczeniami w znacznym stopniu eliminuje występowanie zdarzeń patologicznych w rejonie monitorowanym (25% spadek przestępczości). Wideomonitoring pełni funkcję prewencyjną, nadzoru bieżącego, archiwizacyjną, wczesnego ostrzegania,
5) wymiana zużytego taboru samochodowego straży miejskiej oraz zakup nowych samochodów dla patroli zmotoryzowanych dla poprawy sprawności funkcjonowania służb bezpieczeństwa strażników porządku publicznego,
6) wyposażenie strażników miejskich w środki łączności oraz środki przymusu bezpośredniego paralizatory elektryczne celem zapewnienia bezpieczeństwa funkcjonariuszy oraz zwiększenia skuteczności ich działania,
6) prowadzenie programów prewencyjnych skierowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych,
7) propagowanie bezpiecznych zachowań poprzez rozprowadzanie stosownych materiałów informacyjnych np. w formie broszur, ulotek, itp., oznakowań rowerów,
8) poprawa wyposażenia służb bezpieczeństwa porządku publicznego w sprzęt komputerowy, poligraficzny, audiowizualny, dostęp do internetu.
9) poprawa wyposażenia w materiały prewencyjne np. narkotesty,

Realizacja powyższych zadań pozwoli na podniesienie jakości i efektywności działań, szybsze i pełniejsze zaspokajanie oczekiwań społeczności lokalnej w zakresie porządku i bezpieczeństwa publicznego a także poprawi możliwość komunikacji pomiędzy stosowanymi służbami a obywatelami, pozwoli na podniesienie poziomu działań prewencyjnych.

Mapa – sfera społeczna – uwarunkowania do rewitalizacji.
PDF (18_s_spol_uwar)
pdf\18_s_spol_uwar.PDF

Mapa – Sfera społeczna – Obszary kryzysowe.
PDF (19_s_spol_ok)
pdf\19_s_spol_ok.PDF

5. WYBRANE OBSZARY KRYZYSOWE UWZGLĘDNIAJĄCE ZESPÓŁ UWARUNKOWAŃ DO REWITALIZACJI

5. Wybrane obszary kryzysowe - uwzględniające zespół uwarunkowań do rewitalizacji

Wskazane w rozdziale 4 obszary kryzysowe są przedstawione w ujęciu problemowym. Na wielu obszarach wskazane problemy nakładają się, tworząc dla poszczególnych terenów zespół uwarunkowań do rewitalizacji. Zamieszczone poniżej tereny wskazano biorąc pod uwagę mnogość występujących uwarunkowań z zakresu poszczególnych sfer oraz znaczenie rejonu w skali miasta. Są to obszary zlokalizowane głównie w strefie centralnej, świadczące o tożsamości i pozytywnym wizerunku miasta. Są to również obszary o pierwszoplanowym znaczeniu dla ew. rozwoju turystyki.

5.1. Obszary o szczególnym znaczeniu dla miasta:

- Wyspa Młyńska;
- Stary Rynek;
- Wenecja Bydgoska;
- Stary Fordon;
- Bydgoski Węzeł Wodny ;
- Plac przed dworcem Bydgoszcz Główna z ulicą Dworcową;
- Ulica Gdańska;
- Plac Teatralny;
- Londynek;

5.1.1. Wyspa Młyńska

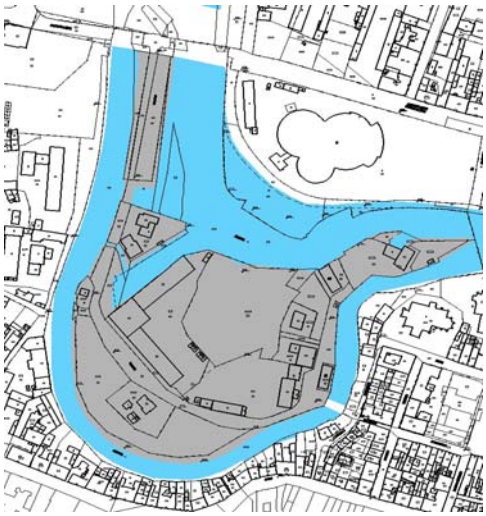

- **Granice obszaru**

Wyspa Młyńska położona w zakolu rzeki Brdy i jej odnogi tzw. Brdy-Młynówki, w bezpośrednim sąsiedztwie Starego Miasta, stanowi wraz z jej najbliższym otoczeniem obszar o powierzchni ponad 6.5 ha.

- **Cechy i uwarunkowania**

Ze względu na wartość historyczną i przestrzenno-krajobrazową Wyspa Młyńska stanowić może wizytówkę Bydgoszczy. Centralne usytuowanie Wyspy i potencjalne możliwości wykorzystania wolnych terenów i istniejących obiektów stanowi ogromny potencjał rozwojowy Wyspy, która aktualnie jest jedynie w niewielkim stopniu wykorzystywana.
Szczególnie wartościowy obszar stanowi wschodnia część wyspy z istniejącą historyczną zabudową. Większość usytuowanych w tym rejonie budynków tj. Spichrz Biały, Czerwony, Dom Młynarza, dawna Mennica oraz budynek przy ul Mennica 7, użytkowana jest przez Muzeum Okręgowe w celach muzealno-wystawienniczych a także magazynowych i administracyjnych. Na cyplu tj. na najdalej wysuniętej w kierunku wschodnim części Wyspy, w dawnym budynku Kaszarni funkcjonuje prywatna elektrownia wodna.

Tereny zachodnie są mniej intensywnie zabudowane – przy tzw. Wolnym Przekopie zachował się dominujący w przestrzeni kompleks dawnych młynów Rothera, adaptowany przez prywatnego inwestora na cele hotelowe.

Środkowa część Wyspy zagospodarowana jest w formie skromnego zieleńca z dość ubogimi nasadzeniami drzew i krzewów. Za to strefę przybrzeżną porastają wiekowe kasztanowce, klony, lipy, topole i wierzby. Wąskie skupisko starodrzewu zachowało się także przy północnym brzegu Wyspy oraz na południu, wzdłuż ulicy Mennica i południowego brzegu Wyspy. Cała południowa część Wyspy zagospodarowana jest niską zielenią parkową.

Niezwykle ważnym elementem zagospodarowania Wyspy jest grobla prowadząca do mostów przy ul. Marszałka Focha, obsadzona cennym starodrzewem, stanowiąca najważniejsze powiązanie komunikacyjne Wyspy z otaczającymi terenami miejskimi. Wyspę Młyńską łączy ze Starym Miastem most usytuowany na przedłużeniu ul. Ku Młynom.

Północna część Wyspy, za Wolnym Przekopem została współcześnie zabudowana budynkami klubu wioślarskiego, przedstawiającymi niewielką wartość architektoniczną i techniczną.

Przy Wyspie Młyńskiej znajduje się ponadto tor kajakarstwa górskiego - jedyny w Europie usytuowany w samym centrum miasta. Uregulowany odcinek rzeki od śluzy staromiejskiej do jej ujścia umożliwia przeprowadzenie wyścigów długodystansowych.

Podstawowa obsługa terenu Wyspy Młyńskiej odbywa się ulicą Mennica z wjazdami i wyjazdami od strony ul. Marszałka Focha, w oparciu o istniejące zasady ruchu. Z obszarem Starego Miasta łączy Wyspę most i ulica Ku Młynom, stanowiąca ciąg komunikacyjny pieszojezdny.
Istotne znaczenie dla odbioru Wyspy mają walory widokowe, uwarunkowane sąsiedztwem Kościoła Farnego, Wenecji Bydgoskiej, Wybrzeża Prezydenta Narutowicza i Opery Nowa, z którymi Wyspa powiązana jest trasami spacerowymi usytuowanymi nad brzegami rzeki oraz mostami Ku Młynom i Jerzego Sulimy-Kamińskiego. Most Jerzego Sulimy-Kamińskiego łączy Stare Miasto z terenami śródmiejskimi, położonymi na drugim brzegu Brdy. W okresie powojennym z powodu zniszczeń był on przebudowywany, w efekcie czego utracił swój pierwotny, historyczny charakter.

W znaczącej części tereny wyspy stanowią własność Gminy Bydgoszcz. Część nieruchomości zabudowanych znajduje się w wieczystym użytkowaniu Muzeum Okręgowego im. Leona Wyczółkowskiego. Działki, na których zlokalizowane są Młyny Rothera, Spichrz przy ul. Ku Młynom 1, budynek Kaszarni są wieczyście dzierżawione przez osoby fizyczne i spółki. Tereny klubu sportowego, część nadbrzeży, Wybrzeże Prezydenta Narutowicza stanowią własność Skarbu Państwa.

Wyspa wykorzystywana obecnie w niewielkim stopniu, w przeszłości stanowiła ważny ośrodek przemysłowy miasta, gdzie funkcjonowała pod patronatem króla Mennica Bydgoska a później prężny ośrodek młynarski. Cały obszar objęty granicami konkursu położony jest w strefie ‘A’ ochrony konserwatorskiej i jako historyczny układ urbanistyczny wpisany został do rejestru zabytków. Oznacza to, że na powyższym obszarze wszystkie elementy historycznego układu przestrzennego tworzą wyodrębniony układ urbanistyczny o dużej wartości zabytkowej, który podlega ścisłej ochronie konserwatorskiej i archeologicznej.
Do rejestru zabytków wpisane są ponadto wszystkie zabytkowe budynki zlokalizowane na Wyspie Młyńskiej, które objęto ochroną konserwatorską i prawną. Wszelkie zmiany wprowadzane w zakresie architektury, wystroju wnętrz, funkcji oraz układu przestrzennego muszą być uzgadniane ze służbami konserwatorskimi i uzyskać akceptację Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
Na potrzebę rewitalizacji wskazują również uwarunkowania społeczne. Wyspa Młyńska jest zlokalizowana na terenie jednostki urbanistycznej Śródmieście w obszarze o wysokiej w skali miasta liczbie bezrobotnych – 2092 osoby co stanowi 7,3% liczby mieszkańców jednostki. Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy społecznej za rok 2003 dotyczące liczby rodzin objętych pomocą społeczną wskazują że ok. osobom 7650 udzielono świadczeń. Biorąc pod uwagę, że z przyznawanych świadczeń korzystają również rodziny osób, skala potrzeb jest znaczna. Oprócz bezrobocia powodem przyznawani świadczeń najczęściej są ubóstwo, mała aktywność ekonomiczna, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-

wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Rejon śródmieścia jest też obszarem nasilonego występowania zdarzeń kryminalnych.

- **Oczekiwane efekty**

Zwiększenie atrakcyjności Wyspy Młyńskiej wymaga dokonania przekształceń struktury funkcjonalno-przestrzennej Wyspy, których efektem będzie wprowadzenie nowych funkcji usługowych, stymulujących ruch turystyczny. Zagospodarowanie terenów Wyspy w sposób umożliwiający realizację atrakcyjnego programu kulturalnego, gastronomicznego i sportowo-rekreacyjnego zwiększyć może zainteresowanie inwestorów obiektami usytuowanymi we wschodniej części Wyspy, które mogą być wykorzystane dla różnych funkcji, sprzyjających rozwojowi i aktywizacji gospodarczej terenów Wyspy. Adaptacja istniejących zabytkowych obiektów dla atrakcyjnych funkcji usługowych umożliwi ich ochronę i zachowanie w dobrym stanie technicznym, po przeprowadzeniu remontów konserwatorskich i modernizacji technicznej. Budowa kładek zwiększy dostępność terenu. Ponadto na terenie Wyspy w budynku przy ul. Mennica 6 przewiduje się lokalizację Centrum Przedsiębiorczości, obiektu o oddziaływaniu lokalnym i ogólnomiejskim. Funkcjonowanie tego typu ośrodka pozwoli na utworzenie nowych miejsc pracy bezpośrednio w Centrum jak również wpłynie na podniesienie kwalifikacji mieszkańców w zakresie małej i średniej przedsiębiorczości, pozwoli na ożywienie gospodarcze obszaru i jego okolic jak również w szerszym zakresie na terenie miasta.

- **Podstawowe zadania**

Rewitalizacja terenów Wyspy wymaga konsekwentnych działań polegających na przekształceniu struktury funkcjonalno-przestrzennej terenu oraz przystosowaniu istniejącego zagospodarowania dla celów kulturalno-usługowych, rekreacyjnych i turystycznych.

Poprawa estetyki i walorów użytkowych obszarów sąsiadujących z rzeką powinno dokonać się poprzez zagospodarowanie brzegów Brdy w sposób umożliwiający zharmonizowanie widokowe i powiązanie funkcjonalne terenów nadbrzeżnych z otoczeniem oraz udostępnienie brzegów rzeki dla celów rekreacyjnych.

W celu rewitalizacji obszaru Wyspy Młyńskiej wskazana jest realizacja zadań obejmujących :

1) zagospodarowanie centralnej części Wyspy jako parku miejskiego; wprowadzenie atrakcyjnych nasadzeń drzew i krzewów, urządzeń i obiektów sportowo-rekreacyjnych, placyków wypoczynkowych, placu zabaw dla dzieci, małej architektury ogrodowej (stylowych ławek, siedzisk, altan, oświetlenia), które wzbogaciłyby ofertę programową i zapewniły atrakcyjny wypoczynek. W projektowanym parku powinny znaleźć się ponadto obiekty umożliwiające organizowanie imprez plenerowych, koncertów itp. Lokalizacja tego typu urządzeń zachęcałaby do odwiedzenia Wyspy i korzystania z bogatej oferty imprez oraz z udostępnionych powszechnie lub za opłatą urządzeń sportowych, zabawowych itp.
2) przeprowadzenie prac remontowych obejmujących konserwację i renowację zabudowy zabytkowej oraz jej adaptację dla funkcji atrakcyjnych pod względem turystycznym przede wszystkim dla funkcji kulturalnych i muzealno-wystawienniczych, w tym pracowni rękodzieła i rzemiosła artystycznego oraz uzupełniających usług z zakresu handlu i gastronomii. Obiekty zlokalizowane na Wyspie mogą być także wykorzystane na cele lokalizacji usług hotelowych, ośrodków szkoleniowych, domów twórczych (z zapleczem gastronomicznym i pokojami gościnnymi), siedzib towarzystw, stowarzyszeń, organizacji i grup zawodowych. Dotyczy to następujących obiektów:
   - Białego Spichlerza,
   - Czerwonego Spichlerza,
   - Domu Młynarza,
   - dawnego budynku mieszkalnego urzędników młyna przy ul. Mennica 7,
   - tzw. Kamienicy, budynku przy ul. Mennica 4 - z uwagi na stan techniczny, zakres prac budowlanych będzie obejmować rozbiórkę budynku i jego odbudowę;
   - budynku przy ul. Mennica 6
   - wozowni
   - budynku Kaszarni

- budynku przy ul. Mennica 1 (przy moście Ku Młynom)
- Młyna Rothera

3) realizację nowych kładek, mostków lub przepraw przez rzekę (obsługujących wyłącznie ruch pieszy), stanowiących połączenie Wyspy z terenami otaczającymi, zlokalizowanych na wysokości Opery Nova, przy wylocie ul. Św. Trójcy i w rejonie Wenecji Bydgoskiej, na wysokości budynku przy ul. Długiej 7. Powiązanie wyspy z Operą Nova stworzy możliwość kontynuacji lub łączenia imprez kulturalnych i plenerowych, wzmagając jednocześnie zapotrzebowanie na usługi towarzyszące - głównie gastronomiczne i hotelowe.
4) umocnienie nabrzeży Brdy i zagospodarowanie Wybrzeża Prezydenta Narutowicza jako nadrzecznego ciągu pieszo-rowerowego (bulwaru), zagospodarowanego zielenią, urozmaiconego elementami małej architektury i stylowym oświetleniem, powiązanego z placami i obiektami zlokalizowanymi w sąsiedztwie rzeki np. w rejonie Opery 'Nova' oraz z terenami zieleni położonymi w strefie śródmiejskiej.
5) renowacja budowli hydrotechnicznych ;
   - śluzy miejskiej,
   - jazu ulgowego,
   - przepławki dla ryb,
   - jazu farnego;
6) remont ul. Mennica wraz z mostem Ku Młynom;
7) restauracja mostu Jerzego Sulimy-Kamińskiego i remont ul. Mostowej
9) budowa przystani dla pływających jednostek rekreacyjnych i wykorzystanie terenu istniejącego klubu wioślarskiego na cele lokalizacji niewielkiej przystani wodnej z wypożyczalnią sprzętu wodnego,
10) budowa urządzeń systemu kanalizacyjnego i wodociągowego:
    w zakresie sieci wodociągowej:
    - budowa sieci wodociągowej DN160mm na odcinku od sieci wodociągowej DN300mm w ul. M. Focha do istniejącej sieci wodociągowej DN100mm na wysokości stacji transformatorowej;

    w zakresie sieci kanalizacyjnej
    - budowa kanalizacji sanitarnej w układzie grawitacyjnym z podłączeniem wszystkich istniejących, projektowanych i modernizowanych obiektów budowlanych,
    - budowa przepompowni ścieków sanitarnych dla potrzeb całego zagospodarowania Wyspy Młyńskiej. Jednak z uwagi na atrakcyjność miejsca konieczna jest budowa tłoczni ścieków sanitarnych.
    - Budowa przewodu tłocznego ścieków z przepompowni do punktu włączenia do miejskiej kanalizacji ściekowej KS0.50m w ul. M. Focha.

W pierwszej kolejności przewiduje się realizację następujących projektów:
a) Rewitalizacja budynku przy ul. Mennica 6 – adaptacja budynku na Centrum Przedsiębiorczości, budowa trzech kładek poprawiających dostępność Wyspy wraz z elementami rewitalizacji nabrzeża, ciągu spacerowego na Międzywodziu. Koszt projektu 4,6 mln PLN
b) Renowacja i rewitalizacja zabytkowych obiektów użytkowanych prze Muzeum okręgowe, w tym Biały Spichlerz, Dom Młynarza, Czerwony Spichlerz, Budynek przy ul. Mennica7. Koszt projektu 11,5 mln PLN.

- **Analiza uwarunkowań wyboru Wyspy Młyńskiej jako obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenia jego granic.**

Wyspa Młyńska jest częścią Śródmieścia dla którego dokonywane były szczegółowe analizy i na ich podstawie z uwzględnieniem uwarunkowań:

- przestrzennych , zidentyfikowanych w części „ Sfera przestrzenna"
- ekologicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera ekologiczna"
- technicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera techniczna"
- gospodarczych, zidentyfikowanych w części „Sfera gospodarcza(ekonomiczna)"
- społecznych, zidentyfikowanych w części „Sfera społeczna",

wyznaczono Wyspę Młyńską jako obszar podlegający rewitalizacji oraz określono jego granice.

Jako kryteria wyznaczenia obszaru rewitalizacji oraz określenia jego granic uwzględniono:

- poziom bezrobocia, oraz ubóstwa społecznego:

Jednostka urbanistyczna Śródmieście jest obszarem o wysokiej w skali miasta liczbie bezrobotnych – 2092 osoby co stanowi 7,3% liczby mieszkańców jednostki (analogiczne wartości dla całego miasta wynoszą 18641 – 5% ogółu mieszkańców). Liczby te lokują Śródmieście na drugim miejscu wśród jednostek urbanistycznych miasta pod względem liczby bezrobotnych oraz procentowego udziału bezrobotnych w liczbie ludności w jednostce.

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy społecznej za rok 2003 dotyczące liczby rodzin objętych pomocą społeczną wskazują że ok. 7650 osobom udzielono świadczeń. Biorąc pod uwagę, że z przyznawanych świadczeń korzystają również rodziny osób, skala potrzeb jest znaczna.

Głównym powodem trudnej sytuacji życiowej i potrzeby udzielenia pomocy było ubóstwo - 1817 rodzin, niepełnosprawność - 1042 i bezrobocie – 987

- trudne warunki mieszkaniowe związane z degradacją techniczną infrastruktury i budynków:

Zabudowa Śródmieścia jest zabudową historyczną, pochodzącą z XVIII, XIX i początków XX wieku, w znacznej mierze są to obszary o złym stanie technicznym w ok. 75% wymagające remontów.

W obszarze zabudowy Śródmiejskiej identyfikuje się następujące problemy dotyczące stanu technicznego zabudowy:

- najwyższa w mieście intensywność zabudowy i zagęszczenie mieszkańców,
- zły stan techniczny obiektów budowlanych - szczególne nasilenie problemu,
- niska termoizolacyjność budynków,
- brak ekologicznych systemów grzewczych - duże nasilenie problemu,
- konieczność likwidacji substandartów - duże nasilenie problemu,
- niezbędność uporządkowania i uzupełnienia zabudowy - duże nasilenie problemu,
- konieczność spełnienia wymogów konserwatorskich w przeważającej liczbie budynków,
- brak zieleni oraz potrzeba budowy nowych i odnowa istniejących terenów zieleni, rekreacji i wypoczynku - duże nasilenie problemu,
- budowa i poprawa jakości ulic - duże nasilenie problemu,
- niezbędność remontów kapitalnych sieci wodno-kanalizacyjnej, energetycznej i gazowej - duże nasilenie problemu,
- poprawa wizerunku.

Nasilenie powyższych problemów wyróżnia teren Śródmieścia, w tym obszar Wyspy Młyńskiej, w skali miasta.

- występowanie uwarunkowań konserwatorskich:

Obszar Śródmieścia w zależności od stopnia zachowania istniejącej historycznej substancji oraz stopnia zachowania historycznej kompozycji urbanistycznej objęty jest strefami ochrony konserwatorskiej:
„A" – strefą pełnej ochrony konserwatorskiej;
„B" – strefą ochrony konserwatorskiej.
Strefę „A" pełnej ochrony konserwatorskiej obejmuje obszary szczególnie wartościowe, przeznaczonych do bezwzględnego zachowania, na których elementy historycznego układu przestrzennego miasta tzn. rozplanowanie, zabudowa oraz związany z nimi integralnie teren i krajobraz zachowały się w wysokim stopniu.
Na obszarze śródmiejskim strefą „A" ochrony konserwatorskiej objęto tereny Starego Miasta (w tym Wyspę Młyńską) i część Śródmieścia.
Wśród 170 obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków położonych w granicach Śródmieścia znajduje się również Wyspa Młyńska jako obszar oraz budynki przy ul Mennica 1, 1.1, 1.2, 1.3, 4, 6, 7, 8, 10, 12,.

W strefie „B" znalazły się pozostałe tereny Śródmieścia. W ramach strefy „B" ochronie konserwatorskiej podlegają również historyczne założenia zieleni oraz czynne i nieczynne cmentarze.

- wysoki stopień przestępczości:

Dane Wojewódzkiej Komendy Policji wskazują rejon Śródmieścia jako obszar nasilonego występowania zdarzeń kryminalnych w porównaniu z innymi rejonami miasta. Zwiększoną aktywność kryminalną notuje się w obszarach lokalizacji obiektów usługowych rejonie ulic Gdańska, Stary Port, Dworcowa, Focha, Jagiellońska. Do zdarzeń tych należą kradzieże, kradzieże samochodów i akcesoriów samochodowych, włamania do samochodów, uszkodzenia ciała i mienia, rozboje. Na podstawie danych Komendy Śródmieście (za 2002r) najwięcej zdarzeń zanotowano na ulicach Gdańska -150, Dworcowa - 110, Pomorska - 93, Jagiellońska - 56, Śniadeckich – 48, Konarskiego – 43, Sienkiewicza 39, Markwarta – 27, 3-go Maja – 25, Marcinkowskiego – 25, Ob. Bydgoszczy – 23, Stary Port – 22, Cieszkowskiego – 19, Mazowiecka – 19, Sobieskiego – 19, Zduny – 19.

- zanieczyszczenie środowiska naturalnego

Miasto Bydgoszcz położone jest w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego. Procentowy udział ciszy dla Bydgoszczy wynosi 24%, co ma duże znaczenie dla dolinnie położonej części miasta, ze względu na występowanie niekorzystnych zjawisk stagnacji zanieczyszczeń i inwersji temperatur. Mgły pojawiają się głównie w słabo przewietrzanych terenach śródmiejskich i towarzyszą dolinom rzek. Ich ilość waha się od 30 do 40 dni w ciągu roku. Zachmurzenie średnio w ciągu roku wynosi ok. 6,5 (w skali 0-10 pokrycia nieba. Duże znaczenie dla klimatu miasta mają tereny leśne otaczające Bydgoszcz. W dolinnych zagłębieniach dochodzi do inwersji termicznej, co w konsekwencji prowadzi do zalegania zanieczyszczeń.

Stan czystości rzek i zbiorników na terenie miasta jest znacznie zróżnicowany.
Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do wód powierzchniowych były ścieki sanitarne, których odbiornikami są rzeki Brda i Wisła oraz Kanał Bydgoski. Stan czystości rzeki Brdy w granicach Śródmieścia charakteryzuje się ponadnormatywnym zanieczyszczeniem wody.

Inwersyjne położenie Śródmieścia w tym Wyspy Młyńskiej powoduje dużą stagnację zanieczyszczeń atmosfery, co powoduje że obszar ten charakteryzuje się dużą większą niż na innych obszarach miasta koncentracją zanieczyszczeń pyły i gazy, pochodzących z własnych zwłaszcza niskich emisji jak również napływających z innych obszarów miasta. Stan zanie-

czyszczenia atmosfery na obszarze Śródmieścia jest wyższy od zanieczyszczeń na innych obszarach miasta.
Na obszarze Śródmieścia przekroczone są dopuszczalne poziomy hałasu pochodzącego zarówno z pojazdów samochodowych jak również komunikacji tramwajowej, i są wyższe od wartości na innych obszarach miasta.

W obszarze Śródmieścia następuje szczególna koncentracja negatywnych uwarunkowań obniżających jakość środowiska.

- dodatkowym argumentem wskazującym potrzebę rewitalizacji Wyspy Młyńskiej, jest fakt, że są to tereny szczególnie cenne w skali miasta z uwagi na to że:

- Wyspa stanowi wyodrębniony pod względem przestrzennym i funkcjonalnym fragment miasta;
- Teren położony jest w centralnej części miasta, jest to teren powszechnie znany identyfikowany przez mieszkańców miasta;
- Teren prestiżowy z uwagi na lokalizację i wartości historyczno-kulturowe;
- Teren o unikatowym w skali miasta potencjale identyfikacyjnym i krajobrazowym;
- Stanowi pierwszy, pilotażowy obszar rewitalizacji stanowiący część spójnego kompleksu łącznie z Wenecją Bydgoską, Starym Rynkiem i jego otoczeniem, oraz Placem Teatralnym.
- Jest kluczowym elementem Bydgoskiego Węzła Wodnego.

5.1.2. Stary Rynek wraz z otaczającymi kwartałami

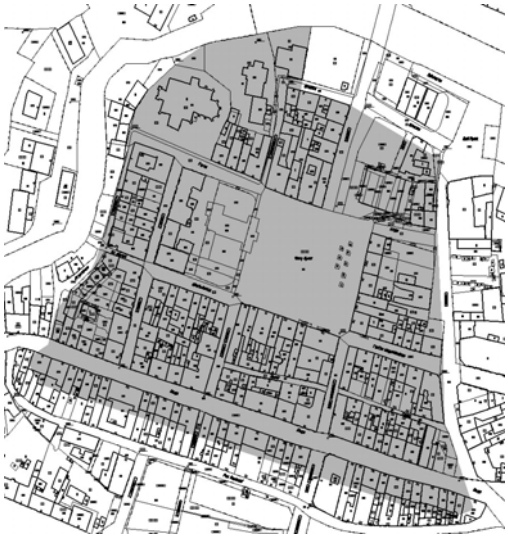

- **Granice obszaru**

Obszar Starego Rynku z otaczającymi kwartałami historycznej zabudowy mieszkaniowej z usługami. Obszar ten o powierzchni ok. 6,789ha położony jest w południowej części Śródmieścia.

- **Cechy i uwarunkowania**

Już w wiekach średnich miasto w obrębie umocnień miejskich zajmowało obszar ok. 12-15ha, czyli było typowe w porównaniu z przeciętnym miastem średniowiecznym. Wytyczono na nim rynek o wymiarach około 80x95m, pośrodku którego wybudowano potem ratusz. W tym czasie także wytyczono regularną sieć ulic oraz około 300 działek budowlanych o szerokości 6–7m i długości 20–40m. Działki te początkowo zabudowane były drewnianymi domami. W latach czterdziestych XVIIw wybudowano w zachodniej pierzei Starego Rynku początkowo bezwieżowy kościół Jezuitów wraz z kolegium i kompleksem budynków zakonnych. W końcu XVIIw. dobudowano po bokach fasady kościoła Jezuitów dwie wieże. W roku 1862 odsłonięto na Starym Rynku pomnik króla pruskiego Fryderyka II Wielkiego autorstwa niemieckiego rzeźbiarza Eduarda Uhlenhutha. Zasadnicze zmiany w obrębie Starego Rynku przyniosła II wojna światowa, a dokładniej pierwszy rok okupacji niemieckiej. W tym czasie dokonano wyburzenia zachodniej pierzei Starego Rynku wraz z kościołem pojezuickim i stojącym obok gmachem Muzeum Miejskiego. Wyburzeń tych dokonano w związku z planowaną i nie zrealizowaną budową nowego ratusza oraz celem stworzenia monumentalnego placu defilad i wieców partyjnych. Równocześnie rozebrano blok zabudowy pomiędzy ul.Mostową, ul.Grodzką i Starym Rynkiem oraz częściowo zniszczoną północną pierzeję ul.Mostowej. Poszerzono tym samym ul.Mostową tworząc dogodną trasę przemarszu do i ze Starego Rynku. W okresie powojennym na Starym Rynku usytuowano pomnik „Walki i Męczeństwa Ziemi Bydgoskiej'' oraz wybudowano w jego wschodniej części całkowicie obcy architektonicznie i urbanistycznie budynek restauracji „Kaskada".

Do momentu wyburzenia pierzei zachodniej Starego Rynku – jej zwarta zabudowa ograniczała i kształtowała przestrzeń rynku o średniowiecznych rozmiarach i proporcjach. Dzisiaj granicę Rynku optycznie wyznacza budynek Ratusza Miejskiego – dawnego XVII-wiecznego Kolegium Jezuitów, wielokrotnie rozbudowywanego i przekształcanego oraz dawny mieszkalny budynek przy ul. Niedźwiedzia 4, współcześnie zaadaptowany na potrzeby Urzędu Miasta. Zachodnia pierzeja była charakterystycznym elementem dawnej, historycznej, nieistniejącej obecnie zabudowy Starego Rynku. Początkowo tworzyły ją skromne drewniane, parterowe domy mieszczańskie, zamienione w późniejszym okresie na większe i murowane. W 1640 r. powstała masywna, o zmiennej konfiguracji wież, bryła kościoła pojezuickiego p.w. Ignacego Loyoli, wyburzonego wraz z całą pierzeją w 1940 r.

Z kościołem sąsiadowały budynki o ujednoliconych gabarytach, z eklektyczną oprawą elewacji, w których od strony północnej - w latach 1923-39, mieściło się Muzeum Miejskie, a od strony południowej usytuowane były trzy, nieco skromniejsze w formie architektonicznej kamienice ze sklepami w parterach budynków. Stary Rynek wraz z ulicą Mostową, będąc obszarem szczególnie wartościowym i przeznaczonym do bezwzględnego zachowania został objęty strefą „A" pełnej ochrony konserwatorskiej. Teren ten stanowią grunty będące własnością: Skarbu Państwa ok.4%,Gminy Bydgoszcz ok.58%, osób fizycznych ok.24%, kościołów i związków wyznaniowych ok.9% oraz spółek prawa handlowego ok.5%.

- **Oczekiwane efekty**

Proces rewitalizacji omawianego obszaru powinien doprowadzić do odtworzenia historycznego układu przestrzennego Starego Rynku i ulicy Mostowej. Oczekiwać należy poprawy warunków i proporcji przestrzennych omawianego obszaru, a także wymiany nawierzchni i wprowadzenia elementów małej architektury. Należy także oczekiwać podniesienia prestiżu oraz zwiększenia ruchu turystycznego w tym tak ważnym dla historii miasta miejscu.

- **Podstawowe zadania**

1) W celu odtworzenia dawnych proporcji i kształtu Starego Rynku konieczne jest ponowne wprowadzenie pierzei zachodniej w formie nowej zabudowy, która przywróci dawny, zwarty kształt najważniejszemu z placów w mieście. Nowa zabudowa w pierzei zachodniej powinna nawiązywać do historycznej XIX-wiecznej kompozycji urbanistycznej, przy dostosowaniu skali i charakteru architektonicznego zabudowy. Budynki powinny być sytuowane zgodnie z zachowaniem historycznych linii zabudowy, wyznaczonych poprzez podział katastralny, w kontekście istniejących uwarunkowań komunikacyjnych. Nawiązując do tradycji, projektowane obiekty można przeznaczyć dla funkcji administracji lokalnej, dla których uzupełnienie stanowiłyby szeroko pojęte funkcje usługowe o charakterze ogólnomiejskim, komercyjnym, wyróżniające się atrakcyjnym programem i formą architektoniczną.
2) Uzupełnieniem działań związanych z rekonstrukcją zachodniej pierzei Rynku powinna być przebudowa płyty Rynku, wymiana nawierzchni z ewentualnym uzupełnieniem elementów małej architektury. Ważne będzie dostosowanie i nawiązanie charakterem nawierzchni do otaczającej zabudowy z uwzględnieniem nowego rozplanowania i zmienionych proporcji placu. Dobrym pomysłem byłoby umieszczenie i wyróżnienie w rysunku nawierzchni historycznego obrysu murów dawnego, XVI-wiecznego ratusza miejskiego, który zlikwidowano w latach 30-tych XIX wieku.
3) Realizacja zachodniej pierzei starego Rynku wiąże się ponadto z koniecznością nadania nowej oprawy miejscu pamięci narodowej, uwiecznionemu w postaci pomnika „Walki i Męczeństwa Ziemi Bydgoskiej'', który powstał w 1969 r. wg projektu Franciszka Masiaka oraz szańca zbudowanego z 80 bloków piaskowca. Odbudowa pierzei wymagała będzie pomysłu na zaaranżowanie tego ważnego dla wszystkich Bydgoszczan miejsca kaźni w sposób atrakcyjny pod względem formy symbolicznej i stylistyki architektonicznej.
4) Przekształcenia wymaga również wschodnia pierzeja Starego Rynku, co wiąże się bezpośrednio z wyburzeniem budynku restauracji „Kaskada" i zastąpienia jej zabudową odtwarzającą dawne ukształtowanie przestrzenne wschodniej pierzei ul. Mostowej.

- **Analiza uwarunkowań wyboru Starego Rynku wraz z otaczającymi kwartałami jako obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenia jego granic.**

Stary Rynek wraz z otaczającymi kwartałami stanowi centralną część Śródmieścia. Dla tego obszaru dokonywane były szczegółowe analizy i na ich podstawie z uwzględnieniem uwarunkowań:

- przestrzennych , zidentyfikowanych w części „ Sfera przestrzenna"
- ekologicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera ekologiczna"
- technicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera techniczna"
- gospodarczych, zidentyfikowanych w części „Sfera gospodarcza(ekonomiczna)"
- społecznych, zidentyfikowanych w części „Sfera społeczna",

wyznaczono Stary Rynek wraz z otaczającymi kwartałami jako obszar podlegający rewitalizacji oraz określono jego granice.

Jako kryteria wyznaczenia obszaru rewitalizacji oraz określenia jego granic uwzględniono:

- poziom bezrobocia, oraz ubóstwa społecznego:

Jednostka urbanistyczna Śródmieście jest obszarem o wysokiej w skali miasta liczbie bezrobotnych – 2092 osoby co stanowi 7,3% liczby mieszkańców jednostki (analogiczne wartości dla całego miasta wynoszą 18641 – 5% ogółu mieszkańców). Liczby te lokują Śródmieście na drugim miejscu wśród jednostek urbanistycznych miasta pod względem liczby bezrobotnych oraz procentowego udziału bezrobotnych w liczbie ludności w jednostce.
Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy społecznej za rok 2003 dotyczące liczby rodzin objętych pomocą społeczną wskazują że ok. 7650 osobom udzielono świadczeń. Biorąc pod uwagę, że z przyznawanych świadczeń korzystają również rodziny osób, skala potrzeb jest znaczna.

Głównym powodem trudnej sytuacji życiowej i potrzeby udzielenia pomocy było ubóstwo - 1817 rodzin, niepełnosprawność - 1042 i bezrobocie – 987

- trudne warunki mieszkaniowe związane z degradacją techniczną infrastruktury i budynków:

Zabudowa Śródmieścia jest zabudową historyczną, pochodzącą z XVIII, XIX i początków XX wieku, w znacznej mierze są to obszary o złym stanie technicznym w ok. 75% wymagające remontów.
W obszarze zabudowy Śródmiejskiej identyfikuje się następujące problemy dotyczące stanu technicznego zabudowy:
- najwyższa w mieście intensywność zabudowy i zagęszczenie mieszkańców,
- zły stan techniczny obiektów budowlanych - szczególne nasilenie problemu,
- niska termoizolacyjność budynków,
- brak ekologicznych systemów grzewczych - duże nasilenie problemu,
- konieczność likwidacji substandartów - duże nasilenie problemu,
- niezbędność uporządkowania i uzupełnienia zabudowy - duże nasilenie problemu,
- konieczność spełnienia wymogów konserwatorskich w przeważającej liczbie budynków,
- brak zieleni oraz potrzeba budowy nowych i odnowa istniejących terenów zieleni, rekreacji i wypoczynku - duże nasilenie problemu,
- budowa i poprawa jakości ulic - duże nasilenie problemu,
- niezbędność remontów kapitalnych sieci wodno-kanalizacyjnej, energetycznej i gazowej - duże nasilenie problemu,
- poprawa wizerunku.

Nasilenie powyższych problemów wyróżnia teren Śródmieścia w skali miasta, w tym obszar Starego Rynku wraz z otaczającymi kwartałami.

- występowanie uwarunkowań konserwatorskich:

Obszar Śródmieścia w zależności od stopnia zachowania istniejącej historycznej substancji oraz stopnia zachowania historycznej kompozycji urbanistycznej objęty jest strefami ochrony konserwatorskiej:
„A" – strefą pełnej ochrony konserwatorskiej;
„B" – strefą ochrony konserwatorskiej.
Strefę „A" pełnej ochrony konserwatorskiej obejmuje obszary szczególnie wartościowe, przeznaczonych do bezwzględnego zachowania, na których elementy historycznego układu przestrzennego miasta tzn. rozplanowanie, zabudowa oraz związany z nimi integralnie teren i krajobraz zachowały się w wysokim stopniu.
Na obszarze śródmiejskim strefą „A" ochrony konserwatorskiej objęto tereny Starego Miasta (w tym Stary Rynek wraz z otaczającymi kwartałami) i część Śródmieścia.

Wśród 170 obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków położonych w granicach Śródmieścia, osiem obiektów znajduje się w obszarze Starego Rynku i przylegających do niego kwartałów.

W strefie „B" znalazły się pozostałe tereny Śródmieścia. W ramach strefy „B" ochronie konserwatorskiej podlegają również historyczne założenia zieleni oraz czynne i nieczynne cmentarze.

- wysoki stopień przestępczości:

Dane Wojewódzkiej Komendy Policji wskazują rejon Śródmieścia jako obszar nasilonego występowania zdarzeń kryminalnych w porównaniu z innymi rejonami miasta. Zwiększoną aktywność kryminalną notuje się w obszarach lokalizacji obiektów usługowych rejonie ulic Gdańska, Stary Port, Dworcowa, Focha, Jagiellońska. Do zdarzeń tych należą kradzieże, kradzieże samochodów i akcesoriów samochodowych, włamania do samochodów, uszkodzenia ciała i mienia, rozboje. Na podstawie danych Komendy Śródmieście (za 2002r) najwięcej zdarzeń zanotowano na ulicach Gdańska -150, Dworcowa - 110, Pomorska - 93, Jagiellońska - 56, Śniadeckich – 48, Konarskiego – 43, Sienkiewicza 39, Markwarta – 27, 3-go Maja – 25, Marcinkowskiego – 25, Ob. Bydgoszczy – 23, Stary Port – 22, Cieszkowskiego – 19, Mazowiecka – 19, Sobieskiego – 19, Zduny – 19.

- zanieczyszczenie środowiska naturalnego

Miasto Bydgoszcz położone jest w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego. Procentowy udział ciszy dla Bydgoszczy wynosi 24%, co ma duże znaczenie dla dolinnie położonej części miasta, ze względu na występowanie niekorzystnych zjawisk stagnacji zanieczyszczeń i inwersji temperatur. Mgły pojawiają się głównie w słabo przewietrzanych terenach śródmiejskich i towarzyszą dolinom rzek. Ich ilość waha się od 30 do 40 dni w ciągu roku. Zachmurzenie średnio w ciągu roku wynosi ok. 6,5 (w skali 0-10 pokrycia nieba. Duże znaczenie dla klimatu miasta mają tereny leśne otaczające Bydgoszcz. W dolinnych zagłębieniach dochodzi do inwersji termicznej, co w konsekwencji prowadzi do zalegania zanieczyszczeń.

Stan czystości rzek i zbiorników na terenie miasta jest znacznie zróżnicowany.
Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do wód powierzchniowych były ścieki sanitarne, których odbiornikami są rzeki Brda i Wisła oraz Kanał Bydgoski. Stan czystości rzeki Brdy w granicach Śródmieścia charakteryzuje się ponadnormatywnym zanieczyszczeniem wody.

Inwersyjne położenie Śródmieścia w tym Starego Rynku wraz z przyległymi kwartałami powoduje dużą stagnację zanieczyszczeń atmosfery, co powoduje że obszar ten charakteryzuje się dużą większą niż na innych obszarach miasta koncentracją zanieczyszczeń pyły i gazy, pochodzących z własnych zwłaszcza niskich emisji jak również napływających z innych obszarów miasta. Stan zanieczyszczenia atmosfery na obszarze Śródmieścia jest wyższy od zanieczyszczeń na innych obszarach miasta.
Na obszarze Śródmieścia przekroczone są dopuszczalne poziomy hałasu pochodzącego zarówno z pojazdów samochodowych jak również komunikacji tramwajowej, i są wyższe od wartości na innych obszarach miasta.

W obszarze Sródmieścia następuje szczególna koncentracja negatywnych uwarunkowań obniżających jakość środowiska.

- dodatkowym argumentem wskazującym potrzebę rewitalizacji Starego Rynku wraz z przyległymi kwartałami, jest fakt, że są to tereny szczególnie cenne w skali miasta z uwagi na to że:

- Stary Rynek stanowi wyodrębniony pod względem przestrzennym i funkcjonalnym fragment miasta;
- Teren stanowi historyczne, emocjonalne i faktyczne centrum miasta, jest to teren powszechnie znany identyfikowany przez mieszkańców miasta;
- Teren prestiżowy z uwagi na lokalizację i wartości historyczno-kulturowe;
- Teren dużym w skali miasta potencjale identyfikacyjnym i krajobrazowym;

5.1.3. Wenecja Bydgoska

- **Granica obszaru.**

Zakres przestrzenny obejmuje część Starego Miasta Bydgoszczy, który ograniczony jest ulicami: Czartoryskiego, Św.Trójcy, Poznańską, Wełnianym Rynkiem, Długą, Przyrzecze oraz nabrzeżem odnogi rzeki Brdy zwanej Młynówką oraz rzeką Brdą, aż do Mostu im. Sulimy-Kamińskiego. Obszar ten potocznie nazywa się „Wenecją Bydgoską".

- **Cechy i uwarunkowania.**

Omawiany obszar położony jest w samym centrum miasta, w bezpośrednim sąsiedztwie Wyspy Młyńskiej. Ten fakt wpływa na potrzebę podjęcia odpowiednich działań rewitalizacyjnych, które przyczynią się do podniesienia atrakcyjności i prestiżu miejsca. „Wenecję Bydgoską" tworzą parcele zlokalizowane bezpośrednio nad Młynówką wraz z budynkami frontowymi wznoszącymi się od strony ulicy Długiej, Poznańskiej, Przyrzecze oraz Wełnianego Rynku. Zaplecza tych parceli charakteryzują się występowaniem zabudowy oficynowej mieszkalnej i gospodarczej.
Obszar ten jest specyficznym kwartałem z zabudową mieszkalno-handlowo-przemysłową integralnie powiązaną od frontu z zabudową miejską i od zaplecza z nurtem Brdy oraz zielenią Wyspy Młyńskiej. Teren ten posiada bardzo specyficzny układ urbanistyczny, który został stworzony w XIX-wieku. Dominuje zwarta zabudowa ulicowa, zachowująca formę wąskich, wydłużonych działek wypełnionych wąskimi budynkami. Stanowi on doskonały przykład symbiozy naturalnego krajobrazu i architektury podporządkowanej biegowi rzeki. Naturalna rzeźba terenu stromo opadająca w dół ku brzegowi rzeki sprawiła, że bryły budynków zdają się być osadzone w nadbrzeżnej skarpie. Zastosowano tu rozwiązania tarasowe w układach podwórek, komunikując tarasy różnorodnie rozmieszczonymi biegami schodów, stąd wiele budynków posiada dwukondygnacyjne piwnice. W oparciu o dawne plany miasta zauważyć można, że współczesny układ i kształt Wenecji nie odbiega zasadniczo od swej historycznej formy. Z tych planów wynika, iż większość parcel posiadała wówczas zabudowę frontową, częściowo zwartą, z ogrodami i podwórkami zlokalizowanymi od strony Młynówki. Budynki były wznoszone w różnych latach, lecz charakteryzowały się jednorodną stylistyką. W budynkach frontowych przeważały dachy dwuspadowe o niewielkim kącie nachylenia połaci, natomiast oficyny mieszkalne i gospodarcze cechowały się konstrukcją szkieletową, szachulcową (mur pruski), kryte dachami pulpitowymi. Przy ulicy Poznańskiej 16 i 18 oraz Św.Trójcy 2-4, Czartoryskiego 4-6 znajdują się obiekty przemysłowo-produkcyjne i magazynowe (m.in. przedsiębiorstwo cukiernicze „Jutrzenka"). Wenecja Bydgoska obecnie posiada

charakter typowo mieszkalno-handlowo-przemysłowy. W frontowych budynkach w parterze znajdują się sklepy, w których prowadzona jest różnorodna działalność handlowa. Przy ulicy Czartoryskiego zlokalizowana jest szkoła podstawowa, w sąsiedztwie której znajduje się zieleniec. Obszar Wenecji Bydgoskiej charakteryzuje się dużą intensywnością zabudowy co stanowi znaczne utrudnienie w uporządkowaniu zagospodarowania tego typu nieruchomości.
Na podstawie przeprowadzonych w 2002r. analiz można określić strukturę społeczną badanego obszaru. Teren Wenecji Bydgoskiej charakteryzuje się wysokim współczynnikiem starości demograficznej (ok.14%), oznacza to zaawansowany proces starzenia się społeczeństwa zamieszkującego ten kwartał zabudowy. Dodatkowo ludność mieszkająca na tym obszarze przeważnie posiada złą sytuację materialną. Istnieje wiele osób bezrobotnych lub utrzymujących się z zasiłku, bądź emerytury lub renty. Z tego powodu przewidywać należy, że większość z nich nie będzie chciała partycypować finansowo w procesie rewitalizacji.
Struktura własności zdominowana jest przez własność komunalną (ok.40%) i osób fizycznych (ok.25%). Oprócz w/w własności występują nieruchomości, które są we władaniu Skarbu Państwa (ok.10%), użytkowników wieczystych (ok.14%), kościołów (ok.9%), osób prawnych (ok.2%) oraz jedna nieruchomość należąca do spółdzielni.
Obszar Wenecji Bydgoskiej znajduje się w granicach strefy pełnej ochrony konserwatorskiej „A". Jest to teren szczególnie wartościowy o dobrze zachowanej historycznej strukturze przestrzennej. W granicach strefy obowiązuje zakaz wprowadzania zasadniczych zmian bez opracowania szczegółowego projektu adaptacji całego zespołu. Dominującym stylem architektonicznym jest eklektyzm z elementami neoklasycystycznymi lub neobarokowymi. Wiele budynków zatraciło swoją wartość historyczną w wyniku działań wojennych, zniszczeniu uległy detale architektoniczne. Istnieją również stare budynki przemysłowe o charakterystycznym stylu architektonicznym.

- **Oczekiwane efekty.**

- uzyskanie nowej tożsamości i prestiżu miejsca;
- poprawienie warunków życia mieszkańców, podwyższenie standardu mieszkań;
- wyremontowanie kapitalne substancji budowlanej;
- rewaloryzacja historycznej zabudowy;
- rozbudowana i zmodernizowana infrastruktura techniczna;
- wprowadzenie nowych funkcji lub zlikwidowanie funkcji uciążliwych;
- zwiększenie powierzchni użytkowych mieszkań, dzięki modernizacji i rozbudowy;
- uporządkowanie i zagospodarowanie podwórek (wydzielenie stref wypoczynku i stref gospodarczych);
- skomunikowanie Wenecji Bydgoskiej z Wyspą Młyńską, poprzez wprowadzenie kładek;
- wzrost atrakcyjności gospodarczej i stworzenie nowych miejsc pracy;
- gentryfikacja społeczna (sukcesja społeczna) - zajmowanie przez klasę średnią obszarów zamieszkałych dotąd przez klasę niższą, a więc przenikanie warstw zamożnych do centralnych obszarów miasta;
- efektywne zagospodarowanie terenów zieleni;

- **Podstawowe działania.**

1) przeprowadzenie kapitalnych remontów budynków (wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, ocieplenie pomieszczeń, wymiana instalacji wewnętrznej, odnowa elewacji, szczególnie tylnych);
2) dyslokacja funkcji produkcyjnych z centrum miasta (fabryka Jutrzenki), a na ich miejsce wprowadzenie zabudowy mieszkaniowo-usługowej;
3) porządkowanie terenów zielonych;
4) mobilizowanie i motywowanie prywatnych właścicieli do podejmowania inwestycji we współpracy z jednostką samorządową;
5) przesiedlenie mieszkańców, których nie będzie stać na zapłacenie wyższego czynszu, po przeprowadzonych remontach do mieszkań zastępczych - przyczyni się to do gentryfikacji społecznej i likwidacji występowania patologii społecznej w samym centrum miasta;

6) wprowadzanie nowych funkcji, szczególnie z zakresu turystyki, gastronomii, administracji oraz handlu;

- **Analiza uwarunkowań wyboru Wenecji Bydgoskiej jako obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenia jego granic.**

Wenecja Bydgoska jest częścią Śródmieścia dla którego dokonywane były szczegółowe analizy i na ich podstawie z uwzględnieniem uwarunkowań:
- przestrzennych , zidentyfikowanych w części „ Sfera przestrzenna"
- ekologicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera ekologiczna"
- technicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera techniczna"
- gospodarczych, zidentyfikowanych w części „Sfera gospodarcza(ekonomiczna)"
- społecznych, zidentyfikowanych w części „Sfera społeczna",

wyznaczono Wenecję Bydgoską jako obszar podlegający rewitalizacji oraz określono jego granice.
Jako kryteria wyznaczenia obszaru rewitalizacji oraz określenia jego granic uwzględniono:

- poziom bezrobocia, oraz ubóstwa społecznego:

Jednostka urbanistyczna Śródmieście jest obszarem o wysokiej w skali miasta liczbie bezrobotnych – 2092 osoby co stanowi 7,3% liczby mieszkańców jednostki (analogiczne wartości dla całego miasta wynoszą 18641 – 5% ogółu mieszkańców). Liczby te lokują Śródmieście na drugim miejscu wśród jednostek urbanistycznych miasta pod względem liczby bezrobotnych oraz procentowego udziału bezrobotnych w liczbie ludności w jednostce.
Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy społecznej za rok 2003 dotyczące liczby rodzin objętych pomocą społeczną wskazują że ok. 7650 osobom udzielono świadczeń. Biorąc pod uwagę, że z przyznawanych świadczeń korzystają również rodziny osób, skala potrzeb jest znaczna.
Głównym powodem trudnej sytuacji życiowej i potrzeby udzielenia pomocy było ubóstwo - 1817 rodzin, niepełnosprawność - 1042 i bezrobocie – 987

- trudne warunki mieszkaniowe związane z degradacją techniczną infrastruktury i budynków:

Zabudowa Śródmieścia jest zabudową historyczną, pochodzącą z XVIII, XIX i początków XX wieku, w znacznej mierze są to obszary o złym stanie technicznym w ok. 75% wymagające remontów.
W obszarze zabudowy Śródmiejskiej identyfikuje się następujące problemy dotyczące stanu technicznego zabudowy:
- najwyższa w mieście intensywność zabudowy i zagęszczenie mieszkańców,
- zły stan techniczny obiektów budowlanych - szczególne nasilenie problemu,
- niska termoizolacyjność budynków,
- brak ekologicznych systemów grzewczych - duże nasilenie problemu,
- konieczność likwidacji substandartów - duże nasilenie problemu,
- niezbędność uporządkowania i uzupełnienia zabudowy - duże nasilenie problemu,
- konieczność spełnienia wymogów konserwatorskich w przeważającej liczbie budynków,
- brak zieleni oraz potrzeba budowy nowych i odnowa istniejących terenów zieleni, rekreacji i wypoczynku - duże nasilenie problemu,
- budowa i poprawa jakości ulic - duże nasilenie problemu,
- niezbędność remontów kapitalnych sieci wodno-kanalizacyjnej, energetycznej i gazowej - duże nasilenie problemu,
- poprawa wizerunku.

Nasilenie powyższych problemów wyróżnia teren Śródmieścia, w tym obszar Wenecji Bydgoskiej, w skali miasta.

- występowanie uwarunkowań konserwatorskich:

Obszar Śródmieścia w zależności od stopnia zachowania istniejącej historycznej substancji oraz stopnia zachowania historycznej kompozycji urbanistycznej objęty jest strefami ochrony konserwatorskiej:
„A" – strefą pełnej ochrony konserwatorskiej;
„B" – strefą ochrony konserwatorskiej.
Strefę „A" pełnej ochrony konserwatorskiej obejmuje obszary szczególnie wartościowe, przeznaczonych do bezwzględnego zachowania, na których elementy historycznego układu przestrzennego miasta tzn. rozplanowanie, zabudowa oraz związany z nimi integralnie teren i krajobraz zachowały się w wysokim stopniu.
Na obszarze śródmiejskim strefą „A" ochrony konserwatorskiej objęto tereny Starego Miasta (w tym Stary Rynek) i część Śródmieścia.

W strefie „B" znalazły się pozostałe tereny Śródmieścia. W ramach strefy „B" ochronie konserwatorskiej podlegają również historyczne założenia zieleni oraz czynne
i nieczynne cmentarze.

- wysoki stopień przestępczości:

Dane Wojewódzkiej Komendy Policji wskazują rejon Śródmieścia jako obszar nasilonego występowania zdarzeń kryminalnych w porównaniu z innymi rejonami miasta. Zwiększoną aktywność kryminalną notuje się w obszarach lokalizacji obiektów usługowych rejonie ulic Gdańska, Stary Port, Dworcowa, Focha, Jagiellońska. Do zdarzeń tych należą kradzieże, kradzieże samochodów i akcesoriów samochodowych, włamania do samochodów, uszkodzenia ciała i mienia, rozboje. Na podstawie danych Komendy Śródmieście (za 2002r) najwięcej zdarzeń zanotowano na ulicach Gdańska -150, Dworcowa - 110, Pomorska - 93, Jagiellońska - 56, Śniadeckich – 48, Konarskiego – 43, Sienkiewicza 39, Markwarta – 27, 3-go Maja – 25, Marcinkowskiego – 25, Ob. Bydgoszczy – 23, Stary Port – 22, Cieszkowskiego – 19, Mazowiecka – 19, Sobieskiego – 19, Zduny – 19.

- zanieczyszczenie środowiska naturalnego

Miasto Bydgoszcz położone jest w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego. Procentowy udział ciszy dla Bydgoszczy wynosi 24%, co ma duże znaczenie dla dolinnie położonej części miasta, ze względu na występowanie niekorzystnych zjawisk stagnacji zanieczyszczeń i inwersji temperatur. Mgły pojawiają się głównie w słabo przewietrzanych terenach śródmiejskich i towarzyszą dolinom rzek. Ich ilość waha się od 30 do 40 dni w ciągu roku. Zachmurzenie średnio w ciągu roku wynosi ok. 6,5 (w skali 0-10 pokrycia nieba. Duże znaczenie dla klimatu miasta mają tereny leśne otaczające Bydgoszcz. W dolinnych zagłębieniach dochodzi do inwersji termicznej, co w konsekwencji prowadzi do zalegania zanieczyszczeń.

Stan czystości rzek i zbiorników na terenie miasta jest znacznie zróżnicowany.
Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do wód powierzchniowych były ścieki sanitarne, których odbiornikami są rzeki Brda i Wisła oraz Kanał Bydgoski. Stan czystości rzeki Brdy w granicach Śródmieścia charakteryzuje się ponadnormatywnym zanieczyszczeniem wody.

Inwersyjne położenie Śródmieścia w tym Starego Rynku powoduje dużą stagnację zanieczyszczeń atmosfery, co powoduje że obszar ten charakteryzuje się dużą większą niż na innych obszarach miasta koncentracją zanieczyszczeń pyły i gazy, pochodzących z własnych zwłaszcza niskich emisji jak również napływających z innych obszarów miasta. Stan zanie-

czyszczenia atmosfery na obszarze Śródmieścia jest wyższy od zanieczyszczeń na innych obszarach miasta.
Na obszarze Śródmieścia przekroczone są dopuszczalne poziomy hałasu pochodzącego zarówno z pojazdów samochodowych jak również komunikacji tramwajowej, i są wyższe od wartości na innych obszarach miasta.

W obszarze Śródmieścia następuje szczególna koncentracja negatywnych uwarunkowań obniżających jakość środowiska.

- dodatkowym argumentem wskazującym potrzebę rewitalizacji Wenecji Bydgdoskiej, jest fakt, że są to tereny szczególnie cenne w skali miasta z uwagi na to że:

- Teren położony jest w centralnej części miasta, jest to teren powszechnie znany identyfikowany przez mieszkańców miasta;
- Teren prestiżowy z uwagi na lokalizację i wartości historyczno-kulturowe;
- Teren o unikatowym w skali miasta potencjale identyfikacyjnym i krajobrazowym;
- Teren stanowiący część spójnego kompleksu łącznie z Wyspą Młyńską i innymi terenami nadbrzeżnymi strefy staromiejskiej.

5.1.4. Bydgoski Węzeł Wodny

■ **Granice obszaru**

Bydgoski Węzeł Wodny obejmuje Brdę spławną, Brdę skanalizowaną, Kanał Bydgoski oraz Wisłę z znajdującymi się śluzami, jazami, nabrzeżami, przystaniami, pochylniami, portami, budowlami regulacyjnymi, ujęciami wody, wylotami cieków, elektrowniami wodnymi wraz z związaną z wodą, i urządzeniami wodnymi tkanką miejską.

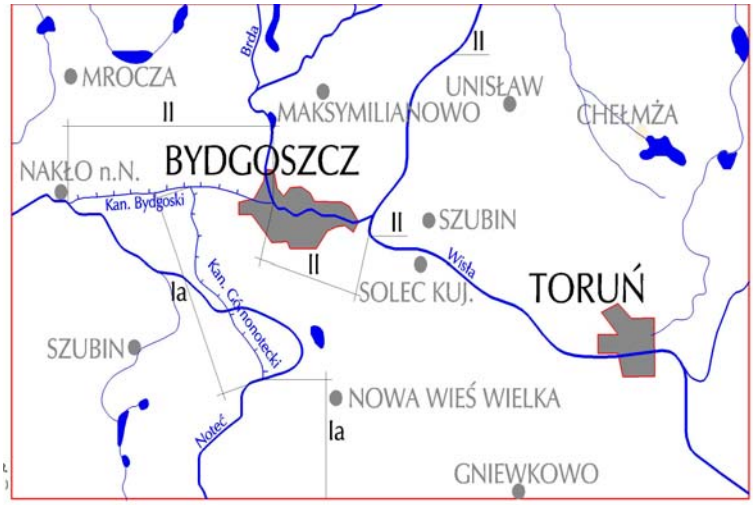

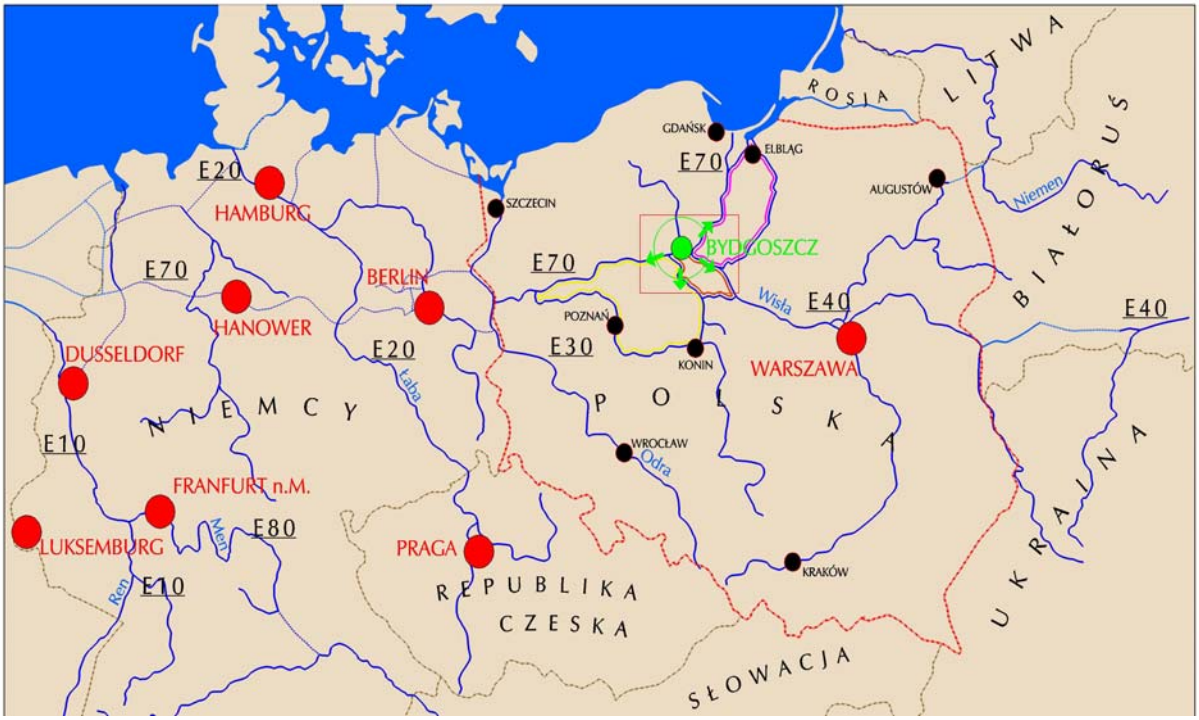

■ **Cechy i uwarunkowania**

Bydgoski Węzeł Wodny to kluczowy element międzynarodowej drogi wodnej łączącej wschód i zachód Europy. Stanowi unikatowy związek cech hydrograficznych Brdy, Wisły, Kanału Bydgoskiego, Strugi Flis i Kanału Górnonoteckiego, wraz z naturalnymi i utworzonymi przez człowieka walorami przyrodniczymi, sprawnymi i posiadającymi wartości kulturowe urządzeniami wodnymi, założeniami urbanistyczno-architektonicznymi terenów związanych z wodą, identyfikuje Bydgoszcz i stanowi o jej rozwoju, walorach, szansach i emocjach. Największą wartość poznawczą i kulturową posiadają następujące urządzenia wodne, które stanowią walory krajoznawcze dóbr kultury jako zabytki techniki: jaz walcowy z zachowanymi

fragmentami elektrowni wodnej; zachowany fragment portu drzewnego; śluza nr 1 Brdyujście z podwójną komorą; śluza nr 2 Miejska; zespół urządzeń wodnych występujących na Brdzie i Brdzie Młyńskiej w obrębie tzw. Wyspy Młyńskiej, zachowane fragmenty śluzy Miejskiej – workowej (trapezowe) przy ul. Marcinkowskiego; śluzy ze zbiornikami wyrównawczymi Okole i Czyżkówko ; zachowany fragment Kanału Bydgoskiego zwany Starym Kanałem, relikty śluz nr 2 i 3 przy ul. Grottgera zasypanych w latach 60-tych XX wieku; system regulacji Wisły w obrębie ujścia Brdy.
Bydgoszcz posiada wysokie walory proturystyczne umożliwiające rozwój turystyki, rekreacji i sportu w oparciu o zasoby wodne. Do walorów tych należą:

- wyjątkowa możliwość kształtowania połączeń wodnych z regionalną , krajową i europejską siecią hydrograficzną, system rzek i kanałów,
- krajobraz miasta związany z systemem rzek i kanałów,
- dziedzictwo kulturowe, szczególnie w obrębie Starego Miasta i Wyspy Młyńskiej, związane z wodą,
- współczesna architektura obiektów zlokalizowanych nad rzeką (Bank BRE, Hala Widowiskowo-Sportowa „Łuczniczka", Opera Nova),
- obiekty sportowe niebędące urządzeniami wodnymi, takie jak: tor regatowy na zbiorniku wodnym Brdyujście, tor kajakarstwa górskiego na Brdzie Młyńskiej,
- przystanie wodne: żeglarskie, kajakowe, wioślarskie, motorowodne klubów turystycznych i sportowych,
- kluby i związki sportowe oraz turystyczne,
- regionalne, krajowe, międzynarodowe imprezy turystyczne i sportowe.

Istniejące zasoby i walory turystyczne Bydgoskiego Węzła Wodnego wykorzystywane są w następującym zakresie:

- turystyka i rekreacja (wycieczki statkami żeglugi śródlądowej, bulwary i ścieżki rowerowe, turystyka kwalifikowana, indywidualna i zorganizowana, kajakowa, żeglarska, motorowodna i podwodna, spływy łodzio-tratwami),
- sport (regaty kajakowe, wioślarskie i żeglarskie, zawody podwodne).

Brak komplementarnego produktu turystycznego obejmującego obsługę wodnego ruchu turystycznego, kompleksowych ofert turystycznych adresowanych do turystów polskich i zagranicznych, odpowiednio dostosowanej infrastruktury oraz propozycji (oferty turystycznej) powoduje, że pobyty gości mają charakter krótkotrwały.

■ Oczekiwania i efekty

Założenia dotyczące modernizacji i rozbudowy śródlądowych dróg wodnych W-Z przewidują rozwój transportu towarów, żeglugi pasażerskiej oraz turystyki wodnej, co pozwoli na ich znaczne ożywienie. Biorąc pod uwagę doświadczenia związane z rewitalizacją urządzeń wodnych w obrębie Bydgoskiego Węzła Wodnego oraz dokonania w tym zakresie innych państw Unii Europejskiej, planuje się optymalne kierunki wykorzystania dróg wodnych i sieci połączeń wodnych. Powyższe uwarunkowania uwzględnia się w kierunkach rozwoju Bydgosko – Toruńskiego Obszaru Metropolitalnego. W przyjętych kierunkach należy pamiętać, że Bydgoski Węzeł Wodny, jak również krajowe i europejskie drogi wodne powinny być obszarami zwiększonej troski o zachowanie dziedzictwa kulturowego i ochrony środowiska. Znaczenie i wykorzystanie wód i urządzeń wodnych Bydgoskiego Węzła Wodnego dla celów transportu towarowego na tle planowanego rozwoju sieci europejskich dróg wodnych, z uwagi na jego parametry będzie stosunkowo niewielkie. Z uwagi na lokalizację Bydgoskiego Węzła Wodnego na drodze W-Z jego znaczenie i wykorzystanie dla celów turystyki, sportu i rekreacji będzie duże. Droga wodna W-Z wraz z Bydgoskim Węzłem Wodnym będzie stanowić bardzo dużą atrakcję turystyczną dla turystów wodniaków ze Wschodniej i Zachodniej Europy.

■ Podstawowe zadania

Działania zmierzające do lepszego zagospodarowania zasobów wodnych Bydgoszczy dla potrzeb turystyki, sportu, transportu i produkcji energii elektrycznej przyczynią się do

rewitalizacji Bydgoskiego Węzła Wodnego oraz spowodują wzrost zainteresowania miastem przez inwestorów i turystów.

1. Działania ogólne
Rewitalizacja Bydgoskiego Węzła Wodnego powinna polegać na remontach, odbudowie, rozbudowie i przebudowie istniejącego potencjału zabudowy hydrotechnicznej i obszarów związanych z wodą. Nowa zabudowa musi zapewnić uzupełnienie istniejącego potencjału.

- Wyspa Młyńska stanowi najcenniejszy, prestiżowy obszar Bydgoskiego Węzła Wodnego a działania na jej obszarze należy uznawać jako działania pierwszoplanowe
- Wisła, Brda skanalizowana i Kanał Bydgoski wraz z urządzeniami wodnymi pozostając śródlądowymi drogami wodnymi co najmniej II klasy wymagają odpowiedniego przystosowania do obsługi zwiększonego ruchu turystycznego**.** Istniejący potencjał urządzeń wodnych wymaga uzupełnienia o urządzenia poprawiające strukturę i jakość usług związanych z turystycznym, sportowym i rekreacyjnym wykorzystaniem zasobów wodnych Bydgoskiego Węzła Wodnego.
- Określone odcinki Brdy spławnej i skanalizowanej oraz doliny Wisły (starorzecza), wraz z obszarami położonymi wzdłuż linii brzegowych tych cieków, należy uznać za szczególnie cenne elementy krajobrazowe - jako ekosystemy wodne i od wody zależne oraz akweny zimowych siedlisk ptactwa wodnego. W rejonie występowania takich ekosystemów przewidzieć należy budowę parków wodnych, a niektóre starorzecza Wisły uznać za rezerwaty roślinności bagiennej.
- Brda spławna jest rzeką o szczególnych walorach krajobrazowych zbliżonych do naturalnych. Charakterystyczną cechą tego odcinka Brdy są wezbrania wywoływane pracą elektrowni wodnej przemieszczające się ruchem falowym w kierunku stopnia wodnego Bydgoszcz. Tą specyficzną cechę można byłoby wykorzystywać dla spływów łodziami lub tratwami.
- Plany zagospodarowanie terenów przyległych do linii brzegowych Bydgoskiego Węzła Wodnego powinny uwzględnić budowę ciągów spacerowych i ścieżek rowerowych .
- Wzdłuż cieków naturalnych i kanałów Bydgoskiego Węzła Wodnego należy wydzielić tereny przeznaczone na:
    - cele związane ze sportem, turystyką wodną i rekreacją: korty, przystanie wodne, boiska do różnych gier, pływalnie, sieci sklepów zaopatrujących turystów w paliwo, żywność, części do sprzętu wodnego, sportów wodnych, łowienia ryb,
    - sieci punktów usługowych, usług dla ruchu turystycznego: np. usługi szkutnicze, małe stocznie,
    - lokale o charakterze rozrywkowym i obiekty koncertowe.
- Odpowiednia zabudowa w rejonie stopni wodnych i awanportów powinna zapewnić możliwość ich przekraczania lądem i wodą przez turystów poruszających się po śródlądowych drogach wodnych – po Wiśle, Brdzie skanalizowanej i Kanale Bydgoskim oraz szlakiem wodnym Brdy spławnej.
- Bydgoski Węzeł Wodny to dobre miejsce dla muzeum budownictwa hydrotechnicznego z elementami jej hydrotechnicznej zabudowy w poszczególnych okresach historycznych (siłownie wodne – młyny, prochownie, mennice, śluzy, jazy, nabrzeża – przystanie). Proponuje się wykonanie modelu jej zabudowy w 1774 roku, po przekazaniu do eksploatacji Kanału Bydgoskiego.

2. Propozycje nowych projektów inwestycyjnych związanych z Bydgoskim Węzłem Wodnym

- Budowa przystani wodnych, marin i nabrzeży cumowniczych zapewniających obsługę jednostek pływających (kajaki, łodzie. statki pasażerskie, jachty, itp.).
- Budowa przystani wodnych z miejscami do cumowania barek o funkcji hotelowej i mieszkalnej
- Stopniowa przebudowa istniejących betonowych nabrzeży typu skarpowego wykonanie w ich miejsce nabrzeży zachowujących naturalny charakter brzegów z roślinnością wodną.

- Stworzenie centralnego komputerowego systemu sterownia śluzami i jazami oraz sieci punktów informacji turystycznej.
- Organizacja stanowisk archeologicznych:
  - Śluza trapezowa (workowa) na Brdzie przy ul. Marcinkowskiego.
  - Śluza nr II i śluza nr III na zlikwidowanym odcinku Starego Kanału.
- Przystosowanie Starego Kanału, do czasu odbudowy jego zlikwidowanego odcinka, do żeglugi o zasięgu lokalnym na trasie: śluza Miejska- śluza Okole- śluza Czyżkówko i dalej Starym Kanałem do dolnego awanportu śluzy IV przy ul. Wrocławskiej.
- Przebudowa zbiornika wodnego Brdyujście pod kątem zapewnienia warunków dla prowadzenia regat wioślarskich i kajakowych o randze międzynarodowej – zaleca się wydłużyć tor i przebudować jego zaplecze.
- Budowa parkingów oraz dróg i chodników łączących infrastrukturę komunikacji lądowej z infrastrukturą komunikacji wodnej np. przy Starym Kanale Bydgoskim.
- Niektóre elementy śluz Kanału Bydgoskiego, wcześniej rozebrane, wskazane jest przywrócić do stanu z 1915 roku.
- Zlikwidowany odcinek Starego Kanału Bydgoskiego, zasypany w 1960 roku wraz ze śluzami nr 3 i nr 2 przy ul. Grottgera, wskazane jest odtworzyć. Wcześniej wykonać w tych miejscach stanowiska – odkrywki zachowanych konstrukcji i odpowiednio je zagospodarować. Podobne stanowisko proponuje się usytuować w obrębie nieistniejącej (przy ul. Marcinkowskiego) śluzy Miejskiej o kształcie trapezu.
- Rozważyć przeniesienie toru kajakarstwa górskiego z Brdy Młyńskiej do rejonu Brdy spławnej czyniąc go jednocześnie obiektem atrakcyjnym turystycznie.

3. Działania zmierzające do poprawy jakości wody powierzchniowej oraz rumowiska wleczonego i unoszonego**.**

Prowadzenie programu racjonalizacji zużycia wody i wprowadzanych ścieków jest sprawą zasadniczą dla poprawy jakości życia oraz dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju. Zasadnicze kierunki działań to:

- optymalizacja zużycia wody,
- przywrócenie jakości wód powierzchniowych i podziemnych do stanu wynikającego z planowanego sposobu ich użytkowania oraz potrzeb związanych z ich funkcjami ekologicznymi,
- rozwiązanie problemu nadmiernego porostu roślin wodnych w korytach wód powierzchniowych.
- rozwiązanie problemu składowania odpadów z robót pogłębiarskich zawierających metale ciężkie.
- rozwiązanie problemu osadów organicznych stagnujących na dnach koryt cieków i kanałów.
- zintensyfikowanie działań mających na celu poprawę jakości wód Kanału Bydgoskiego w celu uzyskania ogólnej poprawy jakości wody na odcinku rzeki w obrębie miasta.
- ograniczenie zakresu korzystania z wody płynącej Kanałem Bydgoskim do podstawowych funkcji związanych z żeglugą.
- zakończenie programu kanalizacji miasta.

Wskazane powyżej działania wymagają istotnej zmiany podejścia w gospodarowaniu zasobami wodnymi m. in. poprzez:

- kształtowanie zachowań przyjaznych środowisku i sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi,
- monitorowanie poprawy stanu środowiska i presji na środowisko,
- prowadzenie działań mających na celu udostępnianie wód dla celów rekreacyjnych,
- planowanie działań w ujęciu wieloletnim,
- pogłębienie dróg wodnych - dotyczy Brdy skanalizowanej i Kanału Bydgoskiego
- remonty wszystkich budowli hydrotechnicznych Bydgoskiego Węzła Wodnego - śluz, jazów, nabrzeży (z wyjątkiem nabrzeży skarpowych i półskarpowych z płytami betonowymi, które należy przebudować) oraz budowli regulacyjnych na Wiśle. Remonty

powinny zapewnić wydłużenia okresu trwałości tych budowli co najmniej o następne 50 lat.

- **Analiza uwarunkowań wyboru Bydgoskiego Węzła Wodnego jako obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenia jego granic.**

Bydgoski Węzeł Wodny jest obszarem przenikającym przez całe miasto, dla którego dokonywane były szczegółowe analizy i na ich podstawie z uwzględnieniem uwarunkowań:

- przestrzennych , zidentyfikowanych w części „ Sfera przestrzenna"
- ekologicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera ekologiczna"
- technicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera techniczna"
- gospodarczych, zidentyfikowanych w części „Sfera gospodarcza(ekonomiczna)"
- społecznych, zidentyfikowanych w części „Sfera społeczna",

wyznaczono Bydgoski Węzeł Wodny jako obszar podlegający rewitalizacji oraz określono jego granice.
Obszar BWW jest rozległy i obejmuje w różnym zakresie następujące jednostki urbanistyczne: Osowa Góra, Prądy, Flisy, Miedzyń, Czyżkówko, Okole, Jary, Wilczak, Śródmieście, Skrzetusko, Babia Wieś, Bartodzieje, Kapuściska, Bydgoszcz Wschód, Zimne Wody, Brdyujście, Fordon.
Jako kryteria wyznaczenia obszaru rewitalizacji oraz określenia jego granic uwzględniono:

- poziom bezrobocia, oraz ubóstwa społecznego:

Poziom występowania tych zjawisk z uwagi na rozległość obszaru jest zróżnicowany i nie zawsze dający się określić i jednoznacznie przypisać do specyfiki BWW. Udział bezrobotnych w jednostkach przyległych do BWW jest największy na Sierniczku - 14,8%, Babiej Wsi – 8,2%, Zimnych Wodach 9,9%, oraz Czyżkówku 7,3%. Problem ubóstwa społecznego, ocenianego na podstawie ilości rodzin objętych pomocą społeczną, najintensywniej występuje na obszarze Śródmieścia. Problem wysokiego stopnia przestępczości jest szczególnie dostrzegany na obszarze Śródmieścia oraz w rejonach ulic znajdujących się w bezpośredniej bliskości BWW jak: ulice Marszałka Focha, Jagiellońska, Fordońska i Nakielska.

- występowanie uwarunkowań konserwatorskich:

Poszczególne odcinki i obszary BWW w zależności od miejsca, charakteru terenów przyległych, wyposażenia w urządzenia oraz ich wartości kulturowej znajdują się w strefach „A", „B" lub poza strefą ochrony konserwatorskiej.
Kanał Bydgoski , Stary Kanał Bydgoski oraz odcinek Brdy od Śluzy Miejskiej z Wyspą Młyńską do siedziby NOT oraz obszar brzegu Wisły na długości Starego Fordonu, znajduje się w strefie „A" ochrony konserwatorskiej.
Odcinek Brdy skanalizowanej od wiaduktów kolejowych do śluzy Śródmieście oraz od siedziby NOT do Mostu Pomorskiego znajduje się w strefie „B" ochrony konserwatorskiej.
Działania na obszarach znajdujących się w w/w strefach poddane są szczególnym wymogom wynikającym z ustaleń Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bydgoszczy. W strefie przybrzeżnej Kanału Bydgoskiego, zwłaszcza na odcinku śródmiejskim znajduje się wiele obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Ponadto czynione są starania o wpisanie Kanału Bydgoskiego, Starego Kanału Bydgoskiego do rejestru zabytków oraz na listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO.

- zanieczyszczenie środowiska naturalnego

Miasto Bydgoszcz położone jest w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego. Procentowy udział ciszy dla Bydgoszczy wynosi 24%, co ma duże znaczenie dla dolinnie położonej części miasta, ze względu na występowanie niekorzystnych zjawisk stagnacji zanieczyszczeń i inwersji temperatur. Mgły pojawiają się głównie w słabo przewietrzanych terenach śródmiejskich i towarzyszą dolinom rzek. Ich ilość waha się od 30 do 40 dni w ciągu roku. Zachmurzenie średnio w ciągu roku wynosi ok. 6,5 (w skali 0-10 pokrycia nieba. Duże znaczenie dla klimatu miasta mają tereny leśne otaczające Bydgoszcz. W dolinnych zagłębieniach dochodzi do inwersji termicznej, co
w konsekwencji prowadzi do zalegania zanieczyszczeń.

Stan czystości wód BWW jest znacznie zróżnicowany.
Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do wód powierzchniowych były ścieki sanitarne, których odbiornikami są rzeki Brda i Wisła oraz Kanał Bydgoski. Stan czystości BWW charakteryzuje się znacznym zanieczyszczeniem. Wody Brdy do ujęcia wody posiadają II klasę czystości, w rejonie połączenia z Kanałem mostu Kazimierza Wielkiego III klasę czystości, na pozostałym odcinku są pozaklasowe. Wody Kanału Bydgoskiego mieszczą się w III klasie. Wody Wisły w rejonie Łęgowa sklasyfikowano w III klasie a na wysokości Fordonu jako wody ponadnormatywnie zanieczyszczone. Poprawa jakości wód BWW nastąpi po zakończeniu modernizacji miejskiego systemu kanalizacji sanitarnej i deszczowej, skierowaniu wszystkich ścieków do istniejącej oczyszczalni oraz usunięciu zalegających na dnie Kanału i Brdy osadów.

- dodatkowym argumentem wskazującym potrzebę rewitalizacji Bydgoskiego Węzła Wodnego jest fakt, że są to tereny szczególnie cenne w skali miasta z uwagi na to że:

- BWW stanowi unikatowy w skali kraju system wodnym o olbrzymim potencjale identyfikacyjnym i krajobrazowym,
- Jest to teren prestiżowy z uwagi na lokalizację i wartości historyczno-kulturowe. Jest jednym z odcinków drogi wodnej łączącej wschodnią i zachodnią Europę,
- Zagospodarowanie BWW na potrzeby rekreacji i turystyki jest szansą promocji miasta, uaktywnienia stref brzegowych dla nowych funkcji, poszerzenia oferty turystycznej miasta, co w perspektywie zaowocuje pozyskaniem nowych miejsc pracy.

5.1.5. Stary Fordon

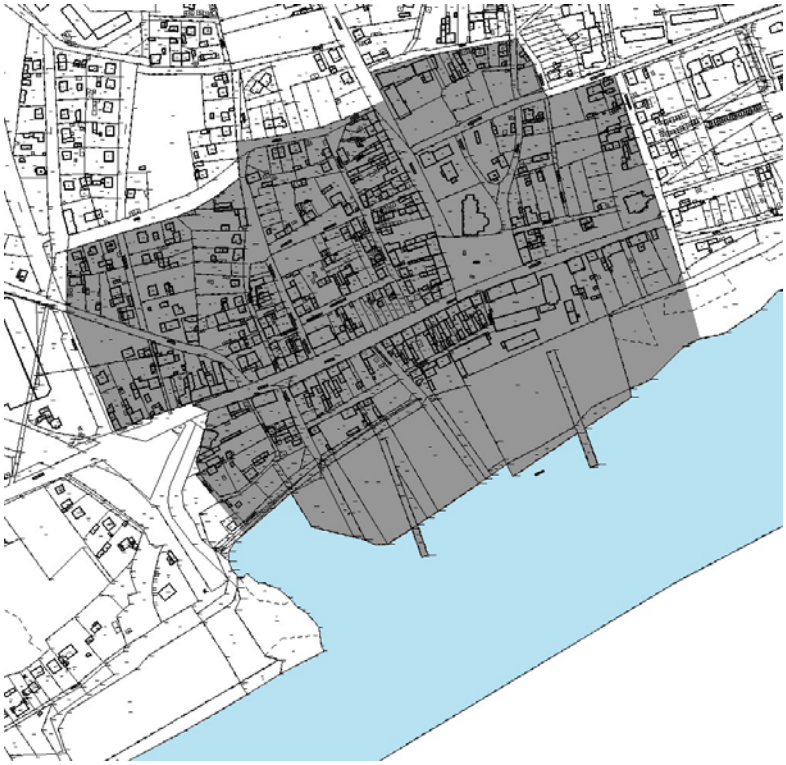

- **Granice obszaru**

Obszar Starego Fordonu wyznaczają ulice: Nawigacyjna, Ametystowa, Saska, Krygera, Wyzwolenia, Celna, Ordynacka, Pielegniarska, Kapeluszników i brzeg rzeki Wisły.

- **Cechy i uwarunkowania**

Stary Fordon stanowiący do 1973 roku samodzielne, podbydgoskie miasteczko, jest położony na skarpie rzeki Wisły w miejscu określanym jako przełom Wisły pod Fordonem (zmiana kierunku biegu doliny rzecznej). Nazwa miasta pochodzi od angielskiego słowa *fordan* oznaczającego w dawnej Polsce rodzaj cła rzecznego i podatku wodnego, który był pobierany na brzegu Wisły ówczesnego Fordonu od towarów przewożonych i spławianych do Gdańska (dom akcyzy i ceł – obecny pawilon II Zakładu Karnego). Fordon związany z rzeką, a później z przeprawą drogowo-kolejową przez Wisłę, to przykład typowego miasteczka rozplanowanego o centralnie położony rynek, do którego prowadzą główne ulice: Bydgoska, Sikorskiego, Cechowa i Wyzwolenia, tworząc szkielet dla całego układu zabudowy. W zespole przeważa niska zabudowa mieszkaniowa, głównie do dwóch kondygnacji, zlokalizowana w strefie rynku i wzdłuż ww. ulic. Na pozostałym obszarze dominuje zabudowa niska, parterowa, często z poddaszami, której układ jest nierzadko chaotyczny i przypadkowy. Stan techniczny budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej jest zły, zabudowa jest nieregularna, często brak wykształconych zwartych pierzei, zwłaszcza wzdłuż bocznych ulic. Pierzeje są poprzerywane niezabudowanymi nieruchomościami, odsłaniając w ten sposób zaniedbane wnętrza i zaplecza kwartałów mieszkaniowych wypełnionych głównie substandardową zabudową gospodarczą. Panoramę Starego Fordonu od strony rzeki Wisły w części przesłania zespół budynków Zakładu Karnego, którego powstanie (połowa XIXw.) oparto o teren byłej komory celnej, browaru i gorzelni. Zespół ten tworzy południową pierzeję Rynku. Rozwój miasteczka od strony południowej ograniczała skarpa rzeczna, której podnóże okresowo podlega podtapianiu przy wysokich stanach wód rzeki Wisły. Zabudowa zlokalizowana na skarpie rzecznej jest porozcinana przez wąskie uliczki – dojścia, prowadzące od rynku i ulicy Bydgoskiej na nabrzeże Wisły. Siatka ulic Starego Fordony jest nieregularna, nawiązuje głównie do skarpy rzecznej, ukształtowania terenu oraz głównych dróg – komunikacji zewnętrznej. W krajobrazie miasteczka wyraźnie zaznaczają się ślady trzech kultur i religii: katolickiej - kościół na Rynku, ewangelickiej - kościół protestancki i żydowskiej – synagoga. Obszar Starego Fordonu znajduje się w granicach strefy pełnej ochrony konserwatorskiej „A", którą wyznaczają ulice: Rakowa, fragment Mącznej i Saskiej, Krygera, Wyzwolenia, Pielęgniarskiej, Kapeluszników do rzeki Wisły. Ponadto strefą „E" ochrony ekspozycji objęto obszar pasa nadbrzeżnego Starego Fordonu stanowiącego zabezpieczenie właściwej ekspozycji zespołu urbanistycznego od strony Wisły (np. wyłączenie z zabudowy, określenie nieprzekraczalnych gabarytów projektowanych budynków). Podkreślenia wymaga fakt, że na odbiór walorów zabudowy Starego Fordonu od strony rzeki znaczący wpływ mają niestety zdewastowane nadwiślańskie trakty spacerowe.

Przyczyny tego stanu rzeczy należy upatrywać w sposobie składowania wiślanego piasku oraz cumowania jednostek pływających przy nabrzeżu rzecznym.

- **Oczekiwane efekty:**

- uzyskanie nowej tożsamości i prestiżu miejsca,
- poprawa warunków życia mieszkańców głównie poprzez podwyższenie standardów zabudowy,
- rewaloryzacja historycznej zabudowy,
- podnoszenie walorów estetycznych i architektonicznych,
- kształtowanie zwartych kwartałów zabudowy o charakterze staromiejskim,
- rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej – efekt: np. obniżenie poziomu emisji zanieczyszczeń powietrza ze źródeł indywidualnych,
- uporządkowanie i zagospodarowanie wnętrz zabudowy (podwórek),
- zwiększenie udziału zieleni towarzyszącej zabudowie oraz rewitalizacja nabrzeża Wisły (dostęp do rzeki)

- **Podstawowe działania:**

1) przeprowadzenie kapitalnych remontów istniejących budynków,
2) prowadzenie rekonstrukcji, odbudowa, a także realizacja nowej zabudowy o charakterze staromiejskim, z zachowaniem układu, skali oraz wymogów konserwatorskich (zabudowa w kwartałach staromiejskich lub na skarpie Wisły),
3) określenie zasad i standardów wprowadzania funkcji niemieszkalnych w obszarze staromiejskim (realizacja funkcji nieuciążliwych np. biura, administracja, usługi; stylizacja elewacji budynków i stosowanych reklam, zabezpieczenie miejsc postojowych),
4) renowacja istniejących i budowa nowych nawierzchni ulic,
5) rozbudowa sieci infrastruktury technicznych,
6) zagospodarowanie terenów nadwiślańskich poprzez uporządkowanie nabrzeża, wyznaczenie tras spacerowych i ścieżek rowerowych, wyznaczenie miejsca składowania kruszywa rzecznego i cumowania sprzętu pływającego, rozbudowa portu-zatoki dla potrzeb turystyki i sportów wodnych związanych z rzeką Wisłą.

- **Analiza uwarunkowań wyboru Starego Fordonu jako obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenia jego granic**

Dla Fordonu wykonano szczegółowe analizy i na ich podstawie z uwzględnieniem uwarunkowań:

- przestrzennych , zidentyfikowanych w części „ Sfera przestrzenna”
- ekologicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera ekologiczna”
- technicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera techniczna”
- gospodarczych, zidentyfikowanych w części „Sfera gospodarcza(ekonomiczna)”
- społecznych, zidentyfikowanych w części „Sfera społeczna”,

wyznaczono Stary Fordon jako obszar podlegający rewitalizacji oraz określono jego granice.

Jako kryteria wyznaczenia obszaru rewitalizacji oraz określenia jego granic uwzględniono:

- poziom bezrobocia, oraz ubóstwa społecznego:

Z danych Urzędu Pracy wynika, że na terenie Bydgoszczy Fordon jest obszarem o największej liczbie bezrobotnych to - 3326 zarejestrowanych osób. Odnosząc tą liczbę do procentowego udziału liczby bezrobotnych do ogółu mieszkańców jednostki liczba ta wynosi 4,8% czyli nieco poniżej wskaźnika dla miasta (5%), jednak w ogólnej liczbie zarejestrowanych w Bydgoszczy osób pozostających bez pracy bezrobotni w Fordonie stanowią 17,8 procent.

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy społecznej za rok 2003 dotyczące liczby rodzin objętych pomocą społeczną wskazują że udzielono 6086 świadczeń osobom i rodzinom co oznacza pomoc dla 17624 osób .

Głównym powodem trudnej sytuacji życiowej i potrzeby udzielenia pomocy było ubóstwo - 1562 rodziny, bezrobocie - 1151, niepełnosprawność - 1045 i bezradność życiowa – 732.

Wysoka w skali miasta liczba bezrobotnych oraz duża ilość świadczeń społecznych wskazuje na pilną potrzebę rewitalizacji z uwagi na uwarunkowania społeczne.

- trudne warunki mieszkaniowe związane z degradacją techniczną infrastruktury i budynków:

Zabudowa Starego Fordonu jest zabudową historyczną, pochodzącą z XVIII, XIX i początków XX wieku, w znacznej mierze są to obszary o złym stanie technicznym w wymagające remontów.

W obszarze zabudowy Starego Fordonu identyfikuje się następujące problemy dotyczące stanu technicznego zabudowy:

- zły stan techniczny obiektów budowlanych,
- niska termoizolacyjność budynków,
- brak ekologicznych systemów grzewczych - duże nasilenie problemu,
- konieczność likwidacji substandartów - duże nasilenie problemu,
- niezbędność uporządkowania i uzupełnienia zabudowy - duże nasilenie problemu,
- konieczność spełnienia wymogów konserwatorskich w przeważającej liczbie budynków - duże nasilenie problemu,
- brak zieleni oraz potrzeba budowy nowych i odnowa istniejących terenów zieleni, rekreacji i wypoczynku - nasilenie problemu,
- budowa i poprawa jakości ulic - nasilenie problemu,
- niezbędność remontów kapitalnych sieci wodno-kanalizacyjnej, energetycznej,
- poprawa wizerunku.

- występowanie uwarunkowań konserwatorskich:

Stary Fordon to obszar dawnego miasteczka podbydgoskiego, o charakterystycznej dla tego typu miast, zabudowie. Bardzo interesujący historyczny krajobraz kulturowy, z materialnymi śladami po trzech kulturach: kościół katolicki, kościół protestancki, synagoga. W zespole przeważa niska zabudowa mieszkaniowa o charakterystycznej architekturze.

Stan techniczny budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej zły. Historyczne nawierzchnie ulic, poprzez chaotyczne prace naprawcze , zdewastowane. Stan techniczny zabytku rejestrowego – synagogi – katastrofalny. Dawne, nadwiślańskie trakty spacerowe zdewastowane przez składowanie wiślanego piasku.

Zdewastowane tereny zielone – kirkut i cmentarz ewangelicki.

Obszar Starego Fordonu objęty jest strefami „A” i „B” ochrony konserwatorskiej.

Strefa „A” – strefa pełnej ochrony konserwatorskiej obejmuje obszary szczególnie wartościowe, przeznaczonych do bezwzględnego zachowania, na których elementy historycznego układu przestrzennego miasta tzn. rozplanowanie, zabudowa oraz związany z nimi integralnie teren i krajobraz zachowały się w wysokim stopniu.

W Starym Fordonie strefą „A” ochrony konserwatorskiej objęto, teren ograniczony ulicami Rakowa, fragm. Mącznej i Saskiej, Krygera, Wyzwolenia, Pielęgniarską, Kapeluszników do rzeki Wisły;

Strefą „B” ochrony konserwatorskiej objęto obszary ze znacznym udziałem elementów historycznie ukształtowanej struktury przestrzennej o wartościach kulturowych, do których zaliczyć można tereny zwartej zabudowy śródmiejskiej, pochodzącej z okresu rozwoju miasta w końcu XVIII, w XIX i XX w. oraz obszary zwartych zespołów jednolitej stylistycznie zabudowy historycznych przedmieść

Obszary objęte strefą „B”, stanowiące jednocześnie strefę pośrednią pomiędzy zabytkowym układem strefy „A” a obszarami współczesnej zabudowy, podlegają rygorom w zakresie utrzymania historycznego układu przestrzennego i zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy. W Fordonie strefa ta opiera się o ulice: Wł.Warneńskiego, Cechową, Kryształową, Pielęgniarską, rzekę Wisłę.

Ponadto na przedmiotowym terenie występują obiekty wpisane do rejestru zabytków: dwa kościoły, synagoga, kaplica cmentarna, oraz dwa cmentarze.

- dodatkowe argumenty

Rewitalizacja wskazanych obszarów poprawi wizerunek miasta, uatrakcyjni i poszerzy ofertę turystyczną miasta, co w konsekwencji powinno zaowocować zwiększonym ruchem turystycznym i możliwością organizacji nowych miejsc pracy.

5.1.6. Plac przed dworcem Bydgoszcz Główna z ulicą Dworcową

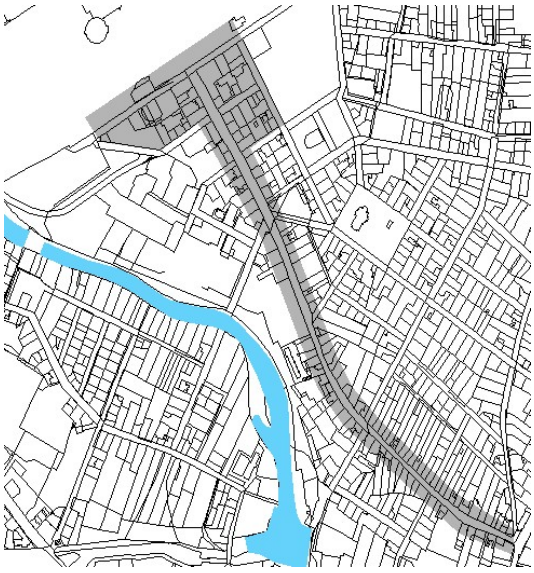

- **Granica obszaru**.

Badany obszar zlokalizowany jest w sąsiedztwie dworca kolejowego Bydgoszcz Główna i kwartałów zabudowy ograniczonymi ulicami: Zygmunta Augusta, Warszawską, Sobieskiego, Unii Lubelskiej, Langiewicza. Do obszaru rewitalizacji włączono również ulicę Dworcową wraz z zabudową do niej przylegającą. Ulica Dworcowa jest główną arterią łączącą dworzec z ulicą Gdańską.

- **Cechy i uwarunkowania.**

Ulica Dworcowa pełni ważną funkcję, jest głównym traktem pieszo-jezdnym śródmieścia. Przyczyniła się ona w przeszłości do ukształtowania takiego układu urbanistycznego, który pozostał aż do obecnych czasów. Istotną rolę pełni dworzec kolejowy, jak również jego sąsiedztwo, bowiem jest znaczącym węzłem komunikacyjnym miasta. Przed budynkiem dworca od wielu lat funkcjonuje pętla autobusowa komunikacji miejskiej. W pobliżu samego dworca, znajdują się również liczne obiekty gastronomiczne i handlowe o niewielkich walorach architektonicznych. Istniejąca zabudowa, głównie mieszkaniowo-usługowa, nie jest atrakcyjna zarówno pod względem funkcjonalnym, jak również z uwagi na swą formę. Teren przed budynkiem dworca ma istotne znaczenie ponadlokalne z uwagi na pełnioną funkcję - w tym miejscu przyjeżdżający do Bydgoszczy po raz pierwszy stykają się z wizerunkiem miasta. Dlatego więc plac dworcowy powinien stanowić wizytówkę miasta, ponieważ wizerunek przestrzeni przeddworcowej jest czasem jednym z kryteriów oceny atrakcyjności miasta. W związku z powyższym konieczne jest przekształcenie obecnie nieciekawej zarówno pod względem programowym jak i wizualnym przestrzeni przedpola dworca jak również samego budynku dworcowego.

Zabudowa ulicy Dworcowej świadczy o jej mieszczańskim charakterze. Wzdłuż tej arterii zlokalizowane są parterowe budynki frontowe, parterowe domy, kamienice czynszowe dwu- i trzypiętrowe oraz okazałe kamienice. Zabudowa w parterze pełni funkcję pasaży handlowo-usługowych, natomiast wyższe kondygnacje są zajmowane przez mieszkańców. Atrakcyjne funkcje występujące na tym obszarze przyczyniają się do utworzenia pewnego rodzaju przestrzeni publicznej przyjaznej dla mieszkańców miasta.

Badany obszar znajduje się w granicach strefy ochrony konserwatorskiej „B". Wiele budynków zlokalizowanych przy ulicy Dworcowej umieszczona jest w ewidencji dóbr kultury oraz występują dwa budynki wpisane do rejestru zabytków (ul.Dworcowa nr 19 oraz Dworcowa nr 63 - budynek przychodni). Z powyższego wynika, że wiele budynków charakteryzuje się dużą i średnią wartością zabytkową, m.in. stara zajezdnia tramwajowa przy ul.Langiewicza.

- **Oczekiwane efekty**.

Uzyskanie nowej tożsamości i prestiżu miejsca, poprzez poprawie wizerunku ulicy Dworcowej i placu przed dworcem;

- rewaloryzacja historycznej zabudowy;
- zmodernizowany ciąg pieszo-jezdny ulicy Dworcowej;
- wprowadzenie nowych, dodatkowych funkcji w ciągu kamienic przy ulicy Dworcowej;

- uporządkowanie komunikacji kołowej i pieszej przed dworcem;
- dyslokacja pętli autobusowej komunikacji miejskiej.

- **Podstawowe działania.**

1) przeprowadzenie remontów budynków wzdłuż ulicy Dworcowej (wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, ocieplenie pomieszczeń, wymiana instalacji wewnętrznej, odnowa elewacji - szczególnie frontowych);
2) wprowadzanie nowych nasadzeń, lokalizacja nowych gazonów z atrakcyjną i wielosezonową roślinnością;
3) wprowadzanie nowych funkcji, szczególnie z zakresu gastronomii, administracji oraz handlu w budynkach przy jednym z główniejszych ciągów pieszo-jezdnych miasta;
4) przeprowadzenie modernizacji infrastruktury technicznej, w tym modernizacja oświetlenia na całym przedmiotowym terenie;
5) uporządkowanie i podniesienie walorów terenu poprzez wprowadzenie nowoczesnych rozwiązań projektowych w zakresie zaproponowania formy i lokalizacji urządzeń małej architektury (ławki, wodotryski), zieleni (gazony kwiatowe), elementów nawierzchni posadzki, itp.;
6) wprowadzenia nowej zabudowy jako uzupełnienia zabudowy istniejących zwartych kwartałów śródmiejskich;
7) powiązanie funkcji dworca z ciągiem pieszo-handlowym ul. Dworcowej za pomocą: jednoprzestrzennych przestrzeni publicznych o charakterze pieszym, zieleni i zabudowy o funkcjach handlowo-usługowych i gastronomicznych;
8) zalecane wykształcenie placu dworcowego przed samym budynkiem dworca PKP o funkcji wyłącznie przestrzeni pieszej, w formie prostokątnej płyty z ciekawym rysunkiem posadzki i elementami małej architektury;
9) wariantowo poprowadzenie tramwaju w osi ul. Zygmunta Augusta i tramwaju w ul.Dworcowej, wraz z tramwajem retro;
10) rozbudowa budynku dworca PKP, zlokalizowanie pasażu handlowego, punktów gastronomicznych.

- **Analiza uwarunkowań wyboru Placu przed dworcem Bydgoszcz Główna z ulicą Dworcową jako obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenia jego granic.**

Plac przed Dworcem Bydgoszcz Główna z ulicą Dworcową jest częścią Śródmieścia dla którego dokonywane były szczegółowe analizy i na ich podstawie z uwzględnieniem uwarunkowań:

- przestrzennych , zidentyfikowanych w części „ Sfera przestrzenna”
- ekologicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera ekologiczna”
- technicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera techniczna”
- gospodarczych, zidentyfikowanych w części „Sfera gospodarcza(ekonomiczna)”
- społecznych, zidentyfikowanych w części „Sfera społeczna”,

wyznaczono Plac przed dworcem z ulicą Dworcową jako obszar podlegający rewitalizacji oraz określono jego granice.

Jako kryteria wyznaczenia obszaru rewitalizacji oraz określenia jego granic uwzględniono:

- poziom bezrobocia, oraz ubóstwa społecznego:

Jednostka urbanistyczna Śródmieście jest obszarem o wysokiej w skali miasta liczbie bezrobotnych – 2092 osoby co stanowi 7,3% liczby mieszkańców jednostki (analogiczne wartości dla całego miasta wynoszą 18641 – 5% ogółu mieszkańców). Liczby te lokują Śródmieście na drugim miejscu wśród jednostek urbanistycznych miasta pod względem liczby bezrobotnych oraz procentowego udziału bezrobotnych w liczbie ludności w jednostce.

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy społecznej za rok 2003 dotyczące liczby rodzin objętych pomocą społeczną wskazują że ok. 7650 osobom udzielono świadczeń. Biorąc pod uwagę, że z przyznawanych świadczeń korzystają również rodziny osób, skala potrzeb jest znaczna.

Głównym powodem trudnej sytuacji życiowej i potrzeby udzielenia pomocy było ubóstwo - 1817 rodzin, niepełnosprawność - 1042 i bezrobocie – 987.

- trudne warunki mieszkaniowe związane z degradacją techniczną infrastruktury i budynków:

Zabudowa Śródmieścia jest zabudową historyczną, pochodzącą z XVIII, XIX i początków XX wieku, w znacznej mierze są to obszary o złym stanie technicznym w ok. 75% wymagające remontów.

W obszarze zabudowy Śródmiejskiej identyfikuje się następujące problemy dotyczące stanu technicznego zabudowy:

- najwyższa w mieście intensywność zabudowy i zagęszczenie mieszkańców,
- zły stan techniczny obiektów budowlanych - szczególne nasilenie problemu,
- niska termoizolacyjność budynków,
- brak ekologicznych systemów grzewczych - duże nasilenie problemu,
- konieczność likwidacji substandartów - duże nasilenie problemu,
- niezbędność uporządkowania i uzupełnienia zabudowy - duże nasilenie problemu,
- konieczność spełnienia wymogów konserwatorskich w przeważającej liczbie budynków,
- brak zieleni oraz potrzeba budowy nowych i odnowa istniejących terenów zieleni, rekreacji i wypoczynku - duże nasilenie problemu,
- budowa i poprawa jakości ulic - duże nasilenie problemu,
- niezbędność remontów kapitalnych sieci wodno-kanalizacyjnej, energetycznej i gazowej - duże nasilenie problemu,
- poprawa wizerunku.

- występowanie uwarunkowań konserwatorskich:

Obszar Śródmieścia w zależności od stopnia zachowania istniejącej historycznej substancji oraz stopnia zachowania historycznej kompozycji urbanistycznej objęty jest strefami ochrony konserwatorskiej:

„A" – strefą pełnej ochrony konserwatorskiej;

„B" – strefą ochrony konserwatorskiej.

Plac przeddworcowy wraz z ulicą Dworcową mieści w granicach strefy „B"

Obszary objęte strefą „B", stanowiące jednocześnie strefę pośrednią pomiędzy zabytkowym układem strefy „A" a obszarami współczesnej zabudowy, podlegają rygorom w zakresie utrzymania historycznego układu przestrzennego i zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy. W granicach obszaru objętego strefą „B" wymagane jest uzgadnianie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków: remontów, modernizacji, adaptacji, zmian sposobu użytkowania budynków historycznych, uzupełnień zabudowy, wprowadzania małych form architektonicznych, elementów reklamy wizualnej.

W ramach strefy „B" ochronie konserwatorskiej podlegają również historyczne założenia zieleni oraz czynne i nieczynne cmentarze.

- wysoki stopień przestępczości:

Dane Wojewódzkiej Komendy Policji wskazują rejon Śródmieścia jako obszar nasilonego występowania zdarzeń kryminalnych w porównaniu z innymi rejonami miasta. Zwiększoną aktywność kryminalną notuje się w obszarach lokalizacji obiektów usługowych rejonie ulic Gdańska, Stary Port, Dworcowa, Focha, Jagiellońska. Do zdarzeń tych należą kradzieże, kra-

dzieże samochodów i akcesoriów samochodowych, włamania do samochodów, uszkodzenia ciała i mienia, rozboje. Na podstawie danych Komendy Śródmieście (za 2002r) najwięcej zdarzeń zanotowano na ulicach Gdańska -150, Dworcowa - 110, Pomorska - 93, Jagiellońska - 56, Śniadeckich – 48, Konarskiego – 43, Sienkiewicza 39, Markwarta – 27, 3-go Maja – 25, Marcinkowskiego – 25, Ob. Bydgoszczy – 23, Stary Port – 22, Cieszkowskiego – 19, Mazowiecka – 19, Sobieskiego – 19, Zduny – 19. Rejon dworca kolejowego i prowadzącej do niego ulicy Dworcowej należy do terenów miasta o największej częstotliwości występowania zjawisk kryminalnych w obszarze miasta.

- zanieczyszczenie środowiska naturalnego

Miasto Bydgoszcz położone jest w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego. Procentowy udział ciszy dla Bydgoszczy wynosi 24%, co ma duże znaczenie dla dolinnie położonej części miasta, ze względu na występowanie niekorzystnych zjawisk stagnacji zanieczyszczeń i inwersji temperatur. Mgły pojawiają się głównie w słabo przewietrzanych terenach śródmiejskich i towarzyszą dolinom rzek. Ich ilość waha się od 30 do 40 dni w ciągu roku. Zachmurzenie średnio w ciągu roku wynosi ok. 6,5 (w skali 0-10 pokrycia nieba. Duże znaczenie dla klimatu miasta mają tereny leśne otaczające Bydgoszcz. W dolinnych zagłębieniach dochodzi do inwersji termicznej, co w konsekwencji prowadzi do zalegania zanieczyszczeń.

Inwersyjne położenie Śródmieścia, powoduje dużą stagnację zanieczyszczeń atmosfery, co powoduje że obszar ten charakteryzuje się dużą większą niż na innych obszarach miasta koncentracją zanieczyszczeń pyły i gazy, pochodzących z własnych zwłaszcza niskich emisji jak również napływających z innych obszarów miasta. Stan zanieczyszczenia atmosfery na obszarze Śródmieścia jest wyższy od zanieczyszczeń na innych obszarach miasta.
Na obszarze Śródmieścia przekroczone są dopuszczalne poziomy hałasu pochodzącego zarówno z pojazdów samochodowych jak również komunikacji tramwajowej, i są wyższe od wartości na innych obszarach miasta.

W obszarze Śródmieścia następuje szczególna koncentracja negatywnych uwarunkowań obniżających jakość środowiska.

- dodatkowym argumentem wskazującym potrzebę rewitalizacji Placu przed dworcem kolejowym Bydgoszcz Główna, jest fakt, że są to tereny szczególnym znaczeniu w skali miasta z uwagi na to że:

Podstawowym i wiodącym zagadnieniem w zakresie rewitalizacji tego terenu jest przywrócenie komunikacji tramwajowej oraz zmiana charakteru nawierzchni ulicy Dworcowej i nadanie jej nowej funkcji. Zakończeniem ulicy Dworcowej jest plac wraz z dworcem kolejowym. Tereny te są strefami wejściowymi do miasta – „bramą miasta”
i powinny stanowić jego wizytówkę. Wymagana jest rewitalizacjia w zakresie funkcjonalnym i przestrzennym a zastosowane rozwiązania powinny zapewniać sprawną obsługę przyjezdnych w zakresie powiązań komunikacyjnych z innymi rejonami miasta, bezpieczeństwa, możliwości uzyskania informacji, dostępności do usług.

5.1.7. Ulica Gdańska

- **Granica obszaru.**

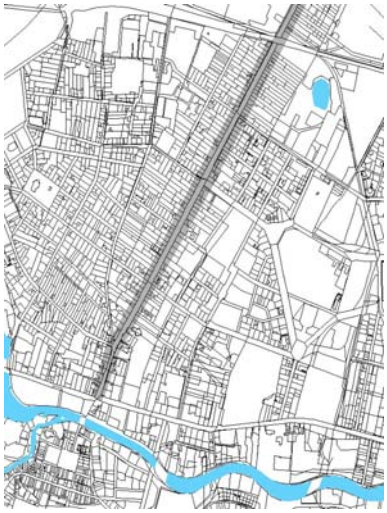

Ulica Gdańska jest główną arterią łączącą Stare Miasto z północnymi terenami bydgoskiej aglomeracji. Pełni rolę osi północ-południe, od Placu Teatralnego aż do terenów rekreacyjno-wypoczynkowych w Myślęcinku. Omawiany obszar położony jest w samym centrum miasta, stanowi główną oś kompozycyjną śródmieścia Bydgoszczy, położonego na północnym brzegu Brdy.

- **Cechy i uwarunkowania.**

Ulica Gdańska pełni ważną funkcję, jest głównym traktem pieszo-jezdnym śródmieścia. Przyczyniła się ona w przeszłości do ukształtowania takiego układu urbanistycznego, który pozostał aż do obecnych czasów. Nastąpiło wytyczenie wielu ulic prostopadłych do ulicy Gdańskiej, wpłynęło to na podział przyległych obszarów na bloki zabudowy. Przecznice tworzą obecnie dogodną siatkę komunikacyjną, łączącą główną arterię z dzielnicami śródmieścia położonymi po jej zachodniej stronie (Bocianowo) i wschodniej (Bielawy, Skrzetusko, Osiedle Leśne). W ukształtowaniu układu przestrzennego ważną rolę odegrało wytyczenie Placu Wolności oraz Alei Mickiewicza. Zaważyło to na reprezentacyjnym charakterze odcinków tej arterii usytuowanych na zbiegu z placem i aleją. Początki zabudowy w rejonie ulicy Gdańskiej muszą sięgać czasu jej powstania, czyli schyłku XIV wieku. Jednak dopiero od połowy XIX wieku proces narastania zabudowy pierzejowej przy ulicy postępował sukcesywnie i odzwierciedlał tempo rozbudowy miasta. Intensyfikacja działalności budowlanej w tym rejonie odzwierciedla systematycznie postępującą rozbudowę ulicy w kierunku północnym. W rejonie ulicy Artyleryjskiej i Dwernickiego zlokalizowano szereg obiektów wojskowych (koszary, siedziba sztabu Pomorskiego Okręgu Wojskowego). Za wiaduktem kolejowym wybudowano zespół budynków Wodociągów Miejskich, natomiast przed, po zachodniej stronie ulicy Gdańskiej zlokalizowano stadion dla Wojskowego Klubu Sportowego Zawisza.
Zabudowa ulicy Gdańskiej świadczy o jej mieszczańskim charakterze. Wzdłuż tej arterii zlokalizowane są skromne, parterowe budynki frontowe, parterowe domy z przedogrodami, kamienice czynszowe dwu- i trzypiętrowe oraz okazałe kamienice.
Zabudowa ulicy Gdańskiej pełni funkcję pasaży handlowo-usługowych, stanowiące miejsca koncentracji obiektów o znaczeniu kulturalnym i społecznym, utożsamiane z miastem i jego centrum. Wizerunek tej ulicy, jej skala i kameralny charakter odzwierciedlony szerokością ulicy, jakością nawierzchni, wyposażeniem w elementy małej architektury oraz gabarytem zabudowy sprawia, że stanowi ona przestrzeń publiczną przyjazną mieszkańcom miasta, silnie identyfikowaną i atrakcyjną wizualnie.
Badany obszar znajduje się w granicach strefy pełnej ochrony konserwatorskiej „A" oraz strefy ochrony konserwatorskiej „B". Wiele budynków mieszczących się przy głównej ulicy Bydgoszczy wpisanych jest do rejestru zabytków lub umieszczona w ewidencji zabytków.

- **Oczekiwane efekty.**

- uzyskanie nowej tożsamości i prestiżu miejsca, poprzez poprawie wizerunku ulicy;
- rewaloryzacja historycznej zabudowy;
- zmodernizowany ciąg pieszo-jezdny ulicy Gdańskiej;
- wprowadzenie nowych, dodatkowych funkcji w ciągu kamienic przy ulicy Gdańskiej;
- poprawa formy przestrzennej placu przed DT „Rywal", wprowadzenie zabudowy na rogu ulicy Gdańskiej i Śniadeckich;

- **Podstawowe działania.**

- przeprowadzenie remontów budynków wzdłuż ulicy Gdańskiej (wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, ocieplenie pomieszczeń, wymiana instalacji wewnętrznej, odnowa elewacji - szczególnie frontowych);
- porządkowanie terenów zielonych, wprowadzanie nowych nasadzeń, lokalizacja nowych gazonów z atrakcyjną i wielosezonową roślinnością;
- wprowadzanie nowych funkcji, szczególnie z zakresu gastronomii, administracji oraz handlu w budynkach przy głównym ciągu pieszo-jezdnym miasta;
- przeprowadzenie remontu torowiska tramwajowego, ulicy i chodników na odcinku od Al.Mickiewicza do ulicy Artyleryjskiej;
- od ulicy Artyleryjskiej do terenów Myślęcinka należy przeprowadzić remont, modernizację ulicy Gdańskiej wraz z chodnikami;
- przeprowadzenie modernizacji infrastruktury technicznej wzdłuż ulicy Gdańskiej, w tym modernizacja oświetlenia na odcinku od Al.Mickiewicza;
- wprowadzenie elementów małej architektury (ławek, gazonów kwiatowych, wodotrysków);
- należy uporządkować sposób parkowania na wzdłuż ulicy Gdańskiej;
- wskazana jest lokalizacja zabudowy narożnej utrzymanej w stylistyce kamienniczych budynków początku wieku na placu przy ulicy Gdańskiej i Śniadeckich, zabudowa narożna powinna znaleźć kontynuację w linii zabudowy Gdańskiej w kierunku północnym do momentu, który pozwoli wyodrębnić plac znajdujący się przed „Rywalem" i wyeksponować sam budynek;

- **Analiza uwarunkowań wyboru ulicy Gdańskiej jako obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenia jego granic.**

Ulica Gdańska jest <u>głównym ciągiem komunikacyjnym</u> Śródmieścia dla którego dokonywane były szczegółowe analizy i na ich podstawie z uwzględnieniem uwarunkowań:

- przestrzennych , zidentyfikowanych w części „ Sfera przestrzenna"
- ekologicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera ekologiczna"
- technicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera techniczna"
- gospodarczych, zidentyfikowanych w części „Sfera gospodarcza(ekonomiczna)"
- społecznych, zidentyfikowanych w części „Sfera społeczna",

wyznaczono ulicę Gdańską jako obszar podlegający rewitalizacji oraz określono jego granice.

Jako kryteria wyznaczenia obszaru rewitalizacji oraz określenia jego granic uwzględniono:

- poziom bezrobocia, oraz ubóstwa społecznego:

Jednostka urbanistyczna Śródmieście jest obszarem o wysokiej w skali miasta liczbie bezrobotnych – 2092 osoby co stanowi 7,3% liczby mieszkańców jednostki (analogiczne wartości dla całego miasta wynoszą 18641 – 5% ogółu mieszkańców). Liczby te lokują Śródmieście na drugim miejscu wśród jednostek urbanistycznych miasta pod względem liczby bezrobotnych oraz procentowego udziału bezrobotnych w liczbie ludności w jednostce.

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy społecznej za rok 2003 dotyczące liczby rodzin objętych pomocą społeczną wskazują że ok. 7650 osobom udzielono świadczeń. Biorąc pod uwagę, że z przyznawanych świadczeń korzystają również rodziny osób, skala potrzeb jest znaczna.

Głównym powodem trudnej sytuacji życiowej i potrzeby udzielenia pomocy było ubóstwo - 1817 rodzin, niepełnosprawność - 1042 i bezrobocie – 987.

- trudne warunki mieszkaniowe związane z degradacją techniczną infrastruktury i budynków:

Zabudowa Śródmieścia jest zabudową historyczną, pochodzącą z XVIII, XIX i początków XX wieku, w znacznej mierze są to obszary o złym stanie technicznym w ok. 75% wymagające remontów.
W obszarze zabudowy Śródmiejskiej identyfikuje się następujące problemy dotyczące stanu technicznego zabudowy:
- najwyższa w mieście intensywność zabudowy i zagęszczenie mieszkańców,
- zły stan techniczny obiektów budowlanych - szczególne nasilenie problemu,
- niska termoizolacyjność budynków,
- brak ekologicznych systemów grzewczych - duże nasilenie problemu,
- konieczność likwidacji substandartów - duże nasilenie problemu,
- niezbędność uporządkowania i uzupełnienia zabudowy - duże nasilenie problemu,
- konieczność spełnienia wymogów konserwatorskich w przeważającej liczbie budynków,
- brak zieleni oraz potrzeba budowy nowych i odnowa istniejących terenów zieleni, rekreacji i wypoczynku - duże nasilenie problemu,
- budowa i poprawa jakości ulic - duże nasilenie problemu,
- niezbędność remontów kapitalnych sieci wodno-kanalizacyjnej, energetycznej i gazowej - duże nasilenie problemu,
- poprawa wizerunku.

Nasilenie powyższych problemów wyróżnia teren Śródmieścia, w tym rejonu ulicy Gdańskiej, w skali miasta.

- występowanie uwarunkowań konserwatorskich:

Obszar Śródmieścia w zależności od stopnia zachowania istniejącej historycznej substancji oraz stopnia zachowania historycznej kompozycji urbanistycznej objęty jest strefami ochrony konserwatorskiej:
„A" – strefą pełnej ochrony konserwatorskiej;
„B" – strefą ochrony konserwatorskiej.
Ulica Gdańska mieści się w strefie „B" ochrony konserwatorskiej. Obszary objęte strefą „B", stanowiące jednocześnie strefę pośrednią pomiędzy zabytkowym układem strefy „A" a obszarami współczesnej zabudowy, podlegają rygorom w zakresie utrzymania historycznego układu przestrzennego i zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy. W granicach obszaru objętego strefą „B" wymagane jest uzgadnianie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków: remontów, modernizacji, adaptacji, zmian sposobu użytkowania budynków historycznych, uzupełnień zabudowy, wprowadzania małych form architektonicznych, elementów reklamy wizualnej. W ramach strefy „B" ochronie konserwatorskiej podlegają również historyczne założenia zieleni oraz czynne i nieczynne cmentarze.
Przy ulicy Gdańskiej zlokalizowane jest ok. 20 obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

- wysoki stopień przestępczości:

Dane Wojewódzkiej Komendy Policji wskazują rejon Śródmieścia jako obszar nasilonego występowania zdarzeń kryminalnych w porównaniu z innymi rejonami miasta. Zwiększoną aktywność kryminalną notuje się w obszarach lokalizacji obiektów usługowych rejonie ulic Gdańska, Stary Port, Dworcowa, Focha, Jagiellońska. Do zdarzeń tych należą kradzieże, kradzieże samochodów i akcesoriów samochodowych, włamania do samochodów, uszkodzenia ciała i mienia, rozboje. Na podstawie danych Komendy Śródmieście (za 2002r) najwięcej zdarzeń zanotowano na ulicach Gdańska -150, Dworcowa - 110, Pomorska - 93, Jagiellońska - 56, Śniadeckich – 48, Konarskiego – 43, Sienkiewicza 39, Markwarta – 27, 3-go Maja – 25, Marcinkowskiego – 25, Ob. Bydgoszczy – 23, Stary Port – 22, Cieszkowskiego – 19, Mazo-

wiecka – 19, Sobieskiego – 19, Zduny – 19. Ulica Gdańska jest ulicą na której notuje się występowanie największej w mieście ilości zdarzeń kryminalnych.

- zanieczyszczenie środowiska naturalnego

Miasto Bydgoszcz położone jest w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego. Procentowy udział ciszy dla Bydgoszczy wynosi 24%, co ma duże znaczenie dla dolinnie położonej części miasta, ze względu na występowanie niekorzystnych zjawisk stagnacji zanieczyszczeń i inwersji temperatur. Mgły pojawiają się głównie w słabo przewietrzanych terenach śródmiejskich i towarzyszą dolinom rzek. Ich ilość waha się od 30 do 40 dni w ciągu roku. Zachmurzenie średnio w ciągu roku wynosi ok. 6,5 (w skali 0-10 pokrycia nieba. Duże znaczenie dla klimatu miasta mają tereny leśne otaczające Bydgoszcz. W dolinnych zagłębieniach dochodzi do inwersji termicznej, co w konsekwencji prowadzi do zalegania zanieczyszczeń.

Inwersyjne położenie Śródmieścia w tym ulicy Gdańskiej powoduje dużą stagnację zanieczyszczeń atmosfery, co powoduje że obszar ten charakteryzuje się dużą większą niż na innych obszarach miasta koncentracją zanieczyszczeń pyły i gazy, pochodzących z własnych zwłaszcza niskich emisji jak również napływających z innych obszarów miasta. Stan zanieczyszczenia atmosfery na obszarze Śródmieścia jest wyższy od zanieczyszczeń na innych obszarach miasta.
Na obszarze Śródmieścia przekroczone są dopuszczalne poziomy hałasu pochodzącego zarówno z pojazdów samochodowych jak również komunikacji tramwajowej, i są wyższe od wartości na innych obszarach miasta.

W obszarze Śródmieścia następuje szczególna koncentracja negatywnych uwarunkowań obniżających jakość środowiska.

- dodatkowym argumentem wskazującym potrzebę rewitalizacji ulicy Gdańskiej, jest fakt, że są to tereny szczególnie cenne w skali miasta z uwagi na to że:

- Ulica Gdańska jest jedną z najstarszych i najważniejszych ulic miasta, jest to historyczny trakt prowadzący z centrum w kierunku północnym, łączący centrum z największym kompleksem wypoczynkowym miasta ;
- ulica stanowiąca oś obszaru Śródmieścia, jest powszechnie znana identyfikowana przez mieszkańców;
- Teren prestiżowy z uwagi na lokalizację, wartości historyczno-kulturowe, funkcję komunikacyjno-usługową;
- Teren o istotnym w skali miasta potencjale identyfikacyjnym i krajobrazowym;

5.1.8. Plac Teatralny

- **Granice obszaru:**

Granice obszaru wyznaczają: od północy - ciąg kamienic wzdłuż ul. Marszałka Focha, od południowego zachodu - rzeka Brda, od wschodu - zabudowa wzdłuż ul. Mostowej.

- **Cechy i uwarunkowania:**

Obszar stanowią nieruchomości o łącznej powierzchni 4,29 ha, obejmujące: Plac Teatralny, teren zieleni urządzonej, teren, na którym znajduje się gmach Opery Nova oraz fragment ulic: Marszałka Focha, Mostowej i ul. Karmelickiej.
Obszar położony jest w centralnej części Śródmieścia, przy jednej ze znaczących w skali miasta tras komunikacyjnych – ul. Marszałka Focha, w sąsiedztwie terenów staromiejskich i głównych ciągów pieszo - handlowych w rejonie ulic: Gdańskiej i Dworcowej. Obszar usytuowany w zakolu rzeki Brdy, charakteryzuje się wysokimi walorami krajobrazowymi. Linia brzegowa rzeki jest na tym odcinku niezwykle urozmaicona, rzeka zmienia swój bieg z równoleżnikowego na południkowy, a jej przepływ i poziom regulowany jest za pośrednictwem zlokalizowanych w pobliżu: śluzy i jazu wodnego. W zakolu rzeki usytuowany jest budynek Opery ‘Nova’, który charakteryzuje się nowoczesną formą architektoniczną ukształtowaną na planie trzech połączonych z sobą kręgów, dominującą w strukturze śródmiejskiej zabudowy. Teren wokół opery pozostał niezagospodarowany i w znacznej części stanowi zaplecze budowlane sąsiadujące z tymczasowym parkingiem terenowym zlokalizowanym przy ul. Karmelickiej. Dużą część terenu pomiędzy ulicami: Karmelicką i Mostową zajmuje zieleniec miejski, w tym: grupy zadrzewień (pomniki przyrody - cztery cisy pospolite i platan kloniasty przy ul. Karmelickiej, oraz cenny starodrzew - świerki, platany, kasztanowce, topole), trawniki, piaskownica i pojedyncze pawilony handlowe.
W granicach obszaru znajdują się ciągi budynków usytuowane wzdłuż ulic: Marszałka Focha i Mostowej, na które składają się budynki mieszkalne i usługowe o architekturze dziewiętnastowiecznych kamienic, wartościowych pod względem historyczno - konserwatorskim. Teren położony jest w strefie pełnej ochrony konserwatorskiej "A", wyznaczonej w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta, która swym zasięgiem obejmuje cały obszar Starego Miasta i częściowo przylegające tereny śródmiejskie, jako szczególnie wartościowe i przeznaczone do bezwzględnego zachowania w zakresie elementów historycznego układu przestrzennego (rozplanowania, zabudowy oraz związanego z nimi krajobrazu).

- **Oczekiwane efekty:**

- włączenie ulicy Marszałka Focha w system przestrzeni publicznych o charakterze ciągów usługowo-handlowych;
- wyeliminowanie ruchu kołowego z poziomu Placu Teatralnego, wpłynie to korzystnie na połączenie istniejących i projektowanych ciągów pieszych w rejonie Śródmieścia oraz podniesienie walorów przestrzeni publicznej i stworzenie atrakcyjnych warunków dla jej rozwoju;
- ożywienie omawianego terenu pod względem gospodarczym, społecznym, kulturowym, nadanie mu prestiżu i nowej tożsamości, swoistego ‘image’ miejsca.

- **Podstawowe zadania**:

Niezbędne są do przeprowadzenia zmiany funkcjonalne i przestrzenne polegające na:

- wyodrębnieniu urbanistycznej formy placu na zakończeniu ul. Mostowej, pomiędzy wschodnią pierzeją Placu Teatralnego, rzeką Brdą, projektowaną zabudową po stronie zachodniej placu i ul. Marszałka Focha, poprzez lokalizację nowych obiektów kubaturowych oraz przy wykorzystaniu form małej architektury, zieleni, nawierzchni posadzki, itp.;
- ukształtowaniu placu przed wejściem do gmachu Opery 'Nova', który za pomocą odpowiednich elementów zagospodarowania: układu posadzki, rozmieszczenia elementów małej architektury, w tym oświetlenia, powinien podkreślać rangę budynku i samego wejścia;
- budowie bulwarów miejskich wzdłuż nabrzeża Brdy, w tym: realizacji ciągu pieszo - rowerowego, zagospodarowania zielenią, wprowadzenia elementów małej architektury, realizacji amfiteatru przy operze, realizacji punktów i ciągów widokowych;
- realizacji nowej zabudowy o wysokich walorach architektonicznych w zachodniej części Placu Teatralnego i na terenie sąsiadującym z operą przy ul. Karmelickiej, i wprowadzeniu funkcji z zakresu usług centrotwórczych (o znaczeniu regionalnym i krajowym), w tym, np: prestiżowych obiektów użyteczności publicznej i administracji oraz kultury, wyspecjalizowanego handlu i usług w formie galerii i pasaży handlowych o wysokiej jakości przestrzeniach publicznych lub ogólnodostępnych, różnorodnych obiektów gastronomicznych, oraz parkingów kubaturowych;
- likwidacji lub przekształceniu budynków pawilonowych stanowiących substandardy architektoniczne;
- konieczności przeprowadzenia waloryzacji istniejącej zabudowy, między innymi remontów budynków w pierzejach ulic: Mostowej i Marszałka Focha, bez naruszenia formy architektonicznej wartościowej zabudowy historycznej, z zachowaniem ilości kondygnacji, kształtu dachów, stylistyki elewacji;
- dokonaniu remontów elewacji z uwzględnieniem zróżnicowanej kolorystyki pozwalającej na wyeksponowanie zachowanych, historycznych detali architektonicznych, a także wprowadzenie uzupełnień zabudowy w zakresie wyrównania wysokości elewacji w dostosowaniu do budynków sąsiednich.

Niezbędnym zadaniem w zakresie poprawy funkcjonowania istniejącego układu drogowego jest stworzenie bezkolizyjnego układu drogowego u zbiegu ulic: Mostowej, Gdańskiej i Marszałka Focha. Obecnie rozważa się rozwiązania wariantowe:

- pierwszy wariant stanowi etapowe wyeliminowanie komunikacji kołowej w istniejącym poziomie tj. w ciągu ulicy Marszałka Focha i pozostawienie na wysokości projektowanej zabudowy wyłącznie transportu zbiorowego. Rozważana jest możliwość skierowania komunikacji kołowej, np. w podziemny tunel lub całkowite wyłączenie ruchu kołowego z ulicy Marszałka Focha na odcinku od Urzędu Wojewódzkiego do budynku opery z możliwością pozostawienia dostaw i dojazdów do wnętrz nieruchomości przeznaczonych na cele mieszkalne, po realizacji małej i dużej obwodnicy drogowej w obrębie Śródmieścia;
- jako drugi wariant rozważa się realizację przejścia pieszego w formie galerii handlowej otwartej widokowo na panoramę Starego Miasta z wieżą katedry, rozciągającą się od strony południowych nadbrzeży Brdy, wprowadzonego w podziemny poziom Placu Teatralnego na przedłużeniu ul. Mostowej z wyjściem w stronę ul. Gdańskiej.

- **Analiza uwarunkowań wyboru Placu Teatralnego jako obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenia jego granic.**

Plac Teatralny jest częścią Śródmieścia dla którego dokonywane były szczegółowe analizy i na ich podstawie z uwzględnieniem uwarunkowań:

- przestrzennych , zidentyfikowanych w części „ Sfera przestrzenna”
- ekologicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera ekologiczna”
- technicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera techniczna”
- gospodarczych, zidentyfikowanych w części „Sfera gospodarcza(ekonomiczna)”

- społecznych, zidentyfikowanych w części „Sfera społeczna",

wyznaczono Plac Teatralny jako obszar podlegający rewitalizacji oraz określono jego granice.

Jako kryteria wyznaczenia obszaru rewitalizacji oraz określenia jego granic uwzględniono:

- poziom bezrobocia, oraz ubóstwa społecznego:

Jednostka urbanistyczna Śródmieście jest obszarem o wysokiej w skali miasta liczbie bezrobotnych – 2092 osoby co stanowi 7,3% liczby mieszkańców jednostki (analogiczne wartości dla całego miasta wynoszą 18641 – 5% ogółu mieszkańców). Liczby te lokują Śródmieście na drugim miejscu wśród jednostek urbanistycznych miasta pod względem liczby bezrobotnych oraz procentowego udziału bezrobotnych w liczbie ludności w jednostce.

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy społecznej za rok 2003 dotyczące liczby rodzin objętych pomocą społeczną wskazują że ok. 7650 osobom udzielono świadczeń. Biorąc pod uwagę, że z przyznawanych świadczeń korzystają również rodziny osób, skala potrzeb jest znaczna.

Głównym powodem trudnej sytuacji życiowej i potrzeby udzielenia pomocy było ubóstwo - 1817 rodzin, niepełnosprawność - 1042 i bezrobocie – 987.

- występowanie uwarunkowań konserwatorskich:

Obszar Śródmieścia w zależności od stopnia zachowania istniejącej historycznej substancji oraz stopnia zachowania historycznej kompozycji urbanistycznej objęty jest strefami ochrony konserwatorskiej:

„A" – strefą pełnej ochrony konserwatorskiej;

„B" – strefą ochrony konserwatorskiej.

Strefę „A" pełnej ochrony konserwatorskiej obejmuje obszary szczególnie wartościowe, przeznaczonych do bezwzględnego zachowania, na których elementy historycznego układu przestrzennego miasta tzn. rozplanowanie, zabudowa oraz związany z nimi integralnie teren i krajobraz zachowały się w wysokim stopniu.

Na obszarze śródmiejskim strefą „A" ochrony konserwatorskiej objęto tereny Starego Miasta (w tym Wyspę Młyńską) i część Śródmieścia.

W strefie „B" znalazły się pozostałe tereny Śródmieścia. W ramach strefy „B" ochronie konserwatorskiej podlegają również historyczne założenia zieleni oraz czynne i nieczynne cmentarze.

- wysoki stopień przestępczości:

Dane Wojewódzkiej Komendy Policji wskazują rejon Śródmieścia jako obszar nasilonego występowania zdarzeń kryminalnych w porównaniu z innymi rejonami miasta. Zwiększoną aktywność kryminalną notuje się w obszarach lokalizacji obiektów usługowych rejonie ulic Gdańska, Stary Port, Dworcowa, Focha, Jagiellońska. Do zdarzeń tych należą kradzieże, kradzieże samochodów i akcesoriów samochodowych, włamania do samochodów, uszkodzenia ciała i mienia, rozboje. Na podstawie danych Komendy Śródmieście (za 2002r) najwięcej zdarzeń zanotowano na ulicach Gdańska -150, Dworcowa - 110, Pomorska - 93, Jagiellońska - 56, Śniadeckich – 48, Konarskiego – 43, Sienkiewicza 39, Markwarta – 27, 3-go Maja – 25, Marcinkowskiego – 25, Ob. Bydgoszczy – 23, Stary Port – 22, Cieszkowskiego – 19, Mazowiecka – 19, Sobieskiego – 19, Zduny – 19.

- zanieczyszczenie środowiska naturalnego

Miasto Bydgoszcz położone jest w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego. Procentowy udział ciszy dla Bydgoszczy wynosi 24%, co ma duże znaczenie dla dolinnie położonej

części miasta, ze względu na występowanie niekorzystnych zjawisk stagnacji zanieczyszczeń i inwersji temperatur. Mgły pojawiają się głównie w słabo przewietrzanych terenach śródmiejskich i towarzyszą dolinom rzek. Ich ilość waha się od 30 do 40 dni w ciągu roku. Zachmurzenie średnio w ciągu roku wynosi ok. 6,5 (w skali 0-10 pokrycia nieba. Duże znaczenie dla klimatu miasta mają tereny leśne otaczające Bydgoszcz. W dolinnych zagłębieniach dochodzi do inwersji termicznej, co w konsekwencji prowadzi do zalegania zanieczyszczeń.

Stan czystości rzek i zbiorników na terenie miasta jest znacznie zróżnicowany.
Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do wód powierzchniowych były ścieki sanitarne, których odbiornikami są rzeki Brda i Wisła oraz Kanał Bydgoski. Stan czystości rzeki Brdy w granicach Śródmieścia charakteryzuje się ponadnormatywnym zanieczyszczeniem wody.

Inwersyjne położenie Śródmieścia w tym Wyspy Młyńskiej powoduje dużą stagnację zanieczyszczeń atmosfery, co powoduje że obszar ten charakteryzuje się dużą większą niż na innych obszarach miasta koncentracją zanieczyszczeń pyły i gazy, pochodzących z własnych zwłaszcza niskich emisji jak również napływających z innych obszarów miasta. Stan zanieczyszczenia atmosfery na obszarze Śródmieścia jest wyższy od zanieczyszczeń na innych obszarach miasta.
N obszarze Śródmieścia przekroczone są dopuszczalne poziomy hałasu pochodzącego zarówno z pojazdów samochodowych jak również komunikacji tramwajowej, i są wyższe od wartości na innych obszarach miasta.
W obszarze Śródmieścia następuje szczególna koncentracja negatywnych uwarunkowań obniżających jakość środowiska.

- dodatkowym argumentem wskazującym potrzebę rewitalizacji Placu Teatralnego , jest fakt, że są to tereny szczególnie cenne w skali miasta z uwagi na to że:

- Plac Teatralny stanowi wyodrębniony pod względem przestrzennym i funkcjonalnym fragment miasta;
- Teren położony jest w centralnej części, w strefie staromiejskiej, bezpośrednio nad rzeką Brdą, o niewykorzystanych możliwościach kreowania pozytywnego wizerunku przestrzeni miejskiej, wymagający szczególnie starannego zagospodarowania pod względem funkcjonalnym i krajobrazowym
- Jest jednym z ważniejszych terenów do zagospodarowania w ramach rewitalizacji Bydgoskiego Węzła Wodnego.

5.1.9. Londynek

- **Granice obszaru**

Obszar Londynka o łącznej powierzchni 3,67 ha, położony jest w północno-zachodniej części strefy śródmiejskiej w jednostce urbanistycznej Bocianowo. Granice obszaru wyznaczają nieruchomości o numerach ewidencyjnych: 73/17, 73/19, 73/16, 73/18, 83, 35/6, 35/2, 35/7, 35/8, położone na północnym krańcu ul. Pomorskiej, na styku z terenami kolejowymi wyznaczającymi granice strefy śródmiejskiej.

- **Cechy i uwarunkowania**

Teren Londynka stanowią nieruchomości będące wyłącznie własnością Gminy Bydgoszcz. Od strony południowej, na przedłużeniu ul. Pomorskiej, sąsiaduje z terenami ukształtowanych kwartałów zabudowy śródmiejskiej, a od zachodu i południowego-wschodu z terenami poprzemysłowymi, które już w niewielkim stopniu są wykorzystywane na cele produkcyjne. Od strony północnej obszar "Londynka" ograniczają tereny kolejowe oraz ulica Artyleryjska - fragment nowo realizowanej trasy W-Z, a od strony wschodniej tereny mieszkalne, obszar szkoły podstawowej oraz przedsiębiorstwa cukierniczego "Jutrzenka".
Obecnie dostęp do omawianego terenu odbywa się od strony ulic: Gdańskiej i Chocimskiej oraz Pomorskiej i Placu Kościuszki. Ulice Chocimska i Pomorska stanowią szkielet układu komunikacyjnego, który uzupełniają drogi wewnętrzne prowadzące do wnętrz zabudowy mieszkaniowej.

Zabudowa "Londynka" powstała jako zespół koszarowy z własną, wewnętrzną siatką alejek komunikacyjnych, ogrodzony i dostępny bramą od strony ul. Pomorskiej. W połowie lat 30 - tych XX wieku budynki przekształcono na mieszkania dla niezamożnej ludności i stąd potoczna nazwa zespołu „Londynek”. Po II wojnie światowej nastąpiła degradacja pierwotnego układu kompozycyjnego.
Zabudowę Londynka charakteryzuje szczególnie jednolita stylistyka architektoniczna, oparta na konstrukcji szachulcowej, dlatego też obecnie cały zespół objęty jest opieką konserwatorską w ramach strefy "B" ochrony konserwatorskiej. W związku z powyższym obszar podlega rygorom w zakresie utrzymania historycznego układu przestrzennego i zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy.

Zgodnie z pierwotnymi założeniami i koncepcją zagospodarowania, główną oś całego układu urbanistycznego, podkreślonego poprzez usytuowanie zabudowy, stanowi ulica Pomorska będąca jednocześnie najważniejszym ciągiem komunikacyjnym Londynka, prowadzącym w kierunku Starego Miasta. Dlatego w zakresie kształtowania zabudowy obowiązuje zasada sytuowania budynków wzdłuż ul. Pomorskiej frontem do ulicy, a na pozostałym terenie w sposób swobodny w powiązaniu z zielenią. Londynek charakteryzuje się dużym udziałem obszarów zagospodarowanych zielenią, przed budynkami występują charakterystyczne przedogródki, które oddzielają wejścia do budynków od ciągów pieszych prowadzonych wzdłuż ulic.

- **Oczekiwane efekty**

Proces rewitalizacji na obszarze Londynka przyczyni się głównie do rewaloryzacji wartościowego pod względem konserwatorskim i urbanistyczno - architektonicznym zespołu zabudowy. Londynek stanowi założenie urbanistyczne o uporządkowanym układzie prze-

strzennym i jednolitej stylistyce architektonicznej, który winien być zachowany i wpłynąć na rozciągnięcie strefy penetracji turystyki przyjazdowej w Bydgoszczy oraz wzbogacenie zasobów atrakcji kulturowych i turystycznych miasta.
Działania rewitalizacyjne spowodują poprawę warunków funkcjonowania obszaru w zakresie wzbogacenia oferty programowej. Nastąpi ożywienie terenu poprzez wprowadzenie funkcji podstawowej obsługi terenów mieszkalnych w postaci usług z zakresu gastronomii, handlu, rzemiosła, kultury, itp. Dodatkowym efektem zaktywizowania terenu będzie stworzenie warunków dla zatrudnienia i powstanie dodatkowych miejsc pracy, zarówno podczas prac związanych z przeprowadzeniem rewitalizacji obszaru jak i również poprzez umożliwienie wprowadzenia nowych funkcji i przeznaczenie obiektów na cele działalności usługowo - biurowych i administracyjnych. Nastąpi także poprawa standardu użytkowania oraz odbioru wizualnego zaniedbanych dotychczas budynków mieszkalnych. Podniesienie standardu użytkowego dotyczyć będzie zarówno warunków korzystania z lokali mieszkalnych jak i funkcjonowania terenu, czyli poprawy układu dróg, stworzenia dogodnych warunków korzystania ze ścieżek pieszych, zabezpieczenia odpowiedniej ilości miejsc postojowych, oraz przywrócenie dogodnych warunków wypoczynku.

- **Podstawowe zadania**

1) Z uwagi na historyczną i architektoniczną wartość układu urbanistycznego Londynka wskazane jest zachowane obecnego układu i stylistyki zabudowy oraz dokonania pewnych korekt poprzez przeprowadzanie remontów istniejących budynków lub ich wymianę, uzupełnienie obecnego układu poprzez budowę nowego obiektu, utrzymanie i poprawę istniejącego zagospodarowania działek. Realizacja tego zadania wymaga:
   - dokonania szczegółowych ekspertyz budowlanych dotyczących stanu technicznego budynków i możliwości przeprowadzenia ich remontów oraz adaptacji;
   - opracowania projektów budowlanych na podstawie przeprowadzonych ekspertyz i sformułowanych wcześniej wytycznych konserwatorskich;
   - przeprowadzenie adaptacji, wymiany budynków na nowe lub remontów polegających na dostosowaniu wnętrz dla nowych potrzeb funkcjonalnych, wzmocnieniu lub wymianie elementów istniejącej konstrukcji budynków, uzupełnieniu brakujących elementów budynków i elewacji, wymianie stolarki okiennej i drzwiowej, ociepleniu pomieszczeń, wymianie instalacji wewnętrznych;
   - odbudowy budynku zlokalizowanego wcześniej przy ul. Pomorskiej 79, jako dwuw części trzykondygnacyjnego obiektu o charakterze usługowym z zachowaniem zasad: lokalizacji zabudowy polegającej na sytuowaniu budynku wzdłuż ul. Pomorskiej frontem do ulicy, oraz kontynuacji przyjętych rozwiązań w zakresie formy architektonicznej: odtworzenia gabarytów spalonego budynku, jego stylistyki architektonicznej, w tym wszystkich detali i wykończeń;
   - uzupełnienia istniejącego zespołu dodatkowymi nowymi obiektami wzbogacającymi ofertę programowo - przestrzenną terenu;
   - utrzymanie istniejących przedogródków przed budynkami, w tym wymianę ogrodzeń i ich ujednolicenie, uporządkowanie rabat i nowe nasadzenia w formie żywopłotów, roślinności pnącej, itp.

Wszelkie działania budowlane dotyczące prowadzenia remontów budynków, ich adaptacji i wymiany na nowe powinny przebiegać bez naruszenia ich formy architektonicznej, z zachowaniem ilości kondygnacji, kształtu dachów, stylistyki elewacji. Wskazane jest utrzymanie:
- istniejącej konstrukcji budynków z wykorzystaniem cegły pełnej i widocznymi elementami drewnianej konstrukcji,
- jednolitej stylistyki architektonicznej budynków z zachowaniem podziałów okiennych i drzwiowych, kolorystyki budynków, itp.

2) Konieczne jest utrzymanie ulicy Pomorskiej jako głównego ciągu komunikacyjnego prowadzącego w kierunku Starego Miasta. W tym celu niezbędne jest podkreślenie jej funk-

cji poprzez przeprowadzenie jej przebudowy i uzupełnienie brakujących elementów przestrzennych decydujących o jej śródmiejskim charakterze. Realizacja tego zadania wymaga:

- pozostawienia brukowej nawierzchni ulicy lub jej fragmentów, przeprowadzenie wymiany nawierzchni asfaltowej przy zastosowaniu np. naturalnego materiału kamiennego;
- wymiana nawierzchni chodnika;
- wprowadzenie nasadzeń szpalerowych wzdłuż ulicy w uzupełnieniu istniejącej niegdyś i częściowo obecnie zachowanej alei drzew;
- wprowadzenie dominanty [przestrzennej na zakończeniu ulicy Pomorskiej w formie budynku, placu, lub skweru, lub innej formy przestrzennej.

3) Pod względem funkcjonalnym konieczne jest ożywienie terenu, m.in. poprzez: uzupełnienie funkcji mieszkalnych usługami lokalizowanymi w adaptowanych budynkach gospodarczych oraz wzdłuż ul. Pomorskiej, w parterach budynków bez konieczności zmiany stylistyki budynków (kwiaciarnie, sklepy z upominkami i drobnym rzemiosłem, kawiarenki (internetowe), herbaciarnia, kluby, puby, restauracje, pracownie projektowe, pracownie sztuki użytkowej, malarskie, graficzne, rzeźbiarskie, biura itp.). Dla celów adaptacji budynków mieszkalnych na pracowanie proponuje się wykorzystać nadbudówki istniejących budynków. W granicach terenu dopuszcza się także lokalizację placówek oświatowych: np. przedszkola, placówki terapeutycznej, siedziby PCK itp., pensjonatu lub młodzieżowego hotelu dla sportowców, osiedlowego domu kultury z klubem tańca, punktu informacji turystycznej i kulturalnej. W części powierzchni mieszkalnych możliwa jest lokalizacja biur pod wynajem. Remonty, adaptacje i realizacje nowych obiektów powinny być dostosowane do zmiany funkcji budynków w zależności od wymagań społecznych.

4) W celu wprowadzenia nowych funkcji oraz poprawy warunków funkcjonowania istniejących obiektów mieszkalnych konieczna jest poprawa stanu obsługi komunikacyjnej. Realizacja tego zadania wymaga przeprowadzenia modernizacji i usprawnienie istniejącego układu drogowego poprzez:
   - realizację przebicia komunikacyjnego do ul. Ogrodowej na przedłużeniu ul. Chocimskiej;
   - modernizację ulic wewnętrznych i ich poszerzenie z trzech do pięciu metrów, z uwzględnieniem parkowania równoległego wzdłuż krawężnika, oddzielającego jezdnię od chodnika;
   - modernizację pozostałych ulic w zakresie wydzielenia wzdłuż ulic miejsc postojowych i wprowadzenia pomiędzy nimi zieleni szpalerowej w module … 6,12,6,12…m oraz poszerzenia ulic w liniach rozgraniczających o minimalnej szerokości 15m, tj. 2x2,5m z miejscami postojowymi wzdłuż krawężnika i 2x2,75m z dwoma pasami ruchu w różnych kierunkach;
   - lokalizację parkingu podziemnego w północno – wschodniej części terenu dla 57 miejsc postojowych z wjazdem z ulicy układu wewnętrznego.

5) Niezbędna jest również poprawa stanu urządzeń i sieci z zakresu infrastruktury technicznej. Realizacja tego zadania wymaga:
   - wykonanie do projektowanych i modernizowanych budynków nowych przyłączy wodociągowych z podłączeniem do istniejącej sieci wodociągowej w ulicach: Pomorska Ø 150, Chocimska Ø 200, Bocianowo Ø 100;
   - wykonania nowych przyłączy kanalizacyjnych do budynków z odprowadzeniem ścieków do istniejącej kanalizacji sanitarnej pracującej w układzie piętrowym – w ul. Pomorskiej kds 400/200, ul. Chocimska kds 200/200, ul. Kaszubska kds 500/200;
   - wykonanie nowej sieci kanalizacji deszczowej z odprowadzeniem do podkolektora K-4 w ulicach Pomorska – Kaszubska;
   - rozbudowa sieci gazowej niskiego ciśnienia dla potrzeb przygotowania posiłków i grzania wody;

- rozbudowa sieci ciepłowniczej.

Specyfika terenu Londynka wymaga przeprowadzenia powyższych zadań rewitalizacyjnych etapowo i w zakresie zagadnień:

- polityki mieszkaniowej gminy - przesiedlenia obecnych mieszkańców (zapewnienia im lokali zastępczych w innych częściach miasta, wykwaterowania i zabezpieczenia terenu pod przeprowadzenie inwestycji) i zawarcia nowych umów najmu;
- projektowania - przygotowania ekspertyz branżowych, zebranie dokumentacji historyczno - konserwatorskiej i sporządzenie szczegółowych projektów budowlanych;
- działań budowlanych - przeprowadzenie remontów budynków, budowa nowych obiektów, realizacja niezbędnej infrastruktury, modernizacja istniejących i realizacja nowych połączeń komunikacyjnych, itp;
- promocji terenu.

- **Analiza uwarunkowań wyboru Londynka jako obszaru rewitalizacji oraz wyznaczenia jego granic.**

Londynek jest częścią Śródmieścia dla którego dokonywane były szczegółowe analizy i na ich podstawie z uwzględnieniem uwarunkowań:

- przestrzennych , zidentyfikowanych w części „ Sfera przestrzenna"
- ekologicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera ekologiczna"
- technicznych, zidentyfikowanych w części „Sfera techniczna"
- gospodarczych, zidentyfikowanych w części „Sfera gospodarcza(ekonomiczna)"
- społecznych, zidentyfikowanych w części „Sfera społeczna",

wyznaczono Londynek jako obszar podlegający rewitalizacji oraz określono jego granice.

Jako kryteria wyznaczenia obszaru rewitalizacji oraz określenia jego granic uwzględniono:

- poziom bezrobocia, oraz ubóstwa społecznego:

Jednostka urbanistyczna Śródmieście jest obszarem o wysokiej w skali miasta liczbie bezrobotnych – 2092 osoby co stanowi 7,3% liczby mieszkańców jednostki (analogiczne wartości dla całego miasta wynoszą 18641 – 5% ogółu mieszkańców). Liczby te lokują Śródmieście na drugim miejscu wśród jednostek urbanistycznych miasta pod względem liczby bezrobotnych oraz procentowego udziału bezrobotnych w liczbie ludności w jednostce.

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy społecznej za rok 2003 dotyczące liczby rodzin objętych pomocą społeczną wskazują że ok. 7650 osobom udzielono świadczeń. Biorąc pod uwagę, że z przyznawanych świadczeń korzystają również rodziny osób, skala potrzeb jest znaczna.

Głównym powodem trudnej sytuacji życiowej i potrzeby udzielenia pomocy było ubóstwo - 1817 rodzin, niepełnosprawność - 1042 i bezrobocie – 987.

- trudne warunki mieszkaniowe związane z degradacją techniczną infrastruktury i budynków:

Zabudowa Śródmieścia jest zabudową historyczną, pochodzącą z XVIII, XIX i początków XX wieku, w znacznej mierze są to obszary o złym stanie technicznym w ok. 75% wymagające remontów.

W obszarze zabudowy Śródmiejskiej identyfikuje się następujące problemy dotyczące stanu technicznego zabudowy:

- najwyższa w mieście intensywność zabudowy i zagęszczenie mieszkańców,
- zły stan techniczny obiektów budowlanych - szczególne nasilenie problemu,
- niska termoizolacyjność budynków,
- brak ekologicznych systemów grzewczych - duże nasilenie problemu,
- konieczność likwidacji substandartów - duże nasilenie problemu,

- niezbędność uporządkowania i uzupełnienia zabudowy - duże nasilenie problemu,
- konieczność spełnienia wymogów konserwatorskich w przeważającej liczbie budynków,
- brak zieleni oraz potrzeba budowy nowych i odnowa istniejących terenów zieleni, rekreacji i wypoczynku - duże nasilenie problemu,
- budowa i poprawa jakości ulic - duże nasilenie problemu,
- niezbędność remontów kapitalnych sieci wodno-kanalizacyjnej, energetycznej i gazowej - duże nasilenie problemu,
- poprawa wizerunku.

Nasilenie powyższych problemów wyróżnia teren Śródmieścia, w skali miasta ze szczególnym uwzględnieniem Londynka ,.

- występowanie uwarunkowań konserwatorskich:

Obszar Śródmieścia w zależności od stopnia zachowania istniejącej historycznej substancji oraz stopnia zachowania historycznej kompozycji urbanistycznej objęty jest strefami ochrony konserwatorskiej:

„A" – strefą pełnej ochrony konserwatorskiej;

„B" – strefą ochrony konserwatorskiej.

Londynek mieści się w strefie „B" ochrony konserwatorskiej.

Obszary objęte strefą „B", stanowiące jednocześnie strefę pośrednią pomiędzy zabytkowym układem strefy „A" a obszarami współczesnej zabudowy, podlegają rygorom w zakresie utrzymania historycznego układu przestrzennego i zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy. W granicach obszaru objętego strefą „B" wymagane jest uzgadnianie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków: remontów, modernizacji, adaptacji, zmian sposobu użytkowania budynków historycznych, uzupełnień zabudowy, wprowadzania małych form architektonicznych, elementów reklamy wizualnej.

W ramach strefy „B" ochronie konserwatorskiej podlegają również historyczne założenia zieleni oraz czynne i nieczynne cmentarze.

- wysoki stopień przestępczości:

Dane Wojewódzkiej Komendy Policji wskazują rejon Śródmieścia jako obszar nasilonego występowania zdarzeń kryminalnych w porównaniu z innymi rejonami miasta. Zwiększoną aktywność kryminalną notuje się w obszarach lokalizacji obiektów usługowych rejonie ulic Gdańska, Stary Port, Dworcowa, Focha, Jagiellońska. Do zdarzeń tych należą kradzieże, kradzieże samochodów i akcesoriów samochodowych, włamania do samochodów, uszkodzenia ciała i mienia, rozboje. Na podstawie danych Komendy Śródmieście (za 2002r) najwięcej zdarzeń zanotowano na ulicach Gdańska -150, Dworcowa - 110, Pomorska - 93, Jagiellońska - 56, Śniadeckich – 48, Konarskiego – 43, Sienkiewicza 39, Markwarta – 27, 3-go Maja – 25, Marcinkowskiego – 25, Ob. Bydgoszczy – 23, Stary Port – 22, Cieszkowskiego – 19, Mazowiecka – 19, Sobieskiego – 19, Zduny – 19.

- zanieczyszczenie środowiska naturalnego

Miasto Bydgoszcz położone jest w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego. Procentowy udział ciszy dla Bydgoszczy wynosi 24%, co ma duże znaczenie dla dolinnie położonej części miasta, ze względu na występowanie niekorzystnych zjawisk stagnacji zanieczyszczeń i inwersji temperatur. Mgły pojawiają się głównie w słabo przewietrzanych terenach śródmiejskich i towarzyszą dolinom rzek. Ich ilość waha się od 30 do 40 dni w ciągu roku. Zachmurzenie średnio w ciągu roku wynosi ok. 6,5 (w skali 0-10 pokrycia nieba. Duże znacze-

nie dla klimatu miasta mają tereny leśne otaczające Bydgoszcz. W dolinnych zagłębieniach dochodzi do inwersji termicznej, co w konsekwencji prowadzi do zalegania zanieczyszczeń.
.
Inwersyjne położenie Śródmieścia w tym Londynka powoduje dużą stagnację zanieczyszczeń atmosfery, co powoduje że obszar ten charakteryzuje się dużą większą niż na innych obszarach miasta koncentracją zanieczyszczeń pyły i gazy, pochodzących z własnych zwłaszcza niskich emisji jak również napływających z innych obszarów miasta. Stan zanieczyszczenia atmosfery na obszarze Śródmieścia jest wyższy od zanieczyszczeń na innych obszarach miasta.
N obszarze Śródmieścia przekroczone są dopuszczalne poziomy hałasu pochodzącego zarówno z pojazdów samochodowych jak również komunikacji tramwajowej, i są wyższe od wartości na innych obszarach miasta.

W obszarze Śródmieścia następuje szczególna koncentracja negatywnych uwarunkowań obniżających jakość środowiska.

- dodatkowym argumentem wskazującym potrzebę rewitalizacji Londynka jest fakt, że są to tereny cenne w skali miasta z uwagi na to że:

Londynek stanowi zespól unikatowej zabudowy o wartościach historyczno-kulturowych, o dużym w skali miasta potencjale identyfikacyjnym i krajobrazowym;

- Jest to rejon o szczególnym nasileniu problemów społecznych wymagających rewitalizacji

5.2. Obszary istotne w skali miasta

- Obszar Śródmieścia i Bocianowa ograniczony ul. ul. Gdańską (obustronnie), Marszałka Focha, Artyleryjską, Brdą i terenami kolejowymi;
- Teren ograniczony ul.ul. Podwale, Grodzką, Bernardyńską i Placem Kościeleckich;
- Pierzeja ulicy Pod Blankami;
- Teren ograniczony ul.ul. Melchiora Wierzbickiego, Poznańską, Grudziądzką, (obustronnie) Nowym Rynkiem i Placem Poznańskim;
- Obszar w rejonie ul. ul. Królowej Jadwigi, Marszałka Focha, Starego Kanału Bydgoskiego, terenem kolejowym i Brdą;
- Obszar w rejonie ul. ul. Seminaryjnej, Wysokiej, Stawowej, Nakielskiej do Starego Kanału Bydgoskiego;
- Obszar Brdy Centrum;
- Obszar w rejonie ul. ul. Królowej Jadwigi, Marszałka Focha, Starego Kanału Bydgoskiego, terenem kolejowym i Brdą;
- Strefy krawędziowe;
- Obszar Bielawek;

Obszar Śródmieścia i Bocianowa ograniczony ul. ul. Gdańską (obustronnie), **Marszałka Focha, Artyleryjską, Brdą i terenami kolejowymi.**

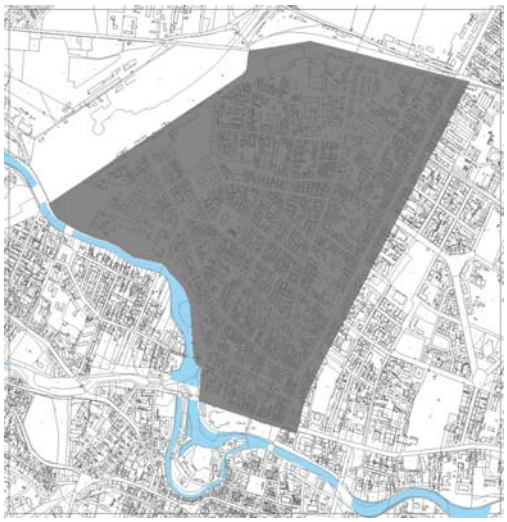

Obszar wymagający szczególnej troski z uwagi na jego walory kulturowe i rangę w strukturze przestrzennej miasta, zaniedbania i daleko posuniętą dekapitalizację. Na obszarze znajdują się zarówno funkcje mieszkaniowe i usługowe jak również zdegradowane zakłady przemysłowe (Famor i Kobra). Zabudowa kwartałowa. Podstawowe działania na tym obszarze, niezależnie od działań zawartych w obszarze o szczególnym znaczeniu (LOndynek), obejmują:

- uzupełnienie zabudowy na niezabudowanych parcelach;
- uzupełnienie, wymiana bezwarto- ściowej pod wzg. technicznym i kulturowym istniejącej zabudowy;
- remonty i modernizację istniejącej zabudowy, w tym zwłaszcza elewacji i zagospodarowanie wnętrz kwartałów;
- renowację i przebudowę istniejącej infrastruktury technicznej, nawierzchni ulic i chodników;
- zmianę funkcji, profilu produkcji lub przekształcenia obszarów po-przemysłowych;
- nowe zagospodarowanie wyjątkowo zdegradowanego kwartału ul.ul. M Focha, Obrońców Bydgoszczy i Marcinkowskiego.
- zagospodarowanie bulwaru;
- zmiana systemu ogrzewania i eliminacje niskiej emisji.

Są to przykłady głównych, podstawowych i niezbędnych działań, których podstawowym celem jest racjonalne wykorzystanie istniejących rezerw, podniesienie prestiżu, poprawę standartu użytkowego, estetycznego i architektonicznego tak cennego, objętego ochroną konserwatorską obszaru.

Teren ograniczony ul.ul. Podwale, Grodzką, Bernardyńską i Placem Kościeleckich

Obszar ten o szczególnej wartości dla miasta wymaga „uporządkowania" pod względem przestrzennym i funkcjonalnym. Znajdują się tam miejsca, na których można lokalizować nowe obiekty oraz obiekty mogące zmienić swoją funkcję. Z uwagi na uwarunkowania konserwatorskie zabudowa na tym obszarze musi być poddana szczególnym wymogom. Działanie na tym obszarze obejmuje głównie:

- budowę wielopoziomowego parkingu z funkcjami usługowymi przy Placu Kościeleckich,
- zabudowę pierzei przy ul. Podwale,
- zabudowę w rejonie ulic Grodzka-Bernardyńska,
- renowację i przebudowę infrastruktury technicznej, nawierzchni ulic i chodników,
- uporządkowanie Placu Kościeleckich,
- zmiany systemu ogrzewania i eliminacji niskiej emisji.

Przedstawione działania pozwolą racjonalnie uzupełnić istniejącą zabudowę, podnieść standard użytkowy, estetyczny i architektoniczny oraz poprawić wizerunek obszaru szczególnie od ul. Bernardyńskiej.

Pierzeja ulicy Pod Blankami

Stan pierzei ul. Pod Blankami wymaga podjęcia działań rewitalizacyjnych polegających na:

- odbudowie zburzonych kamienic;
- zastąpieniu złej technicznie i niewartościowej pod wzg. kulturowym i estetycznym zabudowie;
- remontach i poprawie estetyki elewacji;
- budowie parkingu wielopoziomowego wraz z funkcjami usługowymi;
- renowacji i przebudowie nawierzchni ulicy i chodników;
- zmiany systemu ogrzewania i eliminacji niskiej emisji;

Realizacja i działania na tym obszarze wyeliminuje wyjątkowo nieestetyczną zabudowę tego obszaru i poprawi wgląd w wyjątkowo eksponowaną z Wałów Jagiellońskich (droga krajowa nr 80 i 25) „elewację miasta”

Teren ograniczony ul.ul. Melchiora Wierzbickiego, Poznańską, Grudziądzką, (obustronnie) **Nowym Rynkiem i Placem Poznańskim**

Obszar wyjątkowo eksponowany zwłaszcza od strony ul. Grudziądzkiej i również wyjątkowo zdegradowany jej przebudową. Wymaga działań w postaci:

- poprawy estetyki i przebudowy elewacji budynków przy ul. Poznańskiej;
- utworzenia elewacji – obudowy ul. Grudziądzkiej;
- budowy obiektów o funkcjach dopuszczalnych w tym rejonie;
- przystosowanie istniejącej zabudowy mieszkaniowej do innych funkcji;
- budowie drugiej jezdni ul. Poznańskiej;

Działania na tym obszarze wyeliminują wyjątkowo nieestetyczną zabudowę lub zagospodarowanie zwłaszcza od eksponowanej ul. Grudziądzkiej (droga krajowa nr 80 i 25) i poprawią wizerunek miasta.

Obszar ograniczony ul.ul Marszałka Focha, Czartoryskiego, Poznańską i Kruszwicką

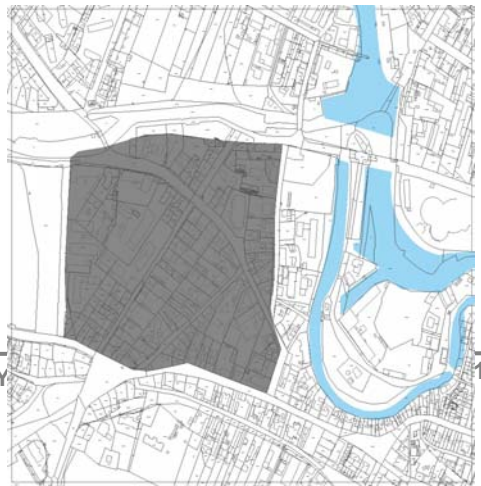

Obszar szczególnie eksponowany z istniejących dróg krajowych 80 i 25, objęty strefą „A” ochrony konserwatorskiej. Podstawowe działania na tym terenie obejmują:

- poprawę estetyki, elewacji od strony dróg krajowych w tym szczególnie od strony ul. Poznańskiej
- uzupełnienie zabudowy na niezabudowanych parcelach;

- uzupełnienie, wymiana bezwartościowej pod wzg. technicznym i kulturowym istniejącej zabudowy;
- remonty i modernizację istniejącej zabudowy, w tym zwłaszcza elewacji i zagospodarowanie wnętrz kwartałów;
- renowację i przebudowę istniejącej infrastruktury technicznej, nawierzchni ulic i chodników;
- zmiana systemu ogrzewania i eliminacje niskiej emisji.

Obszar posiada dużo rezerw dla zabudowy plombowej. Renowacja istniejącej zabudowy, uzupełnienie zabudowy na parcelach niezabudowanych lub zabudowanych obiektami nieposiadającymi wartości, ekspozycja od strony dróg krajowych, i bezpośrednie sąsiedztwo z Wenecją Bydgoską kwalifikuje ten obszar do racjonalnych działań rewitalizacyjnych.

Obszar w rejonie ul. ul. Seminaryjnej, Wysokiej, Stawowej, Nakielskiej do Starego Kanału Bydgoskiego.

Obszar cenny z powodu jego ekspozycji na południowym tarasie, strefy krawędziowej Starego Kanału Bydgoskiego, pierzei ul. Nakielskiej i walorów przyrodniczych i kulturowych. Obszar wymaga wielu działań wynikających z w/w uwarunkowań w tym zwłaszcza uzupełnienia zabudowy i budowy nowej, utrzymania strefy rekreacyjnej w rejonie Starego Kanału Bydgoskiego, poprawy wizerunku pierzei ul. Nakielskiej.

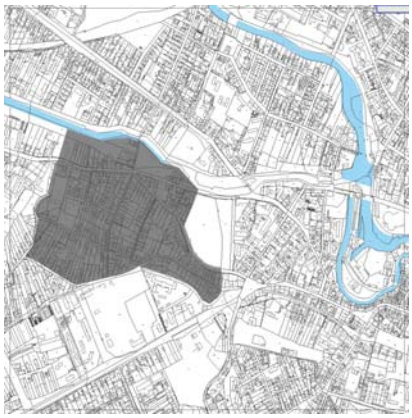

Obszar w rejonie ul. ul. Królowej Jadwigi, Marszałka Focha, Starego Kanału Bydgoskiego, terenem kolejowym i Brdą

Obszar położony w rejonie Śródmieścia posiadający szczególne walory z uwagi na sąsiedztwo z Brdą i Starym Kanałem Bydgoskim. Zagospodarowany w dużej części zdekapitalizowanymi budynkami mieszkalnymi i usługowymi. Wymaga szczególnych działań w rejonach Brdy i Starego Kanału Bydgoskiego z potrzebą urządzenia i ekspozycji stref nabrzeżnych. Szczególnym problemem jest uporządkowanie pierzei ul. Grunwaldzkiej poprzez budowę nowych obiektów w tym również na parcelach zabudowanych niewartościowymi pod względem technicznym i kulturowym budynkami.

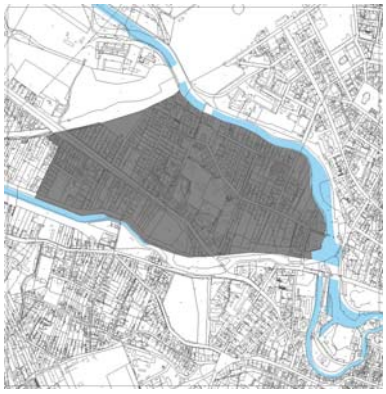

Obszar Brdy Centrum położony jest w zachodniej części strefy śródmiejskiej w jednostce urbanistycznej Okole. Granice obszaru wyznaczają ulice: Marszałka Focha i Królowej Jadwigi oraz rzeka Brda.
Na tym obszarze usytuowane są kwartały wartościowej zabudowy mieszkaniowej z przełomu XIX i XXw., oraz także wskazane do likwidacji budynki poprzemysłowe i gospodarcze. Teren Brdy Centrum znajduje się w strefie „B" ochrony konserwatorskiej i podlega rygorom w zakresie utrzymania historycznego układu przestrzennego i zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy.
Głównym zadaniem jest realizacja ustaleń miejscowego planu zagospodarowania, którego ustalenia tworzą dogodne warunki dla realizacji następujących zadań:

- wprowadzenie nowego zagospodarowania funkcjonalno – przestrzennego o cechach centrotwórczych i komercyjnych;
- ochrona i zachowanie zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych w zakresie charakteru i skali zabudowy;
- przeprowadzenie remontów, adaptacji i uzupełnień w obrębie historycznych kwartałów zabudowy mieszkaniowej oraz przeprowadzenie wyburzeń obiektów wskazanych do likwidacji;
- kontynuacja bulwaru wzdłuż rzeki Brdy, jako przedłużenie ciągu spacerowego na odcinku od mostu Bernardyńskiego do ul. Mostowej;
- otwarcie projektowanego układu funkcjonalno – przestrzennego w kierunku rzeki Brdy;
- wprowadzenie nowej zabudowy, gabarytami i skalą, nawiązującej do historycznej zabudowy o wartościach kulturowych oraz rozwiązaniach przestrzennych i architektonicznych bazujących na najnowszych trendach z dziedziny twórczości architektonicznej;
- wzbogacenie układu komunikacyjnego przez realizację ulicy projektowanej na przedłużeniu ul. Naruszewicza, jako ulicy dwujezdniowej z dwutorowym torowiskiem tramwajowym;
- wprowadzenie na zakończeniu ul.Garbary kładki dla pieszych przez rzekę Brdę;
- zagospodarowanie i uporządkowanie nabrzeży rzeki Brdy;.
- zmiana układu komunikacyjnego rejonie skrzyżowania ul.Marszałka Focha i ul.Królowej Jadwigi;
- wyposażenie terenu w niezbędne miejsca parkingowe oraz zbiorowe garaże wielopoziomowe i podziemne;
- budowa obiektów Wyższej Szkoły Gospodarki;
- budowa hotelu.

Na skutek rewitalizacji nastąpi ożywienie terenu poprzez wprowadzenie funkcji centrotwórczych i komercyjnych o znaczeniu krajowym, regionalnym i ogólnomiejskim. Dodatkowym efektem zaktywizowania terenu będzie stworzenie warunków dla zatrudnienia i powstanie dodatkowych miejsc pracy, zarówno podczas prac związanych z przeprowadzeniem rewitalizacji obszaru jak i również poprzez umożliwienie wprowadzenia nowych funkcji i przeznaczenie obiektów na cele działalności usługowo - biurowych i administracyjnych. Nastąpi także poprawa standardu użytkowania oraz odbioru wizualnego budynków mieszkalnych. Podniesienie standardu użytkowego dotyczyć będzie zarówno warunków korzystania z lokali mieszkalnych jak i funkcjonowania terenu.

Obszar Bielawek

Obszar wyznaczony do rewitalizacji z uwagi na degradację i uszkodzenia budynków z powodu ich posadowienia na niekorzystnych nawodnionych iłach trzeciorzędowych oraz walory kulturowe zabudowy.

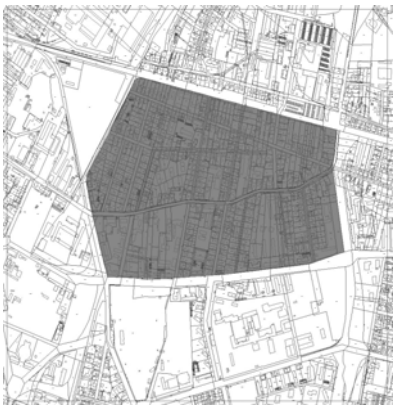

Strefy krawędziowe

Stanowią szczególną ekspozycję, wizerunek miasta związany z jakością i rangą zabudowy oraz ładem przestrzennym. Dotyczy zwłaszcza zabudowy wzdłuż głównych ulic eksponowanych nabrzeży i placów miejskich. Do stref krawędziowych wymagających szczególnych działań należy zaliczyć:

- strefę Kanału Bydgoskiego, Starego Kanału Bydgoskiego oraz Brdy na odcinku od
  Czyżkówka do ujścia;
- nabrzeże Wisły na odcinku Fordonu;
- główne ulice i wjazdy do miasta „bramy miasta”,
- obudowę głównych węzłów komunikacyjnych;
- tereny eksponowane na skarpach północnej i południowej.

6. OBSZARY I ZADANIA ZGŁOSZONE PRZEZ POSZCZEGÓLNYCH BENEFICJENTÓW

6. Obszary i zadania zgłoszone przez poszczególnych beneficjentów

LP	Zgłaszający wniosek/ Beneficjent	Działanie - przedsięwzięcie	Symbol na mapie	Oczekiwane rezultaty	Planowany czas realizacji	Wartość przedsięwzięcia w mln PLN	Źródło finansowania udziału własnego
1	Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego	remont budynków przy ul. Libelta 13, Staszica 3-7, Kołłątaja i Słowackiego 7	Z1	Poprawa warunków nauczania i zakwaterowania studentów. Poprawa stanu technicznego	-	-	B
2	NZOZ "Przychodnia Gdańska"	remont budynku przy ul. Gdańskiej 88 wpisanego do rejestru zabytków	Z2	Poprawa warunków użytkowania, standardu obsługi mieszkańców	2005 - 2010	1,2	W
3	Wyższa Szkoła Ochrony Środowiska w Bydgoszczy	kompleksowe zagospodarowanie ul. Oksywskiej, uporządkowanie ciągów pieszych	Dr3	Poprawa standardu zagospodarowania terenu	2005 - 2006	-	W
		dot. zabudowy przy ul. Fordońskiej 120 (dz. 55/25, 55/40)- przywrócenia im funkcji dydaktycznej wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu, adaptacja budynku WSOŚ na potrzeby uczelni, dyslokacja z budynku lokali socjalnych	Z4	Przywrócenie budynkowi funkcji dydaktycznej, poprawa warunków nauczania.	-	-	W
4	Wydział Edukacji i Sportu Urzędu Miasta	budowa windy dla niepełnosprawnych (Zespół Szkół Nr 14 ul. Kcyńska)	Z5	Poprawa warunków nauczania, oraz rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży, udostępnienie budynków dydaktycznych dla niepełnosprawnych, poprawa warunków bezpieczeństwa,	2005	0,2	B
		budowa podjazdu dla niepełnosprawnych (Przedszkole Nr 61 przy ul. Kąkolowej)	Z6		-	-	B
		budowa awaryjnej klatki schodowej (Przedszkole NR12, ul. Kruszyńska)	Z7				
		modernizacja budynku dydaktycznego (Zespół Szkół Samochodowych, ul. Powstańców Wielkopolskich)	Z8				
		modernizacja i rozbudowa wielofunkcyjnego kompleksu sportowego przy I Liceum Ogólnokształcącym, ul. Plac Wolności 9	Z9				
		budowa sali gimnastycznej przy Gimnazjum Nr 28, ul. Żeglarska 67	Z10		2007	4,1	B
		budowa sali gimnastycznej i adaptacja budynku gospodarczego na pracownie specjalistyczne dla uczniów głębiej upośledzonych umysłowo dla Specjalnego Ośrodka Szkolno Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży z Pośledzeniem Umysłowym, ul. Graniczna 12	Z11		-	-	B
		modernizacja Przedszkola Publicznego Nr 28 (ul. Glinki 147)	Z12		2004-2006	1,66	B

		rozbudowa i modernizacja sali gimnastycznej przy Gimnazjum Nr 9	Z13		2005-2006	3,0	B
		modernizacja i rozbudowa Zespołu Szkół Nr 24 przy ul. Puszczykowej 11	Z14				
5	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu Inspektorat w Bydgoszczy	wniosek o objęcie programem rewitalizacji Kanału Bydgoskiego na odcinku Prądy-Czyżkówko	Z15	Poprawa warunków eksploatacji kanału, poprawa stanu czystości wód	-	-	-
		wniosek o objęcie programem rewitalizacji Kanału Bydgoskiego na odcinku Czyżkówko-Okole	Z16				
6	Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska Urzędu Miasta	zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego przez tzw. "niską emisję" pochodzącą z tradycyjnych palenisk domowych	całe miasto	Poprawa czystości powietrza atmosferycznego oraz jakości zamieszkania	-	-	B
		dot. emisji hałasu przekraczającego dopuszczalne normy	całe miasto	Obniżenie poziomu hałasu, poprawa komfortu zamieszkania		-	B
		dot. zanieczyszczenia wód podziemnych i gruntów na terenie Zakładów Chemicznych Zachem i Nitrochem przy ul. Wojska Polskiego 65	I17	Badanie podłoża, rekultywacja gruntów i wód podziemnych		-	-
		dot. zanieczyszczenia gruntów i wód podziemnych w rejonie nieczynnej oczyszczalni ścieków - pól irygacyjnych MWiK w rejonie ul. Chemicznej	I18	Przeprowadzenie badań gruntów określających rodzaj skażenia, rekultywacja gruntów		-	-
		dot. zanieczyszczenia wód podziemnych w rejonie Zakładu Lucent Technologies przy ul. Pilickiej	I19				
		dot. zanieczyszczenia wód podziemnych i gruntów w rejonie ul. Flisackiej - Rejon Bazy Paliwowej w rejonie PKN ORLEN	I20				
		dot. zanieczyszczenia wód podziemnych i gruntu produktami ropopochodnymi w rejonach magazynowania i dystrybucji paliw płynnych (ul. Plac Piastowski 30, Fordońska 28a, Kujawska 71, Ul. Gdańska 240, Włościańska, Jana Pawła II 31, Fordońska 419	I21				
		dot. zanieczyszczenia wód podziemnych i gruntów produktami ropopochodnymi w rejonie zakładu UNILEVER POLSKA przy ul. Kraszewskiego	I22				
		dot. zanieczyszczenia gruntów metalami ciężkimi w rejonie po byłych Zakładach Rowerowych ROMET, przy ul. Fordońskiej 246	I23				
		dot. zanieczyszczenia wód podziemnych i gruntów terenu po produkcji gazu miejskiego przy ul. Jagiellońskiej 42	I24	Przeprowadzenie badań gruntów określających rodzaj skażenia i rekultywacja			
		dot. zanieczyszczenia gruntów nieczynnego Zakłady Gazowniczego i oczyszczalni ścieków przy ul. Przemysłowej	I25				
		dot. zanieczyszczenia osadami Kanału Bydgoskiego i Rzeki Brdy pochodzącymi na skutek odprowadzania ścieków	Całe miasto	Określenie rodzaju i zasięgu skażeń i działania zmierzające do oczyszczenia dna kanału i poprawy jakości wód	-	-	-

		dot. zanieczyszczenia wód podziemnych i powietrza na skutek składowania odpadów komunalnych w kompleksie Utylizacji Odpadów przy ul. Prądocińskiej 28	I26	Badanie podłoża, rekultywacja gruntów wód podziemnych, poprawa jakości wód podziemnych.	-	-	-
		dot. zanieczyszczania wód podziemnych na terenach ogrodów działkowych w strefie ochronnej ujęcia wody podziemnej Las Gdański	I27				
		dot. zanieczyszczania wód podziemnych na skutek funkcjonowania osadnika zawiesiny łatwoopadającej Bydgoszcz-Łoskoń	I28				
		dot. zagospodarowania skarpy przy ul. Toruńskiej, Nowotoruńskiej i Łęgnowskiej stwarzającej zagrożenia osuwiskowe	Zi29	Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców i usunięcie zagrożenia uszkodzenia drogi	-	-	B
		dot. rekultywacji zbiorników w dzielnicach Osowa Góra, Jary, Fordon	Zi30	Badanie podłoża, rekultywacja gruntów i wód podziemnych, wzbogacenie ekosystemu miejskiego, poprawa jakości zagospodarowania terenu	-	-	B
		dot. zanieczyszczenia strugi Flis	Zi31	Poprawa stanu czystości wody, ochrona terenu wzdłuż cieku	-	-	B
		dot. rewitalizacji zieleni miejskiej: Park Nad Starym Kanałem Park na Wzgórzu Dąbrowskiego Skarpa Fordońska Rejon ul. Pod Blankami Bulwary, Park "Milenijny" Ogród Jagiełły teren przy ul. Gniewkowskiej teren przy ul. Fordońskiej 128 rejon ul. Cekinowej	Zi32 Zi32a Zi33 Zi34 Zi35 Zi36 Zi37 Zi38 Zi39 Zi40	Zagospodarowanie terenów zielonych zgodnie z zapisami w planach szczegółowych, poprawa jakości zagospodarowania terenów zieleni i wypoczynku, poprawa standardu wypoczynku i zamieszkania w rejonie rewitalizowanych terenów	-	-	B
		dot. rewitalizacji zieleni przyulicznej	całe miasto	Poprawa wizerunku miasta, wzmocnienie systemu zieleni miejskiej, poprawa jakości zagospodarowania przestrzeni miejskiej.	-	-	B
		dot. przekształcenia terenów leśnych w obszary o charakterze parkowym-	Zi41	Udostępnianie terenów zielo-	-	-	B

		rejon ul. Gościeradzkiej, Drzycimskiej - Smukalskiej, Szpitalnej, LPKiW		nych na potrzeby mieszkańców, poprawa warunków wypoczynku dla mieszkańców przyległych terenów zabudowy mieszkaniowej			
7	OPERA NOVA w Bydgoszczy	1)adaptacja powojskowego obiektu magazynowego na cele zaplecza o charakterze magazynowo warsztatowym 2)dot. zagospodarowania terenu w obrębie ul .M.Focha, Karmelickiej, Nabrzeża Narutowicza na garaż podziemny	Z42	Poprawa obsługi komunikacyjnej placówki oraz zwiększenie miejsc parkingowych w centrum miasta. Poprawa warunków funkcjonowania obiektu oraz jakości zagospodarowania przestrzeni miejskiej	2005-2007	2,5	B
8	Zarząd Dróg Miejskich i Komunikacji Publicznej	wniosek o dofinansowanie budowy i przebudowy dróg, remontu i pokrycie twardą nawierzchnią dróg gruntowych osiedlowych	całe miasto	Poprawa jakości układu komunikacyjnego w mieście i warunków życia mieszkańców. Budowa nowych dróg	2004-2008	37,8	B
		dot.- programu inwestycyjnego na lata 2004-2008 : przebudowa ul. Długiej na odcinku od ul. Jana Kazimierza do ul. Podwale,	Dr43		2005	1,25	B
		przebudowa ul. Spornej,			2007-2008	2,5	B
		przebudowa ul. Gdańskiej od ul. Śniadeckich do ul. Chodkiewicza,			2007-2008	4,0	B
		budowa ul. Granicznej od ul. Grunwaldzkiej do dworca PKP wraz z przeprawą mostową,			Od 2008	34	B
		budowa Węzła Wschodniego,			Od 2007	45	B
		budowa ul. Nowochemicznej.			Od 2007	7	B
		inwestycje nieujęte w wieloletnim planie inwestycyjnym lecz bardzo istotne dla miasta : przebudowa placu Teatralnego i ul. M. Focha	In44		-	-	-
		budowa lub przebudowa infrastruktury drogowej na terenach poprzemysłowych Rometu i Zachemu, budowa ulic na terenie byłego poligonu na Jachcicach	Dr45		-	-	B
9	Powiatowy Urząd Pracy w Bydgoszczy	informacja o ilości zarejestrowanych osób bezrobotnych w podziale na jednostki urbanistyczne miasta	całe miasto	Wymagane działania w zakresie przeciwdziałania bezrobociu, w efekcie poprawa warunków życia.	-	-	-
10	Zespół Lekarza Miejskiego	wniosek o przyznanie funduszy na profilaktykę i promocję zdrowia mieszkańców miasta	całe miasto	Poprawa stanu zdrowia mieszkańców	-	-	-

11	Straż Miejska w Bydgoszczy	dot. -inwestycji związanych z instalacją urządzeń monitorujących, mających na celu podniesienie bezpieczeństwa na ulicach miasta	całe miasto	Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców	2004-2008	2,6	B, I
		- zakupu samochodów dla patroli, wyposażenie strażników w środki łączności i środki przymusu bezpośredniego, -aktywne uczestnictwo w programach "Bezpieczna szkoła", "Bezpieczna Dzielnica", "Czyste Miasto", "Zero tolerancji dla nietrzeźwości", Twój pies na osiedlu", "Bezpieczny Ogród", "Bezdomność" - stworzenia przejrzystej i przyjaznej obywatelowi komunikacji ze Strażą Miejską poprzez rozbudowę portalu internetowego w celu poprawy dostępu obywateli do przepisów, procedur regulujących działania jednostki, rozbudowę aplikacji pozwalających na zgłoszenie interwencji, zapytań i wniosków	całe miasto		-	-	-
12	Miejskie Wodociągi i Kanalizacja	dot. realizacji zadań wodociągowych i kanalizacyjnych wynikających z BPRUWiK oraz BPRiRISWK	całe miasto	Zmniejszanie awaryjności, zminimalizowanie zanieczyszczeń wody, poprawa jakości zaopatrzenia w wodę.	2005-2014	428,3	W/B
13	Grupa energetyczna ENEA	dot. - rewitalizacji sieci elektroenergetycznej o napięciu 6KV oraz przeizolowanie 22 stacji transformatorowych w obszarze centrum miasta - rewitalizacji napowietrznych sieci elektroenergetycznych niskiego napięcia wykonanych z nieizolowanych przewodów; - rewitalizacji kablowych sieci niskiego napięcia w centrum miasta - rewitalizacja rozdzielczych linii kablowych SN(15 kV), z izolacją termoplastyczną	całe miasto	Usunięcie zakłóceń linii elektroenergetycznych. Poprawa jakości zaopatrzenia w energię elektryczną	2005-2008	0,24	W
14	Pomorska Spółka Gazownictwa Sp. z o. o Oddział Zakład Gazowniczy Bydgoszcz	dot. - w zakresie nowych inwestycji planowana jest budowa sieci gazowej w dzielnicach Opławiec i Smukała w pierwszym etapie nastąpi budowa gazociągu do ul. Koronowskiej, drugi etap - Opławiec i Smukała przewiduje się po 2006 r. - nowe inwestycje na terenie Zakładów Chemicznych "Zachem" - inwestycje remontowe uwzględniając następujące kryteria :bezpieczeństwo, wiek, kryterium ekonomiczne i organizacyjne - sieci gazowe położone w ulicach: Gajowej, Zbożowy Rynek, Wały Jagiellońskie, Bernardyńska (most), Prusa, Fordońska, Żwirki i Wigury, Kołobrzeska, Granitowa, Toruńska, Betoniarzy, Kapuściska, Różana, Seminaryjna, Stolarska, Władysława Bełzy, Wojska Polskiego, Cicha, Czerkaska, Dwernickiego - wymiana i modernizacja sieci gazowej średniego ciśnienia (budowane w latach 1960-1980) : - gazociąg dn 500 w ulicy Kaplicznej,	całe miasto	Wymiana lub modernizacja sieci gazowych. Poprawa jakości zaopatrzenia w gaz, poprawa stanu środowiska z uwagi na wykorzystanie ekologicznych źródeł ciepła.	2005-2015	-	W

		Inwalidów, Kijowskiej, Kołobrzeskiej, Granitowej, Modrzewiowej, Sułkowskiego, Dwernickiego - gazociąg dn 250 w ul. Żołnierskiej, Czerkaskiej, Powstańców Warszawy, Ludwikowo, tereny leśne do ul. Kmicica - gazociąg dn250 w ul. Podchorążych - gazociąg dn 150 w ul. Sułkowskiego i Cichej, - gazociąg dn 400 w ul. Kaplicznej, Przemysłowej, Spornej, Kieleckiej, Nowotoruńskiej. O/M kapuściska, Wł. Bełzy, Wzgórze Wolności, - gazociąg dn 300 od Wzgórza Wolności do ul. Jagiellońskiej (teren gazowni) - gazociąg dn 250 od Wzgórza Wolności w stronę ul. Kujawskiej, ul. Podgórna, Wzgórze Dąbrowskiego, Stroma - gazociąg dn 200 z Otorowa ul. Nowotoruńska, Chemiczna, Laboratoryjna, Hubala Dobrzańskego, Łomżyńska, Boh. Kragujewca, Glinki, Brzozowa, Brodzińskiego, Solskiego, Piękna, Strzelecka, Gnieźnieńska, Szubińska, Ks. Schulza, Madalińskiego, przejście przez tory PKP, Kłosowa, Widok, Pijarów, Wejherowska, przejście przez Kanał Bydg., Mławska, Mińska, przejście przez tory PKP, Grunwaldzka, Św. Antoniego z Padwy, Głucha, Siedlecka, Ludwikowo, przejście przez rzekę Brdę, - gazociąg dn 200 ul. Orla, Stroma, - gazociąg dn 200 ul. Fordońska, Pałubickiego					
15	Wspólnota Mieszkaniowa ul. Wojska Polskiego 3a	dot. uzyskania funduszy na remont budynku przy ul. Wojska Polskiego 3a (docieplenie ścian, wymiana okładzin balkonów)	Z46	Poprawa warunków mieszkaniowych	2004-2006	0,5	W
16	Urząd Miasta Bydgoszczy Wydział Zarządzania Kryzysowego	dot. rozwoju monitoringu w zagrożonych przestępczością części miasta	B92	Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców	2005-2007	0,11 0.071	B
17	Komunalne Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej	dot. działań związanych z ochroną środowiska - program zlikwidowania lub ograniczenia emisji spalin pochodzących z indywidualnego spalania paliwa stałego, budowa węzłów ciepłowniczych, budowa nowych instalacji centralnego ogrzewania, termoizolacja budynków, głównie na terenach śródmiejskich	-	Poprawa jakoście stanu środowiska, podnoszenie standardu i jakości życia mieszkańców	2002-2010	-	W
18	Spółdzielnia Mieszkaniowa Energetyk	dot. uzyskania funduszy na remont budynków spółdzielni w zakresie : wymiany okien, instalacji elektrycznej, przyłączenia budynków do sieci gazowniczej i budowy instalacji wewnętrznych, budowy i odnowienia wewnętrznej drogi i chodnika (ul. Kąpielowa 2, 4, ul. Żeglarska 8,10,12)	Z47	Poprawa warunków mieszkaniowych	-	-	W

19	Komenda Miejska Policji w Bydgoszczy	informacje na temat : największej ilości zdarzeń drogowych - 2003 r.- ul. Fordońska, Grunwaldzka, Jagiellońska, Wojska Polskiego, Toruńska, Kamienna, Wyszyńskiego, Nakielska, Pelplińska, Rondo Fordońskie; - 2004 r. (III kwartały) : Fordońska, Grunwaldzka, Nakielska, Gdańska , Jagiellońska, Planu 6 letniego, Pelplińska, Solskiego, Szubińska, Wyszyńskiego; - statystyka przestępczości w mieście - najbardziej zagrożone ulice (C. Skłodowskiej, Gdańska, Fordońska, Toruńska, Grunwaldzka, Stary Port, Dworcowa, Rejewskiego, Wojska Polskiego, Glinki, Fabryczna, Focha, Gałczyńskiego, Szubińska, Brzozowa, Chodkiewicza, Ujejskiego, Nakielska, Jagiellońska, Przemysłowa) - kierunki działania Komendy Miejskiej Policji w celu zapobiegania i przeciwdziałania przestępczości wśród nieletnich - Program "Bezpieczna szkoła", "Niebieski tydzień", montowanie "niebieskich skrzynek" (do których młodzież anonimowo wrzuca informacje o zagrożeniach), wyznaczanie wokół szkół Patroli Przyszkolnych, program "Czerwona kartka"(wysyłanie do rodziców informacji o legitymowaniu niepełnoletnich przebywających na wagarach i w porze wieczorowo-nocnej poza miejscem zamieszkania) -treningi ewakuacji szkół (w razie konieczności spowodowanych podkładaniem substancji trujących) - szkolenie Pracowników Ochrony Szkół - rola policji w programie "Z nami bezpieczniej"	-	Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców	-	-	-
20	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej "Śródmieście"	wykaz ulic na których występuje największe bezrobocie, mała aktywność ekonomiczna ludności, wysoki stopień ubóstwa i wykluczenia społecznego, niski poziom wykształcenia (Pomorska 88 -'LONDYNEK", Pomorska 73-81, Kościuszki, Chocimska, Mazowiecka, Hetmańska, Bocianowo, Rycerska, Gdańska, Świętojańska)	-	Wymagane działania w zakresie przeciwdziałania bezrobociu oraz zjawiskom wykluczenia społecznego, W efekcie poprawa warunków życia osób zagrożonych.	-	-	-
21	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej "Bartodzieje"	wykaz ulic na których występuje największe bezrobocie, mała aktywność ekonomiczna ludności, wysoki stopień ubóstwa i wykluczenia społecznego, niski poziom wykształcenia (Brdyujście - cała dzielnica, Sierniczek - cała dzielnica, ul. Gdańska 100 i 115 do terenu jednostek wojskowych, ul. Harcerska, Inwalidów, Swarzewska 2a - dawny hotel pielęgniarski, Fordońska 120 - blok socjalny, ul. 20 stycznia, Skromna, Powstańców Warszawy, Chodkiewicza 9 -11 -Schronisko dla Bezdomnych Rodzin, ul. Przemysłowa	-		-	-	-
22	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej "Szwederowo"	wykaz ulic do rewitalizacji (Batorego 1,3,4, Wierzbickiego 3, Mennica 6, Podwale 8, Konopna 1-19,Św.Trójcy-28,20,14,10,15,21, ul. Stroma 31, Orla 2,7,9,18,46,66,70,Ks. Skorupki 1,3,5,7, 15,13,16,23,25,31,32,36,39,62,64,99, Babia Wieś 3,7,18, Gołębia 2A	-		-	-	-
23	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej "Błonie"	wykaz ulic do rewitalizacji środowiska społecznego : dzielnica Okole-cała, Wilczak (ul. Różana, Lubelska, Na Wzgórzu, Wysoka, Stawowa do nr 40 i do 15a, Czarnieckiego, Ułańska, W.Pola, Nakielska do nr 151 i do 64a, Nasypowa, Władysława IV, Czerwone-	-		-	-	-

		go Krzyża), dzielnica Czyżkówko (ul. Flisacka, Koronowska, Siedlecka, Grunwaldzka 148 do 208 i 179 do 223) dzielnica Osowa Góra(Wielorybia 100 do 110)					
24	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej "Wyżyny"	wykaz ulic do rewitalizacji środowiska społecznego : dzielnica Kapuściska, Stolarska 1, Techników 2, Łukasiewicza 5 i 10, Wł. Bełzy 18,15, Dywizjonu Piechoty Wielkopolskiej, Bydgoskiego Batalionu Obrony Narodowej 7, Pl. 6-letniego 1, Glinki 147, Solna 12, dzielnica Łęgnowo: ul. Smoleńska, Świetlicowa 8, Żółwińska 8, Pionierów 9, Spółdzielcza 7	-		-	-	-
25	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej "Fordon"	wykaz miejsc, na których występują patologiczne zjawiska oraz zamieszkują rodziny lub środowiska korzystające z pomocy ośrodka (ul. Bydgoska, Fordońska 409, 424, Celna 2, Produkcyjna 24, Nad Wisłą 10,12,16,Topazowa 11,Wyzwolenia, Rynek, Konfederatów Barskich, Licznerskiego, Jarużyńska, Witosa, Duracza, Rzeźniackiego, Zurna. Dubois, Witeckiego, Gierczak, Thomme, Kleeberga, Bora Komorowskiego, Świętokrzyska, Alpejska, Samotna, Osiedle Bajka i Przylesie	-		-	-	-
26	Spółdzielnia Mieszkaniowa Związków Twórczych w upadłości	informacja o upadłości firmy	-	Materiały informacyjne	-	-	-
27	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Telfa"	konieczność budowy dojazdowej drogi do Zespołu Szkół Nr 28 przy ul. Kromera 11,	Dr48	Poprawa układu komunikacji na osiedlu	-	-	-
		zmeliorowanie terenu przy ul. Bieszczadzkiej,	I49	poprawa jakości dróg	-	-	-
		konieczność prowadzenia nadzoru Straży Miejskiej w sąsiedztwie ZS nr 28 z uwagi na szerzący się wandalizm, kradzieży, niszczenie zieleni itp.	B92	Poprawa bezpieczeństwa na osiedlu	-	-	-
28	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Komunalni"	dot. budowy ul. Pawiej oraz wjazd do ul. Fałata	Dr50	Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców - brak przejścia	2005-2006	-	-

29	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Budowlani"	dot. środków na przeprowadzenie remontów i modernizacji obiektów usługowo-handlowych zlokalizowanych przy ul. A.G.Siedleckiego 10,12,26,28,30,42 Ogrody 14,15,20 Wojska Polskiego 19b, Ku Wiatrakom 5a,Kąkolowa 1, Łomżyńska 51a, Węgierska11, Przyjazna1113, T.B.Żelenskiego 1,4,16, 18,Komuny Paryskiej 1a, Glinki 32 E1, 32 E2, Białogardzka 27, Rysia 8, Czerkaska 32,11,Chodkiewicza 66,Powst. Wlkp.26,modernizacji obiektów mieszkalno-usługowych przy ul. Nowowiejskiego 2-Ogrody 5,Nowowiejskiego 3, Ogrody 7,9,10,11,12,13,17,22-Nałkowskiej 3, Ogrody 22, Ogrody 23,24,25,26, Ogrody 27,29,31, A.G.Siedleckiego 2,3,4,5,6,7-Ogrody 8,A.G.Siedleckiego 8, Siedleckiego 9,23,27,31,33,34,36,38,21-Z. Nałkowskiej 2,3,6,7,10, 1,4,5,8,12,8,12 Siedleckiego 25, Siedleckiego 29 ,Ku Wiatrakom 5,7,9,11,13, 15,17,19,Wł. Bełzy 50,52, Glinki32, 116A,116, 125,127,Rysia 1,3,5,5a,7,7a, 14,22, Zajęcza 2,4,6,8,10, 12,14, 16,18, 20, Kozala 4,6,8,B.Kragujewca 5,7, Modrakowa 42a,56,80,Kąkolowa 7, Łomżyńska 49, Białogardzka 4,6,8, 10,12,15, 17,18,20,21,2 2,24, 25,26,28, K. Paryskiej 1,2a,2,3,4,5,6,7,8,11, W. Ludów 1,2,3,4,5,6,7,8,Przyjazna 1,2,3,4,5,6,7, Węgierska 1,3,5,7, T.B. Żeleńskiego 2,6,8,10,12,14 , 2,22 , 30,36,Kaliska11,Kasztanowa 27a,49, Czerkaska 13,15,17,19,27,Lelewela 45, 47,48,49,Park Ludowy 5,Powst. Wlkp. 9,11,13a,22,23,24,36,38, 40,42,Dr. Jurasza 5,7, Powstańców Śląskich 9/I, 9/II,9/III,9/IV,11/II,11/III,11/IV,13/I,13/II, Markwarta 10,Jagiellońska 25,74, Paderewskiego 6-8, Zamojskiego 5,14, E.Plater 4,12,14,15, Kozietulskiego 22/I,22/II, Chodkiewicza 37/I, 37/II,37/III, Poniatowskiego 28/I,28/II, Chodkiewicza 72, 3-go Maja 16, Niemcewicza 1-3, Moczyńskiego 1,3,5,Grabowa 1,7,Jagiellońska 70,70a	oznaczono na mapie kolorem (wg legendy)	Poprawa warunków mieszkaniowych i estetyki budynków	2005-2015	1.7	W
30	Bydgoska Spółdzielnia Mieszkaniowa	dot. środków na przeprowadzenie remontów budynków należących do spółdzielni (budynki przy ul. Bocianowo 20,20a,26,41,43,45,Cieszkowskiego 13,15,ul. Hetmańska 15, Mazowiecka 1,3, Pomorska 49,51,80-86, Racławicka 9, Sienkiewicza 42, Sowińskiego 22 a, 22b, Żółkiewskiego 7,9	oznaczono na mapie kolorem (wg legendy)	Poprawa warunków lokalowych	-	0,7	W
31	Wydział Rozwoju Gospodarczego i Inwestycji Urzędu Miasta	informacje na temat pozycji Bydgoszczy w kraju i regionie pod względem działalności gospodarczej i produkcyjnej, handlowej, usługowej; wskazanie problemów związanych z rozwojem gospodarczym; wskazanie obszarów zdegradowanych wskutek działalności komunalnej (pola irygacyjne przy ul. Chemicznej i Hutniczej, obszar staroreczza rzeczy Wisły w Łoskoniu po zlikwidowanym osadniku ścieków, teren po zlikwidowanej oczyszczalni ścieków Opławiec - Sanatorium, obszar nieczynnego składowiska odpadów komunalnych przy ul. Prądocińskiej 28, obiekty i teren wokół oczyszczalni ścieków "Osowa Góra" po jej likwidacji, obiekty i teren wokół oczyszczalni ścieków "Piaski" po jej likwidacji;	I52	Badanie podłoża, rekultywacja gruntów i wód podziemnych. Poprawa jakości wód i gruntów, wprowadzenie nowych funkcji wykorzystanie terenów dla owych funkcji miejskich, ożywienie gospodarcze.	-	-	-
			In52		-	-	-

		wskazanie obszarów zdegradowanych wskutek działalności gospodarczej: - teren bazy magazynowej nr 62 PKN ORLEN przy ul. Flisackiej 19, - teren byłych Zakładów Gazowniczych przy ul. Przemysłowej, - teren Zakładów Gazowniczych przy ul. Jagiellońskiej 42' -teren Zakładów Unilever Polska S.A. przy ul. Kraszewskiego, - teren Lucent Technologies przy ul. Pilickiej - obszar wyrobiska powstałego w wyniku eksploatacji iłów ceramicznych w Fordonie przy ul. Rejewskiego. - obiekty i tereny w granicach Zakładów Chemicznych „Zachem” - obszar po byłych zakładach rowerowych ROMET przy ul. Fordońskiej 246, - obszar przy ul. Pięknej - teren Fotonu -obszar przy ul. Siedleckiej Bydgoskich Zakładów papierniczych, - obszar przy ul. Bocianowo- teren Famoru, -teren przy ul. Kościuszki- teren Kobry, - obszar przy ul. Dwernickiego - Makrum, - teren i obiekty usługowo-produkcyjne przy ul. Żeglarskiej 71, -zespoły zabudowy przemysłowej położone w Śródmieściu w rejonie ul. Langiewicza (zajezdnia tramwajowa, Świętej Trójcy 4 (Pralchem i Jutrzenka), Marcinkowskiego 6 (Bydgoska Fabryka Narzędzi, Jagiellońska 45-47 -Zakłady Mięsne, Graniczna-Jasna, Czartoryskiego - zespoły zabudowy przemysłowej położone w rejonie ulic Grunwaldzkiej 207 (BYFUCH), Fordońskiej 96(PZZ), Młyńskiej, Nakielskiej 53-59; obszary i obiekty zdegradowane powojskowe: -teren przy ul. Karmelickiej-Focha, -obiekt pralni powojskowej przy ul. Żupy, obiekt powojskowego magazynu przy ul. Ludwikowo, - teren byłego poligonu wojskowego na osiedlu Jachcice; - modernizacja budynku Teatru Polskiego, - kierunki rozwoju Bydgoszczy ujęte w "Strategii rozwoju Województwa Kujawsko- Pomorskiego" do 2010 r. oraz w "Strategii rozwoju Bydgoszczy do 20015r."	Z95				
32	Administracja Domów Miejskich"ADM"	wykaz planowanych niezbędnych inwestycji - remontów elewacji, dachów, Są to obiekty zlokalizowane przy ul. : Gdańskiej 3, 5,7,9,13,17,29,31,35, 37,10,12,16,28,30,32,40,54,58,66,78,94,130,51,55,63,79,91,97,99,113,127,129,146,148,171,172,176,184,214,216,222,224,226,228,230,232,234,236,238 - ul. Focha 2,6,8,26, 20 stycznia 2,4,18 19, 20,21,25,27 ,29,37,45,3133, Paderewskiego 15,17,19,21, - Zamojskiego 11,13,19a,b,Libelta 5,10, Kołłątaja 2, 4,5,7, - Chodkiewicza 2,4,95,84, Dworcowa 3,5,7,10,12, 14,15,16,18,21,23, 30,31, 33,35,41,45,49,51,53,54,55,57,59,62,67,70,71,75,78,87,88,89,50, Śniadeckich 2,5,12,22, 45,47, 59,63,Obrońców Bydgoszczy,2,9, 11,14, 16 Królowej Jadwigi 1,11,13 Jagiellońska 2,28,36,38,44,46, 48,60, 61,67,107, Długa 2,3,8,13,15,17, 19-	oznaczono na mapie kolorem (wg legendy)	Poprawa warunków socjalnych mieszkańców.	2005-2015	83,126	-

		21,22,23,40,43,46, Jezuicka 18,20, 22,24 Batorego 3, Podwale 15, Wełniany Rynek 12, Nowy Rynek 1, Podgórna 1, Wierzbickiego 3, Bydgoska 3,7,23, 24,26,29,42,44,Rynek 4,6, Abrahama 4,5, 7, Dmowskiego 1,4,10, Gałczyńskiego 4,6,8,10, Kasprzaka 4,12, Korczaka 9, Morcinka 2,6,Okrzei 3,6, Stawowa 57,59,Szubińska 20, Izolacja elewacji budynków, poprawa funkcjonalności ruchu pieszego i zagospodarowania terenu ul. Bukowa 2,4,5,7,9,Cisowa 4,Czerkaska 10, 14,16,25,26,30, Sułkowskiego 50,21,40 Lelewela 51,Dębowa 1,2,4,6,8, Grabowa 5,Jaworowa 1,2,3,Jarzębinowa 1,2,3,4,5,6,8,Kaliska 15, Leśna 6,7,11, ul. 11 listopada 13,15,17,20, Modrzewiowa 8,10,12,14,16,20, 11,13,15, 17,19,34,36,42,46,48,54,60,62, Topolowa 1,2 - budowa chodnika i opaski wokół bud., 3,4,5,Świerkowa 6,8,10,12,14, 16, Małachowskiego 3, Pułaskiego 21,23, Powstania Listopadowego 9, Powstańców Warszawy 3 bl.1,2,5,7,9, Skromna ,4, 8,10, Świetlicowa 1,2,4,4,6,11, Spółdzielcza 5,13,8 ,10,11,,9,6,4, 2,7,Pionierów 1,5,7, Okólna 2,3,4,5,6, 9,10, 11,12,14,19, Żółwińska, 2,3,3a,b,c,4,19,21,23, Zakole 6				
		budowa instalacji kanalizacyjnej w celu likwidacji szamb: ul. Rajska 2, Toruńska 238,240, 242,244, 246,248, 119, 141, 1 41a 145a, planu 6-letniego 1,4, Fordońska 6,8,10,20,38,56, 409,423, 425,434, 437,435, 438,440,441, 447, 451,453,465, Koronowska 5,42, Przejazd 22, Siedlecka133, Smukalska 94, Fordońska 297, Wł.Bełzy 8,18, Gdańska 171,Toruńska 105,145a , Pl.6-letniego 7, Smoleńska 98-100, 94-96,90-92,84-86,80-82,76-78,70-72,66-68,62-64, Równa 15,3,Hutnicza 5, Sadowa 3, Cienista3, Smoleńska 74,88,Ujejskiego 6 13,15,20, 22,24a, 26,27, 35,56, Karpacka 47,49,Stroma 31,31a, Skotnickiego2, Stawowa 5,Średnia 25,27,78, Wczasowa 27, Stefańskiego 5, Ks.Skorupki 64 Mała 4, Kaliskiego 18,Piechockiego 23, Saperów 85, Żwirki i Wigury 16,31	I54	Poprawa stanu środowiska przyrodniczego	-	-	-
33	Spółdzielnia Mieszkaniowa "SIM"	dot. - terenu przy ul. Kormoranów (Osowa Góra) - zagospodarowanie skarpy przylegającej do terenów Spółdzielni polegającej na uporządkowaniu terenu dla potrzeb rekreacji, sportu , poprawy ruchu kołowego i pieszego, estetyki przestrzeni publicznych, regeneracja i zabudowanie pustych przestrzeni publicznych (teresy widokowe, fontanny, ławki)	Zi55	Poprawa estetyki otoczenia oraz urządzenie terenów zieleni	-	-	-
		- terenu przy ul. Rekinowej Osowa Góra) - zagospodarowanie przyległego terenu - przywrócenie dla środowiska stawów znajdujących się w pobliżu, budowa oświetlenia i instalacja minitoringu, budowa chodników i ścieżek rowerowych	Zi55				
		- terenu przy ul. Karolewskiej (Czyżkówko)- zagospodarowanie przyległego do zabudowy terenu, adaptacja na potrzeby sportu i rekreacji, stworzenie ciągu pieszego i rowerowego	Zi56				

		- terenu przy ul. Łobżenickiej - Żnińskiej oraz ul. Mściwoja (Czyżkówko)- poprawa funkcjonalności struktury ruchu kołowego, ruchu pieszego i estetyki przestrzeni publicznych- przebudowa i modernizacja dróg lokalnych, chodników, przejść pieszych, przebudowa oświetlenia, instalację monitoringu	Dr57				
		- terenu przy ul. Wąskiej-Pod Blankami - porządkowanie "starej tkanki" urbanistycznej poprzez odpowiednie zagospodarowanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem, renowację starych murów o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym oraz podwórka przy baszcie znajdujących się na rewitalizowanym terenie oraz ich adaptacja na cele społeczne i kulturalne.	Z58				
		- terenu położonego u zbiegu ulic Łobżenickiej i Żnińskiej (osiedle Czyżkówko - zadanie I – poprawa funkcjonalności ruchu kołowego oraz ruchu pieszego (budowa pieszo-jezdni, chodników i miejsc postojowych) - zadanie II – regeneracja i zabudowa pustych przestrzeni (uporządkowanie i zagospodarowanie terenów zielonych oraz stworzenie małej architektury, zagospodarowanie pasa nadbrzeżnego rzeki Brdy poprzez adaptację terenu dla potrzeb sportu i rekreacji, placów zabaw, stworzenie ciągu pieszego i rowerowego oraz małej architektury - zadanie III -przebudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej - zadanie IV-– tworzenie stref bezpieczeństwa - budowa oświetlenia i monitoringu		Poprawa funkcjonalności ruchu kołowego i pieszego, poprawa estetyki otoczenia, modernizacja infrastruktury, poprawa bezpieczeństwa mieszkańców	2005-2015	0,68 0,41 0,29 0,11	**WB**
		- terenu położonego przy ul. Mściwoja (osiedle Czyżkówko) - zadanie I – poprawa funkcjonalności ruchu kołowego oraz ruchu pieszego (budowa pieszo-jezdni, chodników i miejsc postojowych) - zadanie II – regeneracja i zabudowa pustych przestrzeni (uporządkowanie i zagospodarowanie terenów zielonych, dla potrzeb sportu i rekreacji, budowa placów zabaw oraz stworzenie małej architektury, -zadanie III - przebudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej - zadanie IV – tworzenie stref bezpieczeństwa- budowa oświetlenia i monitoringu		Poprawa funkcjonalności ruchu kołowego i pieszego, poprawa estetyki otoczenia, modernizacja infrastruktury, poprawa bezpieczeństwa mieszkańców	2005-2015	0.61 0,19 0,25 0,11	**WB**
34	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Nad Brdą"	dot. instalacji monitoringu przy ul. Kossaka 10,10a,12,12a,12b, Bocianowo 25,25a,25b,25c,25d,Leszczyńskiego 10-12, Kanałowej 2a	B59	Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców	-	-	-
35	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Mariampol"	dot. modernizacji ul. Gersona,	Dr 60	Poprawa warunków mieszkaniowych i estetyki budynków, poprawa dróg na osiedlu	-	-	-
		zagospodarowania miejskich terenów rekreacyjnych w rejonie ulic Gersona, Żwirki i Wigury poprzez urządzenie parku, boiska i kortów,	Zi61				
		remontu budynków przy ul. Nowodworskiej 5 i Gołębiej 53	Z62				
		realizacja pozostałej części ul. Konopczyńskiego 3	Dr63				
36	Andrzej Domański	uwagi dotyczące rewitalizacji kwartałów śródmiejskich Bydgoszczy	-	Zapobieganie degradacji nieruchomości zabytkowych, poprawa	-	-	-

				jakości zagospodarowania terenu, kształtowanie pozytywnego wizerunku miasta, zwiększenie atrakcyjności turystycznej Bydgoszczy			
37	Nauczycielska Spółdzielnia Mieszkaniowa "Znicz"	dot. remontu modernizacji budynków - przy ul. Żmudzkiej 3,5,5a,13,15,17,19 - zabudowa przestrzeni zielonych, bud. placów zabaw, oświetlenia chodników, ul. Kordeckiego 3, ul. Czartoryskiego 15,17, Krasińskiego5a,5b,ul.Libelta 1,3 ul. Traugutta 8	oznaczono na mapie kolorem (wg legendy)	Poprawa warunków mieszkaniowych i estetyki budynków	2005-2015	-	W 25%
38	Młodzieżowy Dom Kultury Nr 2 im.dr Henryka Jordana	wniosek o pomoc w opracowaniu projektu modernizacji lub budowy integracyjnego placu zabaw dla dzieci na terenie u zbiegu ulic Jordanowskiej i Leszczyńskiego oraz realizacji tego projektu	Z65	Estetyka budynku i bliskiego otoczenia MDK nr 2	-	-	-
39	Fordońska Spółdzielnia Mieszkaniowa	dot. modernizacji budynków w latach 2005-2015 przy ul. Pielęgniarskiej 29, 27, 19, Altanowej 1, Kleeberga 5, 7, Thommee 1,3, Monte Casino 6,2,5,4,1, 3, Witeckiego 3,2,1, Sucharskiego 4,2, Gierczak 4,6, Igrzyskowa 1,3,6, OSIEDLE BAJKA - ul.Andersa 8,Szancera 5,2,4,3,Gościnna 2,3, Szczęśliwa 2,4,3,5, Poraźińskiej 2,6,4, 7,5, Zarembiny 25,15,1 9,7, 5,4,21,2, Gawędy 1,2,Brzechwy 3, Rodzinna 4,1, OSIEDLE SZYBOWNIKÓW - Przyjaciół 1, Witosa 2,1,3,4,5,8, Powalisza 2,6,11 ,9,7,5,3,4, Duracza 16,8,10, 14, 4, 1,3, 2,5,10,6,Skarżyńskiego 5,11,9,7, 3, Wierzejewskiego 1,2, Zurna 2,1,3, Rataja2,8,4,6,10, Kwiatkowskiego 6,3,4, Rzeźniackiego 3,6,12,4,5,8, 10, Dubois 1, Duracza 1,3,4,5,6, 8,10,14, 16, OSIEDLE PRZYLESIE - ul.Berlinga 6,2,4, 15,1,11, Krysiewiczowej 2,Lehmana 2, Mielczarskiego 2,4,1, Fidlera 1,9, Kleina 2,5,7,4,6, Łabędzińskiego 1,2,4,Łochowskiego 3,4,7,2,4A,Sosnowskiego 1,5,4,3, Bielawskiego 2,1, Piórka 1, Twardzickiego 14, Rupniewskiego 11, OSIEDLE TATRZAŃSKIE - ul.Chałubińskiego 4,1,GOPR 9,1,3,5,7, Janosika 1,3,4,5,2, Juhasów 4 Lawinowa 10,12,14,6,8,7,Zbójnicka 2,1,3,Taterników 3,Bachledy 2,3,5, Czecha 1,2,3, Roja 3,5 Witkiewicza 5,7,Marusarzówny 1,Zaruskiego 1,3,4,6,Sabały 1,3,5,7, Wyzwolenia 76, Pod Reglami 2,Śnieżna 1,2, OSIEDLE NIEPODLEGŁOŚCI - ul.Wyzwolenia 79,93,107, 101, 99, 105,103,107A,79B,A,99,118,102,100,96,94,98,116, Derdowskiego 9,Hallera 3,7,9,8,6,5, Tuchołkowej 3,1,Gryfa Pomorskiego 43,	oznaczono na mapie kolorem (wg legendy)	Poprawa warunków mieszkaniowych i estetyki budynków i zagospodarowanie terenów osiedlowych	2005-2015	177,17	W

		- modernizacja ul. Wyzwolenia-bud. nowej nawierzchni z zatokami parkingowymi, - bud. ul. Orląt Lwowskich od ul. Wyzwolenia do ul. Twardzickiego, bud. ul. Czarlińskich z uwagi na brak dojazdu samochodów uprzywilejowanych do okolicznych domów, - zadrzewienie pasów zielonych wzdłuż ulic Wyzwolenia i Twardzickiego,	Dr67					
		- zagosp. terenów Parku Nadwiślańskiego (tarasy widokowe, ścieżki rowerowe, oświetlenie, ławki, kosze na śmieci, toalety), - montaż systemu monitoringu, remont oświetlenia zapewniający bezpieczeństwo mieszkańcom Starego Fordonu (przy przystankach MZK, szkół oraz najbardziej niebezpiecznych miejscach w osiedlach, - wymianie nawierzchni ul.Akademicka, Twardzickiego, Klina, Berlinga, Łochowskiego, Fiedlera, Preisa, Rupniewskiego, - wymiana oświetlenia parkowego oraz ul. miejskich i osiedlowych, naprawa ulic, likwidacja barier dla osób niepełnosprawnych, montaż ławek przy ciągach pieszych i w pobliżu obiektów handlowo-usługowych,	Zi68					
		bud. dodatkowych zatok parkingowych przy ul. Łochowskiego, Kleina, Berlinga zgodnie z m.p.z.p.z 1997r. poszerzenie	Dr67					
		istniejących zatok przy ul. Igrzyskowej, Monte Casino, Twardzickiego, Wyzwolenia,	Dr69					
		- zagospodarowanie terenu pomiędzy os. Szybowników i Tatrzańskim na cele kulturalno-oświatowe (dom kultury, kino z ewentualnym wykorzystaniu istniejącego bunkra),	In70					
		- zagospodarowanie pustych przestrzeni wzdłuż ul. Andersa i Akademickiej,	In70					
		- zagospodarowanie wolnych terenów na garaże wielopoziomowe punkty obsługi samochodów, budowa dróg dojazdowych, oświetlenia, monitoringu:	In70					
		przy ul. Igrzyskowej przed bud. przy ul. Igrzyskowej 1,Monte Cassino od strony ul. Monte Cassino 6, pomiędzy ul.Berlinga a ul. Andersa za pawilonem Gierczak 11, od strony wsch. pomiędzy ul.Akademicką a torami kolejowymi,	B71					
		- realizacja proj. Zagospodarowanie terenów sportowo - rekreacyjnych pomiędzy bud. Kleina 11 i Łochowskiego 4A -osiedle Przylesie, - bud. niezależnej drogi dojazdowej do Zakładów Energetycznych przy ul. Igrzyskowej,	In72					
		- zagospodarowanie terenów lasków i terenów zielonych przy ul. Igrzyskowej 1,2, Andersa - Andersena, Andersa-Akademicka- Zarembiny, na tereny parkowo-rekreacyjne,	Zi73					
		-wykonanie ciągów pieszych wraz z oświetleniem na odcinku od ul. Korfantego do RCO (droga przez las,	Dr74					
		- wymiana i poszerzenie nawierzchni na drodze Fordron z ul.Gdańską: dot. ul. Teski, Bartłomieja z Bydgoszczy, Pod Skarpą i Zamczysko,	Dr75					
		- zakończenie realizacji ul. Twardzickiego - połączenia z ul. Izabeli Romanowskiej,	Dr76					

		- wykonanie nawierzchni asfaltowej w ul. Szumana i Drygałowej łączących ul. Korfantego z ul. Bartłomieja z Bydgoszczy, - przebudowie ul. Altanowej na odcinku od ul. Pielęgniarskiej do ul. Piłsudskiego (połączenie Starego i Nowego Fordonu), - wykonanie oświetlenia parku między ul. Kryształową i Cechową wraz z małą architekturą, - zagospodarowanie terenów pomiędzy osiedlem Nad Wisłą, a ul. Kryształową z przeznaczeniem na cele rekreacyjno-sportowe. Piwnika Ponurego 4 - remont chodników, parkingów i nawierzchni ulic przy Thommee 1,3,4,Sucharskiego 2,4, remont chodników i dróg ul. Rataja 6, Rzeźniackiego 5 , Duracza 3,6,8,10,1,4, Przyjaciół 1,Witosa 2,3,5,6, remont i modernizacja nawierzchni dróg osiedlowych i parkingów przy ul. Łabędzińskiego 4,1,12,Berlinga15,6,2, 4,11,1,Kleina 2,45,7,6, Lehmana 2, Mielczarskiego 4,1,2,Sosnowskiego 3,5,1,4, Bielawskiego 2,1, Łochowskiego 4,7,2,3,5,4A,Krysiewiczowej 2,Piórka 1, Rupniewskiego 11,Fidlera 9,1, Twardzickiego 14,	Dr77 Dr78 In79 Dr67				
		urządzenie zieleni przy ul. Wyzwolenia 79,93,107,105,96,98, 103,101,99, 102,100,118,Derdowskiego 9, Hallera 7,6,8,5, Tuchołkowej 1	Zi68	Poprawa estetyki otoczenia oraz urządzenie terenów zieleni	-	-	-
40	Międzyzakładowa Spółdzielnia Mieszkaniowa "DOM"	- demontaż linii NN przy ul.Kromera, - wymiana sieci wodociągowej w ul. Kromera od nr 7B - budowa ul.Kromera - chodnika, miejsc postojowych, - budowa progów ograniczających prędkość ruchu, - zagospodarowanie terenu zielenią przy Zespole Szkół nr 28 przy ul. Kromera 11, -regulacja stosunków wodnych na Skarpie Wiślanej, - zagospodarowanie podnóża Skarpy Wiślanej jako terenu sportu i rekreacji w jednostce Fordon D-3, - budowa monitoringu przy ul. Pelplińskiej i Jarużyńskiej, - remont i modernizacja bud. przy ul.Jarużyńskiej 7	I80 I81 Dr82 Zi83 Zi84 Zi85 B86 Z87	Poprawa infrastruktury technicznej, bezpieczeństwa mieszkańców, zagospodarowania terenów zielonych.	-	-	-
41	Robotnicza Spółdzielnia Mieszkaniowa "Jedność"	- dot. zagospodarowanie terenów zielonych, rekreacji, bud ścieżek rowerowych, - modernizacja i remont budynków należących do SM, - budowa monitoringu na osiedlu, - wymiana sieci wod-kan, - przebudowa, modernizacja dróg, miejsc parkingowych ,wniosek dotyczy rejonu ulic: Architektów 1,3, Planu 6-Letniego 27,29, B.B.O.N. 4,5, Kombatantów 4,6,8,10,12,14,16, Konopna 34,36,Generalska 2,4,6, Wojska Polskiego 22,24,26,28,30,32,34,36, 38, Szpitalna 1,3,5,7,9, Baczyńskiego 2,4,13A,15,18,19,23,25,27,29,31, 33,37, 39, Sandomierska 21,22,23,24,	oznaczono na mapie kolorem (wg legendy)	Poprawa infrastruktury technicznej poprawa warunków bytowych, bezpieczeństwo mieszkańców, zagospodarowanie terenów zielonych.	-	-	-

		25,26,27,28,29,30,31,32,34, Leszczyńskiego 9,11,13,23,25, Bielicka 3,39, Spokojna 9/1,9/2,9/3,9/4,9/5, Walecznych 5,6,8,Boh. Westerplatte 1,3, Przodowników Pracy 2,4,6,8,10,16,18, Szarych Szeregów 1,2A,2B,2C, 3,4,5,6,7,8,9,Techników 1.					
42	Urząd Miasta Bydgoszczy Wydział Kultury i Promocji Miasta	obszary proponowane do rewitalizacji: - Stare Miasto - ul. Długa, Stary Rynek, Plac Teatralny,Rybi Rynek, ul. Mostowa, ul. Podwale, ul. Przyrzecze,ul. Pod Blankami, ul.Poznańska, Wenecja Bydgoska - ul.Długa, Zbożowy Rynek, ul. Poznaska, ul.Św.Trójcy, ul. Czartoryskiego,	In88	Wyprowadzenie obszarów ze stanu kryzysowego, przywrócenie jego funkcji i stworzenie warunków jego rozwoju.	-	-	-
		Londynek - teren dawnych koszar oraz zabudowa sąsiednia między ul. Chocimską, Pomorską, Artyleryjską,			2007	75	B
		Okole - obszar między ul: Grotgera, Focha, Grunwaldzką, Czarną Drogą i Brdą, Szwederowo - rejon ulic: Podgórna, Filarecka, Orla, Stroma, Skorupki, Leszczyńskiego, Mariacka, Ugory, Stary Fordon - kościół katolicki, kościół protestancki, synagoga, kirkut, cmentarz ewangelicki,Śródmieście - obszar między ul: Gdańską, Dworcową, Fredry, Hetmańską, Świętojańską.			-	-	-
43	Urząd Miasta Bydgoszczy Pełnomocnik Prezydenta ds. Unii Europejskiej	- rewitalizacja Wyspy Młyńskiej	Z89	Ożywienie turystyczne, rekreacyjne i gospodarcze tego rejonu miasta, pozytywne oddziaływanie społeczne w zakresie promowania działalności kulturalnej, artystycznej i edukacyjnej , spędzania czasu wolnego. Poprawa wizerunku jednego z najważniejszych pod względem kulturowym, przestrzennym rejonu miasta.	2005-2015	38 (Całość przedsięwzięcia)	B
		- rewitalizacja bud. przy ul. Mennica 4,7 oraz ich adaptacja na ekspozycje zabytków techniki, pracownie artystyczne, siedziby instytucji usługi, - oraz budynków Czerwony i Biały Spichlerz, Dom Młynarza, Stara Wozownia,	Dr90		2005-2015	11,5	B
		- budowę systemu wod - kan. - umocnienie nabrzeży Brdy i umocnienie promenady wzdłuż Wybrzeża Prezydenta Narutowicza, - renowacja budowli hydrotechnicznych (śluza miejska, jaz ulgowy, przepławka dla ryb, jaz farny), - przebudowa ul. Mennica wraz z mostem w ul. .Ku Młynom,	Dr90		2005-2015	-	-
		- restauracja mostu Jerzego Sulimy - Kamińskiego i ul. Mostowej, - renowacja i rewitalizacja zabytkowych obiektów Biały Spichlerz, Dom Młynarza, Czerwony Spichlerz, budynek przy ul.Mennica 7, - zagospodarowanie parku, umożliwiające m. in. Organizację imprez plenerowych, - rewitalizacja budynku przy ul. Mennica 4 oraz adaptacja na siedzibę muzeum mennicy i wystawy numizmatyczne z zapleczem,			2005-2015	-	-

		- rewitalizacja bud. ul. Mennica 6 - adaptacja na Centrum Pracy i Przedsiębiorczości - budowa trzech kładek dla pieszych (na wysokości Opera Nova, ul. Św. Trójcy i Wenecji Bydgoskiej) z Międzywodziem			2005-2006	4,6	B,K
44	Spółdzielnia Mieszkaniowa "ELTRA"	OSIEDLE LEŚNE - docieplenie bud. wielorodzinnych 5 kondygnacyjnych ul. Lelewela 38,40, Kasztanowa 47, Kaliska 13 - modernizacja i remonty instalacji zimnej wody w bud jw. - wymiana instalacji elektrycznych i kanalizacyjnych - modernizacja śmietników, budowa i remont oświetlenia - instalacja monitoringu, przebudowa ciągów pieszych - budowa miejsc postojowych, - ogrodzenia OSIEDLE BŁONIE - wykonanie nowego docieplania bud. ul. Waryńskiego 18,20 - remont i modernizacja instalacji zimnej wody w bud. jw. - wymiana wspólnej inst. elektrycznej, remont kanalizacyjnej, odprowadzenie wód opadowych, modernizacja oświetlenia, - instalacja monitoringu, przebudowa ciągów pieszych, - zabudowa przestrzeni zielonych- budowa placów zabaw. OSIEDLE WILCZAK JARY - docieplanie budynków ul. Chłodna 6,10,12,16 - likwidacja starego docieplania i bud. nowego w budynkach przy ul. Nakielskiej 115a,107a,121, - remonty i modernizacja instalacji zimnej wody, wykonanie odwodnienia terenu - modernizacja oświetlenia - zabudowa przestrzeni zielonych - budowa placów zabaw - instalacja monitoringu - budowa ogrodzenia terenu	oznaczono na mapie kolorem (wg legendy)	Poprawa warunków mieszkaniowych i estetyki budynków oraz poprawa stanu dróg na osiedlu	2005-2015	-	W
45	Kościół Rzymskokatolicki p.w. Św. Piotra i Pawła przy Placu Wolności	Pozyskanie funduszy na remont zabytkowego kościoła	Z91	Odnowa zabytkowego obiektu sakralnego	-	-	-
46	Centrum Kultury Katolickiej Wiatrak	Rozbudowa i modernizacja placówki oraz działalność edukacyjno-kulturalna, turystyczna, sportowa ekologiczna z młodzieżą	Z92	Poprawa warunków działania, rozszerzenie oferty kulturalno-edukacyjnej dla młodzieży	-	-	-
47	Zespół Ochrony Zdrowia Mieszkańców i Spraw Osób Niepełnosprawnych	Modernizacja budynku samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej Przychodni Rejonowej „Leśna” w Bydgoszczy przy ul. Czerkaskiej 22	Z 93	Poprawa warunków lokalowych obiektu , podniesienie standardu obsługi mieszkańców	2005-2006	0,51	B
48	Spóldzielnia \Mieszkaniowa „Zjednoczeni”	Wniosek dotyczy dzielnic Bartodzieje(obszar pomiędzy ulicami Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Kamienną , Łęczycką i Fordońską), Skrzetusko (obszar pomiędzy ulicami Kardynała	Z 94	Poprawa warunków zamieszkania i wypoczynku, bezpieczeń-	-	-	-

		Stefana Wyszyńskiego, Jagiellońską, Łużycką, M.C.Skłodowskiej), Osiedle Leśne (obszar wokół bloków przy ul. Podchorążych 23,25, 27, 29, 30) - przeprowadzenie remontów i modernizacji obiektów usługowo – handlowych - poprawa gospodarki energetycznej i estetyki bud, wielorodzinnej oraz termoizolacja budynków, wymiana stolarki, remonty elewacji, wymiana płyt zawierających azbest, - budowa pochylni rewaloryzacja urządzeń poprawiających dostępność do mieszkań dla osób niepełnosprawnych i starszych, - rewaloryzacja dróg wewnątrz osiedlowych i parkingów, budowa ścieżek rowerowych ciągów pieszych i dróg pożarowych, - budowa przejść pieszych, - rewitalizacja terenów zielonych, - budowa i rewitalizacja obiektów sportowych, -budowa domu kultury, - budowa systemu monitoringu wizyjnego i teleinformatycznego, - rewaloryzacja oświetlenia ulic i placów, zieleńców		stwa oraz wizerunku dzielnic			

Objaśnienia:

- brak informacji

Źródło finansowania:

B budżet (gminny, powiatowy, wojewódzki, centralny)
W środki własne,
I inne,
K kredyt

Mapa – wnioski złożone przez beneficjentów
PDF (20_wnioski)
pdf\20_wnioski.pdf

7. WNIOSKI DO WDROŻENIA I REALIZACJI PROGRAMU

7. Wnioski do wdrożenia i realizacji Programu

7.1. Problematyka i ustalenia Lokalnego Programu Rewitalizacji dla miasta Bydgoszczy.

Lokalny Program Rewitalizacji dla miasta Bydgoszczy sporządzony został wg procedury i problematyki uwzględniającej:

- wymogi wynikające z Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego;
- znane i zgłoszone projekty i propozycje do Lokalnego Programu Rewitalizacji miasta Bydgoszczy;
- literaturę i poradniki;
- sporządzone programy dla innych gmin;
- nieprzekraczalny termin sporządzenia Programu wynikający z terminów składania wniosków aplikacyjnych;
- prognozę problematyki i obszarów na których mogą być składane wnioski w przyszłości.

Poszczególne obszary i zadania do rewitalizacji zostały wskazane w wyniku przeprowadzonych (na podstawie posiadanych i zebranych w tym celu danych i informacji) – analiz i zostały zagregowane i przedstawione w/g następującego podziału:

- obszary o szczególnym znaczeniu dla miasta;
- obszary istotne w skali miasta z uwagi na nakładające się w danym obszarze uwarunkowania;
- obszary po-przemysłowe i po-wojskowe;
- pozostałe obszary do rewitalizacji.

Obszary i zadania do rewitalizacji zgłoszone przez poszczególnych wnioskodawców (beneficjentów), zostały wskazane i opisane na podstawie i w szczegółowości stosownej do zawartości wniosku.

Stwierdzenie zgodności wniosku aplikacyjnego na realizację projektów, z Lokalnym Programem Rewitalizacji dla miasta Bydgoszczy następuje w oparciu o treść następujących działów:

- Czwartego - Charakterystyka obecnej sytuacji w Bydgoszczy oraz identyfikacja obszarów kryzysowych: w sferach: przestrzennej, ekologicznej, technicznej, społecznej i gospodarczej;

lub / i

- Piątego - Wybrane obszary kryzysowe - uwzględniające zespól uwarunkowań do rewitalizacji dla obszarów o szczególnym znaczeniu dla miasta oraz dla obszarów istotnych w skali miasta;

lub/ i

- Szóstego - Obszary i zadania zgłoszone przez poszczególnych beneficjentów;

7.2. Działania inicjatywne i zasady wdrażania Programu.

W celu upowszechniania i wchodzenia Programu winno się podjąć szereg wielowątkowych i interdyscyplinarnych działań upowszechniających wiedzę o występujących problemach i możliwościach działań rewitalizacyjnych.
W szczególności do takich działań należy zaliczyć:

- upublicznienie programu;
- informacje o możliwościach finansowania a zwłaszcza o źródłach uzyskiwania wsparcia dla poszczególnych projektów;
- ustanowienie projektu pilotażowego konsekwentnie realizowanego z budżetu Miasta będącego dobrym przykładem działań rewitalizacyjnych . Takim projektem winien być projekt rewitalizacji Wyspy Młyńskiej;
- powołanie pełnomocnika lub operatora d/s rewitalizacji i realizacji Programu;
- rozważenie możliwości powołania jednostki organizacyjnej d/s rewitalizacji i realizacji Programu;
- ustanowienie zasad współpracy Wydziałów Urzędu Miasta i Jednostek Organizacyjnych i Jednoosobowych Spółek Miasta w realizacji Programu i działaniach rewitalizacyjnych;
- ustanowienie w budżecie miasta stosownych kwot przeznaczonych na działania rewitalizacyjne wybranych obszarów lub problemów;

7.3. Monitoring i ocena realizacji Programu

Program winien być poddany stałemu, systematycznemu monitoringowi i ocenie
z uwzględnieniem:

- stanu prawnego (zapowiedziana ustawa o rewitalizacji);
- aktualności zapisów;
- nowych zjawisk przestrzennych, społecznych i gospodarczych;
- zgodności z innymi aktami prawa miejscowego;
- zgodności z innymi obowiązującymi miejskimi programami, opracowaniami i politykami branżowymi i obszarowymi miasta;
- bieżących priorytetów i zadań.

W tym celu Prezydent powinien powołać Zespół monitorujący kierowany przez Koordynatora d/s rewitalizacji. Zespół monitorujący winien składać cykliczne sprawozdania z realizacji Programu i przedkładać wnioski dot. jego aktualności propozycji ewentualnych zmian. Zespół monitorujący winien wypracować czytelny i system wskaźników umożliwiających obiektywną, wieloletnią i porównawczą ocenę realizacji Programu.

Monitoring powinien uwzględniać następujące wskaźniki:

Wskaźniki produktu, w których uwzględniamy m.in.:

- liczbę rewaloryzowanych kwartałów
- liczbę budynków mieszkalnych poddanych rewitalizacji

- liczbę zrewaloryzowanych obiektów po-przemysłowych i po-wojskowych
- długość i powierzchnię przebudowanych i wyremontowanych ulic i chodni- ków
- liczbę zmodernizowanych obiektów infrastruktury społecznej
- długość zrealizowanej sieci infrastruktury technicznej
- liczbę zamontowanych kamer monitorujących
- liczbę nowych punktów oświetlenia ulicznego
- itp.

Wskaźniki rezultatu, w których uwzględnia się m.in.:
- powierzchnie terenów objętych rewitalizacją
- nowe powierzchnie usługowe na obszarze rewitalizowanym
- nowe powierzchnie przeznaczone na cele społeczne, kulturalne i turystyczne
- nowe miejsca parkingowe
- nowe miejsca hotelowe
- nowe miejsca pracy
- itp.

Wskaźniki oddziaływania, w których uwzględnia się m.in.:
- liczbę mieszkańców na obszarze objętym rewitalizacją
- wskaźnik bezrobocia
- liczbę nowych małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) powstałych na obszarze zrewitalizowanym
- wzrost liczby turystów odwiedzających miasto
- redukcję tzw. niskiej emisji
- itp.

7.4. Komunikacja społeczna.

Szczególnym zadaniem wdrożenia i realizacji poszczególnych zadań rewitalizacyjnych jest ich uspołecznienie. Zasada konsultacji ze społecznością lokalną poszczególnych zadań na etapie programowania, projektowania i realizacji winna być zasadą wymaganą i bezwzględnie stosowaną. Uspołecznienie i konsultacja jest podstawowym kryterium osiągnięcia założonego celu. Umożliwi mieszkańcom i zainteresowanym, zrozumienie i przyjęcie okresowych wyrzeczeń i zakłóceń w bieżącym funkcjonowaniu w aspekcie korzyści wynikającej z realizacji zadania. Ważnym działaniem związanym z problemem komunikacji społecznej jest włączenie do jego upowszechnienia mediów lokalnych, utworzenie strony internetowej Programu oraz dbanie o stosowne Public Realations.

Bydgoszcz luty 2005